

જાવવા જે અભ્યાસ કરવો પડે તેને સેવનારાઓમાં પદ્મશિક્ષા
 હશેલ છે. માટે ભાવથી સમ્યક્ચારિત્ર પાળનારાઓને કે
 આસેવનશિક્ષા સેવનારાઓને સાથે સાથે સૂત્રો ભણાવવા,
 અર્થો સમજાવવા, રહસ્યો સમજાવવા શદ્ધશિક્ષાની પણ જરૂર
 પડે છે.

આથી શદ્ધશિક્ષા એટલે સમ્યગ્જ્ઞાન અને આસેવન-
 શિક્ષા એટલે સમ્યક્ચારિત્ર એ મુક્તિનો ઉપાય છે.

પૂર્વના જ્ઞાની પુરુષોએ જીવે સમ્યગ્જ્ઞાનમાં આગળ
 વધે તે માટે જુદી જુદી ભૂમિકામાં રહેલાં જીવેને લક્ષ્યમાં
 રાખીને તે તે જીવેના હિતને માટે શ્રી જિનાગમશ્રી સચુદ્ર-
 માંથી ઉદ્ધરીને અનેક પ્રકરણાદિ ગ્રંથરત્નોની રચના કરી છે.
 તે ગ્રંથોનો સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી અભ્યાસ કરવામાં આવે તો જીવાદિ
 તત્ત્વોનું વાસ્તવિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાથી આચારશુદ્ધિ તથા
 વિચારશુદ્ધિ પણ સારી રીતે થવા પામે.

આ. શ્રી. જિનગુણરત્નાકર, કવલ્યમુક્તિમારસંગ્રહ
 ગ્રંથના સંગ્રાહિકા પૂં સાં શ્રી મુક્તિશ્રીજી મં શ્રી એ
 ૧૩ વર્ષની બાલ્યઅવસ્થામાં પરમપાવની ભાગવતી દીક્ષા
 અંગીકાર કરી, ગુરુકુળવાસમાં રહી નાના-મોટા અનેક ગ્રંથોનો
 અભ્યાસ તથા વાંચન આદિ કરી તેના પરિપાકરૂપે અભ્યાસ-
 કાળ દરમિયાન અનેક નોંધો કરી હતી.

તે નોંધજુદા ઘણા પૂં મુનિરાજો તથા પૂં સાધ્વીજી
 મહારાજો વાંચવા-વિચારવા અવારનવાર લઈ જતા હતા અને
 ઘણાં વાચકોની માગણી હતી કે આ નોંધોને ગ્રંથરૂપે પ્રસિદ્ધ
 કરવામાં આવે તો અનેક જીવેને તે ઉપયોગી થાય.

1894-1895
 1896-1897
 1898-1899

1900-1901
 1902-1903
 1904-1905

જ-મ-દેહીયા
સં. ૧૯૩૯

કિપાખાપ પદ
ગેરાકિ
સં. ૧૯૬૮

દીક્ષા-દેહીયા
સં. ૧૯૬૩

આચાર્ય પદ
મુંબઈ
અક્ષયનૃતીયા
સં. ૨૦૧૨

પરમ પૂજ્ય તીર્થસ્વરૂપ ગણાધિપતિ પૂ. દાદારાહેળશ્રી ગૌતમસાગરજી
મ.ના પદ્મર વિહાર્ય પ્રખરવક્તા આચાર્યશ્રી જ્ઞાન તત્ત્વજ્ઞાન વિદ્યાપીઠ
સંસ્થાપક તીર્થપ્રભાવક અચર્યગરજાધિપતિ પ. પૂ. આચાર્યદેવશ્રી

૧૦૦૮ શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ

ગરજાધિપતિપદ તથા તીર્થપ્રભાવક ખિરુદ વીર નિર્વાણ ૨૫૦૦ ભદ્રેશ્વરતીર્થ)

[illegible][illegible]

1. 1950年10月1日，中华人民共和国成立，标志着中国历史进入了一个新的纪元。

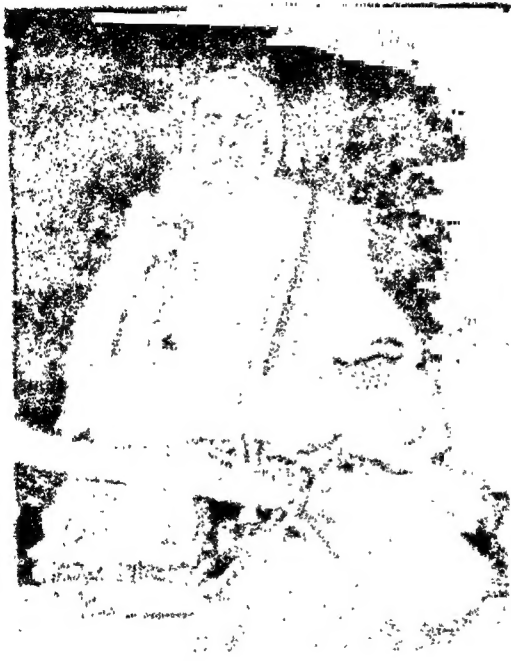
ચિત્રકળામાં પણ સારા નિષ્ણાત છે. તેઓશ્રીએ કાપડ વગેરે ઉપર જાંબૂદ્વીપ અઠીદ્વીપ, નંદીશ્વરદ્વીપ, ચૌદ રાજ-લોક, લોકાલોક, ૧૦૨૪ અર્ધમય પદ્મ, શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર પદ્મ, આગમપુરુષ, વિષયવૃક્ષ, મૈરુપર્વત આદિ અનેક ચિત્રપટ્ટો મોટી સંખ્યામાં પોતાની જાતે તૈયાર કરી ઘણી પાઠશાળાઓ તથા શ્રી સંઘોને સમર્પિત કરી તે તે વિષયના અભ્યાસકેા ઉપર ઘણો જ ઉપકાર કર્યો છે.

તેઓશ્રીમાં મોટામાં મોટો ગુણ અત્યંત શાંત સ્વભાવ ગાંભીર્ય અને સ્વાધ્યાયમગ્નપણાનો છે. શરીર અસ્વસ્થ હોવા છતાં પ્રતિસમય ગિરિરાજ, વીતરાગ પરમાત્મા, નવકારમંત્રનું ધ્યાન અને આરાધનાવિષયક શ્રેયોના વાંચનમાં મગ્ન રહે છે.

આ ગ્રંથનું પ્રકાશન કરતાં શુદ્ધિ ઉપર 'પૂરતું' લક્ષ આપવામાં આવ્યું છે, છતાં દૃષ્ટિદોષથી, પ્રેસદોષથી કે પ્રજ્ઞાપરાધ પણાને લીધે શ્રી જિનેશ્વર પરમાત્માના આગમથી કોઈ વસ્તુ વિરુદ્ધપણે આવી જવા પામી હોય તો તેની અંતઃકશ્ચુર્થ ક્ષમા યાચીએ છીએ. અભ્યાસીવર્ગને જે મહત્ત્વથી ભૂલે જણાય તે પૂઠ મહારાજશ્રીને જણાવવા વિનંતિ છે જેથ વાવિધ્યમાં તે સુધારી લેવામાં આવશે.

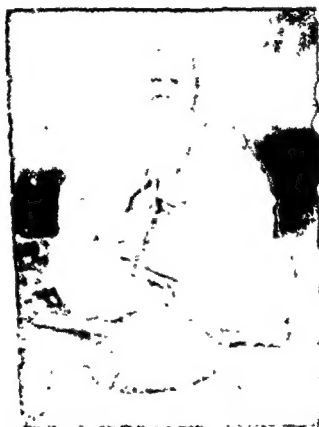
શરૂઆતથી આ ગ્રંથ ૪૦ ફર્મામાં સમાવેશ કરવાને નિર્ણય કરેલ અને કાગળો પણ તે પ્રમાણે ખરીદ કરવામાં આવેલ, પ્રેસમેટર તૈયાર થતાં ઘણું વધી જવાથી ખંનેર વિભાગોમાથી કેટલુંક મેટર નદ કરવું પડેલ છે. કારણ કે બધું મેટર લેવામાં આવે તો ગ્રંથનું કદ ઘણું વધી જાય

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

તીર્થપ્રવારક અવસરગરુડાનિર્માણ આચાર્યકેન
 ૧૦૦૮ થી ગુરુસાગરસૂરીશ્રીશ્રી મ. મા.ના આચાર્યનિર્માણ

- જન્મ -
 વિ. સં. ૧૯૧૭
 અપાડ મુદ ૬
 ૩૨૭-સાધવ

- દીક્ષા -
 વિ. સં. ૧૯૮૧ના
 કારતક વદ ૬
 ૬૨૭-જાસાપર.

પૂ. સાધ્વીશ્રી કેવલશ્રીશ્રી મ.ના શિષ્યા આચાર્યવ્રતચારિણી
 પૂ. સાધ્વીશ્રી શ્રી મુક્તિશ્રીશ્રી મહારાજ

५. आजी वरील वेळामे मज्जु अविभागां अग्रज्जु अभागे प्रसिद्ध
हज्जामां अभागे.

[illegible][illegible]

WILSON

[illegible]

1944

ਸੁਖਮ ਸਿੰਘ ਭੁੱਖਾਨਾ

1000 1000 1000 1000 1000

625 新編 新編

[illegible]

1993

W. J. S. W. W. W. W.

સ્વર્ગસ્થ શ્રી ગેવજીભાઈ ગેશરાજભાઈ શાહની

જીવન ઝરમર.

શ્રી ગેવજીભાઈનો જન્મ ૧૯૦૩ની માગમાં જામનગર નજીકના ડાંગાસંગ નામના નાના ગામમાં થયો હતો. ત્યાં સ્થાનિક ગામડી નિશાળમાં ગુજરાતી પાંચમા પંચરણ સુધી તેમણે અભ્યાસ કર્યો અને ત્યાં જ તેમના ભણતરનો અંત આવ્યો. નગણી આર્થિક સ્થિતિ અંગે આગળ અભ્યાસ કરી શકેલ નહિ. સોળ વરસની ઉંમરે તેઓ આફ્રિકા (કેન્યા) ગયા, ત્યાં તેમનો માસિક પગાર રૂપીઆ પચ્ચીસ હતો અને તે ઉપરાંત રહેવાનું તથા જમવાનું તેમને મળતું.

કેન્યામાંથી તેઓએ વેપાર-ધંધામાંથી અંગત ક્ષાયદા પુરતું ૧૯૫૩ની સાલમાં સહંતર નિવૃત્તિપાણું લઈ લીધું. ભયંકર ગામડાની ગરીબાઈમાં જન્મેલ તેમણે જ્યાં નિવૃત્તિ લીધી તે વરસોમાં બહુ વિશાળ પાયા ઉપર અનેકવિધ વેપાર આફ્રિકામાં જમાવ્યો, સેંકડો માણસો તેમની તાબેદારીમાં હતા, અને વરસો સુધી તેમની તમામ વેપારી પેઢીઓ દિનપ્રતિદિન પ્રગતિ કરતી ગઈ ગરિબાઈ, તંગી, પરાધીનતા, પોતે જ ભોગવેલ હોઈ તેમણે અનુભવ્યું કે ભારત તથા આફ્રિકા જેવા ગરીબ અને પછાત દેશોમાં ગરીબોને કેળવણી અને દવાખાનાઓની ઉતાઓની સૌથી વધારે મહત્વની જરૂરીઆતો ગણાય.

1942-1943

DR. H. H. HARRIS

DR. H. H. HARRIS, JR.
DR. H. H. HARRIS, JR.
DR. H. H. HARRIS, JR.

શ્રીમતી માણીબેન મધન વિશ્વરાજ શાહ
જન્મ તા ૮ એપ્રિલ ૧૯૧૮ (ચેત્ર સુદ ૧૩)

1945年10月25日，日本投降後，台灣光復，中華民國政府遷台，開始了對台統治。在蔣介石的領導下，政府推行了一系列改革，包括土地改革、教育改革等，旨在促進台灣經濟的發展和社會的穩定。然而，隨著冷戰的深入，台灣與中國大陸的關係日益緊張，最終導致了1949年的國共內戰。

[illegible]

ક્ષતત જાળવી રાખ્યું, અને તેમનું આ કામ તોટલી જ પગ-
શથી તેમના પત્ની શ્રીમતી મણીબેન અને તેમના ગણત્રી
શ્રી બીપીન ને જારીરૂટર થયેલ છે અને શ્રી અનંત કે જેણે
ઇકોનોમીકલ વિષયમાં ડીગ્રી લીધેલ છે તેમણે મતન જાળવી
રાખેલ છે અને કેન્યામાં, ભારતમાં અને વિલાયતમાં અનેક
દાનો આપેલ છે.

શ્રી મેઘજીભાઈના અવસાન પછી લગભગ પાંચ લાખ
પાઉન્ડની રકમ કુટુંબના દૂરદો તરફથી તેમણે આપેલ છે.
(લગભગ ૯૦ લાખ રૂપિયા) આવા દાનોમાં કેન્સર હોસ્પિ-
ટલ, ઠાબાલ્ટ યુનીટ, ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટો, કોલેજો અને
સ્કોલરશીપોનો સમાવેશ થાય છે, ભારત અને કેન્યાને આ
વિશેષ લાભો આપેલ છે આ ઉપરાંત લંડનમાં હોમરસમીથ
હોસ્પિટલમાં લેકચર થીએટર બનાવવા માટે પાઉન્ડ ૧૬૦૦૦
અને તે ઉપરાંત વિલાયતની કેટલીય ધર્માંદા સંસ્થાઓને
મર્યાદિત રકમો આપેલ છે.

તદુપરાંત શ્રી જિનેશ્વર દેવોએ બતાવેલ સાત ક્ષેત્રોમાં
પણ લાખો રૂપિયાનો વ્યય કરેલ છે. હાલમાં તેમના ધર્મપત્ની
શ્રીમતી મણીબેન પણ ખૂબ જ સારી રીતે ધાર્મિક કાર્યોમાં
પુણ્યાઈથી પ્રાપ્ત થયેલ લક્ષ્મીનો સફળ વ્યય કરી પુણ્યાનુબંધી
પુણ્ય ઉપાર્જન કરી રહ્યા છે.

विषयानुक्रम

विभाग पर्यन्त

पृष्ठ	विषय	पृष्ठ
१	विषयानुक्रम-पर्यन्त	१
२	विषयानुक्रम-पर्यन्त	२
३	विषयानुक्रम-पर्यन्त	३
	(विषयानुक्रम-पर्यन्त)	
४	विषयानुक्रम-पर्यन्त	४
५	विषयानुक्रम-पर्यन्त	५
६	विषयानुक्रम-पर्यन्त	६
७	विषयानुक्रम-पर्यन्त	७
८	विषयानुक्रम-पर्यन्त	८
९	विषयानुक्रम-पर्यन्त	९
१०	विषयानुक्रम-पर्यन्त	१०
११	विषयानुक्रम-पर्यन्त	११
१२	विषयानुक्रम-पर्यन्त	१२
१३	विषयानुक्रम-पर्यन्त	१३
१४	विषयानुक्रम-पर्यन्त	१४
१५	विषयानुक्रम-पर्यन्त	१५

નંબર	વિષય	પાના નંબર
૫૯	સ્વભાવમાં રમણતા-પરભાવથી મરાડુગુણ	૨૬૭
૬૦	શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ	૨૬૯
૬૧	સર્વ જીવોના ઉપકારનો ગદલો શી રીતે વળે ?	૨૭૧
૬૨	શ્રી અરિહંત પરમાત્મા આપણા ઉપકારી કેમ ?	૨૭૨
૬૩	પંચ પરમેષ્ઠિના ઉપકારનો ગદલો શી રીતે વળાય ?	૨૭૩
૬૪	મોહરાજનનું જોર	૨૭૫
૬૫	મોહની દશા કેવી છે	૨૭૬
૬૬	મોહરાજને છૂતવાનો ઉપાય	૨૭૭
૬૭	ચિત્તહમન	૨૭૯
૬૮	મનને વશ કરવું	૨૮૨
૬૯	જડ પદાર્થોમાં પ્રીતિ ન કરવી	૨૮૩
૭૦	સમભાવનું સ્વરૂપ	૨૮૭
૭૧	ચિત્તપરિણતિ ઉપર મુખ-દુઃખ	૨૮૯
૭૨	વિષયોમાં શુભાશુભની કલ્પના	૨૯૯
૭૩	વૈરાગ્યભાવના	૨૯૧
૭૪	હાથના કાર્યો હૃદયે વાગ્યા	૨૯૨
૭૫	અનુભવ જ્ઞાન વિષે (આનંદધનજીના પદની ગાથા)	૨૯૪
૭૬	સમ્યક્દષ્ટિ આત્માની દશા	૨૯૫
૭૭	જ્ઞાનીની દશા	૩૦૦
૭૮	મુરછા પરિગ્રહો વુત્તો, નાયવુત્તેષુ તાયિષ્ણા	૩૦૩
૭૯	ઓ પ્રિયતમ ! નિકટતમ પ્રેમો !	૩૦૫
૮૦	નિર્વિકાર દશાનું ચિંતન	૩૦૯
૮૧	મનનો પ્રત્યાહાર	૩૧૦

નંબર	વિવર	પાના નંબર
૮૩	દેવદાસીનું આન	૩૧૨
૮૪	જાતકાન-જાન અપરમાર્થી	૩૧૪
૮૫	ગામ અપરમાર્થી	૩૧૬
૮૬	પૂર્વવા અપરમાર્થી	૩૧૭
૮૭	મુનિ દેવા દેવા ૧	૩૧૮
૮૭	દેવો મુનિવર ભાવો અપૂર્વ જાન'ર કમી ૧	૩૧૯
૮૮	જાનપોતી દેવા દેવા ૧	૩૨૧
૮૯	દેવદાસી જાતકાનું આન	૩૨૫
૯૦	મહાત્મા અમરકાલિય દેવદાસી વચનો	૩૨૭
૯૧	શ્રી અમરકાલ મુનિની અમરતા	૩૨૮
૯૨	મહાત્મા મુનિનું આન	૩૨૯
૯૩	શ્રી ભાદીશ્વર અમરતાની દેવા	૩૩૫
૯૪	ઉત્કલ અમરતા ૧૬ મી.	૩૩૮
૯૫	દુષ્ટ અમરતા ભાદીશ્વર.	૩૩૮
૯૬	શ્રી અમર અમરતા	૩૩૯
૯૭	ભાદીશ્વર વિદિ	૩૪૦
૯૮	અભિજિત ભાદીશ્વર	૩૪૧

જામ બીચે

દેવદાસી-જાત-અંક

૧૬ ૩૫૫ શ્રી ૧૪૦

(૩૪૧ ૩૪૦ નવા હોવા ઉપર)

—૩૪૧—૩૪૦—૩૪૧—

શુદ્ધિ પત્રક

નંબર	લાઇન	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૩	૨૨	દગમાં	ગદમાં
૫૫	૧	માથે છે	નાથે છે
૬૬	૫	હરનાર છે	હરનાર હર છે
૧૦૬	૨૧	સ	મુલની
૧૦૭	૨૦	અવલાસળી	અવલાસળી
૧૦૮	૧૪	આચિત્ય	ઓચિત્ય
૧૨૩	૧૧	રાહત	રહિત
૧૩૬	૨૨	ઉપરતી	ઉપરની
૧૫૬	૧૪	શ્રત	શ્રુત
૧૬૩	૨૧	પ્રાયાશ્રિત	પ્રાયશ્રિત
૧૬૬	૮	આ આ	આ
૧૭૭	૨૦	દ્રવ્યાથક	દ્રવ્યાથિક
૨૦૧	૩	અને આદિની	આદિની
૨૦૫	૪	ખરાખર	ખરાખ
૨૦૮	૧૪	ભણાવવાની	ભણાવવાની
૨૧૩	૭	સામગ્રી	સામગ્રી
૧૧૪	૫	ગ્રાનને	ગ્રાનને
૧૧૬	૧૨	ધ્યાવે	ધ્યાવે
૨૨૨	૧૩	ચાગાન્ન	ચાગાન્ન
૨૩૬	૧૭	પેડે	પેડે
૨૪૧	૧૧	ગાવટ	ગવિંટ
૨૫૬	૧૪	એ	મન
૨૮૪	૧૪	વિચિત્ર	વિચિત્ર
૨૮૫	૭	કંઈ	કંઈ કહે
૨૮૭	૨૦	ભધુ	સાધુ
૨૮૮	૬	માથે	માથે
૨૯૪	૭	એ	એ વીસ

ત્રીસ પ્રકારના અસમાધિના રથાન કયા ?	૩૬૬
એકત્રીસ પ્રકારના સખલ કર્મ કયા ?	૩૭૦
પાંચ મહાવ્રતની પચીસ ભાવના કવી રીતે ?	૩૭૧
સાધુના અઠાવીસ પ્રકારના આચાર કયા ?	૩૭૨
ઓગણત્રીસ પ્રકારનું પાપશ્રુત કેવી રીતે ?	૩૭૨
ત્રીસ પ્રકારના મોહનોય કર્મના રથાનો કયા ?	૩૭૩
સિદ્ધના ૩૧ ગુણ કયા ?	૩૭૭
દેવલોકની વાવડીમાં મત્સ્ય હોય કે નદિ ?	૩૭૮
સંમૂર્ચિત્તમોને સંસ્થાન કયું હોય ?	૩૭૮
ગિરનાર પર્વતની ઉંચાઈ છ આરામાં કેટલી હોય ?	
તથા નામ શું ?	૩૭૮
બુદ્ધિના આઠ ગુણ કયા ?	૩૭૮
શીલાંગ રથ (સદાચાર) શીલના અંગો કયા ?	૩૭૯
દશવિધ ચક્રવાલ સમાચારી રથ શી રીતે ચાય ?	૩૭૯
કુલ ૧૮૦૦૦ શીલના અંગો.	૩૮૦
દશવિધ ચક્રવાલ સમાચારી રથ.	૩૮૧
દશ પ્રકારના ચક્રવાલના અર્થ.	૩૮૨
‘ધરિયાવહિના ૧૮૨૪૧૨૦ મિચ્છામિ દુક્કડંના	
ભાંગા કેવી રીતે ?	૩૮૪
નિગાદનું સ્વરૂપ કેવી રીતે છે ?	૩૮૪
નિગોદિઆ જીવ કયા કર્મથી અનંતા કાળ રહે છે ?	૩૮૬
નિગોદના ગોલામાંથી અનંતા જીવોનું જન્મ મરણ કેવી રીતે ?	૩૮૬
સર્વ જીવનો ઉત્કૃષ્ટી કાયસ્થિતિ કેવી રીતે ?	૩૮૭
પાંચ જ્ઞાનનો કાળ કેટલો ?	૩૮૮
પાંચ સમ્યક્ત્વનો કાળ કેટલો ?	૩૮૮
એક કર્મ પારામાં સો કર્મ સુવર્ણ કેમ સમાય ?	૩૮૯
અંગુલના અસંખ્યાત ભાગમાં આકાશપ્રદેશો કેટલા હોય ?	૩૮૯

પ્રભુની વધામણી પ્રસંગે વૃત્તિદાન-ગીતિદાનની

ગ્યારથા કેવી રીતે ?	૪૧૪
પાંચ પ્રકારના નિર્જાથો કયા ?	૪૧૫
પાંચ ઇન્દ્રિયના ૨૩ વિગોના ૨૫૨ વિકારો કેવી રીતે થાય ?	૪૧૬
છ દ્રવ્યમાં પાંચ ભાવનું સ્વરૂપ કેવી રીતે ?	૪૧૭
છ રાગના અર્થ શી રીતે છે ?	૪૧૯
સાત સ્વરના નામ કયા ?	૪૨૦
નોકારવાલી ગણવાની રીત કેવી રીતે ?	૪૨૧
કઇ નોકારવાલી ગણવાથી કેટલું ફળ થાય ?	૪૨૧
સાંવત્સરિક દાનનું માપ કેવી રીતે થાય ?	૪૨૨
અઢી દ્વીપમાં શાશ્વતા પદાર્થો કેટલા છે ?	૪૨૧
શ્રી ૧૦૮ પાર્શ્વનાથના નામ કયા છે ?	૪૨૧
પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાહિના જીવોની સંખ્યા કેટલી છે ?	૪૨૫
પૃથ્વીકાય વિગેરે ચારેની સ્વકાયસ્થિતિ અને અંતર કેટલું ?	૪૨૮
એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, અસંજિ, સંજિ, એક અંતર્મુદ્ધર્તમાં કેટલા ભવ કરે ?	૪૨૯
વીશ વિહરમાનના નામ, માતા, પિતા, ધર્મપત્ની, લંછન વિગેરે કયા છે ?	૪૨૯
આપણા અડસટ્ તીરથ કયા છે ?	૪૩૦
અભવ્યને શું પ્રાપ્ત ન થાય ?	૪૩૧
જંધાચારણ અને વિદ્યાચારણ વિગેરે પન્નર ચારણની લખિધ કેવી રીતે છે ?	૪૩૩
નગો તવરસ તપ કોણે કોણે કરેલ છે ?	૪૩૬
પાંચ મહાવ્રતના (૨૫૨) ભાંગા શી રીતે થાય ?	૪૩૮
પચ્ચખ્યાણના ૪૯ ભાંગા કયા ? તથા અતિક્રમણના ૪૯ ભાંગા કયા ?	૪૪૯

મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણ પછી ૧૧૭૩ વર્ષે આર વર્ષના

દુઃકાળ પછી કેટલી વસ્તુઓ વિચ્છેદ પામેલ છે? ૪૪૨

સરસ્વતી દેવી કોણ છે? ૪૪૩

પાંચ મેરના નામ શું છે? ૪૪૪

નારકીમાં વ્યાધિઓ કેટલા છે? ૪૪૪

છ અંતરંગ શત્રુના નામ કયા? ૪૪૪

આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુની મુદ્રા કેવી રીતે હોય? ૪૪૪

સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિની યોગ્યતા કેવી રીતે? ૪૪૪

સાધુના સત્યાવીશ ગુણ કયા? ૪૪૫

સત્તર પ્રકારે સંયમ કેવી રીતે? ૪૪૬

ભારતના પ્રસિદ્ધ જૈન તીર્થો કયા છે? ૪૪૬

ઉપાંગ એટલે શું? ૪૪૯

ગિરિરાજ ઉપર નવદુઃકના દેરાસર કેટલા છે? ૪૫૦

નિગોદના દુઃખનું સ્વરૂપ કેવી રીતે છે? ૪૫૦

ક્રોધીશિલાનો વિચાર કેવી રીતે છે? ૪૫૧

મૂળ અયોધ્યા કયાં છે? ૪૫૨

શ્રી અઘ્ટાપદજી તીર્થ કયાં છે? ૪૫૩

ચતુર્માન ચોવીશીના ૨૪ જિનેશ્વર દેવોના સંઘ એટલે

પ્રભુજી પાસેથી દીક્ષિત થયેલા સાધુ-સાધ્વી તથા

મતો પામેલા આવક-આવિકાની સંખ્યા કેટલી છે? ૪૫૩

આહારના જોતાલીશ દોષ કયા છે? ૪૫૪

તીર્થોધરાજ શત્રુજયગિરિના ૧૦૮ નામ કયા? ૪૬૦

દેવદ્રવ્ય કોને કહેવાય? ૪૬૧

દેવદ્રવ્યમાંથી શું શું રામ થઈ શકે? ૪૬૧

વરધોડાની જોલીનું શું થાય? ૪૬૨

દેવવંદનનું ધી શેમાં કામ આવે? ૪૬૨

પ્રતિક્રમણના સૂત્રોનું ધી શેમાં વપરાય? ૪૬૨

ગઢ્ઠલી ઉપરના પૈસા શેમાં ન'ખાય ?	૪૧૨
ઉકળેલા કરિયાતાનો કાળ કેટલો ?	૪૧૨
પાણીમાં ચૂનો નાખવાથી કેટલો ટાઇમ ચાલે ?	૪૧૨
અસજ્જાય ટાળવા માટે ક્યું પાણી ચાલે ?	૪૧૨
આઠમ ચૌદસના વિહારમાં કયા સૂત્ર ખોલવા ?	૪૧૪
ચૈત્ર મહિનાના કાઊરસગ્ગ બુલી જવાય તો શું	

ભણાય વંચાય નહીં ? ૪૧૩

સ્વાતિ નક્ષત્રથી આદ્રાં નક્ષત્ર સુધી કેવી રીતે ભણાય ?	૪૧૪
આંખા ક્યારે ખવાય ?	૪૧૪
ખારસ ને બુધવારનો વિહાર થાય કે નહીં ?	૪૧૪
ખારસા સૂત્ર આવક વાંચી શકે ?	૪૧૪
સામાયિક કેવી રીતે થાય ?	૪૧૪
દેસાવગાસિક કેવી રીતે થાય ?	૪૧૪
રાત્રિપૌષધ ક્યારે લેવાય ?	૪૧૫
અસજ્જાય ક્યારે કહેવાય ?	૪૧૫
ગૃહસ્થે પ્રબુજના ફાટા કયાં રાખવા ?	૪૧૬
પૂજની આંગળી જેની ખંડિત થઈ હોય તે શી રીતે પૂજ કરે ?	૪૧૬
સાધુ-સાધ્વીથી પોથી ને પારણાના દર્શન કરવા	

જાઈ શકાય કે નહિં ? ૪૧૬

ત્રિફલાનું પાણી કેટલા ટાઇમ સુધી ચાલે ?	૪૧૬
નવાણુ યાત્રામાં બાંધી ૧૦ નોકરવાલી ન ગણાય તો શું કરવું ?	૪૧૭
બીજો વરસીતપ સાથે લેવો હોય તો વચ્ચે બેસાયણું થાય કે નહીં ?	૪૧૭
અથાણું કેટલા દિવસ ચાલે ?	૪૧૭
સાધુ-સાધ્વીથી આખા કેળા લેવાય કે નહીં ?	૪૧૭
બેવાસણા વિગેરેમાં ઝીંકણી કે રાખ દેવાય ?	૪૧૮
દહીં-ખાસ કેટલો ટાઇમ ચાલે ?	૪૧૮
ઢાઢ બાઢ અંતરાયમાં ન પાળે તો કેટલા દિવસે દર્શન કરી શકે ?	૪૧૮

ઝોમાસામાં લોચ કરવા માટે બીજો ગામ જઈ શકાય ?	૪૬૮
આહારક શરીર કેટલા વખત થાય ?	૪૬૮
મનઃપર્ચવજ્ઞાનસું પ્રતિપ્રાતિપણું થાય કે નહિ ?	૪૬૮
સાધ્વીજીને મનઃપર્ચવ જ્ઞાન થાય કે નહિ ?	૪૬૯
વાસક્ષેપનો અર્થ શું ?	૪૬૯
શ્રી સીમંધર જિનની શાસનદેવી કયા છે ?	૪૬૯
વાસી ચંદન કદ્દનો અર્થ શું ?	૪૬૯
છ સંધ્યણુમાંથી કયા સંધ્યણુવાલા કયા દેવલોકમાં જાય ?	
અને કયા સંધ્યણુવાળા કઈ નારકીમાં જાય ?	૪૬૯
જીવના એકેક પ્રદેશમાં કેટલું જ્ઞાન હોય ?	૪૭૦
ન જોદ્યામાં નવ ગુણ કયા ?	૪૭૦
પ્રભુના જન્માભિષેક વખતે એક કોડ ને સાઠઠ લાખ	
કલશ કેરી રીતે ?	૪૭૦
ચાર પ્રકારના મેઘ કેવી રીતે છે ?	૪૭૧
નંદીયેણુ મુનિના પ્રતિજોધેલા મુનિઓ કેટલા થયા ?	૪૭૧
દશ પ્રકારના લોચ કયા ?	૪૭૨
ચૌદ અજ્યંતર પરિગ્રહના નામ કયા ?	૪૭૨
સાત વિકયાના નામ કયા ?	૪૭૨
એક અક્ષૌહણી સેનામાં હાથી વિગેરે કેટલા હોય ?	૪૭૨
સાડા ત્રણ કોડ રોમરાજી કેવી રીતે ?	૪૭૨
મનુષ્યના શરીરમાં સાડા ત્રણ કોડ રોમરાજી છે, તે એકેક	
રોમમાં પોણા બે રોમ છે તેની સંખ્યા કેટલી થાય ?	૪૭૩
સાતમી નારકીના જીવોને કેટલા રોગ હોય ?	૪૭૩
પદ્મચાનકનો વિચાર કેવી રીતે ?	૪૭૩
ચાર પ્રકારે કર્મબંધન કેવી રીતે થાય છે ?	૪૭૩
મેલક્ષના પન્નર અંગ કયા ?	૪૭૪
ચાર જણાના ઉપકાર કેવી રીતે ?	૪૭૪

ગૌતમસ્વામીનો જાપ કેવી રીતે કરવો ?	૪૭૪
સ્ત્રીજાતિને શું પ્રાપ્ત ન થાય ?	૪૭૫
પંચેન્દ્રિય અને એકેન્દ્રિય વિગેરે ત્રણ શોકમાં કેટલા છે ?	૪૭૫
અસંશ્લિ તિથિય કયાં સુધી ઉત્પન્ન થાય ?	૪૭૫
ચોવીશ દંડકે આહારની ઈચ્છા કેટલા ટાઇમે થાય ?	૪૭૬
પ્રત્યેકબુદ્ધ કેવી રીતે થાય છે ?	૪૭૬
આભિયોગિક દેવનું આયુષ્ય કેટલા પ્રકારે જાંઘાય ?	૪૭૬
દ્વિધીપિક દેવનું આયુષ્ય કેટલા પ્રકારે જાંઘાય ?	૪૭૭
ચાર પ્રકારનું અજીર્ણ કયું ?	૪૭૭
વેદનો ઉદય કેટલા ગુણકાણા સુધી છે ?	૪૭૭
સર્વોર્થસિદ્ધમાં કોણ ઉત્પન્ન થઇ શકે ?	૪૭૭
અનુત્તર વિમાનના દેવો શું જોઈ શકે ?	૪૭૮
પાંચ પ્રકારના દેવો કયા ?	૪૭૮
પાંચ શકાર કયા ?	૪૭૮
પાંચ પકાર કયા ?	૪૭૮
પાંચ સકાર કયા ?	૪૭૯
શ્રુતજ્ઞાનના ચાર પ્રકાર કયા ?	૪૭૯
ક્ષેત્ર દશ જિનવરા કલ્યાણક પાંચસે તેનો અર્થ શું ?	૪૭૯
ખાવન અક્ષર કયા ?	૪૭૯
ચાર પ્રકારના અતિચાર કેવી રીતે ?	૪૮૦
એકેન્દ્રિયાદિકને પાંચ ક્રિયા લાગે તે કયું ?	૪૮૦
દ્રવ્યદેવ કોને કહેવાય ?	૪૮૦
દેવલોકની પાંચ સમાના નામ કયા ?	૪૮૧
જમાલિ મરીને કયાં ગયો અને કેટલા ભવ કરશે ?	૪૮૧
જોશાલક મરીને કયાં ગયો અને કેટલા ભવ કરશે ?	૪૮૧
મદોરગ છવ કાણુ છે ?	૪૮૨
વ્યંતર ઝોટલે શું અને તેઓ કયાં રહે છે ?	૪૮૩

શાસ'ખ્યાતા આયુષ્યવાળા અકર્મજૂમિના તથા અન્તર્દોષીના

મનુષ્યો અને તિથ્યો મરીને ક્યાં ઉત્પન્ન થાય છે? ૪૮૩
હે ભગવન! આદર્શને જોનાર મનુષ્ય આદર્શને જીએ છે?

આત્માને પોતાને જીએ છે કે પ્રતિબિંબ જીએ છે? ૪૮૪
વિકલેન્દ્રિયો અને સામાન્ય પંચેન્દ્રિયો લોકના કેટલા ભાગમાં હોય? ૪૮૪

અભવસિદ્ધિક, સિદ્ધો તથા ભવસિદ્ધિકની સંખ્યા કેટલી? ૪૮૫
અચિત્ત મહારકંધનો કાળ કેટલો? ૪૮૫

૨૪ દંડકમાં ક્યા દંડકે ચારિત્ર પરિણામ હોય? ૪૮૬
વનરપતિનો કાળ કેટલો કહેવાય? ૪૮૬

યથાદંડકની પ્રતિમા કેવી રીતે કહેવાય? ૪૮૬
તેજસ્ સમુદ્ધાત-આહારક સમુદ્ધાત અને કેવલી સમુદ્ધાત

ઉત્કૃષ્ટથી કેટલા હોય? તથા આવજી કરણ કાણ કરે? ૪૮૭
સોલ સંરાના નામ ક્યા? ૪૮૮

મુકા કંદમૂળ અનંતકાલ કહેવાય કે કેમ? ૪૮૮
ધોલવડા કોને કહેવાય? ૪૮૯

ચોવીશ તીર્થ કરોના પિતા તથા માતા કઇ ગતિમાં ગયા છે? ૪૯૦
જઘન્યથી ૧૦૦ તીર્થ કરે ક્યાં હોય? ૪૯૦

સિદ્ધશિલા આદ્ય યોજન જાડી લાંબી, પહોળી ક્યાં છે? ૪૯૦
જિનકલ્પમાં અંશુદા ઉપર શી રીતે ઉભા રહે? ૪૯૦

તીર્થ કર અદત કોને કહેવાય? ૪૯૦
ઉપવાસના આગારો કેવી રીતે? ૪૯૦

અનશન માટે નિર્યામકો કેવી રીતે? ૪૯૧
ચાર સામાયિક કરનારના ભવો કેટલા? ૪૯૨

વનરપતિનું શરીર ક્યા અંશુલથી લેવું? ૪૯૨
મનુષ્યના શરીરની કિંમત કેટલી? ૪૯૨

બેટેલી પ્રતિમાનું આસન કેવું હોય? ૪૯૩
અંગલીન શ્રાવકો ધર્મનું શું શું કામ કરી ન શકે? ૪૯૩

એક પદ્મના પીત્તલમાં કળા કેટલી ગાળે ?	૪૨
એક પદ્મના પર્મશર્મામાં કળા કેટલી ગાળે ?	૪૩
એક સુદાને સમન્વિષ્ણમાં કળા કેટલી ગાળે ?	૪૪
એક વરીના પર્મશર્મામાં કળા કેટલી ગાળે ?	૪૫
એક આર્યાપાસના પર્મશર્મામાં કળા કેટલી ગાળે ?	૪૬
એક નવકારગતના કાલેસગમમાં કળા કેટલી ગાળે ?	૪૭
વાદેસુ નિમ્મત્તરા સુધી એક લોગરસના કાલેસગમમાં કળા કેટલી ગાળે ?	૪૬૬
કયા સમકિતમાંથી તીર્થંકર નામકર્મ પામ્યા ?	૪૬૬
પ્રસન્નચન્દ્ર રાજગર્યાને અનંતાનુગ્રામીનો હિંદુ કેટલો હતો ?	૪૬૬
એક સામાયિકનું કળા કેટલું ?	૪૬૬
નારકીમાં જ્વલિતમરણ જ્ઞાન કેવી રીતે છે ?	૪૬૬
દાન, સ્નાન, ધ્યાન અને જ્ઞાન કેને કહેવાય ?	૪૬૭
આણુ, સંગેતશિખર, ગિરનાર, શ્રી રાત્રુજ્ય ગિરિરાજની ઉંચામ કેટલી ?	૪૬૭
પાશ્વિક વિગેરના ખામણા ક્યાં સુધી ગાંડે ?	૪૬૭
એકાક્ષરી વિદ્યા કેવી રીતે છે ?	૪૬૭
અલિલ્લવ કાયોત્સર્ગ એટલે શું ?	૪૬૮
નિંદા કરનાર ખીજના પાપને લઘુ શકે ?	૪૬૮
આઠે વર્ગણાના રક્ષાના પરમાણુ એક ખીજની વર્ગણાના રક્ષા રૂપ બની શકે કે કેમ ?	૪૬૮
પુદ્ગલનો સ્વભાવ કેવી રીતે છે ?	૪૬૯
પુદ્ગલના રક્ષા માટે કેવી રીતે છે ?	૪૬૯
ચોવીશ તીર્થંકરના વખતમાં તથા તેમના આંતરામાં અયેલ બાર ચક્રવર્તી, નવ વાસુદેવ, નવ અણદેવ તથા નવ પ્રતિ- વાસુદેવ કયારે થયા ?	૫૦૦
ખારવત લેવાની સમજ સંક્ષેપ રીતે કેવી રીતે ?	૫૦૧

- શુભ આયુષ્ય બાંધતી વખતે છ વાત બાંધે છે તે કય? ૫૦૬
- ધાતિકમનો ઉપશમ થાય કે નહિ? ૫૦૬
- મુંડકેવલીનું સ્વરૂપ શું? ૫૦૬
- પુદ્ગલની શક્તિ કેટલી છે? ૫૦૭
- ગંધ અને શબ્દ વાસના કરે છે, તે કેવી રીતે? ૫૦૭
- પરમાણુમાં વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શમાં ફેરફાર થાય કે નહિ? ૫૦૭
- એક રક્ત કેટલા આકાશ પ્રદેશ ઉપર રહી શકે? ૫૦૮
- અતીર્ણસિદ્ધ કોને કહેવાય? ૫૦૮
- ચાર પ્રકારના જિન કોને કહેવાય? ૫૦૯
- મધ્ય આદ્ય પ્રદેશોથી કેવલજ્ઞાન કેમ પ્રગટ થતું નથી? ૫૧૦
- પ્રભુજી જ્યારે વિહાર કરે છે ત્યારે દેવતાઓ નવ ક્રમજ રચે
છે તે કેવા હોય? ૫૧૦
- સાતમી નારદીમાં સમકીર્ત કેમ પ્રાપ્ત થાય? ૫૧૦
- જીવોનું બે પ્રકારથી મરણ કેવી રીતે? ૫૧૧
- આત્મપ્રદેશો કેવી રીતે બીજી ગતિમાં જાય? ૫૧૧
- સિદ્ધ ભગવંતોને ચારિત્ર કેવી રીતે? ૫૧૨
- આયુષ્યનો અબાધાકાળ કેવી રીતે છે? ૫૧૨
- વિભંગજ્ઞાન ક્યાં સુધી હોય? ૫૧૩
- દેવાની દેવાંગનાઓ કેવી રીતે ગણવી? ૫૧૩
- જોજી આહાર કેવી રીતે? ૫૧૩
- સ્તિશુક સંક્રમણ એટલે શું? ૫૧૩
- શ્રી પાશ્વનાથ સતવનમાં "તું નિર્ગુણ હું તો ગુણધારી"
એનો અર્થ શું? ૫૧૪
- કેવલજ્ઞાની એક સમયે સર્વ જાણે છે તો પછી બીજો
સમયે દર્શનની શી જરૂર? ૫૧૪
- અનુભવ જ્ઞાન કોને કહેવાય? ૫૧૫
- સાધુ-સાધ્વી પ્રભુજીની દ્રવ્યપૂજા કેમ કરતા નથી? ૫૧૫

કૌર્ષી મનુષ્યને કૌઠ દેવ પ્રસન્ન થાય તો તેની સાથે

દેવ કંઈ ભાષામાં વાત કરે ? ૫૧૫

નપુંસક દીક્ષા લે તો તે સાધુ કે સાધ્વીના સમુદાયમાં વિચરે ? ૫૧૫

ગીરનાર ઉપર શ્રી નેમનાથ ભગવાન સમવસર્યા તો પછી

શ્રી શત્રુંજય નજીક ડોવા છતાંય કેમ ન ગયા ? ૫૧૬

ગુરુની સેવા કરવાથી શાસ્ત્રના અભ્યાસ આદિનો લાભ

થાય છે પરંતુ વીતરાગ દેવોની સેવા કરવાથી પ્રસન્ન

અને અપ્રસન્ન થતા નથી તો પછી સેવા કરવાનું શું કારણ ? ૫૧૬

આઠ વર્ગજ્ઞાને સ્પર્શ કેટલા હોય ?

૫૧૭

ચાર ભાવદશા કંઈ ?

૫૧૭

આગમના એક પદની સંખ્યાના શ્લોક કેટલા ?

૫૧૮

ચાર દોષ રહિત ક્રિયા કરવી તે કંઈ રીતે ?

૫૧૮

સચિત્ત અચિત્ત જમીનનું સ્વરૂપ કંઈ રીતે ?

૫૧૮

પ્રભુ મહાવીર તથા ગૌતમસ્વામીનો સંબંધ કેવી રીતે ?

૫૧૯

મહાવીરપ્રભુના બહોંતેર વર્ષ પૂના કેમ કહેવાય ?

૫૧૯

અમૃતક્રિયાના લક્ષણ કયા ?

૫૧૯

સહસ્રક્રાંતની ગણતરી કેવી રીતે ?

૫૨૦

દશ દૃષ્ટાંતથી દશ વસ્તુ દુર્લભ છે તે કંઈ ?

૫૨૦

છ ' રી ' ના નામ કયા ?

૫૨૦

ચૌદ સ્થાનીયા સંમૂર્ચિર્મ મનુષ્ય કયા ?

૫૨૧

દશ ચંદ્રવા કયા બાંધવા ?

૫૨૧

મુધોપા ઘંટાનું પ્રમાણ કેટલું ?

૫૨૧

દેવતા કયા સ્થાનેથી મનુષ્યલોકમાં આવે ?

૫૨૧

પાંચ પ્રકારના દેવ કયા ?

૫૨૨

ચાર પ્રકારના અનુયોગ કયા ?

૫૨૨

દશ પ્રકારના દિવ્ય કયા ?

૫૨૨

સમકિતના પાંચ લક્ષણ: કયા ?	૫૨૮
જાતિરમરણ જ્ઞાનથી કેટલા ભવ દેખે ?	૫૨૩
૫૬૮ જીવના ભેદ છે તેમાં અમલી કેટલામાં જાય ?	૫૨૩
ચાર ભાવપ્રાણનો વિકાર દશ દ્રવ્યપ્રાણ છે તે કેવી રીતે ?	૫૨૩
સાડા પચ્ચીસ આર્થ દેશ કેટલા પ્રમાણમાં છે ?	૫૨૪
ભાષાના પુદ્ગલને સ્પર્શ કેટલા હોય ?	૫૨૪
સાધુના અદાર પાપરચાનકો કયા ?	૫૨૪
ચાર પ્રકારના દેવતા ઉત્પન્ન થાય ત્યારે કેટલા ટાક્રમ	
સુધી નાટક જીએ ?	૫૨૪
ચાર વસ્તુના પ્રદેશો સરખા છે તે કયા ?	૫૨૪
મુનક્ષત્ર અને સર્વાનુભૂતિ: મુનિઓ કયા દેવલોકમાં ગયા ?	૫૨૫
દેવતાઓ ૭ ભાષામાંથી કઈ ભાષા બોલે ?	૫૨૫
ભવનપતિમાંથી આવીને તીર્થંકર થાય કે નહિં ?	૫૨૫
ઔપધ અને ભૈષજ શબ્દનો અર્થ એક જ છે કે ભિન્ન ?	૫૨૬
પૌષધમાં લીલું શાક કદંબે કે નહિં ?	૫૨૬
ડોળીયાના તેજથી તળેલી વસ્તુ કડા વિગટમાં ગણાય કે નહિં ?	૫૨૬
આચાર્ય મહારાજ ગૌચરી જાય કે નહિં ?	૫૨૬
મહાવીર લગવાને કેવલી અવસ્થામાં તપ કર્યો છે ?	૫૨૬
વિજય શેઠ અને વિજયા શેઠાણી જેવા બીજા કોઈ થયા છે.	૫૨૭
પચ્છી પ્રતિક્રમણમાં છીંક કર્યાં સુધી વળવી.	૫૨૭
કઈ ગતિમાંથી આવેલા જીવો અકૃત્તો થાય.	૫૨૭
સાંજના પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી દેરાસર દર્શન કરવા જવાય.	૫૨૭
કયા સમકિતથી તીર્થંકર નામકર્મ બંધાય.	૫૨૭
ભાવતીર્થ કોને કહેવાય.	૫૨૭
આગ્નિમાં ઉંદરો ઉત્પન્ન થાય.	૫૨૮
તીર્થંકર જ્યાં વિચરે ત્યાં ઉપદ્રવ કેમ થાય.	૫૨૮
આવળીયા તથા કુમટીઆની સાથે વિદળ થાય ?	૫૨૮

ઠાઈ મનુષ્યને ઠાઈ દેવ પ્રસન્ન થાય તો તેની સાથે

દેવ કંઈ ભાષામાં વાત કરે ? ૫૧૫

નપુંસક દીક્ષા લે તો તે સાધુ કે સાધ્વીના સમુદાયમાં વિચરે ? ૫૧૫

ગીરનાર ઉપર શ્રી નેમનાથ ભગવાન સમવસર્યા તો પછી

શ્રી શત્રુંજય નજીક હોવા છતાંય કેમ ન ગયા ? ૫૧૬

ગુરુની સેવા કરવાથી શાસ્ત્રના અભ્યાસ આદિનો લાભ

થાય છે પરંતુ વીતરાગ દેવોની સેવા કરવાથી પ્રસન્ન

અને અપ્રસન્ન થતા નથી તો પછી સેવા કરવાનું શું કારણ ? ૫૧૬

આઠ વર્ગજ્ઞાને સ્પર્શ કેટલા હોય ?

૫૧૭

ચાર ભાવદશા કંઈ ?

૫૧૭

આગમના એક પદની સંખ્યાના એક કેટલા ?

૫૧૮

ચાર દોષ રહિત ક્રિયા કરવી તે કંઈ રીતે ?

૫૧૮

સચિત્ત અચિત્ત જમીનનું સ્વરૂપ કંઈ રીતે ?

૫૧૮

પ્રભુ મહાગીર તથા ગીતમસ્ત્રામીનો સંબંધ કેવી રીતે ?

૫૧૯

મહાગીરપ્રભુના બહોંતેર વર્ષ પૂ. કેમ કહેવાય ?

૫૧૯

અમૃતક્રિયાના લક્ષણ કયા ?

૫૧૯

સનરાત્રની ગણતરી કેવી રીતે ?

૫૨૦

દશ દંટાંનથી દશ વસ્તુ દુર્જલ છે તે કંઈ ?

૫૨૦

જ ' રી ' ના નામ કયા ?

૫૨૦

ત્રોદ સ્થાનીયા સંમુચ્છિન્ન મનુષ્ય કયા ?

૫૨૧

દશ ચંદ્રવા કયા આંધવા ?

૫૨૧

ત્રિવેણી ઘંટાનું પ્રમાણ કેટલું ?

૫૨૧

દેવતા કયા સ્થાનેથી મનુષ્યલોકમાં આવે ?

૫૨૧

પાંચ પ્રકારના દેવ કયા ?

૫૨૨

પાંચ પ્રકારના અનુવાગ કયા ?

૫૨૨

પાંચ પ્રકારના દિવ્ય કયા ?

૫૨૨

સમકિતના પાંચ લક્ષણ કયા ?	૫૨૩
ભતિશ્ચરણ જ્ઞાનથી કેટલા બધ દેખે ?	૫૨૩
૫૧૪ જીવના બેદ છે તેમાં અભળી કેટલામાં જાય ?	૫૨૩
ચાર ભાવપ્રાણનો ચિત્તાર દશ દ્રવ્યપ્રાણ છે તે કેવી રીતે ?	૫૨૩
સાડા ૫૨ગીસ આર્ષ દેશ કેટલા પ્રમાણમાં છે ?	૫૨૪
ભાષાના પુદ્ગલને સ્પર્શ કેટલા હોય ?	૫૨૪
સાધુના અદાર પાપરચાનક કયા ?	૫૨૪
ચાર પ્રકારના દેવતા ઉત્પન્ન થાય ત્યારે કેટલા દાક્રમ	
મુધી નાટક જુએ ?	૫૨૪
ચાર વસ્તુના પ્રદેશો સરખા છે તે કયા ?	૫૨૪
મુનક્ષત્ર અને સર્વાનુભૂતિ મુનિઓ કયા દેવલોકમાં ગયા ?	૫૨૫
દેવતાઓ જ ભાષામાંથી કઈ ભાષા બોલે ?	૫૨૫
ભવનપતિમાંથી આવીને તીર્થ કરે થાય કે નહિ ?	૫૨૫
ઓપધ અને ભિષજ શબ્દનો અર્થ જોક જ છે કે ભિન્ન ?	૫૨૬
પોષધમાં લીલું શાક કદપે કે નહિ ?	૫૨૬
હોળીવાના તેજથી તળેલી વસ્તુ કદા વિગદમાં ગણાય કે નહિ ?	૫૨૬
આચાર્ય મહારાજ ગૌચરી જાય કે નહિ ?	૫૨૬
મદ્દાવીર લગવાને કેવલી અવસ્થામાં તપ કર્યો છે ?	૫૨૬
વિજય શેઠ અને વિજયા શેઠાણી જેવા બીજા કોઈ થયા છે.	૫૨૭
૫૫૫મી પ્રતિક્રમણમાં છીંક કયાં મુધી વળેવી.	૫૨૭
કઈ ગતિમાંથી આવેલા જીવો ચક્રવર્તી થાય.	૫૨૭
સાંજના પ્રતિક્રમણ કયો પક્ષી દેરાસર દર્શન કરવા જાય.	૫૨૭
કયા સમકિતથી તીર્થ કરે નામકર્મ બંધાય.	૫૨૭
ભાવતીર્થ કોને કહેવાય.	૫૨૭
અગ્નિમાં ઉંદરો ઉત્પન્ન થાય.	૫૨૮
તીર્થ કરે જ્યાં વિચરે ત્યાં ઉપદ્રવ કેમ થાય.	૫૨૮
ત્રાવળીવા તથા કુમટીઆની સાથે વિદળ થાય ?	૫૨૮

દીક્ષા લેનાર સર્વ પ્રયોગને ઉપધિનું ખર્ચ સરખું જ હોય ? ૫૩૪
કૃત્રિકાપણનો અર્થ શો. ૫૩૫

કયા કયા ગુણુરચાનમાં વર્તેલો હવ કાળધર્મ પામે.

તથા પરબવમાં હવની સાથે કયા કયા ગુણુરચાનકો જાય. ૫૩૫
દેવળગાનીઓને ખ્યાન અથવા આવશ્યક આદિ ક્રિયાનો

કલાપ કરવાનો હોય ? ૫૩૬

શ્રી ચક્રવર્તી, અલદેવ આદિ યોગી મહાત્માઓના પણ

અસ્થિઓ દેવલોકમાં દેવો પૂજે છે, ૫૩૬

પાલક નામના દેવે દેવેન્દ્રની આગ્રાથી બનાવેલું પાલક

નામનું વિમાન સચિત હોય કે અચિત. ૫૩૬

ગોસહ ઇન્દ્રો જે વિમાનોમાં ગેસીને અહીં આવે છે તેની

લંબાઈ, પહોળાઈ તથા ઉંચાઈ અને ઇન્દ્રોના મહાન

ધ્વજોની ઉંચાઈ કેટલી હોય. ૫૩૭

જેમ શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામીની મૂર્તિના મસ્તક ઉપર સર્પની

ફણા હોય છે તેમ ખીજા કોઈ તીર્થ કરદેવની મૂર્તિન

મસ્તક ઉપર પણ સર્પની ફણા હોય કે નહિ. ૫૩૮

સમવસરણમાં મનુષ્ય વિગેરે કેટલા સામાયિક સ્ત્રીકારે. ૫૩૮

મેરુકંપની વાત કોઈ સિદ્ધાંતમાં છે ? ૫૩૯

સાધુએ મુની વખતે અથવા ગેરેલ હોય તે વખતે

ઓષો કમ જાણુએ સૂકવે ૫૩૯

છપ્પન દિક્કુમારીઓ બ્યંતરની કે લવનપતિ નિકાવની છે ? ૫૪૦

આહારકદિક કોને ન હોય. ૫૪૦

દેવલોકમાં ઔદ પૂર્વનું જ્ઞાન સ્મરણમાં હોય કે નહિ. ૫૪૦

કેટલા તીર્થકરો અનાય દેશમાં વિચર્યા છે ? ૫૪૦

કોઈપણ તપના અર્થો આત્માર્થો બ્રૂલથી તપના દિવસે

મોજન થઈ જાય તો તપ રહે કે જાય. ૫૪૦

શુ તીર્થકરોએ ચોમાસામાં દીક્ષા લીધી છે. ૫૪૧

અઠાર ભાવરાશી ક્ષ ?	૫૬૩
નારહીના જીવો કેટલા છે ?	૫૬૩
વાંસની ગાંઠ કેટલી સારી ? અને કેટલી ખરાબ ?	૫૬૩
સાત નિન્દવના નામ કયા ?	૫૬૪
આઠ અભવ્ય કયા ?	૫૬૫
જિનકદંપી કાણુ થઈ શકે ?	૫૬૫
અરિદતો તથા કેવળીઓ સિદ્ધને નમસ્કાર કરે કે નહિ ?	
તથા ઓથો મુદપતિ રાખે કે નહિ ?	૫૬૬
ધ્યાનના ત્રણ ક્ષણ કયા ?	૫૬૬
પંચ પરમેષ્ઠિમાં વણુ કેવી રીતે છે ?	૫૬૭
ચાર અષોટ કયા ?	૫૬૭
ત્રણ પ્રકારની લિક્ષા કેવી રીતે ?	૫૬૮
ભાવરૂપ આઠ પુરુષોથી પૂજા કેવી રીતે ?	૫૬૮
ગ્ધાન ત્રણ પ્રકારનું કયું ?	૫૬૮
સોળ જાતિના ભય કયા ?	૫૬૯
દર્પા સમિતિના ચાર ભેદ કયા ?	૫૬૯
ભાષાના આઠ દોષ કયા ?	૫૬૯
નેમીશ્વર ભગવાન સાથે ૧૦૦૦ પુરુષોએ દીક્ષા લીધી છે	
તે કાણુ કાણુ ?	૫૭૦
ઉપવાસ ન કરી શકે તેને અપવાદ માર્ગ શું છે ?	૫૭૦
નિરંતર ગ્રંથિ સહિત પચ્ચક્ષ્યાણુ કરે તેને કેટલો લાભ થાય ?	૫૭૦
અઢી દીપની પરિધી, સિદ્ધશિલાની પરિધી, તથા	
માતુષોત્તર પર્વતની આહિર પરિધી કેટલી ?	૫૭૦
દેવતાઓના ભવધારણીય શરીરને આભરણુ વસ્ત્ર હોય કે નહિ.	૫૭૧
દેવતાઓ વૈક્રિય રૂપો કેવી રીતે વિકૃત્વે ?	૫૭૧
પાંચ સ્થાનેથી જીવ નીકળે તેની ગતિ કઈ ?	૫૭૧
સાત પ્રકારના વિનય કયા ?	૫૭૨

- કેટલા વર્ષના આયુષ્યવાળો મિત્ર થય ? ૫૭૨
- ચારે દિશામાં કેટલા મોઝો જાય ? ૫૭૨
- પાંચે શરીરની જવાની ગતિ કેટલી હોય ? ૫૭૨
- નારકીમાં કેટલા આયુષ્યનો બંધ નથી ? ૫૭૨
- દિશાઓના સાત પ્રકાર કયા ? ૫૭૩
- મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ધરો વિગેરેનું પ્રમાણ કેટલું ? ૫૭૩
- દેવલોક તથા નારકીમાં રહેલા તીર્થ કરના આત્મા કેવા હોય ૫૭૩
- મૃત યુગલીક શરીરોને કેણુ ઉપાડે ? ૫૭૩
- એક લવમાં બે પદવી મળે તેની માતા સ્વર્ગ કેટલા દેજે. ૫૭૪
- તંદુલીયા મત્સ્યને કયું સંઘવણુ હોય ? ૫૭૪
- બ્રીશ લક્ષણોનાં નામ કયા ? ૫૭૪
- ૨૪ તીર્થ કરોને ઉપસર્ગ તથા પ્રમાદકાલ કેટલો ? ૫૭૪
- તીર્થ કરના જન્માદિક કલ્યાણક માટે દેવોને આવવા માટે ૫૭૫
- ચારે નિકાયના દેવો શું વગડે છે ? ૫૭૫
- ચક્ષુ-ચક્ષુણીની જે આકૃતિ છે તેવી રીતે મૂળ શરીરની ૫૭૫
- હોય કે નહિ ? ૫૭૫
- ઉત્તરવૈક્રિય શરીરમાં આંખ મીંચવી કે જમીનને ૫૭૫
- અડકવું થાય કે નહિ. ૫૭૫
- ક્ષાયિક સમક્રીતી નારકીમાં કેવી રીતે જાય ? ૫૭૫
- તીર્થ કરના નિર્વાણ સમયે અગ્નિ સંસ્કાર કયાં પછી ૫૭૫
- દાદા તથા દાંત કયા કયા દંદ્રો લઈ જાય ? ૫૭૬
- મલ્લીનાથ ભગવાનને દેવછંદામાં કાણુ સેવા કરે ? ૫૭૬
- સાધુની ઉપાસનાથી શું ફળ થાય ? ૫૭૬
- સુધર્મ દંદ્રનું ક્રિયાલાઘવપણું કેવું હોય ? ૫૭૭
- સુધર્મ દંદ્રના તથા અસુરકુમારોને લડાઈ વખતે હથિયાર ૫૭૭
- કેવી રીતે થાય. ૫૭૭
- અસુરકુમારને ઉપર, નીચે, તિર્યક્ જવાની કેટલી શક્તિ છે. ૫૭૭

મહાશિલાકંટક સંગ્રામમાં કેટલા મરાયા અને તેની ગતિ કહ.	૫૭૮
દશ વસ્તુ હજારથી જોધ ન શકે તે કહ ?	૫૭૮
દશ પ્રકારની લગ્નિ કહ ?	૫૭૮
ઘોડો દોડે ત્યારે અવાજ શેનો યાગ ?	૫૭૮
જીવના પ્રદેશને રાસ્ય તથા અગ્નિ સ્પર્શ કરે કે નહિ ?	૫૭૯
આચાર્ય મંને હિતકૃત્રી અને જનન્યથી શિષ્યો	

કેટલા હોય ? ૫૭૯

જીવ પરિણામના દશ પ્રકાર કયા ?	૫૭૯
નારકીના દશ અશુભ સ્થાન કયા ?	૫૭૯
ત્રણ પ્રકારની ઉપધિ કહ ?	૫૭૯
ત્રણ પ્રકારનો પરિગ્રહ કયો ?	૫૭૯
આસાલીયો સર્પ કેવો છે ?	૫૮૦
પડિચ્વાદિ ચૌદ ગુણ કયા ?	૫૮૦
અઠી દોષની ગહાર પક્ષીઓની કૃત્પતિ કેવી રીતે યાગ ?	૫૮૦
કયા જીવોને કેટલા પગ હોય ?	૫૮૦
દ્રવ્ય લેસ્થા ને ભાવ લેસ્થા કેવી રીતે ?	૫૮૧
અજીવ સમુદ્ધાત કેવી રીતે ?	૫૮૧

એક સમયમાં મોક્ષ જનારા કેટલા ? અવગાહના કેટલી ?

અને કયા કયા પ્રદેશથી કેટલા જાય ? ૫૮૧

ત્રીવેદ દૂર કરીને પુરુષવેદવાળો શી રીતે યજ્ઞ શકે ?	૫૮૧
તિર્યંગ્મુલક દેવો તથા પરમાધામીઓ કઈ નિકાયના છે ?	૫૮૨
કૃષ્ણરાજના આદ્ય નામ અને તે કેટલી મોટી છે.	૫૮૨
સંમૂર્ચિત મનુષ્યની સ્વકાયસ્થિતિ કેટલી.	૫૮૨

અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં મનુષ્ય સ્વર્ગ કે નરકનું આયુષ્ય

આંધે કે નહિ ? ૫૮૨

દૈવસિક પ્રતિક્રમણ પહેલા કેમ કહેવાય છે ?	૫૮૩
સર્પને ચતુશ્રયા કેમ કહેવાય છે ?	૫૮૩

[illegible]

- ચોવીથ દ'ડકવાલા જીવો અગ્નિ કે શસ્ત્રમાંથી જન્મ શકે કે નહિ. ૫૮૧
- પાંચ પ્રકારના ક્ષમાધર્મ કયા ? ૫૮૧
- સર્વ આહાર અને દેશ આહાર કેને કહેવાય. ૫૮૨
- વૃક્ષગતિ દેટલા સમયની હોય. ૫૮૨
- આહારક શરીરને કોણ જોઈ શકે. ૫૮૨
- પુષ્કરાધ્ દ્રોપની સીતા અને સીતોદા નદીના પાણી
કયાં જાય છે ? ૫૮૩
- પુન્ય અને નિર્જરા કેને કહેવાય. ૫૮૩
- દેવતા-નારકોને અચિત્ત યોની કેવી રીતે હોય. ૫૮૩
- તિર્થ'ચો પાણીની અંદર સામાયિક વિગેરે કેમ કરે ? ૫૮૩
- અનુત્તર વિમાનના દેવો શું જોઈ શકે ? ૫૮૩
- અરિહંત પ્રભુને દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયથી ઓળખવાનો ઉપાય શું. ૫૮૪
- ચક્રવર્તિ'ને પાંચમું ગુણસ્થાનક હોય કે નહિ. ૫૮૪
- 'હિતિ પર્યાય અનંતા રે' તેનો અર્થ શું ? ૫૮૫
- ચક્રવર્તિ'નો ઘોડો મરીને કયાં જાય. ૫૮૫
- કયા વ્રતોમાં અપવાદ માર્ગ નથી. ૫૮૫
- ઔદપૂર્વ લખવામાં હાથી કેવો લેવો. ૫૮૫
- લોકસ્થિતિના આઠ પ્રકાર કયા ? ૫૮૫
- રાજગૃહનો ઉના પાણીનો કુંડ કેવો છે. ૫૮૬
- તીર્થ'કર ચક્રવર્તિનું જયન્ય અને હિતકૃષ્ટ આયુષ્ય
તથા ચક્રવર્તિની ગતિ કઈ. ૫૮૬
- પ્રકીર્ણ'ક કોણ રચી શકે ? ૫૮૭
- સૂત્ર કેને કહેવાય ? ૫૮૭
- પંચિંદિય સૂત્ર કયારે રચાયું ? કોણે રચ્યું ? ૫૮૭
- ચાર અનુષ્ઠાન કયા ? ૫૮૮
- પાંચ ક્રિયા કઈ. ૫૮૮
- છ આવશ્યકમાં કયા કયા અનુષ્ઠાન હોય ? ૫૮૮

અનુબંધાન એટલે શું ?

૫૬૬

શ્રી કૃષ્ણજીએ એક જ દિવસમાં ૧૮૦૦૦ સાધુઓને

દ્વાદશાવર્ત વંદન કેવી રીતે કર્યું. ૫૬૬

ચંદ્ર-સૂર્યમાં કેટલા ઇન્દ્રો છે. ૫૬૬

શ્રી ગરુડાચરિત્રજીએ સરસ્વતી મંત્રની આરાધના

કરી તે કયો મંત્ર ? ૫૬૬

શસ્ત્ર અને અશ્ત્ર કેને કહેવાય ? ૬૦૦

મુનિઓને જંગલમાં આહાર મળે પણ પાણી ન

મળે તો શું કરે. ૬૦૦

પાંચ દંડક વડે દેવવંદન કેવી રીતે થાય. ૬૦૦

લક્ષ્મણા સાધ્વીજી કેટલા ભવ કરશે. ૬૦૧

ત્રાત્રકને ચારિત્રની ઉપશમના થઈ શકે. ૬૦૧

મિથ્યાત્વીઓને વિજ્ઞાન કેવી રીતે ૬૦૧

કેવલી સમુદ્ધવાતથી જીતી શકે તેની રીતિ ને આયુષ્ય

કર્મની રીતિ સરખી કરે છે તે જીતી શકે પ્રકૃતિ કહા. ૬૦૧

આદિ ગતિ કહા. ૬૦૧

ૐ મા પંચ પરમેષ્ઠિ કેવી રીતે. ૬૦૨

ભગવાનને ઓળો મુદપતિ લેવા કે નહિ. ૬૦૨

ત્રીચંદ્રોના પાંચ કથાબુકેમાં નવ ઐવયકવાળા દેવો

તથા પાંચ અનુસરવાળા દેવો કેવી રીતે નમસ્કાર કરે છે. ૬૦૨

ખટ્વચ બોજન કહેવાય છે તેમાં જ રસ કયા કહેવાય. ૬૦૨

પાંચ દેવમાં કયાયરસ શુભમાં કેમ ગણાય છે. ૬૦૩

ત્રીચંદ્ર પરમાત્મા કયા આસને મેહમાં જાય છે. ૬૦૩

મધ્યકાલ પાણીને ત્રીણા ચાન્નિ લઈને મોક્ષે જવાય કે નહિ. ૬૦૩

ભિદના જીવો માટે કયાંય પવન જગ્યા પાત્રી છે કે કેમ ? ૬૦૩

૧. પ.ર્થનાથ ભગવાનના કયા કર્મના કિદવથી ૧૦૦૮

નામ પ્રસિદ્ધ થયા છે. ૬૦૩

પૌપધથી સામાયિક વાળી શકાય કે નહિ.	૧૦૪
ધર્મ ચક્રવાલ તપ કેવી રીતે થાય.	૧૦૪
વિહાર કેટલા પ્રકારે થાય	૧૦૪
યુગલિક તિર્થંત્રો કલ્પવૃક્ષની આગળ મારે ?	૧૦૪
વામુદેવ કરતા પ્રતિવામુદેવનું બળ કેટલું ઓછું હોય.	૧૦૫
દ્વાદશાંગીની વિગત કેવી રીતે.	૧૦૫
ગણધર નામકર્મ કઈ પ્રકૃતિનું છે.	૧૦૫
વીંછી, દેડકા, સર્પ અને મનુષ્યનું ઝેર કેટલા ક્ષેત્રમાં	
વ્યાપી શકે ?	૧૦૫
અરિહંતના પ્રતિમાશ્રમાં પાંચ ભગવાન કયા હોય.	૧૦૬
આચાર્યશ્ર ભગવાન (સ્થાપનાશ્ર) કેટલા ઉંચા રખાય.	૧૦૬
દ્રૌપદી અને કુંતાશ્ર કયા કેદારો છે.	૧૦૬
હરિશ્ચંદ્રમેધી શ્રવ કોણ થયો.	૧૦૬
ત્રાયન્નિશઠ દેવો અને સામાનિક દેવોના વિમાનો કયાં છે.	૧૦૬
ચક્રવર્તિના ચક્ર વિગેરે સાત રત્નો એક શ્રવમય હોય કે	
અસંખ્યાત શ્રવમય હોય અને તે જીવોની આગતિ	
કહી તે એક શ્રવ આશ્રયીને કે અનેક શ્રવ આશ્રયીને હોય.	૧૦૬
નારકીનું અવધિગ્ધાન એક યોજનનું હોય તે કયો યોજન લેવો.	૧૦૭
માંસ વિગેરેમાં અને છાસના સંયોગે કઠોળમાં કયા જીવો ઉપજે.	૧૦૭
અઢીદ્રોપની બહાર પચ્ચખ્ખાણ કેવી રીતે હોય ?	૧૦૭
શય્યા અને સંયારામાં તદ્દાયત ખરો કે નહિ.	૧૦૮
ચોમાસુ પૂરી થયા પછી જે માસની અંદર	
સાધુઓએ વસ્ત્ર વહોરવા કલ્પે કે નહિ ?	૧૦૮
ધર દેરાસરમાં કેટલા આંગળની પ્રતિમા પૂજી શકાય.	૧૦૮
સળંગતર ધર કેટલું થાય ?	૧૦૮
એક શ્રવને એક ભવમાં કેટલા જીવો પુત્રપણે થાય ?	૧૦૯

- મનુષ્યજોડની પદાર લગા ગુર્ણોદ્ભવમા મિલે વિગે ?
 માંમંગળ દોષ કે વાસ્તવિજોગ દોષ. ૧૦૬
- અરિદંત મદાનજોગના જન્મામિષેષમાં રેવાના શરીરો
 કેવા બંધા દોષ. ૧૦૬
- આવગના દાનગુમા કેટલા મળે દોષ ? ૧૦૬
- મદિરા, મલ, માંચ અને માળગુમા અમંગળાન મળે
 તે ગર્જવાળા અળે છે તે કેટલી ધ્વન્દવવાળા દોષ ? ૧૧૦
- દેવાને અવધિ વિગેરે જ્ઞાન દોષાથી પૂર્વે બાવમાં
 ગજેવ શુનજ્ઞાન કેટલું સંભાળે ? ૧૧૦
- તિર્થંગો વેદિયા તરીકે ગનાને તે મૂલ શરીર સાથે
 સંપંધવાળું દોષ કે નહિ. ૧૧૦
- સૌધમં વિગેરે દેવો અગો અમુક સ્થળે કિપજીશું
 એમ ગજો કે નહિ. ૧૧૦
- નિયાણું આંદ્યું દોષ તો સ્વા રતન થાય કે આંધ્યા નિના થાય. ૧૧૧
- ચોદપૂર્વોએ કેટલા બવ દેખે ? ૧૧૧
- દેવ વિગેરેનું અવધિજ્ઞાન ખીજે કેક્રાણે જાય તો કેટલું દેખે. ૧૧૧
- આંગળા, પીપરીમૂળ, ઠેરા, જિરામિશ્રિત વસ્તુ, પીપર
 અને હરડે આ વસ્તુઓ આયખીત્રમાં કયે કે નહિ. ૧૧૧
- જેમ આ ભરત ક્ષેત્રમાં વીર ભગવંતના જન્મ નક્ષત્રે
 ભરમગ્રહ આવેલ છે તેમ ખીજ ક્ષેત્રોમાં તીર્થંકરોના
 જન્મ નક્ષત્રમાં તે આવ્યો છે કે નહિ ? તેમ જ
 અહીં અહુ કુમતો છે તેમ ખીજે છે કે નહિ ? ૧૧૨
- નિવિયાતા કુધથી બનેલું દહી નિવિયાતું થાય કે નહિ. ૧૧૨
- મેરુ પર્વતમાં વિક્ષેન્દ્રિય છવોતો સદ્ભાવ છે કે નહિ. ૧૧૨
- અનાદિ નિગોદના ભવ્ય છવને જ્ઞાન, દર્શન અને
 ચારિત્રની સત્તા હોય છે તેમ અભવ્યને હોય કે નહિ ? ૧૧૨

જન્મથી જ નવું સક તિર્યંચ અને મનુષ્યને સમકીર્તની

પ્રાપ્તિ થાય કે નહિ. ૬૧૩

મદિરાપાન અને માંસભક્ષણ વિગેરે સમકીર્તનો નાશ

કરનાર થાય કે નહિ? ૬૧૩

સમવસરણમાં રહેલા દેવ-દેવીઓને મનુષ્યો દેખી શકે કે નહિ. ૬૧૩

દેવલોકમાં જલ અને વનસ્પતિ તથા કદમ્બદ્વેષો છે તે પૃથ્વી

પરિણામરૂપ છે કે જલ અને વનસ્પતિરૂપ છે? ૬૧૩

સ્ત્રી અને સચિત્તનો સંઘટ્ટો નિરંતર વજવાનો છે તેમાં

પરંપર સંઘટ્ટો કેટલી સંખ્યા મુધી ગણવો? ૬૧૪

જિનમંદિરમાં પચ્ચખખાણુ પારણું કદ્યે કે નહિ. ૬૧૪

રપશં વિગેરે ત્રણ ઇન્દ્રિયો નવ ચોજન દૂરથી પોતાના

વિષયને ગ્રહણ કરે છે તેમાં કયા દષ્ટાંતો બતાવ્યા છે. ૬૧૪

સંસારમાં ફરતો એક જીવ કેટલી વખત ઇન્દ્રપણું અને

ચક્રવર્તીપણું પામી શકે? ૬૧૪

બ્રહ્મદેવલોકથી ઉપર સમ્યગ્દષ્ટિ દેવો વધારે છે કે

મિથ્યાદષ્ટિ વધારે છે? ૬૧૪

નારકીઓ પૂર્વ ભવમાં કરેલાં દુષ્કૃત્યો જાતિ રગરણ

જ્ઞાનથી જાણે કે અવધિજ્ઞાનથી જાણે ૬૧૫

જે કાળમાં અથવા કાળાન્તરમાં જોટલા યુગલિક હોય તે

તેટલા રહે છે કે ઓછાવના થાય છે. ૬૧૫

સચિત્તના ત્યાગીને કારણે પડ્યે રાત્રિમાં પાણી પીવાની

જરૂર પડે તો અચિત્ત પાણી પીવે કે સચિત્ત પીવે? ૬૧૫

દીક્ષિત થયેલા પંદરસો તાપસોને ગૌતમસ્વામીજીએ લખ્ખિ

થકી દુધપાકે પારણું કરાવ્યું તે વૈશ્વિય દુધપાક હતો કે નહિ. ૬૧૬

સ્વપ્નપાદકો પેટે ચારણુશ્રમણ ઋષિ વિગેરે સ્વપ્ન

ફલને કહે કે નહિ. ૬૧૬

મલ્લિજન તીર્થમાં સિદ્ધિગમનનો તિથેદ અને મુનિધિ .

જન વિગેરે તીર્થ કરોના આંતરામાં સિદ્ધિ ગમન
થયું તે કેમ? ૧૨૪

ક્રિયાવાદી અને અક્રિયાવાદી મિથ્યાત્વીઓને સકામ-

નિર્જરા હોય કે નહિ? ૧૨૪

શક્તાકા પુરુષો ગૃહસ્થપણમાં માંસભોજન કરે કે નહિ? ૧૨૫

ગૃહપતિ અને સાગરિ શબ્દનો અર્થ શું? ૧૨૫

ગંગા નદીનું પાણી લવણસમુદ્રમાં પડે છે તેમ માનુષોત્તર
પર્વત તરફ જતી નદીઓનું જલ ક્યાં પડે છે? ૧૨૫

અષ્ટોત્તરી રનાત્ર લજ્જાવતી વખતે જ્ઞાન્યથી અને ઉત્કૃષ્ટથી
કેટલા આવકો પવિત્ર થઈ ઉભા રહી શકે? ૧૨૫

અણિમા વિગેરે આઠ મહાસિદ્ધિઓ કઈ લબ્ધિમાં સમાય
છે અને તે મહાવતી કે દેશચિરતિ મિથ્યાદષ્ટિઓને
સંભવે કે નહિ? ૧૨૫

વીર ભગવાંત દેશના આખી દેવચ્છંદામાં પધારે ત્યારે ૧૧
ગણધરમાં કોણ દેશના આપે? ૧૨૫

આકાશનો પ્રદેશ અને પુદ્ગલ પરમાણુ એ બેમાંથી
સૂક્ષ્મ કોણ છે? ૧૨૬

જ્ઞાન્યથી તીર્થ કર પ્રભુ પાસે એક કોડ દેવો હોય તે
કઈ નિકાયના હોય? ૧૨૬

ત્રિનેશ્વરના સગવસરણમાં સંખ્યાના દેવો માય કે
અસંખ્યાના માય? ૧૨૬

જે અરિહંત આદિ વીશ પદ્મનું આરાધન કરે છે તેમાં
તે પદ્મનું ગણુનું ઉપવાસના દિવસે જ કરાય કે ત્રણ
દિવસ સુનામાં કરાય? ૧૨૬

જીના નાળાએમાં અથવા મુકા નાળાએમાં કેટલા જીવ
હોય? તેમ જ તેના જીવામાં કેટલા જીવ હોય? ૧૨૭

લીલા આમળા પ્રમાણુ પૃથ્વીકાયના કકડામાં ને જીવે .

હોય તે પારેવા જેવડા શરીરવાળા કદખ્યા હોય તો

જંબૂદ્વીપમાં સમાય નહી એમ અપકાય, તેડકાય,

વાહિકાય વિગેરેમાં છે તે લીલા આમળા કે પારેવા

સરસવ કે બાંટી વિગેરેનું પ્રમાણુ કેવી રીતે લેવું? ૧૨૭

મયમ ત્રણ આરાઓમાં મનુષ્યોને તુલ્યનો કણ, જોર અને

આમળા પ્રમાણુ આહાર હોય છે તે કયા આરાના મહત્ત્વ કરવા. ૧૨૭

સંપૂર્ણ લોકમાં પસરનારા મહારકષો કેટલા છે? ૧૨૭

જિનેશ્વરો ગૃહસ્થપણમાં કેવલી અથવા સાધુને પ્રણામ

કરે કે નહિ? ૧૨૮

૫૬ દિક્કુમારીઓ કુમારી કેમ કહેવાય છે? ૧૨૮

ન્યાં જલ છે ત્યાં વનસ્પતિ છે તો શ્રાવકને ઘડા અગર

ગોળા વિગેરેમાંની પાણી વાપરતા વનસ્પતિકાયની

વિરાધના લાગે કે નહિ? ૧૨૮

અનાદિ નિગોદના જીવો કયા કારણોથી બહુ કર્મ બાંધીને

નિગોદમાં પડ્યા રહે છે? ૧૨૮

કેટલાક નિગોદ જીવો લઘુકર્મો યજ્ઞને વ્યવહાર રાશીમાં

આવે છે તેઓને લઘુકર્મપણું ધવાતું શું કારણ હોય? ૧૨૯

દેવ મૂળ શરીરે દેવીને ભોગવે કે હિતર વૈક્રિય શરીરે ભોગવે? ૧૨૯

શ્રી વજ્રસ્વામી ષટ્વિદ્યાએ કરી સંધને મુકાળ દેશમાં

લઇ ગયા તે ષટ્વિદ્યા શું? ૧૨૯

મૂળાના પાંદડામાં અતંતકાયપણું છે કે પ્રત્યેકપણું છે? ૧૨૯

દત્તિનું પચ્ચખખાણુ કેવી રીતે કરાવાય? ૧૨૯

સાધુઓને અને શ્રાવકોને કાળ વેળાએ અને અપ્રજ્ઞાયાના

દિવસોમાં ચક્રિસરણ પચન્નો ગણવો કદપે કે નહિ? ૧૩૦

અવધિસાનીઓ અને મનઃપર્ચવ જ્ઞાનીઓ કેટલા ભવો કરે? ૧૩૦

દાન, શીલ, તપ અને ભાવમાં પારવતો આવે કે નહિ? ૧૩૭

અનાદિકાલથી જીવ સંસારમાં રહેલ છે તેથી તેને અન્ય

જીવો સાથે લેણું અને દેણું થાય તે આપ્યા

સિવાય છૂટાય કે નહિ? ૧૩૮

ત્રણ કાળ વેળાએ પૂજા કેમ થાય? ૧૩૮

ચક્રવર્તી કેટલા કાળે મોક્ષે જાય? ૧૩૮

જન્મ સૂતકમાં અને મરણ સૂતકમાં પ્રભુ પ્રતિમાની

પૂજા થાય કે નહિ? ૧૩૮

ચૈત્ર માસ વિગેરેની છ અદ્વાયો દશેષ ક્ષેત્રોમાં શાશ્વત

હોય કે નહિ? અને તેમાં દેવો મહોત્સવ કરે કે નહિ? ૧૩૯

ખડેલા સાધુઓ યોગવદન કરીને પારે અંગો ભણુતા

હતા કે એમને એમ ભણુતા હતા? ૧૪૦

શરીરથી ઉપડેલા મેત્રમાં અને જે પાણીએ ન્દાયા હોય

તેમાં અને પરસેવાથી ભીંજાએલ વસ્ત્રો સંજોગથી એક

પીંડ બનાવી દીધા હોય તેમાં સંમુચ્છિત પંચેન્દ્રિય

જીવો ઉપજે કે નહિ? ૧૪૦

પુષ્કરાર્ધ દ્વીપમાં રહેલા મનુષ્યો પૂર્વ અને પશ્ચિમ તરફ

૨૧ લાખ ૩૪ હજાર, પાંચસો સાડત્રીશ યોજન છેડેથી

મૂળેને દેખે છે એમ સંગત કેમ ચર્ચ શકે? કેમકે ચક્ષુ-

ષ્ટ્રિયનો તેટલો વિષય નથી? ૧૪૦

શુદ્ધ હૃદયથી સારા બાવે જે જે સચિત વસ્તુ ખાવાનો

ત્યાગ કરે છે તે જીવોને તે યોનિમાં જઈ તીવ્ર દુઃખો

વેદનાં પડતાં નથી આવ્યા અક્ષરોની ગાથા કયા અંશમાં છે? ૧૪૦

ગબ્બિયજ્ઞ પવનનામાં નવ ક્ષેત્રો કહેતો છે તે શા રીતે છે? ૧૪૦

શ્રી જિન-ગુણ-રતનાકર-કૈવલ્ય-મુક્તિ

卐 સારસંગ્રહ 卐

નમસ્કારસમો મન્ત્રઃ, શત્રુઞ્જયસમો ગિરિઃ ।
વીતરાગસમો દેવો, ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ ॥૧॥

શ્રી ગિરિરાજ ઉપર-પગલે પગલે

* પવિત્રભાવના *

- ૧ કાંકરે કાંકરે સિધ્યા અનંતા, આ સિદ્ધભૂમિને વંદન.
- ૨ સિદ્ધ થવા નમું સિદ્ધ અનંતા, શુદ્ધ થવા નમું સિદ્ધ અનંતા.
- ૩ હે જગદીશ્વર ! જીવન જીવતાં શીખવો.
- ૪ હે જગદ્ગુરુ ! રાગદ્વેષની જ'નળયથી બચાવો.
- ૫ હે જગ આલંબન ! પરાવલંબનથી છોડાવો.
- ૬ હે જગદાનંદ ! આત્માનંદની પ્રાપ્તિ કરાવો,
- ૭ હે જીવિતેશ્વર ! સમ્યગ્ જીવનની દૃષ્ટિ આપો.
- ૮ હે જગન્નાથ ! ભવબ્રમણથી ઉગારો.
- ૯ હે જગજીવન ! જીતેન્દ્રિય બનવા બળ આપો.
- ૧૦ હે જગદાધાર ! ભવોભવ તમારું શરણુ હોજો.
- ૧૧ હે જગદીપક ! અમારા જીવનમાં પ્રકાશ પૂરો.
- ૧૨ હે જગદ્દત્સલ ! પ્રેમભક્તિના પાન કરાવો.
- ૧૩ હે તારકદેવ ! સંસારસાગરથી તારો, તારો.

- ૧૪ હે ગુણસાગર ! ગુણદંષ્ટિ ઉગાડો. ઉગાડો.
 ૧૫ હે સર્વજ્ઞદેવ ! જ્ઞાનદંષ્ટિ આપો. આપો.
 ૧૬ હે વીતરાગપ્રભુ ! રાગદેવનો નાશ કરો,
 ૧૭ હે કૃપાસાગર ! મનઃશુદ્ધિની કૃપા કરો.
 ૧૮ હે ભગવંત ! આપના દર્શન ભવોભવ આપો.
 ૧૯ હે દેવાધિદેવ ! મુક્તિનું દાર જતાવો, જતાવો.
 ૨૦ હે તીર્થાધિરાજ ! પગલે પગલે અમારી ભાવના
 ઉચ્ચ ને ઉચ્ચ જનો. અમારું મન નિર્ગળ જનો.
 અમારા જીવનમાં પ્રાણ પ્રગટાવો. સિદ્ધ સ્વભાવની
 સાધના કરવા સામર્થ્ય આપો.

* પ્રભુજી આગળ વિનતિ *

- ૧ હે મારા બહાલા દાદા ! મને દર્શન આપો આપો.
 ૨ હે સુખસાગર પ્રભુ ! મને મોક્ષસુખ આપો આપો.
 ૩ હે કંઠશ્યાસાગર ! મને સંસારસાગરથી તારો તારો.
 ૪ હે ભક્તવત્સલપ્રભુ ! આ સેવકની અરજ સ્વીકારો.
 ૫ હે જગજીવનપ્રભુ ! જગતના જીવોનો ઉદ્ધાર કરો.
 ૬ હે દીનાનાથ ! આ પામર ઉપર દયા કરો દયા કરો.
 ૭ હે ભવતારક પ્રભુ ! મને ભવથી ઉગારો ઉગારો.
 ૮ હે શરણાગતપ્રભુ ! મને આપનું શરણું છે.
 ૯ હે તારણહાર પ્રભુ ! આપની કૃપાથી હું અજ્ઞાનદશ
 છોડીને સ્વભાવમાં રમણતા કરું, ઉદાસીનતાવૃત્તિ રાખું
 ક્ષાયિક સમકિત પ્રગટે, અને યથાખ્યાત ચારિત્ર પ્રાપ્ત
 થાય.

શ્રી પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર મંત્ર

[ચાર નિક્ષેપાયુક્ત-વિવેચન સાથે]

(સંગ્રહિકા :: પૂ૦ સાધવી શ્રી સુક્રિશ્રીજી મહારાજ)

“ નમો અગિહંતાણં ” એટલે અરિહંત ભગવાંતોને નમસ્કાર થાઓ. અરિ- એટલે કર્મરૂપી શત્રુ તેને હત- એટલે હણનારા છે. વલી અર્હન્ એટલે ધન્દ્રોને પણ પૂજ્ય છે. વલી અરુહત્- એટલે જેમને ફરીથી જન્મ નથી, તેમને મરણ કયાંથી હોય ? કારણ કે જેમનું ભવરૂપી બીજ દગ્ધ થઈ ગયું છે.

તે અરિહંત ભગવાન્ કેવા છે ? બાર ગુણે કરી સહિત છે. આઠ મહાપ્રાતિહાર્યોએ કરીને સુશોભિત છે. ચોત્રિશ અતિશયવાળા છે. પાંત્રીસ વાણીના ગુણોએ કરી યુક્ત છે. સમવસરણમાં બીરાજમાન છે. બાર પર્વદા આગળ દ્વાંદશાંગીને ઉપદેશ આપે છે. અઢાર દ્વપણ રહિત છે. તે અઢાર દ્વપણ આ પ્રમાણે-અજ્ઞાનદશા, મિથ્યાત્વ, હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક, દુઃખ, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ, દાનાંતરાય, લોભાંતરાય, લોભાંતરાય, ઉપલોભાંતરાય, વીર્યાંતરાય, રાગ

અને દ્વેષ. એ અઠાર દોષથી રહિત છે. તથા ક્રોધ રહિત છે, માન રહિત છે. માયા રહિત છે, લોભ રહિત છે. સ્નેહ રહિત છે, મોહ રહિત છે, નિદ્રા રહિત છે, વિકથા રહિત છે. એવી રીતે સર્વ દોષથી મુક્ત છે અને અનંત ગુણના ભંડાર છે એવા અરિહંત ભગવાનોને અમે ચાર નિક્ષેપા વડે નમસ્કાર કરીએ છીએ.

તેમાં પહેલા ' નામ નિક્ષેપા ' માં આ અવસર્પિષ્ણિમાં ભરત ક્ષેત્રમાં ચોવીશ તીર્થંકર થઈ ગયા છે. તેનાં નામો, તેવી જ રીતે બીજા ચાર ભરતક્ષેત્ર અને પાંચ ઐરવતક્ષેત્ર એમ દશે ક્ષેત્રમાં અતીત, અનાગત અને વર્તમાનકાળ ગણીએ ત્યારે ત્રીશ ચોવીશી થાય. તેટલા કાળમાં પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં અસંખ્યાતી વીશીઓ થાય, તે ભરત-ઐરવત થકી અસંખ્યગુણા સમન્વય છે. વળી ભરતક્ષેત્રના અવસર્પિષ્ણિકાળના બીજા જિનેશ્વર અને ઉત્સર્પિણિ કાળના ત્રીવીશમા જિનેશ્વર વિચરતા હોય ત્યારે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં એકસો સાર્થક વિજયોમાં એકી સાથે એકેક તીર્થંકર દેવ ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી ૧૬૦ જિનેશ્વર અને ભરત-ઐરવતના દશ જિનેશ્વર મેળવતા ૧૭૦ જિનેશ્વર ઉત્પન્નકાળના વિચરતા ગણાય છે.

આ પ્રમાણે અતીતકાળે અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન થયા છે તેનાં અનંતી ચોવીશીઓ અને અનંતી વીશીઓ તથા ઉત્પન્નકાળે અનંતા જિનેશ્વરો થઈ ગયા. અને અનાગત-કાળે અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન થવાના છે, તેમાં અનંતી

ચોવીશીઓ અને અનંતી વીશીઓ તથા ઉત્કૃષ્ટકાળના અનંતા જિનેશ્વરો થવાના છે. તથા હમણા પાંચ મહાવિદેહક્ષેત્રમાં સોલસો ને સાઈઠ દ્રવ્ય અરિહંતો છે અને વીસ તીર્થંકરો ભાવ અરિહંતો ખીરાજમાન છે. એમ ત્રણે કાળના સર્વ અરિહંતોના નામ લખાય તો ચૌદ રાજલોક જોટલા અનંતા લોકાકાશ ભરાય તો પણ સમાય નહીં એવા નામ અરિહંતોને અમે મન, વચન, કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ.

‘સ્થાપના નિક્ષેપા’ માં જે લેદ છે. એક શાશ્વતી પ્રતિમાજી અને બીજા અશાશ્વતી પ્રતિમાજી. તેમાં શાશ્વતી પ્રતિમાજી અસંજ્યાતી છે. અદીદ્વીપના મનુષ્ય કરતા અનેક ગણી છે તે શાશ્વતા દેરાસર અને પ્રતિમાજી આ પ્રમાણે—

ત્રણે લોકમાં શાશ્વતા દેરાસરજી ૮૫૬૯૭૫૩૪ છે અને ત્રણે લોકમાં શાશ્વતી પ્રતિમાજી ૧૫૪૨૫૫૨૫૫૪૦ છે.

હવે ઉર્ધ્વલોકમાં દેરાસર આ પ્રમાણે—બાર દેવલોક, નવ ઐવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં સર્વ મળીને ચોરાસી લાખ, સતાણું હજાર ને ત્રેવિસ છે. અને પ્રતિમાજી એક અખજ, ખાવન કોડ, ચોરાણું લાખ, ચોસઠ હજાર, એકસો ને આલીશ છે.

તથા અધોલોકમાં દશ ભવનપતિના દેરાસર સાતકોડ ને બહોંતેર લાખ છે. અને પ્રતિમાજી તેર અખજ, નેન્યાસીકોડ ને સાઈઠ લાખ છે.

અને ત્રીજાં લોકમાં દેરાસર પાંચસો ને અગિયાર છે અને પ્રતિમાજી એકસઠ હજાર ને ચારશે છે.

તીર્થલોકની વિગત

નામ	જિનાલય	પ્રતિમાથ
વૈતાલ્ય પર્વત	૧૭૦	૨૦૪૦૦
વર્ધધર પર્વત	૩૦	૩૬૦૦
ગજદંતા	૨૦	૨૪૦૦
કુરુવૃક્ષ	૧૦	૧૨૦૦
કુરુવૃક્ષની પરિધિ	૮૦	૯૬૦૦
વક્ષસ્કાર પર્વત	૮૦	૯૬૦૦
પાંચ મેરૂ	૮૫	૧૦૨૦૦
ધંધુકાર	૪	૪૮૦
માનુષોત્તર પર્વત	૪	૪૮૦
નંદીશ્વર દ્વીપ	૨૦	૨૪૮૦
કુંડલગિરિ	૪	૪૮૦
રુચકગિરિ	૪	૪૮૦
તીર્થલોકના સર્વ મળી જિનમંદિર		૫૧૧
તીર્થલોકના સર્વ મળી પ્રતિમાથ		૬૧૪૦૦

જૃહત્ ચૈત્યવંદન, કેવલનાથિ શ્રી વિધિપક્ષગચ્છીય આચાર્યશ્રી ધર્મમૂર્તિસૂરીશ્વરજીના શિષ્ય (વાચક મૂલા) એ રચેલ છે તથા અષ્ટોત્તરી તીર્થમાલા શ્રી મહેન્દ્રસૂરીશ્વરજીએ રચેલ છે. તે પ્રમાણે તીર્થલોકના દેરાસરજી તથા પ્રતિમાથ લખેલ છે.

તેમજ વ્યંતર અને જ્યોતિષી દેવોના વિમાનોની સંખ્યા અસંખ્યાતી છે. તેથી તેમાં જિનાલયો અને જિનપ્રતિમા પણ અસંખ્યાતા જ હોય છે તે શાશ્વતા જિનપ્રતિમા સર્વે પરિકરવાલા હોય છે તે આ પ્રમાણે-જે નાગની, જે ભૂતની. જે યક્ષની અને જે કુંપ્રધારી (આજ્ઞાધારક) એમ આઠ મૂર્તિ જે હાથ જોડીને વિનયપૂર્વક પ્રભુજીની સામે મસ્તક નમાવીને ઉભેલી છે. તથા જે ચામરધારી મૂર્તિ પ્રભુજીની સન્મુખ ચામર વિડે છે અને એક છત્રધારી મૂર્તિ પ્રભુજીની પાછળ છે.

એવી રીતે સિદ્ધાયતન (દેરાસરજીમાં) માં અષ્ટાપદજીના દેરાસરની માફક ચારે દિશામાં સત્યાવીશ સત્યાવીશ પ્રતિમાજી છે. તેમાં પૂર્વ દિશામાં ઋષભ નામના સત્યાવીશ પ્રતિમાજી છે. જે પ્રમાણે દક્ષિણ-પશ્ચિમ-ઉત્તર દિશામાં ચંદ્રાનન, વર્ધમાન અને વારિષેણુ બધા સત્યાવીશ સત્યાવીશ સમજવા.

હવે જે સિદ્ધાયતનના ચાર દરવાજા છે, ત્યાં એકસો ને ચોવીશ પ્રતિમાજી છે. તેમાં મૂળ ગણારાના ચારે દિશાના એકસો ને આઠ અને દરવાજે એકેક ચૌમુખજી છે. તેથી ચાર દરવાજાના સોળ પ્રતિમાજી એટલે એકસો ને ચોવીશ થયા તેવા અઠાવીસ દેરાસર છે, તે નંદીશ્વરદ્વીપ, કુંડલદ્વીપ અને ઋચકદ્વીપમાં છે.

જે સિદ્ધાયતનના ત્રણ દરવાજા છે ત્યાં એકસો ને વીસ પ્રતિમાજી છે. તેવા આઠસો ને છ દેરાસર છે તે અઢીદ્વીપ નવગ્રંથેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં છે.

ખાકી રહેલા આઠ કોડ, છપ્પન્ન લાખ, છન્ન હજાર, સાતસો દેરાસરમાં તથા વ્યંતર અને જ્યોતિષીમાં અસંખ્યાતા દેરાસરો છે. તે બધામાં પાંચ પાંચ સભાઓ છે ૧ ઉત્પાત સભા, ૨ મન્જન સભા, (અભિષેક સભા) ૩ અલંકાર સભા, ૪ વ્યવસાય સભા. ૫ સુધમાં સભા. એ પાંચ સભાના ત્રણ ત્રણ દરવાજા છે. અને દરેક દરવાજે એકેક ચૌમુખી છે, એટલે સાઈઠ પ્રતિમા છે અને સિદ્ધાચતનના એકસો વીશ મેળવતા એકસો એંશી પ્રતિમા છે, (એકેક “ તારા ” ની અંદર પણ એકસો એંશી પ્રતિમા છે.) તે શાશ્વતા પ્રતિમાની અવગાહના તીર્થલોકમાં પાંચસો ધનુષ્યની છે અને અધો તથા ઉર્વલોકમાં સાત હાથની છે. એ બધા શાશ્વતા દેરાસર અને શાશ્વતા પ્રતિમાને અમે મન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ.

હવે અશાશ્વતા પ્રતિમા કહે છે.

ભરત મહારાજને કોટો ગમે પ્રતિમા ભરાવ્યા હતા. તથા બાહુબલીને કોટો ગમે પ્રતિમા ભરાવ્યા હતા. તથા ભરત મહારાજના પુત્ર સૂર્યવંશ રાજાથી માંડીને બીજા શ્રી અજિતનાથજી પ્રભુજીના પિતાશ્રી જિતશત્રુરાજ સુધી પચાસ લાખ કેટી સાગરોપમ સુધી ત્રણ ખંડના અધિપતિ રાજાઓ પાટાનુપાટે થયા. તેઓની સિદ્ધકંડિકામાં જે જ ગતિ હતી. સર્વાંગસિદ્ધ અને મોક્ષગમન. તેઓ બધા શ્રી શત્રુજય પર્વત ઉપર સંઘ લઇને આવ્યા છે અને શ્રી શત્રુજય પર્વત ઉપર જ મોક્ષ ગયા છે. તેઓએ પ્રતિમા

ભરાવ્યા હોય તથા તેમના સમયમાં બીજાઓએ પ્રતિમાજી ભરાવ્યા હોય, તેમને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ.

તથા બીજા ભગવાનથી માંડીને ચોવીશમા ભગવાન સુધી લાખો ને કોટો ગમે પ્રતિમાજી પધરાવ્યા છે. તથા હમણા સંપ્રતિરાજાજી સવાકોડ પ્રતિમાજી ભરાવ્યા હતા. કુમારપાળ રાજાજી સવાલાખ પ્રતિમાજી ભરાવ્યા છે. વસ્તુપાલ અને તેજપાલ બન્ને બાંધવોએ સવાલાખ પ્રતિમાજી ભરાવ્યા છે. તે જ પ્રમાણે આબૂ શેઠ, પેથડશાહ, બાહડ મંત્રી વિગેરે મહાપુરુષોએ લાખોની સંખ્યામાં જિનપ્રતિમાઓ ભરાવી છે. હમણા પણ પ્રાચી લાખ પ્રતિમાજી હોવાનો સંભવ છે. તેમાં મુખ્યતાએ શ્રી શત્રુઙ્ગય, ગિરનાર, આબુજી એ ત્રણે તીર્થો તથા અમદાવાદ, પાટણ, જેસલમેર, સુરત, ખંભાત, ભરૂચ, વડોદરા, જામનગર, મહુવા, તળાજા, કદંબગિરિ, રાધનપુર, થરાદ, બીકાનેર, ભદ્રેશ્વર વગેરે સ્થાનોમાં પ્રતિમાજી વધુ પ્રમાણમાં છે.

તથા શ્રી શત્રુઙ્ગય ગિરિરાજની અલખદેઉલ શુદ્ધમાં અને ગિરનારજીની કાંચનબલાહક શુદ્ધમાં અત્યારે પણ ઘણા પ્રતિમાજી હોવાનો સંભવ છે. તેમની દેવતાઓ પૂજા કરે છે. અને દેવતાઓ ઘણી અશાશ્વતી પ્રતિમાજી લઈને પોતાના દેવલોકમાં પૂજા કરે છે. જેમ શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજી તથા ગિરનારમાં શ્રી નેમનાથજી તથા જામનગરમાં શ્રી નેમનાથજી વગેરે પૂજાયા હતા. આવી પ્રતિમાજી ધાતુની, કાષ્ઠની, પાપાણી, લેપની, સ્ફટિકની, દાંતની વગેરે અનેક વસ્તુ-

એક સાથે ૧૭૦ જિનેશ્વરો સાથે વિચરે છે. અને જઘન્યથી ૨૦ તીર્થંકરો સાથે વિચરે છે. એમ સદાકાળ થયા જ કરે છે. એજ પ્રમાણે ભવિષ્યકાળમાં પણ અનંતા અનંત ચોવીશીઓ તથા અનંતા અનંત વીશીઓ તથા અનંતા અનંત ઉત્કૃષ્ટ કાળના જિનેશ્વર દેવો થવાના છે. તથા દરેક વર્તમાનકાળમાં છદ્મસ્થ દશામાં રહેલા જિનેશ્વરદેવો હમણા ચારે ગતિમાંથી ગમે તે ગતિમાં હોય પણ જેના નિશ્ચયે પાંચ કલ્યાણકો થવાના છે તે પણ દ્રવ્ય નિક્ષેપામાં અંતભાવ પામે છે. તથા હમણા છદ્મસ્થ અવસ્થામાં રહેલા સોલસો ને સાર્ધઠ દ્રવ્ય જિનેશ્વરદેવો ખીરાજમાન છે. તથા અનંતા તીર્થંકર દેવો જે મોક્ષમાં ગયા છે તેમનો આત્મા દ્રવ્ય તીર્થંકર છે, એવી રીતે ત્રણે કાલના દ્રવ્ય જિનેશ્વર અરિહંતદેવોને અમે મન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ.

હવે “ભાવનિક્ષેપા” માં અરિહંત, તીર્થંકર, સર્વજ્ઞ, વીતરાગ, ત્રિકાલવિત્, પરમેષ્ઠિ, ચાર્વ, કેવલી વગેરે શબ્દો જેમનામાં સંપૂર્ણ અર્થમાં ઘટી શકતા હોય, જેમને જોવાથી ઉપરના અર્થોનો સાક્ષાત્કાર થઈ જતો હોય તે જ શ્રી જિનેશ્વર દેવો ભાવતીર્થંકરો કહેવાય છે.

આવા ભાવતીર્થંકર દેવો વર્તમાનકાળે (હમણા) પાંચે મહાવિદેહક્ષેત્રમાં આઠમી, નવમી, ચોવીશમી અને પચીશમી વિજયમાં વીસ વિહરમાન તીર્થંકર વિચરી રહ્યા છે. તેમનું પાંચસે ધનુષ્યનું શરીર છે અને ચોરાશીલાખ પૂર્વનું આયુષ્ય છે અને સુવર્ણ વર્ણ છે. સમયતુરસ્સ સંસ્થાન છે. તથા

છે તથા ઈશાન ખૂણામાં પ્રભુજીને વિશ્રાંતિ માટે દેવચંદક હોય છે અને ત્રીજા ગઢમાં બાર પર્વદા હોય છે, તે આ પ્રમાણે—

અગ્નિખૂણાથી પહેલી પર્વદા લેવી (શ્રી સીમંધર-સ્વામીની કહે છે) પ્રથમ ચોરાશી ગણધર બેસે, ત્યારપછી દશલાખ દેવદીઓ બેસે, ત્યારપછી મનઃપર્યવશાની, અવધિજ્ઞાની, ઔદપૂર્વી, દશપૂર્વી, નવપૂર્વી અને લઙ્ગિધવંત સાધુઓ બેસે. અને ત્યારપછી સામાન્ય સાધુઓ બેસે અને તે સાધુઓની આગળ આચાર્ય અને ઉપાધ્યાયની જુદી બેઠક હોય. બીજી પર્વદામાં—વૈમાનિક દેવીઓ ઉભી રહે ત્રીજી પર્વદામાં સાધ્વીજીઓ ઉભા રહે.

નૈઋત્યખૂણામાં—ચોથી પર્વદામાં ભવનપતિ દેવીઓ ઉભી રહે, પાંચમી પર્વદામાં જ્યોતિષકની દેવીઓ ઉભી રહે, છઠ્ઠી પર્વદામાં વ્યંતરની દેવીઓ ઉભી રહે.

વાયવ્યખૂણામાં—સાતમી પર્વદામાં ભવનપતિ દેવો બેસે આઠમી પર્વદામાં જ્યોતિષક દેવો બેસે, નવમી પર્વદામાં વ્યંતર દેવો બેસે.

ઈશાન ખૂણામાં—દશમી પર્વદામાં વૈમાનિક દેવો બેસે, અગ્નિચારની પર્વદામાં મનુષ્યો બેસે. બારમી પર્વદામાં મનુષ્યની સ્ત્રીઓ ઉભી રહે.

આ સર્વ પર્વદાઓ પ્રભુજીને ત્રણ પ્રદક્ષિણા દર્શનમંત્ર દર્શી મનુષ્ય સંક્રાન્તિ સ્થાને આવીને પુરુષ વર્ગ બધાને છે અને સ્ત્રીવર્ગ બધા ઉભા રહે છે.

(આ હકીકત ગૃહત્ કલ્પસૂત્રમાં છે.)

ત્યારપછી વીશ હજાર પગથીઆ ચડીને પૂર્વ દિશાના ઠરવાળથી પ્રવેશ કરીને પ્રભુજી અશોકવૃક્ષને પ્રદક્ષિણા દઇને “નમો તિત્થસ્સ” કહીને પૂર્વ દિશાના સિંહાસન ઉપર પૂર્વાભિમુખ પાદપીઠ ઉપર બંને પગ સ્થાપીને બીરાજમાન થાય છે. બાકીની ત્રણ બાજુએ વ્યંતરદેવો પ્રભુજી જેવા બીજાં રૂપો વિદ્યુતે એટલે ચૌમુખી દેશના પ્રભુજી ભવ્ય જીવોને આપે ત્યારે દેવતાઓ પ્રભુજીના સ્વરને ડુંદુભિના નાદથી પૂરે એટલે સર્વ લોકો પોત-પોતાની ભાષામાં સાંભળી શકે એ પ્રભુજીનો અતિશય છે.

હવે અશોકવૃક્ષના મૂલ ભાગમાં દેવચ્છંદો હોય છે. તે અશોકવૃક્ષ પ્રભુજીના શરીરની ઉંચાઈથી બારગુણો ઉંચો હોય છે અને આખા સમવસરણમાં છાયા કરે છે.

વળી પ્રભુજીની પૂંઠે ભામંડલ છે તે બાર સૂર્ય જેવું તેજસ્વી છે. તે પ્રભુજીના રૂપને સંહરી લે ત્યારે આપણે પ્રભુજીના દર્શન કરી શકીએ. કારણ કે પ્રભુજીનું રૂપ અનંત સૂર્ય કરતાં પણ તેજસ્વી છે. એમ ચાર ભામંડલ છે. તથા પ્રભુજીની સામે ચારે દિશાના ઠરવાળ ઉપર ચાર ધર્મચક્ર સ્ફટિક રત્નનાં છે, તે સુવર્ણના કમલમાં રહેલાં છે. તથા ધ્વજ, છત્ર, મકર, ધ્વજ, અષ્ટભાંગલિક, પાંચાલી-પુતલીઓ, કુલની માલા, વેદિકા તથા ભલા કલશ, મણિરત્નના તોરણ એટલા વાના પ્રતિદ્વારે છે. કૃષ્ણાગર આદિની ધૂપઘટિકા વાણ્યંતરદેવો કરે છે. વલી સમવસરણમાં વ્યંતરદેવો જલ

હવે પ્રભુજીને વિહાર કરવો હોય ત્યારે નવ સુવર્ણના કમલ ઉપર ચાલે છે. પાંખીઓ પ્રદક્ષિણા આપે છે. વૃક્ષો નીચે નમે છે. અને કાંટા અધોમુખ થાય છે.

જોવા ભાવ અરિહંતો અતીતકાલે કેવલીપણમાં અનંતા થઈ ગયા છે અને અનાગતકાળે અનંતા થશે અને હમણા વર્તમાનકાળમાં વીશ વિહરમાન ભાવ અરિહંતો ખીરાજે છે, તે સર્વેને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ.

આ પ્રમાણે ચાર નિશ્ચયે કરીને સર્વ ક્ષેત્રને વિષે સર્વ કાળના અરિહંતોને અમે મનથી, વચનથી અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ, કરાવીએ છીએ અને અનુમોદીએ છીએ, જોમ નવ કોટીએ કરીને નમસ્કાર હજારો વાર, લાખો વાર, કોટો વાર, અબ્બો વાર, કોટાકોટી વાર અમારો નમસ્કાર થાઓ. અરિહંત ભગવાન ઉજ્જવલ વર્ણ છે, તે આ પ્રમાણે-અરિહંત પરમાત્મા શુદ્ધ ધ્યાનવાલા અને શુદ્ધ લેશ્યાવાલા છે માટે સફેદ વર્ણ છે. વર્ણનો અધિકાર ધ્યાન કરવા માટે છે.

નમો સિદ્ધાંત જોટલે સિદ્ધ પરમાત્માને નમસ્કાર થાઓ. 'સિદ્ધ' જોટલે જેમના સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થઈ ગયા છે. વળી 'સિ-' જોટલે જે આઠ કર્મ બાંધેલા છે તેને 'દ્ધ' જોટલે ધર્મી નાખ્યા છે, અથવા બાળીને ભસ્મીભૂત કરી નાખ્યા છે, જોવા સિદ્ધ પરમાત્માને અમારો નમસ્કાર થાઓ.

હવે સિદ્ધભગવંતના ચાર નિશ્ચય કહે છે. તેમાં પહેલા

નામનિક્ષેપા' માં અઢી દ્વીપ એટલે જ'ખૂદ્વીપ, લવણસમુદ્ર, વાતકીખંડ, કાલોદધિસમુદ્ર અને અર્ધ પુષ્કરાર્ધ એ અઢી-દ્વીપ પીસ્તાલીસ લાખ યોજનનું લાંબું પહોળું મનુષ્યક્ષેત્ર રહેવાય છે. તેની અંદર એક સોઈના અગ્રભાગ જેટલી પશુ એવી જમીન નથી જે ઠંડાણેથી સિદ્ધ થયા નથી એટલે સર્વ પીસ્તાલીસ લાખ યોજનવાલા અઢીદ્વીપમાંથી મોક્ષમાં ગયેલા છે અને તેજ પ્રમાણે અઢીદ્વીપ ઉપર પીસ્તાલીસ લાખ યોજનવાલી સિદ્ધશિલા છે. તેના ઉપર એક યોજનના કુપરના ચોવીશમા ભાગે સર્વ સિદ્ધના જીવોના આત્મપ્રદેશો ગોઠવાઈ રહેલા છે.

અનંત જિનેશ્વરો મોક્ષમાં ગયા છે. તેનાથી પશુ સંખ્યાતશુણા ગણધરો મોક્ષમાં ગયા છે. તેનાથી અસંખ્યાત શુણા, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને મુનિવરો (સાધુ-સાધ્વીઓ) મોક્ષમાં ગયા છે એટલે ઉપરની બધી સંખ્યા અનંતા અનંત મોક્ષમાં ગયા છે. શ્રાવક-શ્રાવિકાદશામાં ભાવમુનિદશા પામી અનંતા અનંતા મોક્ષમાં ગયા છે અને અન્યલિંગીઓ એ પણ તાપસાદિ વેશમાં રહેલા છેવટે ભાવ-મુનિદશા પામીને અનંતા મોક્ષમાં ગયા છે. અનંત પુરુષો મોક્ષમાં ગયા છે. અનંતી સ્ત્રીઓ મોક્ષમાં ગઈ છે. અનંતા નપુંસકો મોક્ષમાં ગયા છે. તેજ પ્રમાણે અનાગતકાળે અનંતા મોક્ષમાં જશે, અને હમણા વર્તમાનકાળમાં પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રની ૧૬૦ વિજયોમાંથી સદાકાળ સિદ્ધ થાય છે. આ પ્રમાણે ત્રણ કાળના સર્વ ક્ષેત્રમાંથી મોક્ષ જનારના નામ લખવામાં આવે તો ચૌદરાજ લોક જેટલા અનંતા લોકો-

છકા ભાગને વિષે અલોકને અડકીને સર્વ સિદ્ધો રહેલા છે, તેઓ ઉત્કૃષ્ટથી વ્રણશે' ને તેત્રીસ ધનુષ્ય અને બત્રીશ અં' ઉંચાઈવાલા છે. અને જઘન્યથી એક હાથ અને આઠ અં' ઉંચાઈવાલા છે. અને પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણનાઈ-પહોળાઈમાં જેમના આત્મપ્રદેશો ધનરૂપે રહેલા વલી છેલ્લા શરીરના ત્રીજે ભાગે હીન એવા આત્મપ્રદેશ જેના જેવી રીતે હોય તેમ ત્યાં મોક્ષમાં બીરાજમાન છે. વાપત્તર ભેદે સિદ્ધ થયા છે. એવા સિદ્ધ ભગવંતોને ચાર નિદેશા કરીને સર્વ ક્ષેત્રમાંથી અને સર્વકાળના સિદ્ધ ભગવંતોને અમન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ, કરાવીએ છીએ અને અનુમોદીએ છીએ. એમ નવ કોટીએ નમસ્કાર હજારો વાર, લાખો વાર, કોટો વાર, અબ્જો વાર, કોટી વાર અમારો નમસ્કાર થાઓ. સિદ્ધભગવંત રાતે વાં છે, તે આ પ્રમાણે-જેમ કોઈ શત્રુને છતવા માટે લાલચો વળુંવાલો થઈ જાય છે તેમ સિદ્ધભગવાને આઠ કમો ૩૧ શત્રુને છત્યા છે માટે રાતે વળું છે.

‘નમો આચરિયાણં’ એટલે આચાર્ય ભગવંતોને નમસ્કાર થાઓ. આચાર્ય એટલે પંચાચારને પોતે ઉત્કૃષ્ટપણે પાળે છે બીજાની પાસે પળાવે છે અને પાળતાની અનુમોદના કરે છે અને જે ન પાળતા હોય તેમને શિક્ષા કરે છે.

વળી ‘આ’ એટલે મયોદાપૂર્વક ‘ચર’ એટલે ચાલનારા સાધુઓ તેનાથી પણ જે જીનશાસનનું મહાન કાર્ય ન થઈ શકે તે આચાર્ય ભગવંત કરી શકે છે.

તે આચાર્ય લગવંત ચાર પ્રકારના છે, એક ગણુધર લગવંતો, બીજા યુગપ્રધાનો, ત્રીજા શાસનપ્રભાવકો અને ચોથા પાટપરંપરાના આચાર્યો. તેમાં ગણુધર લગવંતો આ ભરતક્ષેત્રમાં આ ચોવીશીના ચૌદસો અને બાવન હતા. એવી રીતે બીજા ચાર ભરત અને પાંચ ઐરવત મલી દશક્ષેત્રના પ્રાચે પન્નર હજાર ગણુધર લગવંત થયા. વલી પાંચ મહા-વિદેહક્ષેત્રમાં એકેક લગવાનના ચોરાસી ચોરાસી ગણુધરો છે. એટલે વીસ લગવાનના સોલસો ને એંશી ગણુધર લગવંત છે. એવી રીતે અનંતી ચોવીશીઓ, અનંતી વીશીઓ અને ઉત્કૃષ્ટ કાળના અનંતા ગણુધરો અતીતકાલે થઈ ગયા છે. તેવી જ રીતે અનાગતકાળે અનંતી ચોવીશીઓ અનંતી વીશીઓ અને ઉત્કૃષ્ટ કાળના ગણુધરો થવાના છે એ પ્રમાણે ત્રણે કાળના ગણુધરોને અમે મન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ.

વળી યુગપ્રધાન આચાર્યો હમણા આપણા મહાવીરદેવના શાસનમાં બે હજાર ને ચાર થવાના છે. તો આખી ચોવીશીના કેટલા થાય તથા દશક્ષેત્રના કેટલા થાય ? તેમજ પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના કેટલા થાય ? તેજ પ્રમાણે અતીત કાળે અનંતી ચોવીશીઓ, અનંતી વીશીઓ અને અનંતા ઉત્કૃષ્ટ કાળના યુગપ્રધાનો થયા અને અનાગતકાળે અનંતી ચોવીશીઓ, અનંતી વીશીઓ અને અનંતા ઉત્કૃષ્ટ કાળના યુગપ્રધાનો થશે તથા વર્તમાનકાળના એમ સર્વ યુગપ્રધાન આચાર્યોને અમે મન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ.

વળી જ્યાં સુધી તીર્થંકરદેવત્ત્વં શાસન આવે ત્યાં સુધી શાસનપ્રભાવક આચાર્યો તથા પાટપરંપરાના આચાર્યો થયા જ કરે છે. તે અતીતકાળે અનંતી ચોવીશીઓ, અનંતી વીશીઓ તથા અનંતા ઉત્કૃષ્ટ કાળના આચાર્યો થયા છે અને અનાગત કાળે અનંતી ચોવીશીઓ, અનંતી વીશીઓ તથા ઉત્કૃષ્ટકાળના અનંતા આચાર્યો થશે તથા હમણા વર્તમાનકાળના સર્વ આચાર્યોને અમે મન, વચન અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ.

નામનિક્ષેપા માં ઉપર કહી ગયેલા સર્વ આચાર્યોના નામ લખવામાં આવે તો અનંતા લોકાકાશમાં પણ સમાય નહીં. સ્થાપનાનિક્ષેપા' માં આચાર્યોની જે મૂર્તિ હોય તે. દ્રવ્ય નિક્ષેપા' માં આચાર્યો જે પ્રકારના છે. એક આગમથી અને બીજા નોઆગમથી. તેમાં નોઆગમના ત્રણ પ્રકાર-જ્ઞશરીર, ભવ્ય શરીર અને તદ્ભવ્યતિરેક. તેમાં જ્ઞશરીર એટલે જે આચાર્ય પોતે દેવલોકમાં ગયા અને પાછળ તેનું શરીર હોય તે. ભવ્ય શરીર એટલે હમણા બાળક અવસ્થા છે પણ ભવિષ્યમાં આચાર્ય થશે તે. તદ્ભવ્યતિરેક એટલે ઠેાઠપણ પ્રકારના આચાર્ય લેવા. હવે આગમથી જે પ્રકારના-એક દ્રવ્યથી, બીજા ભાવથી. તેમાં જે આચાર્ય પદવી પામીને પછી પ્રમાદવશ થઈને શીથીલ થાય તે દ્રવ્યથી આચાર્ય. આ બધા દ્રવ્ય નિક્ષેપામાં આચાર્ય સમજવા. હવે 'માવ નિક્ષેપા' માં આગમથી જે આચાર્ય, આચાર્ય પદવી પામીને અપ્રમાદી થઈને ખરાખર આચાર્ય પાળે તે.

વહી આચાર્ય કેવા છે ? તો તે છત્રીશ ગુણે કરીને ખીરાજમાન છે. વળી છત્રીશ છત્રીશીએ સહિત છે. એટલે છત્રીશને છત્રીશ ગુણ કરીએ ત્યારે ખારશે ને છન્નુ ગુણ આચાર્યના થાય. એ પ્રમાણે ચાર પ્રકારના આચાર્યને ચાર નિક્ષેપાવડે સર્વ ક્ષેત્રના અને સર્વકાળના આચાર્ય ભગવં-તોને અમે મનથી, વચનથી અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ, કરાવીએ છીએ, અને અનુમોદીએ છીએ એમ નવકોટીએ કરીને નમસ્કારહળદો વાર, લાખો વાર, કોડો વાર, અબ્બો વાર અને કોટાકોટીવાર અમારો નમસ્કાર થાઓ.

આચાર્ય ભગવાન પીલે વળે છે, તે આ પ્રમાણે-જેમ કોઈ રાજા શત્રુને જીતીને આવે ત્યારે સિંહ સમાન ગણાય છે, તેમ શાસનને માટે કાંઈપણ દુષ્કર કાર્ય હોય તો પણ આચાર્ય ભગવંત કરી શકે છે માટે સિંહ સમાન છે.

‘તમો ઉપાધ્યાય’ એટલે ઉપાધ્યાય ભગવંતોને નમસ્કાર થાઓ. ઉપ એટલે પાસે બેસીને ‘અધ્યાય’ એટલે લખાવે. અથવા ઉપાધ્યાય=ઉપાધિથી રહિત. હવે તે ઉપાધ્યાય ભગવંતના ચાર નિક્ષેપા કહે છે, તેમાં પહેલા નામ નિક્ષેપા’માં અતીત કાળે સર્વ ક્ષેત્રમાં જે ઉપાધ્યાય થયા તે અને હમણા સર્વક્ષેત્રમાં જે ઉપાધ્યાયો ખીરાજમાન છે તે તથા અનાગત કાળે સર્વક્ષેત્રમાં જે ઉપાધ્યાયો થશે તે સર્વ ઉપાધ્યાય ભગવંતોના નામ લખવામાં આવે તો અનંતા લોકકાશમાં પણ લખી શકાય તેમ નથી. કારણ કે આચાર્યપદ્ધતિને લાયક હોય તે જ ઉપાધ્યાય થઈ શકે છે, તેથી આચાર્યની

લાજોવાર, કોડ વાર, અબ્જો વાર, કોટાકોટી વાર અમારો નમસ્કાર થાઓ. સાધુ ભગવંત શ્યામ વર્ણ છે. તે આ પ્રમાણે-જેમ સૈનિકો લડાઈ કરે. ત્યારે લોઢાના બળતર પહેરે છે ત્યારે શ્યામ દેખાય છે. તેમ આચાર્ય રાજ સમાન છે. ઉપાધ્યાય યુવરાજ સમાન છે. અને સાધુ ભગવંત કર્મ રૂપી શત્રુને જીતવા માટે સૈનિક સમાન છે. માટે શ્યામ વર્ણ છે.

એસો પંચનમુકારો એટલે આ પાંચ નમસ્કારમય નવકાર-મંત્ર મહાશ્રુતસ્કંધ છે. તે 'સત્ત્વવાવર્ણનાસ્રજો' સર્વ પાપને નાશ કરે છે. તે આ પ્રમાણે-

આઠ કર્મોમાં મોહનીય કર્મ મુખ્ય છે તે જીતવું દુષ્કર છે. તેના બે પ્રકાર છે. એક દર્શનમોહનીય અને બીજું ચારિત્ર મોહનીય. નવકાર મંત્ર ના પ્રથમપદ "નમો અગ્રિહંતાણં" થી દર્શનમોહનીય કર્મ જિતાય છે. દર્શનમોહ એટલે ઉંધી માન્યતા, (પુદ્ગલને જે પોતાનું ગણવું તે) અરિહંતને ભાવથી નમસ્કાર કરવાથી જીવ સમ્યગ્ માન્યતામાં આવે છે. પુદ્ગલ પર એટલે જીવ છે એમ બાણુનું તે સમ્યગ્ માન્યતા બાણુવી. જીવની ઉંધી માન્યતા એજ દર્શનમોહનું મોહનું બળ છે. જે આત્મા ભાવથી અરિહંતને નમે છે. તેની ઉંધી માન્યતા ટળે છે અને સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ થાય છે.

બીજો પ્રકાર ચારિત્રમોહનીય છે. તેના ૨૫ ભેદો છે, તેમાં પશુ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, એ ચાર મુખ્ય છે.

અંતર્ગત તેના નામ આવી જાય છે. એવા નામ નિક્ષેપા-
વાલા સર્વ ઉપાધ્યાય ભગવંતોને અમે મન, વચન અને
કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ. 'સ્થાપના નિક્ષેપા' માં જે
ઉપાધ્યાય ભગવંતોની મૂર્તિ હોય તે. 'દ્રવ્ય નિક્ષેપા' માં
આગમથી અને નોઆગમથી એમ બે પ્રકારે છે. તેમાં નો
આગમના ત્રણ પ્રકાર-જશરીર, ભવ્ય શરીર અને તદ્વ્યતિ-
રેક. તેમાં જશરીર એટલે જે ઉપાધ્યાય પોતે દેવલોકમાં
ગયા અને પાછળ તેનું શરીર હોય તે. ભવ્ય શરીર એટલે
હમણાં બાળક અવસ્થા છે. પણ ભવિષ્યમાં ઉપાધ્યાય થશે
તે. તદ્વ્યતિરેક એટલે કોઈપણ પ્રકારના ઉપાધ્યાય લેવા.
હવે આગમથી બે પ્રકાર-એક દ્રવ્યથી, બીજા ભાવથી. તેમાં
જે ઉપાધ્યાય પદવી પામીને પછી પ્રમાદવશ થઈને શિથીલ
થાય તે દ્રવ્યથી ઉપાધ્યાય. આ બધા દ્રવ્ય નિક્ષેપામાં
ઉપાધ્યાય સમજવા.

હવે 'ભાવ નિક્ષેપા' માં આગમથી જે ઉપાધ્યાય ઉપા-
ધ્યાય-પદવી પામીને પછી અપ્રમાદી થઈને બરાબર ઉપા-
ધ્યાયપણું પાળે તે.

હવે ઉપાધ્યાય ભગવંત કેવા છે કે પચીસ ગુણે કરી
સહિત છે. અગિયાર અંગ અને બાર ઉપાંગ તેને બધું અને
બધાવે તથા ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરીના પાલનારા
છે. વલી પત્થર જેવા મૂર્ખ શિષ્યને બધાવીને મહાપંડિત
(નવપદ્ધવિત) કરે છે. આચાર્ય અર્થની વાચના કરે છે
અને ઉપાધ્યાય સૂત્ર બધાવે છે. એ પ્રમાણે ચાર નિક્ષેપાએ

કરીને સર્વક્ષેત્રના અને સર્વકાળના ઉપાધ્યાય ભગવંતોને, અમે મનથી, વચનથી અને કાયાથી નમસ્કાર કરીએ છીએ, કરાવીએ છીએ અને અનુમોદીએ છીએ, એમ નવકોટીએ નમસ્કાર હજારો વાર, લાખો વાર, કોડો વાર, અબ્બો વાર કોટાકોટીવાર અમારો નમસ્કાર થાઓ.

ઉપાધ્યાય ભગવંત નીલે વણે છે, તે આ પ્રમાણે- ઉપાધ્યાય ભગવંત વૈરાગ્યમયી દેશના રૂપી પાણી સીંચીને શ્રી સંઘરૂપી વાડીને હંમેશા વિનય-વિવેકથી લીલીછમ જેવી રાખે, છે, માટે લીલાવણે છે.

‘નમો લોણ સવ્વસાહૂણં’ લોકને વિષે સર્વ સાધુ મુનિ-રાજોને નમસ્કાર થાઓ. ‘સાહૂણં’ એટલે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની આરાધનાવડે જેઓ નિર્વાણપદને સાધે છે, તે સાધુ. તે સાધુ મુનિરાજોના ચાર નિક્ષેપા કહે છે, તેમાં પહેલા ‘નામનિક્ષેપા’ માં અતીત કાળે સર્વક્ષેત્રમાં સાધુમુનિ-રાજો થઈ ગયા તે તથા અનાગતકાળે સર્વક્ષેત્રમાં સાધુમુનિ-રાજો થશે તે તથા હમણા વર્તમાન કાળમાં પાંચ મહા-વિદેહ ક્ષેત્રમાં જે કોડ કેવલી ભગવંતો તથા જે હજાર કોડ સાધુ મુનિરાજો તથા જે હજાર કોડ સાધ્વીજી મહારાજો છે તે, તથા પાંચ ભરત તથા પાંચ ઐરવત ક્ષેત્રમાં જે સાધુ મહારાજ તથા સાધ્વીજી મહારાજ છે. તે તથા ઉત્કૃષ્ટકાળમાં નવ કોડ કેવલી ભગવંતો તથા નવ હજાર કોડ સાધુમુનિ-રાજો તથા નવ હજાર કોડ સાધ્વીજી મહારાજો પાંચ મહા-વિદેહ ક્ષેત્રમાં ઉત્કૃષ્ટકાળે થાય છે, તે બધાના નામને લખ.

લાખોવાર, કોડ વાર, અબ્જો વાર, કોટાકોટી વાર અમારો નમસ્કાર થાઓ. સાધુ ભગવંત શ્યામ વર્ણ છે. તે આ પ્રમાણે-જેમ સૈનિકો લડાઈ કરે. ત્યારે લોઢાના બખતર પહેરે છે ત્યારે શ્યામ દેખાય છે. તેમ આચાર્ય રાજ સમાન છે. ઉપાધ્યાય યુવરાજ સમાન છે. અને સાધુ ભગવંત કર્મ રૂપી શત્રુને જીતવા માટે સૈનિક સમાન છે. માટે શ્યામ વર્ણ છે.

એસો પંચનમુક્કારો એટલે આ પાંચ નમસ્કારમય નવકાર-મંત્ર મહાશ્રુતસ્કંધ છે. તે 'સત્ત્વપાવર્ણાસણો' સર્વ પાપને નાશ કરે છે. તે આ પ્રમાણે—

આઠ કર્મોમાં મોહનીય કર્મ મુખ્ય છે તે જીતવું હુકર છે. તેના બે પ્રકાર છે. એક દર્શનમોહનીય અને બીજું ચારિત્ર મોહનીય. નવકાર મંત્ર ના પ્રથમપદ “નમો અરિહંતાણ” બી દર્શનમોહનીય કર્મ જિતાય છે. દર્શનમોહ એટલે ઉંધી માન્યતા, (પુરુષવત્તને જે પોતાનું ગણવું તે) અરિહંતને માવથી નમસ્કાર કરવાથી જીવ સમ્યક્ માન્યતામાં આવે છે. પુરુષવત્ત પર એટલે જુદું છે એમ જાણવું તે સમ્યક્ માન્યતા બાકીની જીવની ઉંધી માન્યતા એજ દર્શનમોહનું મોહનું નામ છે. જે આત્મા માવથી અરિહંતને નમે છે. તેની ઉંધી માન્યતા દૂર છે અને સમ્યક્દર્શન પ્રગટ થાય છે.

બીજો પ્રકાર ચારિત્રમોહનીય છે. તેના રૂપ લોક છે, જેમ કે ક્રોધ, મદ, માયા, ક્રોધ, એ ચાર મુખ્ય છે.

ક્રોધને જીતવાનો મુખ્ય ઉપાય (સાધુપદ)

“ નમો લોએ સત્ત્વસાહૂળ ” આ પદથી ક્રોધને જીતવાનું બળ પ્રગટે છે. કારણ કે ભાવસાધુતાને વરેલા મુનિવરો સતત રીતે ક્ષમાને આશરે રહીને ક્રોધને જીતવાને માટે કટિબદ્ધ થયા હોય છે. એ કારણે સાધુઓને ‘ ક્ષમાશ્રમણ ’ ક્ષમાપ્રધાન સાધુ તરીકે સંબોધવામાં આવેલ છે. તેમની છાયામાં આવનાર ખીજાઓ પણ ક્રોધને જીતવા માટે સામર્થ્યવાલા બની શકે છે અને એમનામાં પણ ક્ષમાગુણનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે.

માનને જીતવાનો મુખ્ય ઉપાય (ઉપાધ્યાયપદ)

“ નમો સ્વજ્ઞાયાળ ” ઉપાધ્યાયપદને નમસ્કાર કરવાથી માન નામનો ખીજો કષાયદોષ ટળે છે અને નમ્રતા ગુણ પ્રગટે છે. ઉપાધ્યાય પોતે વિનય ગુણને વરેલા હોય છે. જે ગુણ જેણે આત્મસાત્ કર્યો હોય, તેમની સાથે વસવાથી આપણામાં પણ એ ગુણ (સામર્થ્ય) પ્રગટે છે. જેમ તીર્થ-કરના સમવસરણમાં જાતિવૈરભાવવાળા પ્રાણીઓ પણ પ્રભુના સાન્નિધ્યથી વૈરભાવ બૂલી જાય છે. અને શાંત બની જાય છે, તેમ વિનય-નમ્રતા હોય ત્યાં માન કે અભિમાન ટકી શકતા નથી.

માયાને જીતવાનો મુખ્ય ઉપાય (આચાર્યપદ)

“ નમો આચરિયાળ ” આ પદથી માયાચાર ફર થાય છે. પ્રાપ્ત શક્તિને ગોપવવી અર્થાત્ તેનો સદુપયોગ ન કરવો

શ્રી નવકાર મંત્રની ધૂન

નવકારમંત્ર છે જગદાધારા, અચળ રહો મુજ હૃદયમાં પ્યારા,
અરિહંતપદને દિલમાં ધરતાં, કઠીન કર્મનો ચૂરો કરતાં,
જાપ કરંતા સુખ અપારા. અચળ૦ નવ૦ ૧

સિદ્ધપદ છે જગવિજ્યાતા, શાશ્વતપદ અક્ષય સુખદાતા;
ધ્યાન ધરંતા હુઃખ હરનારા, અચળ૦ નવ૦ ૨

આચાર્ય શાસન શણુગારા, સર્વશાસ્ત્રના ધારણુહારા;
પંચાચારને પાલણુહારા. અચળ૦ નવ૦ ૩

ઉપાધ્યાયજી વાચના આપે, શિષ્યોની જડતાને કાપે;
સમકિતને આરોપણુહારા. અચળ૦ નવ૦ ૪

સાધુજી સમતારસમાં લીના, સહે પરિસહો આતમગુણીના;
તરણુ અને વલી તારણુહારા. અચળ૦ નવ૦ ૫

પંચ પરમેષ્ઠીને નમસ્કારા, પાપપ્રણાશક છે હિતકારા;
મંત્રશિરોમણિ મુક્તિ દાતારા. અચળ૦ નવ૦ ૬

શ્રી નમસ્કાર માહાત્મ્ય

શ્રી સિદ્ધસેનસૂરિ પ્રણીત પ્રથમ પ્રકાશમાંથી

એકેક અક્ષરોનો અર્થ :

ન-એટલે નરનાથો-રાજાઓ પણ તેઓને વશ થાય છે, દેવેન્દ્રો પણ તેઓને પ્રણામ કરે છે અને સર્વો (નાગકુમારો) થી તેઓ ભય પામતા નથી કે જેઓ શ્રી અરિહંત પરમાત્માનું શરણુ ભાવપૂર્વક સ્વીકારે છે.

મો-એટલે મોહ તેના ઉપર રોધાયમાન થતો નથી, તે હંમેશાં આનંદમાં રહે છે અને તે અદ્વકાળમાં મોક્ષ પામે છે, કે જે ભવ્ય પુરુષ શ્રી અરિહંત પરમાત્માને ભાવપૂર્વક પૂજે છે.

અ-એટલે અનંત ગુણસ્વરૂપ જે અરિહંત પરમાત્માને કેવલજ્ઞાનીઓ પણ પ્રદક્ષિણા કરવા પૂર્વક પૂજે છે. તેમના પ્રભાવને કેવલી વિના કેાણ જાણી શકે ?

રિ-એટલે રિપુ (શત્રુ) ભૂત એવા જે રાગદ્વેષાદિ વડે પ્રહાર, વિષણુ, મહેશ વગેરે પણ અત્યંત વિહંગિત કરાયા, તે રાગાદિને એકલા (અન્યની સહાય ન લેનારા) એવા શ્રી જિનેશ્વરે હણી નાખ્યા !

વિભાવકશાની શૂન્યતા છે.) ગુમાશુમ સર્વ કર્મનો દાય થવા વડે કેવળ આત્માની જે ચિદ્રૂપતા-નૈતન્યસ્વભાવતા મોક્ષમાં છે તે જ શૂન્ય સ્વભાવપાત્રું છે.

પાંચ શરીરનો નાશ કરનારા અને મોક્ષરૂપી પાંચમી ગતિને આપનારા આ 'તમો સિદ્ધાણું' પઠના પાંચ અક્ષરો મરણ વિગેરેના પ્રપંચથી તમારું રક્ષણ કરે.

ત્રીજા પ્રકાશમાંથી:—

ત-એટલે નથી તેઓમાં તમો-ગુણ, નથી રજો-ગુણ, નથી બાહ્યમુખવાળો સત્ત્વ-ગુણ, અને નથી માનસિક, વાચિક કે કાચિક કષ્ટ તેઓને કે જેઓએ આચાર્યના ચરણોને સેવ્યા છે.

મો-એટલે મોહના પાશો વડે બંધાયેલા પ્રાણીઓને પણ આચાર્ય ભગવાન કેશિગણધરની જેમ મોહથી છોડાવે છે એ મોહું આશ્રય છે.

જા-એટલે આચારો જેમના સુંદર છે, જેમના આગમો (શાસ્ત્રો) મોક્ષ મેળવી આપનારા છે અને જેમના લાભના ઉપાયો તુકસાન વિનાના છે તેમને ડાહ્યા માણસો આચાર્ય કહે છે.

ય-એટલે યથાસ્થિત અર્થની પ્રરૂપણા કરનારા, યમ-નિયમાદિના પાલનમાં યત્ન કરનારા અને આત્મરૂપ યશસ્વં યજન-પૂજન કરનારા એવા આચાર્ય ભગવાન મને સહા શરણરૂપ હો.

રિ-એટલે રિપુ-શત્રુ કે મિત્ર, સુખ કે દુઃખ, દુર્જન કે સન્નજન, મોક્ષ કે સંસાર તથા ધનાઢ્ય કે દરિદ્રીને વિષે સંયમીઓના સ્વામી આચાર્ય અત્યંત સમદષ્ટિવાળા હોય છે.

ચા-એટલે જે કોઈ પવિત્ર સિદ્ધિ છે અને જે કોઈ ઉન્નવલ લખિષ છે તે સર્વ, જેમ ભમરી કમળને વરે તેમ આચાર્યને સ્વયં વરે છે.

જં-એ અક્ષર ત્રણ રેખાવાળો અને માથે અનુસ્વાર-વાળો છે, એ એમ બતાવે છે કે ત્રિવર્ગમાં સમતાવાળા પુરુષો જ સન્નજનોમાં શિરોમણિ બને છે. ધર્મ, અર્થ અને કામ અથવા મિત્ર, શત્રુ અને ઉઠાસીન અથવા રાગ, દેવ અને મોહને ત્રિવર્ગ કહેવાય છે.

જીવાદિ સાત તત્ત્વરૂપ કમળના વનને વિકસિત કરવામાં સૂર્યના કિરણ જેવા આ 'નમો આચરિયાણુ' ત્રીજા પદના સાત અક્ષરો સાત પૃથ્વીના (સાત નરકના) દુઃખનો નાશ કરે.

ચોથા પ્રકાશમાંથી:—

ન-એટલે નથી ખંડન કરાતો તે સુર પુરુષ કૃપાળંડીઓ વડે, નથી વિડંબના પમાડાતો મન, વચન અને કાયાના દંડ વડે, તથા નથી દંડાતો કોધાદિ કપાયોવડે, જે ઉપાધ્યાયનો આશ્રય કરે છે.

મો-એટલે મો મા ('મા' એટલે લક્ષ્મી અને 'ઉમા' એટલે શાંતિ, કાંતિ, કીર્તિ) શ્રી, હ્રી, ધૃતિ અને પ્રાણી

આપવો પડે છે. મૈત્રીભાવને ઉછેરવા માટે “આમેમિ મન્વ-
જીવે”ના શ્લોકને ઉંચા સાદુપૂર્વક આમંત્રવો પડે છે.

અનંતજ્ઞાનીઓની દૃષ્ટિમાં સઘળાંય મંગલો આવી ગયા
હતા તે સર્વમાં નમસ્કારમંત્રને સૌથી વધારે મહત્વનું
સ્થાન આપ્યું છે.

ખીજા શાસ્ત્રોને શ્રુતસ્કંધ કહ્યા છે જ્યારે નવકારને
મહાશ્રુતસ્કંધ કહેલ છે. નવકાર એ શબ્દથી નાનો હોવા
છતાં અર્થથી અતિમહાન છે અને તેનું ફળ તો ગજબ છે.
તેથી જ પ્રત્યેક કાયોની શરૂઆતમાં જ્ઞાનીઓ તેનું સ્મરણ
કરવાનું વિધાન કરે છે.

ઉઠતા નવકાર, બેસતા નવકાર, સુતા નવકાર, જાગતા
નવકાર, પ્રયાણ કરતા નવકાર, પચ્ચક્ષુષાણ પારતા નવકાર,
ભોજન કરતા નવકાર, જન્મ વખતે કે મરણ વખતે, દુઃખમાં
કે સુખમાં, માંદગીમાં કે આરોગ્યમાં, વ્રતોચ્ચારમાં, નંદી
સંભળાવવામાં, સૂત્ર બણતાં, પદ્મીસૂત્ર ખોલતાં કે સામા-
યિકાદિ ઉચ્ચરતા, અટવીમાં કે કોઈપણ સંકટમાં યાવત
જરૂર પડે તો અશુચિ વખતે પણ નવકારના સ્મરણનો નિયમ
કયો નથી. આ રીતે માણસ ઉઠે ત્યારથી સૂઈ જાય ત્યાં
સુધી વારંવાર શ્રી નવકારમંત્ર ગણવાનું વિધાન છે.

શ્રી અરિહંતપદના ધ્વનિની સાથે જ અંતઃકરણમાં એવો
પડવો ઉડવો બોધ એ કે-પ્રાણીમાત્રના પૂજનીય, સુરેન્દ્રોના
સેવનીય, દેવેન્દ્રોના દર્શનીય, યોગીન્દ્રોના આદરણીય, મુની-

ન્દ્રોના માનનીય અને નરેન્દ્રોના નમસ્કરણીય જેવા સર્વોત્કૃષ્ટ અને સાર્વભૌમ ચક્રાધીશ્વર કે સર્વેશ્વર આપ છો.

આપ મારા સ્વામી છો, હું આપનો સેવક છું, આપ મારા દેવ છો, હું આપનો હાસ છું, આપ મારા પ્રભુ છો, હું આપનો પગની રજા છું, આવા પ્રકારનો સ્વામિ-સેવક ભાવનો ગાઢ સંબંધ જોડવાથી અનુભવજ્ઞાનના અંતર પડલ ખૂલ્યાં સિવાય રહેશે નહિ.

નવકાર શું કામકુંભ છે ? અથવા ચિંતામણિરત્ન છે ? કે શું કલ્પવૃક્ષ છે ? ના ! ના ! તેથી અધિક છે. કારણ કે કામકુંભ, ચિંતામણિ રત્ન અને કલ્પવૃક્ષ એક જન્મમાં સુખ આપનાર છે પણ નવકાર તો એથી વિશેષ સ્વર્ગ અને મોક્ષને આપનાર છે. શ્રી નવકાર જૈનશાસનનો સાર છે અને ચૌદપૂર્વમાંથી ઉદ્ધાર કરેલો છે. જેના મનને વિષે નવકાર છે તેને સંસાર શું કરનાર છે ? કંઈ નહીં.

નવકાર જ મારું જીવન-સર્વસ્વ છે. નવકાર જ મારા માતા છે. નવકાર જ મારા પિતા છે નવકાર જ મારા બંધુ છે, નવકાર જ મારા સ્વજન છે, નવકાર જ મારા મિત્ર છે, નવકાર જ મારા જન્મોજન્મના ઉપકારી છે. નવકાર જ મારા શુરુ છે અને નવકાર જ મારા એક માત્ર તારક છે.

પંચ પરમેષ્ઠિ કેમ બન્યાં ?

કોઈપણ જીવ પાપ ન કરે. કોઈપણ જીવ દુઃખી ન થાઓ, જગતના સઘળાએ જીવો મુક્ત થાઓ, આવી

મૈત્રી આદિ ભાવનાના ગાથો દુષ્ટતા-ગુણો સંપૂર્ણપણે
 સમજી શક્યા હતા પણ મેટલી સરખા ન હતા. હું ગોટે
 અભય બનું અને જગતના સઘળાએ જીવોને અભય આપું,
 જગતના સઘળાએ જીવોને સઘળા જીવો સાથે મૈત્રીભાવ
 બંધાવું, અણિત ગૌહરાજ લોકના આત્માના દુઃખ મીટાડું
 ચોરાશી લાખ ચોનિના સઘળાએ જીવોના સઘળાએ પાપ-
 સ્થાનક બંધ કરું, વિશ્વના તમામ જીવોની આર્તતા, રોદ્ધ-
 તાના અગ્નિસંસ્કાર કરું, જગતના તમામ આત્માને અનંત
 જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રની ટંકચાળ બનાવું, આવી ભાવનાને
 આત્મસાત્ કરવા માટે સાધુ થયા, વિકાસ કરતા કરતા
 ઉપાધ્યાય ભગવંત બની સૂત્રોના રસ પાયા, આચાર્ય થઈ
 સંઘની નાવ ચલાવી, તીર્થંકર થઈ ત્રણે કાલના સઘળા
 પયોંય જાણી સંઘની સ્થાપના કરી. સિદ્ધ ભગવંત બની
 આપણને અવ્યવહારરાશિમાંથી વ્યવહારરાશિમાં મૂક્યા.

એ પંચપરમેષ્ઠિનું સ્મરણ કરતા હૈયું નાચી ઉઠે છે.
 મન ડોલી ઉઠે છે. આત્મા ટહુકી ઉઠે છે. જીવન જળહળી
 ઉઠે છે.

અનંત મંગલરૂપ શ્રી નવકાર મહામંત્ર

ગૌહરાજલોકમાં લોગ-એઠવાડની લીખનું છાપનીયું લઈ
 ફરતા, અહંની આધીમાં અટવાતા, માયાની જાળમાં ગુંથાતા
 પામરતાના પીંજરામાં પૂરાતા, સ્વાર્થની સગડીમાં સેકાતા,
 ગજરાજની સુંઠમાં કોળીઆ થતા જીવે અનંતજન્મ, મરણ

ય, શોક, દુઃખ, રીખામણ, આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ પ્રાપ્ત રી છે.

નમો અરિહંતાણં, ના સાત અક્ષરો સાત ભયને નાશ રે છે, પછી તેને જગતમાં કોઈ ભય રહેતો નથી.

પંચ પરમેષ્ઠિની ભક્તિરૂપી મહારસાયણ પીતા સ્વાર્થ-સનાના ચેપી વળગાડો નાશ પામે છે.

પંચ પરમેષ્ઠિની ગોદમાં બેસતા નિષ્કંપતા, અભયતા, અમરતા, અજરતા, પ્રાપ્ત કરાય છે.

પંચ પરમેષ્ઠિને હૃદયમાં ધારણ કરતા 'મારું' એ 'મારું' જો નિકાસ થાય છે. અને 'સાચું' એ 'મારું' નું અમૃત આયાત થાય છે.

કલ્પવૃક્ષ, ચિંતામણિ, કામધેનુ, કામકુંભ મદ્યા પછી બની કિંમત સમજનારો, કાલને કિંમતી માનનારો, જગ-માં હીલનાપાત્ર બને છે.

તેમ પંચ પરમેષ્ઠિને, પ્રાપ્ત કર્યા પછી ઊંચા, છોકરા ન, સંપત્તિ, મોટર, ગાડી, ટેલીફોન, રેડીયો, નાટક, સિનેમા, નર્ત્યર, અંગલાની ઇમારતો રૂપી ધૂળ-કાંકરાને કિંમતી હોનારા મહાપુરુષોની દૃષ્ટિએ તો હયાને પાત્ર બને છે, પકાને યોગ્ય કહેવાય છે.

અનાદિકાલથી વિષયવાસિત આત્મા પોતાની ઇષ્ટસિદ્ધિ માટે સહુ કોઈને નમ્યો છે, શેકને નમ્યો, સ્વજનને નમ્યો,

પર

શ્રી જિન-શુભ-રત્નાકર-કૈવલ્ય-મુક્તિ સારસંગ્રહ

પરંતુ કમભાગી એવો તે અરિહંતને ન નમ્યો તેથી
રિખાઈ રહ્યો છે. સ્વાર્થની અંધતામાં ચીમખાઈ રહ્યો
છે, પરંતુ તેને ખબર નથી કે સર્વ મંગલને
આપનાર, સર્વ દુઃખને નાશ કરનાર, વાત્સલ્યભાવનાના
ભંડાર, પંચ પરમેષ્ઠિને નમતાં હૃદયમંદિરે આનંદના કે-
કારો થાય છે. અમીભાવનાના વાજિંત્રો વાગે છે હૃદયની
ખંજરીઓ વાગે છે. ઉમીંના નિનાદો આત્માને બરી દે છે
વધુ શું કહેવું ? પંચ પરમેષ્ઠિઓને પ્રાપ્ત કરનારાઓના હૃદયમં-
દિરો ભાવનાના હીપક પ્રગટ થાય, પ્રમોદ ભાવનાની ધુધરીઓ
વાગે, કારુણ્ય ભાવનાના ઠમકારા થાય, માધ્યસ્થ ભાવનાના
ધંટો વાગે.

આત્મપ્રેમીઓને થાય છે કે મારું જીવન શુભભાવ
ગગનમાં ઉડ્યન માંગે છે. જીવનની શુદ્ધ ભૂમિકા માંગે છે
સમતાની શુદ્ધ હૃદયતા માંગે છે, ભૌતિક વસ્તુની બુખ
ભાંગવાનું માંગે છે, સર્વ જીવો પ્રત્યેની ઉદારતા માંગે છે.
આ બધા શુભોત્તું પ્રાપ્તિકરણ-વશીકરણ કરવું હોય તો પંચ
પરમેષ્ઠિનું ધ્યાન, પૂજન, અર્ચન, આજ્ઞા, અનુષ્ઠાનોની બલ-
વત્તર જરૂર છે.

લોહચુંબકથી જેમ લોહ ખેંચાઈને આવે છે, તેમ
મહામંત્ર નવકારથી સર્વ શુભો ખેંચાઈને આવે છે.

આત્મસાધનાથી કરેલી નમસ્કાર મહામંત્રની સાધનાથી
જીવન શુદ્ધ બને છે. વિશુદ્ધ બને છે. શુદ્ધતર અને શુદ્ધતમ
બને છે.

તમાઓનું સ્મરણ, વંદન, અર્ચન કરવાનું સદ્માગ્યપણું
નમસ્કાર મહામંત્ર ગણવાથી મલી જાય છે.

જીવનની સાચી ઉપયોગિતા ગાદી-તકીયાના તાગડ
ત્રામાં નથી, અવનવી ખાવા-પીવાની ખોજમાં નથી, કે
આરામ કરવાના કોચ, સોફામાં નથી. ખંગલા, ખગી
અને હીહીછમ વાડીમાં નથી. ફેન્સી સીટકની સાડીમાં ન
નાયલોન રેવોન ટેરેલીનના કાપડમાં નથી, યુશટ અને
મરવામાં નથી, મોટરમાં ફરવામાં નથી. સફેદ ખગલા જે
ગોલીયાના ઉપયોગમાં નથી, ખાન-પાનમાં નથી, મા
પાનના ટેસમાં નથી, માનપાનના ચેતમાં નથી.

જીવનનો સાચો આનંદ, કર્તાવ્ય, સાત્ત્વકપાત્ક તે
અયાન, અમાન, અદાન, અઘ્યાણાધ સુખ મેળવવામાં
જનને તે મોડે છે નાંચપરમેષ્ઠિની વાકિતથી જ.

મૈથના અવાજથી મોરો માચે છે તેવી રીતે મૈત્રી આદિ
ભાવનાના આચરણથી આત્મ-મયૂર થનગની ઉઠે છે. ખીલ-
ખીલાટ કરી મૂકે છે.

સિદ્ધ ભગવંતના સુખો જોણે જાણ્યા છે તેને આ સંસાર-
ના કઠોર સુખોમાં મજા ન આવે, ખંગલાઓની જોણે મોઝ
માણી છે તેને ખાડામાં રહેવું પસંદ ન પડે. મેવા-મીઠાઈ
જેને મળતા હોય તે હુખા લોજન શેના આરાગે ? નવ-
લખાનો હાર-કોહીનૂર જેને મલતો હોય તે કાંકરામાં શેના
મોહાય ? માનસ સરોવરના હંસને ગંદા ખાળોચીયામાં
રહેવું ગમે ખરું ? તેમ જિનશાસનનો પ્રેમી ક્ષણિક
સુખોમાં ન લપટાય, તેની મીટ તો શાશ્વત સુખ તરફ હોય,
તે મલે નમસ્કારમહામંત્રના ધ્યાનથી જ.

હિમાલયના ઓવરસ્ટ પર ચાલીને જવું હોય તો કેટલી
મહેનત જોઈએ ! તેમ સિદ્ધ-શૈલેશમાં જવું હોય તો કેટલી
મહેનત જોઈએ, તો તેના કરતા ઘણી મહેનતની જરૂર છે.
અને તેના માટે સર્વવિરતિ, તે ન બને તો દેશવિરતિની
જળહળતી આરાધના વધારવી પડશે. રાગ-દેવને પાતળા કરવા
પડશે. દેવને કાઢવા માટે મૈત્રી, પ્રમોદ, કારુણ્ય, માધ્યસ્થ
ભાવનામાં મગ્ન થવું પડશે, રાગને કાઢવા અનિત્ય આદિ
ખાર ભાવનાઓમાં ઓતપ્રોત બનવું પડશે.

નમો એ ખંધ છે. અરિહંતાઈ આદિ તેના સુશોભ્ય
વર્ણાક છે. તેમાંથી શાશ્વત સુખનો પાક થાય છે.

પ્રભુ-દર્શને કરવાની પ્રાર્થના : પ્રભુને શું કહેવું

('દિવ્યદર્શન' માંગી)

નમો જિણાણું, નમો જિણાણું; નમો જિણાણું.

હે પ્રભુ ! આપનું દર્શન કરી આજે હું ધન્ય બન્યો છું. મારાં કેવા મહોમાગ્ય કે આ સમગ્ર વિશ્વમાં અત્યંત દુર્લભ એવા આપનું મને અહીં દર્શન મળ્યું. હે તરણ-તારણ ! આપનાં દર્શનથી મારું જીવન સાર્થક થયું.

હે નાથ ! આપનું દર્શન પાગ્યાનો મને અપાર હર્ષ છે, વર્ષાઋતુમાં મેઘના દર્શન અને ગર્જનાએ જેમ મયૂરો નાચી ઉઠે છે, એમ હે પરમદયાળુ ! આપના દર્શન અને વાણીએ મારું હૃદય થનગન નાચે છે. કેમકે આ જગતમાં આપનાથી વધીને જેવા લાયક કોઈ ચીજ નથી, કોઈ વ્યક્તિ નથી. આપ તો અનન્ય કોહિનૂર હીરા જેવા છો. મારા નાથ ! મારે આપને છોડીને બીજે કયાં ઠરવાનું હોય ?

હે જગદ્વલ્લભ ! મારું મન આપના ચરણમાં જ લીન બની જાયો. આપ મારા હૃદયમંદિરમાં બીરાજો. આપનું જીવન એવા અનુપમ ગુણો, અનુપમ સાધનાઓ, અને અનુપમ પરોપકારથી મધમધતું છે કે આપ મારા હૃદયે વસી જવાથી મને એ આપના ગુણો, સાધનાઓ અને ઉપકારોની ભારોભાર અનુમોદના રહો, પક્ષપાત રહો, મને એની પ્રાપ્ત થાયો.

હે વિશ્વેશ્વર ! આપની જન્મ-અવસ્થા, તથા રાત્ર્ય-

અવસ્થા અને શ્રમણ-અવસ્થા, એ ત્રણ પિંડસ્થ અવસ્થા, પછી તીર્થંકરપદે રહ્યાની પદસ્થ અવસ્થા તથા અંતે રૂપાતીત (મોક્ષ) અવસ્થા કેવા કેવા ગંભીરભાવોથી ભરેલી છે ! દા.ત.

(૧) હે ત્રિલોકનાથ ! આપ અહીં જન્મતાં જ પદ દિક્કુમારીઓએ આપને હુલરાવ્યા, અને મેરૂશિખર પર ૬૪ ઇન્દ્રોએ આપનો જન્મભાગિયેક ઉજવ્યો. આવાં મહાસન્માન મળવા છતાં આપને લેશમાત્ર અભિમાન ન થયું કે આ મળવાથી હરણ ન ઉગરાયો. ત્યારે આપના નિરભિમાનતા અને સ્વસ્થતા-ગંભીરતા ગુણ કેવા !

(૨) હે મહામના ! યુવાવસ્થામાં તમામ દુન્યવી સાઘ-ખીઓ, -જેવી કે માટી રાજ્ય-સંપત્તિ, કોડોનો ખજાનો, રાજવીકુળની રૂપરમણીઓ, પરિવાર, સત્તા-ઠકુરાઈ, ઉપરાંત અદ્ભુત રૂપ કાંતિ વિગેરે, -આપના ચરણમાં આજોટતાં ! છતાં આપ એમાં જળ-કમળવત્ તદ્દન નિર્વેપ રહ્યા. કયાંય આપને રાગ-આસક્તિ થઈ નહીં. આપનો આ કેવો મહાન અનાસક્તપણાનો અદ્ભુત ગુણ !

(૩) હે અંતર્મુખ વીર ! આ ભવે મોક્ષ પામવાનું નિશ્ચિત છતાં આવા પશુ લયભયતા વેલવ-ત્રિલાસને સંપૂર્ણ તિલાંજલિ આપીને આપે કેવો કઠોર સર્વવિરતિ ચારિત્ર-માર્ગ અપનાવ્યો ! કેવો મહાત્યાગનો ગુણ ! એમાંય કઠોર તપસ્યાઓ કરી, તે ય રાત દિવસ ખડા ખડા ધ્યાનમાં રહીને ! એ પશુ ડાંચ-મચ્છર-કઠકડતી કંડી વગેરે ઉપ

આપની આગળ કંઈ નથી. અનંત અનંત કાળથી મિથ્યાત્વ મોહની જડતાથી બીડાઈ રહેલા ભવ્યાત્મારૂપી કમળોને વિક્સર કરનારા આપ અનંતજ્ઞાનના પ્રકાશમય અનન્ય સૂર્ય બન્યા. આપની આગળ દુનિયાના અસંખ્ય સૂર્ય વિસાતમાં નહિ.

(૫) ત્યારે હે ત્રિભુવનતારક ! આપે જે અંતે મોક્ષ પામી રૂપાતીત અવસ્થા પ્રાપ્ત કરી, એની કેવી અતુલ ભવ્યતા ! ત્યાં કોઈ શાતા નહિ, અશાતા નહિ, પણ અનંત સુખ. મોક્ષમાં કોઈ માન નહિ, અપમાન નહિ; હર્ષ નહિ, ખેદ નહિ, યશ નહિ, અપયશ નહિ....આમ, સમસ્ત દ્રંદ્રોથી રહિત કેવી સત્ચિદ્આનંદમય અને શુદ્ધ-શુદ્ધ-શુદ્ધ અવ-ર્ણનીય શાશ્વત સ્થિતિ !

હે પરમાત્મા ! આવો તું મને નાથ મળ્યો, સ્વામી મળ્યો, માર્ગદર્શક ઉદ્ધારક મળ્યો, એ મારા વાગ્યની અવધિ નથી. આજ તારાં દર્શને મને જે અમાપ આનંદ થાય છે, એની આગળ સ્વર્ગીય આનંદ પણ ફિઝા છે. મારા અંતરાત્મામાં ઉગેલા કમોના જુંડ તારા દર્શનના અપાર આનંદથી સળગી સાફ થઈ જવાના. મોહની ઘોર નિદ્રામાં સૂતેલા અમને આજ તારું દર્શન જગાડીને જ્ઞાન અને વૈરાગ્યની નવચેતના આપી રહ્યું છે. પ્રભુ ! કોટિ કોટિ વંદન તને !

અરિહંતો મહ દેવો, જ્ઞાનજ્યોત્સ્વ સુસાદુરો ગુરુરો ।
ત્રિભુવનત્તં તત્તં, ઇંદ્ર સમ્મત્તં મન્મે પ્રહિઅં ॥
શિવમરતુ સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતા ભવંતુ જૂતગણાઃ ।

તથા ક્યન આપણી નજર-સમક્ષ તરવરવા લાગે છે.

ખીજી રીતે કહીએ તો 'મૂર્તિ' એ મનને સ્થિર કરવાનું અને પવિત્ર કરવાનું પ્રબલ નિમિત્ત છે, તેથી પુષ્ટ આલંબન છે.

આ પ્રકારના પુષ્ટ આલંબન સિવાય ધ્યાનમાં પ્રગતિ સંભવતી નથી. વળી જે પ્રકારની મૂર્તિ હોય તે જ પ્રકારના માવેથી મન વાસિત ધાય છે એટલે મૂર્તિના સ્વરૂપનો વિચાર કરવો અનિવાર્ય છે, અહંત્ અને સિદ્ધ આરાધ્ય હોઈ તેમનાં બિંબો પૂજનને યોગ્ય ગણાય છે.

ભગવાન ઉપર લક્ષ રાખવું

ગાય આજો દિવસ ચારો ચરવા બહાર ફરે છે પણ તેની સુરતા-તેનું, ધ્યાન ઘેર રહેલ બાળ વાછરડામાં જ હોય છે. તથા પનિહારી માથે બેડું રાખી અન્ય સખીઓ સાથે વાતો કરે છે, હસે છે, હાથતાલી દે છે, છતાં તેનું લક્ષ તો મસ્તકપરની ગાગરમાં હોય છે, વળી નટ ઉચે ચડી દોર ઉપર આવે છે કે નાચે છે તે પણ સાધ્યગિંદુ ઉપર તદા-કાર બનીને જ કરે છે. આ પ્રમાણે મનુષ્ય પણ સર્વ ક્રિયા કરવા છતાં લક્ષ ભગવાનમાં રાખે તો સાધ્ય કેટલું નિકટ આવે ? માટે ભગવાન ઉપર લક્ષ રાખવું.

તીર્થંકર ભગવાંતની પ્રતિમાની ઉપાસના

(પ્રતિમાચતકમાંથી)

હે કવ્ય પ્રાણીઓ ! જો તમારે મોક્ષમુખ પ્રાપ્ત કર-

વાની ધરિયા હોય તો તમે શ્રી તીર્થંકર ભગવંતની પ્રતિમાની ઉપાસના કરો.

જે પ્રતિમા મોહરૂપી ઠાવાનલને શમાવવામાં મેઘની વૃષ્ટિ રૂપ છે, સમતારૂપ પ્રવાહમાં ઝીલવા માટે નદી છે. તે પ્રતિમા સત્પુરુષોને વાંછિત આપવામાં કલ્પલતા છે. અને જે સંસારરૂપી ઉચ્ચ અધિકારનો નાશ કરવામાં સૂર્યની તીવ્ર પ્રભારૂપ છે.

(૧) હે સર્વહુઃખથી રહિત પ્રભુ ! હે સદા આનંદમંનાથ ! તમારી મૂર્તિને જોઈ જોઈને હું મારા હૃદયમાં વિશ્વાસ મેળવી અવ્યય, અવિનાશી એવા હવંને પ્રાપ્ત થયેલો છું. હે મનુષ્યના હિતકારી પ્રભુ ! તે આપની પ્રતિમા અભયદાન સહિત ઉપાધિ વગર વધતા શુષ્કસ્થાનકને યોગ્ય એવી દયાવં પોપણુ કરે છે.

(૨) હે પ્રભુ ! તમારું બિંબ હૃદયમાં ધારણ કરવાથી બીજું કોઈ રૂપ હૃદયમાં સ્ફૂરાયમાન થતું નથી. અને તમારા રૂપનું સ્મરણ થતાં પૃથ્વીમાં બીજા કોઈ રૂપની પ્રસિદ્ધિ થતી નથી. તે માટે “તું” તે “હું” એવી અભેદબુદ્ધિના ઉદયથી “યુગ્મદ્ અને અગ્મદ્” પદનો ઉદ્ભવ પશુ થતો નથી, અને કોઈક અગોચર પરમ ચૈતન્યમય જ્યોતિ અંતરમાં સ્ફૂરાયમાન થાય છે.

(૩) હે પ્રભુ ! પાપનો હાય કરનારું, ઉત્તમપદ્મરૂપ અને રૂપરહિત એવું અપ્રતિપાતિ ધ્યાન જ્યાં સુધી પ્રગટ થાય ત્યાં સુધી મારા હૃદયમાં તમારું રૂપ અનેક પ્રકારે

રોચાકારરૂપે પરિણામ પામો, જે આનંદધનમાં ત્રિકાલસંભવી અને સર્વ તરફથી થયેલું સુર-અસુરનું સુખ અનંતમા ભાગે પણ ઘટતું નથી.

(૪) હે જિનેન્દ્ર ! ઉત્તમ પુરુષોના વૃંદોએ નમસ્કાર કરેલ અને મુક્તિરૂપ લતાના કંઠ સમાન એવી તમારી પ્રતિમા કે જેને દેવતાઓએ મંદારવૃક્ષના પુષ્પસમૂહવડે પૂજેલી છે, અને જે ઉગ્ર રોગને શોષણ કરનાર સ્નાતજલરૂપ અમૃતના ઝરણથી સર્વ જગતની રક્ષા કરે છે તે પ્રતિમાને અમે પરમઆનંદ (માક્ષ) ને અર્થે વંદના કરીએ છીએ.

જેમ જમર પ્રકુલિત માલતીને છોડે નહિ અને જેમ હાથી મનોહર રેવા નદીને છોડે નહિ, જેમ કોકિલપક્ષી વસંત ઋતુમાં સૌંદર્યવાળી આશ્રવૃક્ષની મંજરીને છોડે નહિ અને જેમ સ્વર્ગપતિ ઈન્દ્ર-ચંદનવૃક્ષોની સુંદર એવી નંદનવનની શ્રામને છોડે નહીં, તેમ હું શ્રી તીર્થંકર ભગવંતની પ્રતિમાને મારા હૃદયમાંથી ક્ષણવાર પણ છોડતો નથી.

(૫) હે પ્રભુ ! અનિમેષ દષ્ટિ વડે નિરંતર દર્શન કરવા યોગ્ય આપના રૂપને એકવાર જોયા પછી મનુષ્યની દષ્ટિ બીજે કોઈ સ્થળે સંતોષ પામતી નથી. ચંદ્રોના કિરણોના જેવા ઉજ્જવલ દીરસમુદ્રનું જલપાન કયા પછી લવણસમુદ્રનું ખારું પાણી પીવાની કોણ ઇચ્છા કરે ? અર્થાત્ કોઈ ન કરે.

(૬) ગણ જીવનમાં અદ્વિતીય અલંકારરૂપ હે પ્રભુ ! શાંતરસની કાન્તિવાળા જે પરમાત્મા વડે તમારું ગ્રીર

ખન્યું છે તે પરમાણુઓ પૃથ્વી પર તેટલા જ છે. કારણ કે આપની સમાન કોઈમાં પણ એવી સુંદરતા નથી.

(૭) હે જગત્નાઅધિપતિ ! હે પ્રભુ ! જેણે અન્ય કાર્યે દૂર કર્યા છે. અને ભક્તિવડે ઉદ્ધાસ પામતા દોમાંચિત શરીરવાળા પ્રાણીઓ પૃથ્વીને વિષે તમારા ચરણ યુગલને વિધિ પૂર્વક ત્રણે કાળ પૂજે છે તેઓ જ ધન્ય છે. તેમનો જ જન્મ સાર્થક છે.

(૮) હે નાથ ! ઘણા કાળથી સંચિત કરેલી તમારા ચરણકમલની ભક્તિનું કાંઈ પણ ફળ હોય તો હે શરણ કરવા લાયક પ્રભુ ! માત્ર એક તમારા જ શરણવાળા એવા મારા આ ભવમાં અને ધીજા ભવમાં પણ તમે જ સ્વામિ થજો.

દાદાજી આગળ બોલવાની સુંદર ભાવના

હે મારા બહાલા દાદા ! આપ તો કરુણા રસના ભંડાર છો. આપનું લલાટ અષ્ટમીના ચંદ્ર જેવું શોભે છે. અને આપનું મુખ શરણર્થિમાના ચંદ્ર જેવું છે. આપના હસ્ત કમલ અને ચરણ કમલમાં ઉદાર એક હૃદય ને આડ લે-સૂણો શોભે છે. આપની મૂર્તિ ઈન્દ્ર, ચન્દ્ર સૂર્ય, મેરુ પર્વત વિગેરેના ઉત્તમ ગુણો વડે નિર્માણ કરાયેલી છે.

વળી આપ સૂર્યથી અધિક તેજસ્વી છો, ચન્દ્રથી અ-ધિક શોભાળુ છો, મેરુથી અધિક-અચલ છો, તમુદ્રથી અ-ધિક મંદિર છે, વિંતામશ્વિરતનથી અધિક મનવાંચિત

પૂરનાર છે, કામકુંજ, કામઘટ તથા કામધેનુથી અધિક મોદસુખને આપનાર છે. જગતમાં કોઈ એવી ઉપમા નથી જે આપની તુલ્ય થાય.

વળી અરિહંતપદ્માથી આપ ચોત્રીશ અતિશયવાળા, પાંત્રીશ વાણીના ગુણોએ સહિત, આઠ મહાપ્રાતિહારોએ સુશોભિત છે, તથા છત્ર આપના ઉપર ઝળહળે છે. ચામરો વિંચાય છે. દેવતાઓ હુંદુલિનો નાદ કરી રહ્યા છે. જે ભાગ્યશાળી આત્મા હોય તે આપના દર્શન સાક્ષાત્ કરી શકે છે.

વળી સિદ્ધપદ્માથી અનંતજ્ઞાન વાળા, અનંત દર્શનવાળા અવ્યાળાધ ગુણુવળા, અનંત સુખવાળા, અક્ષયસ્થિતિવાળા, વળી અશરીરી છે, અરૂપી છે અને અનંત વીર્યવાળા છે.

વળી હે દીનાનાય ! આપનામાં ક્રોધ નથી, માન નથી, માયા નથી, લોભ નથી, રાગ નથી, દ્વેષ નથી, મોહ નથી, અજ્ઞાનતા નથી, સર્વદોષથી મુક્ત છે અને અનંતગુણના ભંડાર છે.

હે શુભિતેશ્વર પ્રભુ ! આપનું નામસ્મરણ કરનારી પણ પાપ નાશ પામે છે તો વળી આપના સાક્ષાત્ દર્શન કરવાથી મને પરમ આનંદ થાય છે, તેથી મારા રામે રામ ખડા ધ્યાન છે વધારે શું કહું?

હે પ્રભુ ! આપ મારા સ્વામિ છે, હું આપનો સેવક છું. આપ મારા ગુરુ છે, હું આપનો શિષ્ય છું. આપ મારા પિતા છે, હું આપનો પુત્ર છું. આપ મારા શેઠ છે, હું

આપનો નોકર છું. આપ મારા ધ્યેય છે. હું આપનો ધ્યાયક છું.

આપ મારા સર્વસ્વ છે. મારું જીવન આપના ચરણે અર્પણ કરું છું. મને ભવોભવને વિષે આપનું ચરણ હોતો અને મને ભવોભવને વિષે આપના દર્શન મળે અને આપની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તન કરું એવી ભવોભવને વિષે મને બુદ્ધિ મળે.

હે જગદ્વત્સલ પ્રભુ ! મારો આ મનુષ્યજન્મ આપના દર્શનથી સફળ થયો, આ વર્ષ, માસ, પક્ષ, દિવસ અને ઘડી આજે સફળ થયા, આજે મારે પુન્યરૂપી કલ્પ-વૃક્ષ ફળીભૂત થયો.

હે લોકાલોકના પ્રકાશ કરનારા પ્રભુ ! આપના દર્શનથી પૂર્વે મેં જે સુકૃત કર્યા હતા તે આજે ફળીભૂત થયા અને આજે મારા સઘળા ભવોભવના પાપો ધોવાઈ ગયા.

હે દયાસિંધુ ! હે કૃપાલુ ભગવાન ! મારામાં જે દોષો છે-ક્રોધ, માન માયા, લોભ, રાગ, દ્રેષ મોહ, અજ્ઞાનતા, ઈર્ષ્યા, અદેખાઈ વગેરે અઢારે પાપસ્થાનકો આપના દર્શનથી નાશ પામ્યા અને મૈત્રી, પ્રમોદ, કરુણા, માધ્યસ્થતા વિગેરે ગુણો પ્રગટ થયા.

હે જગજીવન પ્રભુ ! મારામાં સર્વ જીવો પ્રત્યે સમભાવ ઉત્પન્ન થાયો. સર્વ જીવો દુઃખથી મુક્ત થાયો. સર્વ જીવો સુખી થાયો, સર્વ જીવોનું કલ્યાણ થાયો, એવી ભાવના આપની કૃપાથી હંમેશા રહો, એમ ઈચ્છું છું.

હે અશરણના શરણુ ત્રણ ! આપ જ્ઞાનમૂર્તિ, તેજ-
મૂર્તિ, સ્વયંભૂ, સ્વયંભુદ અને સહજાનંદથી પરિપૂર્ણ છો,
વળી હે સ્વામિ ! આપ ત્રણ લોકમાં સુખ કરનાર શંકર
છો. ત્રણ જગતમાં વ્યાપક વિષ્ણુ છો, પ્રહ્લાદયથી પરમ-
પ્રદા છો. પાપરૂપ પીડને હરનાર છો.

હે દેવાધિદેવ ! આપ લક્ષ્મીનાથ, જગન્નાથ, ધર્મનાથ
અને દયાનિધિ છો. વળી હે જિનેન્દ્ર ! આપ તો ત્રણલોકના
આધાર છો, દયાના આપ અવતાર છો, દુરંત સંસારરોગને
શાંત કરવામાં વૈદ્ય સમાન છો.

વળી સર્વ સામર્થ્યવાન ઇશ્વર છો, પાલન કરનાર પિતા
છો, દયાના વિશાળ સાગર છો, પ્રાણીમાત્રના કલ્યાણકર્તા
છો, સર્વ જગતનું રક્ષણ કરનાર રક્ષક છો, સર્વ કૌઠને
પૂજનીય છો અને નમનીય છો અને માનનીય છો. સત્પુ-
રુષને વંદન કરવા યોગ્ય છો અને આ ઘેર સંસારમાં નાથ
ગુરુ છો. આપે સમગ્ર દેશને દૂર ક્યાં છે, આપ જન્મ-
જરા-મરણથી વર્જિત છો, જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ
સત્યત્રયીના વાંડાર છો, આપના દર્શનમાત્રથી જ મનુષ્યના
પાપ પ્રલય થાય છે.

હે ત્રિલોકનાથ ! આપનો કેટલો બધો ઉપકાર માનું,
આપે જગરદસ્ત સત્પુરુષાદિ અરિહંત ધર્મ મને અરિહંત
તરીકે દર્શન આપ્યા, આપ અરિહંત ન થયા હોત તો મને
આ દર્શન ક્યાંથી મળત ? અરિહંત થવાની પ્રેરણા શી રીતે
મળત ? માટે હે પરમાત્મા ! આપનો રોવક હું સંસારથી

કના ઉપદેશથી આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો ખીલો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. અને આ દ્રૂંક ઉપર ભગવાન શ્રી સંભવનાથજીનો નવો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો, આ દ્રૂંક ઉપર કુલ નવ કોડાકોડી, બહોંતેર લાખ, બેતાલીશ હજાર, અને પાંચસો મુનિવરો મોક્ષે ગયા, આ દ્રૂંકની યાત્રા કરવાથી બેંતાલીશ લાખ પૌષ્ઠોપવાસનું ફળ મળે છે.

૩ શ્રી આનંદગિરિ દ્રૂંક :

શ્રી અભિનંદન સ્વામિની દ્રૂંક-

પૂર્વે અહીં ચોથા તીર્થંકર શ્રી અભિનંદન સ્વામિ આ દ્રૂંક ઉપર એક હજાર મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી, કાઉસ્સગમુદ્રામાં વૈશાખ સુદ આઠમને દિવસે પૂર્વભાગમાં મોક્ષે ગયા, ધાતકીખંડના પુરણપુરના રત્નશેખર રાજાએ આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો ત્રીજો ઉદ્ધાર કરાવ્યો અને આ દ્રૂંક ઉપર શ્રી અભિનંદન સ્વામિનો નવો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ દ્રૂંક ઉપર તેંતેર કોડાકોડી, સિત્તેર કોડ, સત્તર લાખ, બેંતાલીશ હજાર અને સાતસો મુનિવરો મોક્ષે ગયા હતા. આ દ્રૂંકની યાત્રા કરવાથી એક લાખ પૌષ્ઠોપવાસનું ફળ મળે છે.

૪ અચલગિરિદ્રૂંક : શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનની દ્રૂંક

પૂર્વે અહીં પાંચમા તીર્થંકર શ્રી સુમતિનાથજી આ દ્રૂંક ઉપર એક હજાર મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી કાઉસ્સગમમાં રહી ચૈત્ર સુદ નોમના દિવસના પૂર્વભાગમાં

મોક્ષે ગયા. ત્યારબાદ પદ્મનગરના આનંદસેન રાજાએ આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો ચોથો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. અને આ દૂંક ઉપર શ્રી સુમતિનાથજીનો નવો ચૌમુખ જિન પ્રાસાદ બનાવ્યો, આ દૂંક ઉપર એક કોડાકોડી, ચોરાસી કોડ, બોતેર લાખ, એકાશી હજાર, અને સાતસો મુનિવરો મોક્ષે ગયા. આ દૂંકની યાત્રા કરવાથી એક કોડ પૌંપધોપવાસનું ફળ મળે છે.

૫ મોહનગિરિ દૂંક : શ્રી પદ્મપ્રભુ ભગવાનની દૂંક—

પૂર્વે અહીં છઠ્ઠા શ્રી પદ્મપ્રભુજી આ દૂંક ઉપર ત્રણસો આઠ મુનિવરો સાથે એક મહીનાના ઉપવાસ કરી કાઉરસગ્ગ મુદ્રામાં કારતક વદ ૧૧ ના દિવસે બપોર પછી મોક્ષે ગયા. અંગાળના પ્રજાકર નગરના સુપ્રભ રાજાએ આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો પાંચમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો અને આ દૂંક ઉપર શ્રી પદ્મપ્રભુનો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ દૂંક ઉપર કુલ ૬૬ કોડ, ૮૭ લાખ, ૪૩ હજાર અને ૭૨૭ મુનિવરો મોક્ષે ગયા હતા. આ દૂંકની યાત્રા કરવાથી એક કોડ પૌંપધોપવાસનું ફળ મળે છે.

૬ પ્રજાસગિરિ દૂંક :

શ્રી સુપાર્થનાથ ભગવાનની દૂંક—

પૂર્વે અહીં સાતમા તીર્થકર શ્રી સુપાર્થનાથજી આ દૂંક ઉપર ૫૦૦ મુનિવરો સાથે એક મહીનાના ઉપવાસ કરી કાઉરસગ્ગમુદ્રામાં મહા વદિ ૭ ના દિવસે બપોર પહેલા

કરાવ્યો. અને ટુંક ઉપર શ્રી શ્રેયાંસનાથજીનો નવો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ ટુંક ઉપર ૯૬ કોડાકોડી, ૯૬ કોડ, ૯૨ લાખ, ૯૦ હજાર અને બેતાલીશ મુનિવરો મોક્ષે ગયા. આ ટુંકની યાત્રા કરવાથી એક કોડ પૌષ્પોપવાસનું ફળ મળે છે.

૧૧ નિર્મલગિરિ ટુંક :

શ્રી વિમલનાથ ભગવાનની ટુંક

પૂર્વે અહીં તેરમા તીર્થંકર શ્રી વિમલનાથજી આ ટુંક ઉપર ૬ હજાર મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી કાઉસ્સગ મુદ્રામાં જોડ વદ ૭ ની મધ્યરાત્રિ પહેલાં મોક્ષે ગયા. તથા પૂર્વ મહાવિદેહના કનકાવતીનગરીના રાજા કનક રથે આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો અગ્યારમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો, અને આ ટુંક ઉપર શ્રી વિમલનાથજીનો નવો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ ટુંક ઉપર કુલ ૧ કોડ, ૭૬ લાખ, ૬ હજાર અને ૭૪૨ મુનિવરો સાથે મોક્ષે ગયા. આ ટુંકની યાત્રા કરવાથી એક કોડ પૌષ્પોપવાસનું ફળ મળે છે.

૧૨ સ્વયંભૂગિરિ ટુંક :

શ્રી અનંતનાથ ભગવાનની ટુંક

પૂર્વે અહીં ચૌદમા તીર્થંકર શ્રી અનંતનાથજી આ ટુંક ઉપર સાત હજાર મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી કાઉસ્સગ મુદ્રામાં ચૈત્ર સુદ ૫ ની રાત્રે મધ્યરાત્રિ પહેલાં મોક્ષે ગયા. તથા કૌશાંબી નગરીના રાજા બાલસેને વિદ્યાચાર્ય

મુનિના ઉપદેશથી આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો ખારમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. આ ટુંક ઉપર શ્રી અનંતનાથજીનો નવો ચીમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ ટુંક ઉપર કુલ ૯૬ કોડા-કોડી, ૧૭ કોડ, ૧૭ લાખ, ૧૭ હજાર અને ૭૦૦ મુનિવરો મોક્ષે ગયા. આ ટુંકની યાત્રા કરવાથી ૧ કોડ પૌંવધોપ-વાસનું ફળ મળે છે.

૧૩ દત્તવરગિરિ ટુંક :

શ્રી ધર્મનાથ ભગવાનની ટુંક

પૂર્વે અહીં પંદરમા તીર્થ'કર શ્રી ધર્મનાથજી આ ટુંક ઉપર ૧૦૮ મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી કાઉસ્વગ્ગમુદ્રામાં જેઠ સુદ ૫ ની મધ્યરાત્રિ પહેલા મોક્ષે ગયા. તથા પંજળબના શ્રીપુરનગરના ભવદત્તે માસોપવાસી આ ધર્મધોવસૂરિના ઉપદેશથી આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો તેરમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો અને ૨૦ જિનાલયોમાં ૨૦ પ્રતિમા બેસાડી તથા આ ટુંક ઉપર ભગવાન ધર્મનાથજીનો નવો ચીમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ ટુંક ઉપર કુલ ૧૬ કોડા-કોડી, ૧૬ કોડ, ૬ લાખ, અને ૭૦૦ મુનિવરો મોક્ષે ગયા. આ ટુંકની યાત્રા કરવાથી એક કોડ પૌંવધોપવાસનું ફળ મળે છે.

૧૪ પ્રજાસગિરિ ટુંક :

શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની ટુંક

પૂર્વે અહીં સોળમા તીર્થ'કર શ્રી શાંતિનાથજી આ ટુંક ઉપર ૬૦૦ મુનિવરો સાથે એક મહિનાનું અનશન કરી

દુક ઉપર એક હજાર મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી કાઉસ્સગમુદ્રામાં વૈશાખ વદ ૬ ની રાત્રિ આતમાં મોક્ષે ગયા. ત્યારબાદ રતનપુરીનગરીના સોમદેવે આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો અ ઉદ્ધાર કરાવ્યો. અને આ દુક ઉપર શ્રી મુનિસુતતસ્વા નવો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ દુક ઉપર ૬૬ કોડકોડી, ૬૭ કોડ, ૬ લાખ, અને ૬૬૬ મુનિ મોક્ષે ગયા. આ દુકની યાત્રા કરવાથી એક કોડ પૌષ્પ વાસનું ફળ મળે છે.

૧૯ મિત્રધર દુક :

શ્રી નમિનાથ ભગવાનની દુક—

પૂર્વે અહીં એકવીસમા તીર્થકર શ્રી નમિનાથજી ૨ દુક ઉપર એક હજાર મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી પન્નાસને કાઉસ્સગમુદ્રામાં ચૈત્ર વદ ૧૦ ની મધ્ય રાત્રિ પછી મોક્ષે ગયા. ત્યારબાદ શ્રીપુરનગરના રાજા મેઘદેવે આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો અને ૨ દુક ઉપર શ્રી નમિનાથજીનો નવો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ દુક ઉપર કુલ એક કોડકોડી, ૪૫ લાખ, ૬૬ હજાર, ૬૬૬ મુનિવરો મોક્ષે ગયા. આ દુકની યાત્રા કરવાથી એક કોડ પૌષ્પવાસનું ફળ મળે છે.

૨૦ નુવાનુત્તર (મેઘાદુગર દુક)

શ્રી નમિનાથ ભગવાનની દુક—

પૂર્વે અહીં ત્રીસમા તીર્થકર શ્રી નમિનાથજી મુનિ

ભદ્ર દુક ઉપર ૩૩ મુનિવરો સાથે એક મહિનાના ઉપવાસ કરી ખડગાસને કાઉસગ્ગ મુદ્રામાં શ્રાવણ સુદ ૮ ની રાતે પૂર્વભાગમાં મોક્ષે ગયા. ત્યારબાદ આનંદદેશના ગંધપુર નગરના રાજા પ્રમસેને વીશરથાનક તપ કરી આચાર્ય દિનકર ભરિના ઉપદેશથી આ તીર્થના સમસ્ત જિનમંદિરોનો વીસમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. અને સુવર્ણભદ્ર દુક ઉપર શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો નવો ચૌમુખ જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો. આ દુક ઉપર કુલ ૨૪ લાખ મુનિવરો મોક્ષે ગયા. આ દુકની યાત્રા કરવાથી ૧ કોડ પૌષ્પોપવાસનું ફળ મળે છે. અને એક-વીસમો ઉદ્ધાર વિ. સં. ૧૮૨૫ ના મહા મુહુર્ત પ ના રોજે યગતચેક ખુલાસાદ તથા તેના ભાઈ સુગળચંદે કરાવ્યો છે.

૧૨ શ્રી આદિનાથ ભગવાનની દુક

ભગવાન કપમદેવજી દશહત્તર મુનિવરો સાથે ૬ દિવસનું અનશન કરી પર્વતકાસને અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પોપ ૧૬ ૧૩ ના દિવસે પૂર્વાર્ધ કાલમાં મોક્ષે ગયા.

૫. આ. શ્રી ધર્મધોપભરિ લખે છે કે ભગવાન કપમ-ધ તથા તેમના મુનિવરો શ્રી સમેતશિખર ઉપર વિચર્યા હતા. (સમ્મે. ૪૬૫. શ્લોક ૧૦)

આ દુક તથા દવે પછીના દુકો અહિ સંવત ૧૬૨૫ થી ૧૬૩૩ સુધીનાં યાત્રિકોના દર્શનાર્થે બનાવવામાં આવેલ છે.

આચારાંગ સૂત્ર

અધ્યયન ૧ હું

૧ ત્રણે કાલ સંબંધી, મન, વચન અને કાયાથી કરવું, કરાવવું, અને અનુમોહવું, એવી રીતે કર્મબંધન રૂપ ક્રિયાના ૨૭ પ્રકાર થાય છે.

૨ સપરિણાથી તત્સંબંધથી શુદ્ધ સમજ મેળવી અને પ્રત્યાખ્યાનપરિણાથી સમજીને ઉક્તા ક્રિયા ત્યાગ કરવો,

૩ જોણે એ ક્રિયાના ભેદો ઉક્ત રીતે શુદ્ધ સમજેલા હોય, તેજ કર્મોને સમજીને તેના કારણોથી દૂર રહેનાર મુનિ છે, એમ જાણવું.

૪ જે પૃથ્વીકાય વિગેરે જીવોની વિરાધના કરવી અહિત કારી છે, એમ જાણીને તજે છે, તેજ મુનિ છે.

૫ મહાપુરુષોએ તે માગ્ સેવેલો છે, માટે નિઃશંકપણે તેનું જ સેવન કરવું અને કોઈ જીવને પ્રભુની આદ સમજીને ભય નહિ આપતાં સંયમનું પાલન કરતા રહેવું.

૬ જે વિષયો છે તે સંસાર છે, અને સંસાર છે તે વિષયો છે, તેમાં જે મુનિ થઈને અશુભ (અનિચ્છીત) રહે છે તે પ્રભુની આજ્ઞાથી બહાર વતે છે, અને વારંવાર

વિષયાસક્ત બની અસંયમને આવરી ઘરવાત માંડી રહે છે.

૭ આ વાતને સર્વ પાપથી અક્ષય રહેનાર તથા નિર્દોષ ચારિત્ર પાળવામાં યતનવંત અને અપ્રમાદી એવા વીર પુરુષોએ બરાબર સમજીને પરિસહાદિકને હઠાવી કેવળજ્ઞાન પાત્રીને સાક્ષાત દેખેલી છે. અતઃ આત્માર્થી જનોએ પ્રમાદ તથા નિર્માળ જાવથી ચારિત્ર્યું સેવન કરવું યુક્ત છે.

અધ્યયન ૨ શુ (લોકવિનય)

૧ આયુ અત્યંત અલ્પ છે. હરગ્યાન જરા અવર્યા આવતાં ઇન્દ્રિયબળ ઘટતું જાય છે. વૃદ્ધ અવસ્થાને જોઈને પ્રાણી કિંમૂઢ બની જાય છે, એમ સમજીને અવસર પાત્રી શુદ્ધિમાન પુરુષ સંયમને માટે તરત ઉજમાળ ધર્મ જાય છે. એક ઘડીપણુ પ્રમાદ કરતા નથી, કેમ કે આયુષ અને યૌવન ધસારાબંધ ચાલ્યા જાય છે, પણ અલ્પ સમય પ્રાણીઓ તે પ્રમાદવંત છતાં અસંયમ વડે હઠાવનો કુટો ન કરતા રહે છે.

૨ જ્યાં સુધી ઇન્દ્રિયની (વિજ્ઞાન) શક્તિ મંદ પડી નથી ત્યાં સુધી સીવટ રાખીને આત્માર્થ સાધી લેવો.

૩ શુદ્ધિવંતે સંયમમાં યતી અતિ દૂર કરવી, જેથી શીત-રવ-મોહ ધાય છે.

૪ અજ્ઞાન હવ પરિસહ કે ઉપસર્ગ આવતાં પવિત્ર આત્મા તથા સંયમથી અલ્પ ધર્મ જાય છે.

૫ જે સંયમને સદા પાળતા રહે છે, તે જ ખરા ત્યાગી છે; નિલોભી થઇને જે વિષયને પૂઠ દે છે અને અનુકરમે સર્વ કર્મનો અંત કરે છે, તે જ અણુગાર કહેવાય છે.

૬ ખાળ-અજ્ઞાની જીવો જ જોમ બંધે છે કે યમ-નિયમ કશા કાનના નથી.

૭ તત્ત્વ સમજનારને કંઈ કહેવાની જરૂર નથી, કેમકે તે તો સીધેમાર્ગે ચાલ્યો જાય છે (વીર પ્રભુએ મજા ખુતીથી કહ્યું છે કે મુનિએ સ્ત્રીનો ખીલકુલ વિશ્વાસ કરવો નહીં. ભોગો રોગનું કારણ છે) જોમ તેઓએ સ્પષ્ટ રીતે બતાવી આપ્યું છે.

૮ શરીર જોમ બહારથી અસાર છે, તેમ અંદરથી પણ અસાર છે.

૯ જોમ ખાળકો લાળને ચૂસી લે છે, તેમ બુદ્ધિવંતે છંડેલા ભોગને ફરી ઇચ્છવા નહિ, શબ્દાદિ વિષયો ઉપરિચિત થતાં તેમાં ખુશી થવું નહિ, કેમકે તે અનાદિની અજ્ઞાન-ચેષ્ટા જ છે.

૧૦ મુનિએ સંયમ ધારીને શરીર અને કર્મને તોડવા માંડ્યા. વીર તત્ત્વદર્શી પુરૂષો હલકું અને હુણું ભોજન કરે છે અને કરવું પસંદ કરે છે અને સંસાર પ્રવાહને તરે છે, તરી પાર પામે છે,

૧૧ તીર્થંકરની આજ્ઞાને નહિ માનતાં સ્વેચ્છાથી વર્તાનારા મુનિ મુક્તિ પામવાને અયોગ્ય થાય છે.

- ૧૨ જન્મજથી જુદું થવું એ ઉત્તમ રસ્તો છે. કુચળ પુરો
 હુઃખનાં કારણો પોતે તજે છે, અને જીન પાસે તજવે છે.
 ૧૩ જે પરમાયંદ્રી છે, તે મોક્ષમાર્ગ વિના જીજે
 રમતો નથી, તેજ પરમાયંદ્રી છે. તે નિરીડપણે
 સર્વને સમાન ગણી સદુપદેશ દે છે. પરમાયંદ્રીને
 કંઈપણ હાનિ નથી.

અધ્યયન ૩ જી (શીતોપણીય)

- ૧ જુદરથો સદા સૂતેલા છે અને મુનિઓ સદા જાગતા છે;
 જગતમાં અજ્ઞાન એજ અહિતકારી છે.
 ૨ અવસર મળેલો જાણીને પ્રમાદ ન કરવો. તું જ તારો
 મિત્ર છે. મિત્રને ખડાર શા માટે શોધે છે? તારા
 આત્માને વિચરેથી રાકી રાખીશ તો તું હુઃખથી પુટીશ.
 ૩ પ્રમાદીને સર્વ તરફથી બાળ રહેલો છે. અપ્રમાદીને કોઈ
 તરફથી બાળ નથી.
 ૪ જે એક મોહનીયકર્મને નમાવે છે, તે સર્વને નમાવે છે.
 ૫ જુદિવંત પુરુષ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, દંબ
 અને મોહને છંદી સર્વ હુઃખનો અંત કરી શકે છે.
 મોક્ષાર્થી મુનિઓએ કર્મજંપતાં કારણ તરુને કર્મને
 ખખવાવાં એછાં. સર્વજન-સર્વદર્શીને તો કરી ઉપાધિ
 છે જ નહિ.

અધ્યયન ૪ થું (સમ્પદ્વય)

- ૧ વંશારમાં આસક્ત રહી તેની અંદર ખુંચી રહેનારા
 છવેાં ચિરમાજ સંસારપરિત્રમજી કરે છે.

૨. જે કર્મબંધનના હેતુઓ છે, તે કર્મ થોડવાના પણ હેતુ થઈ શકે છે અને જે કર્મ થોડવાના હેતુઓ છે, તે કદાચ કર્મબંધનના હેતુ પણ થઈ શકે છે. અથવા એટલા કર્મ બંધાવવાના હેતુઓ છે, એટલા જ કર્મબંધનના હેતુઓ છે, અને કર્મબંધનના હેતુઓ છે. એટલા જ કર્મ બંધાવવાના પણ છે. એમ સંપૂર્ણ રીતે સમજીને પ્રમુની આજ્ઞા મુજબ ધર્મ આરાધવા કેાણ ઉત્તમાંગ ન થાય ?

નીચ થાય છે. સદુષ્ઠી અપ્રમત્ત પુરુષોને પ્રાંતે કશી ઉપાધિ રહેતી નથી.

અધ્યયન ૫ મું (લોકસાર)

સમકિત મુનિ જાતે, મુનિ જાત જ સમકિત કહ્યું.

૧ મુનિએ કંઈ પણ કાર્ય શુદ્ધ મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક જ કરવાનું નિરંતર ધ્યાન રાખવું.

૨ જો મુનિને વિષયગ્રીહ થાય તો હલકો આદાર કરવો, ઉજોદરી કરવી. સ્થિર કાઉરસગ્ગ ધ્યાને રહેવું, મામાં-તર જવું, છેલ્લે આદાર-પાણીનો ત્યાગ કરી દેવો, પણ શ્રીસંસર્ગમાં કદાપિ દુષ્ટાવું નહિ.

૩ સર્વને સ્વ સમાન લેખીને મુનિએ અંયમાનુષ્ઠાનમાં સાવધાન રહેવું. જેવું આપણને દુઃખ થાય છે, તેવું સર્વ કોઈને થાય છે. એમ સમજી કોઈને કંઈપણ દુઃખ થાય એમ કંઈવું નહિ. સર્વ કોઈને મુખ જ પ્રિય છે, એમ વિચારવું. તાત્પર્ય કે પરને દુઃખ ઉપજાવતાં પ્રથમ પોતાનો જ વિચાર કરવો, એટલે કે આપણને કોઈ દુઃખ ઉપજતવે તો તે કેવું જાતે? એમ દરેક આજ્ઞાત પ્રથમ પોતાની ઉપર જ અજમાવી લેવો.

અધ્યયન ૬ મું (પ્રત)

૧ જનુઓના દુઃખની પરિણામ નથી. જ્યોતિષાર દેહને માટે પાપ કરીને દુઃખી થાય છે.

૯૨ શ્રી જિન-ગુણ-રત્નાકર-કૈવલ્ય-મુક્તિ સારસંગ્રહ

- ૨ વિવેકહીન જીવો રોગ-ચિકિત્સામાં લાજો જીવોનો નાશ કરે છે, પણ તેથી કંઈ રોગ તો મટતો નથી. મુનિએ જોવી ચિકિત્સા કરવી નહિ, કેમકે હિંસા મહાભયંકર છે.
- ૩ કમોને આત્માથી દૂર કરવા માટે સંયમમાં ઉત્સાહવાન રહીને પરિમિત આહાર લઈ પેટને અપૂર્ણ રાખતા રહેવું અને સર્વ પરિસહ-ઉપસર્ગને સમતાભાવથી સહન કરતા રહેવું.
- ૪ મુનિએ અલ્પ ઉપગરણ રાખવા અને શરીરને જેમ બને તેમ કસતાં રહેવું અને જેમ કરતાં પૂર્વ મહા-પુરુષોના પવિત્ર ચરિત્ર તરફ જોતા રહેવું.
- ૫ ઉત્તરોત્તર પ્રશસ્ત ભાવમાં ચડનાર મુનિ દ્વીપ (બેટ) તુલ્ય છે અને શુદ્ધ ધર્મ પણ તેવો જ શરણ્ય છે.
- ૬ મુનિએ સુખ લંપટ ન થવું. વિષય કપાયને વશ થઈ દુઃખોની થયેલા સત્વહીન સાધુઓ અંતે સંયમથી બ્રહ્મ જ થાય છે, જેથી તેમની ભારે અપકીર્તિ ફેલાય છે.
- ૭ મુનિએ સંકટોથી નહિ ડરવું. કોઈ પ્રશંસા કરે કે સત્કાર કરે તેથી ખુશી પણ ન થવું. મુનિએ સંયમથી ડગવું નહિ.

અધ્યયન સાતમું વિચ્છેદ ગણેલ છે.

અધ્યયન ૮ મું (કુશીલ ત્યાગ)

- ૧ વિપરીત વાદિને સમર્થ મુનિએ કહેવું કે તમારું જોડવું

- ૧ હેતુ વિનાનું છે પણ અસમય મુનિએ તો મૌનજ રહેલું.
- ૨ વિવેક હોય તો ગામ, અટવી કે ગમે ત્યાં રહેતાં ધર્મ ધાય છે અને વિવેકના અભાવે તો તેનો પણ અભાવ ધાય છે.
- ૩ પરાકની પુરુષો પરિસહો પડતાં પણ દયાધર્મ તજતા નથી.
- ૪ વશાદિ ઉપકરણોમાં પણ જેમ બને તેમ લાપવ-ઓછાસ કરવી જેથી ચિંતા ઓછી થયે.
- ૫ શીતાદિક સંખ્યાથી અસદ્ય પરિસહો ન સહન ધાય તો સ્વમયોદા નહિ તજતાં વેદાનસાદી (આકાશમાં રહીને મરતું તે) વડે સંયમ આરાધન કરવું.
- ૬ માંદગીમાં પણ શુદ્ધસ્વાદિ પાસે વૈયાવૃત્ય નહિ કરાવવાના નિયમવાળા સાધુએ (જરૂર પડે તો) સાધર્મી સાધુ પાસે વિવેકથી વૈયાવચ્ચ કરાવવી અને વખતે પોતે પણ કરવી.
- ૭ જે કુલ પ્રતિજ્ઞા જેવી રીતે લીધી હોય તે તેવી રીતે જ પાળવા પ્રયત્ન કરીશ યતું.
- ૮ આદાર પાળી કરતા સાધુ-સાધ્વીએ સ્વાદને માટે તે આદારાદિક અગ્નિ તલિ માંદામાં ફેરવવા નહિ. જેમ પતંગવાળી બહુ સારો રાયરો ધરે તેમજનું પ્રભુ આજ્ઞાને પાળવા કરવી.

૯ સત્યવાદી, પરાક્રમી, સંસાર પારગામી, નિર્ભય, તત્ત્વજ્ઞ, નિર્દોષ અને સુશ્રદ્ધાવાંત સાધુપુરુષો ભયંકર પરિસહા-
દિકને અવગણીને નન્ધર (નાશવાંત) દેહને છોડતા
છતાં અનસન કરીને, ખરેખર સત્ય અને દુઃખર કામ
કરે છે.

૧૦ જેને માલમ પડે કે હવે શરીરને ક્રિયામાં જોડવું અશ-
ક્ત જણાય છે. તેણે અનુક્રમે આહાર ઘટાડી કપાયને
પાતળા પાડવા અને એમ કરતા શરીર વ્યાપારને
નિયમિત કરવા. (સંશ્લેષવા)

૧૧ સર્વ વિષયમાં અમૂર્ચિત્ત યદને દૈયં યુક્તપણે અંગી-
કૃત અનશન પાળવું.

અધ્યયન ૯ મું (શ્રી વીર પ્રભુનો વિહાર)

૧ ભગવાને દેવ દ્વંધ્ય વસ્ત્ર રૂક્ત પૂર્વ તીર્થંકરોનો કલ્પ
જાણીને અંગીકાર કર્યું હતું.

૨ ભગવાન, ગૃહસ્થો સાથે હળવું મળવું છોડીને ધ્યાનમાં
નિમગ્ન રહેતા હતા.

૩ ભગવાન સર્વ અનુકુળ કે પ્રતિકુળ ઉપસર્ગ પરિસહોને
સમભાવે સહન કરતા.

૪ ભગવાન નિયમિત અશન-પાન વાપરતા. રસાસ્ક ન થતા.
રસની ઈચ્છા પણ ન કરતા અને ખરજ મટાડવા શરી-
રને ખણુતા પણ નહીં. સર્વત્ર ઉદાસીન ભાવે જ ભગ-
વાન રહેતા.

૧ વિહાર કરતાં આડું અવળું જોતા નહીં, માર્ગમાં જોણતા નહીં. જેમ ચતના પાળતા ઘણા પ્રભુ વિચરતા હતા. જગવાન પ્રતિજ્ઞ રહિત વિહાર કરતા હતા.

૨ પ્રતિજ્ઞ રહિત વિચરતા પ્રભુ એકાંત, નિર્મય અને નિર્દોષ સ્થાનમાં રહી નિર્મળ ધ્યાન ધ્યાતા હતા.

૩ દીક્ષા લઈને નિદ્રા કરતા નહીં, પણ પોતાને જાગ્યે રાખતા. ક્યારેક લગારેક મુતા તોપણ ત્યાં નિદ્રા કરવાની ઈચ્છા કરતા નહીં.

૪ તેઓ નિદ્રાને કમંજંધનના ઉતુજૂત જાણીને જાગતા રહતા. કદાચ નિદ્રા આવવા લાગતી તો તેઓ તેને ચત્રથી ફર કરતા હતા.

૫ મળી જગવાન, હર્ષ-શોક ટાળીને ખડું ઘોડું જોણતા. મીનપણે વિચરતા હતા. મતલબ કે જગવાન પોતાના મુક્ત સ્વભાવમાં જ રમણ કરતા કરતા હતા.

૬ જેમ જગવાન હરતી સંસારમાં જોખરે પડોતી જ્ય મેનલી પરાક્રમ જતાવે છે, તેમ પોતાનું પરાક્રમ દેશની પ્રવૃત્તિ પિંડ ઉપજાવેના પારખાની ધ્યા.

૭ જેમ ખરો સૂર્યોદય પુરૂષ સંસારને જોખરે રહો પડેો કેવળી પાછો હકતો નથી, તેમ પ્રભુ ઉપક્રમથી પાછો નહીં હજાં તેને સંકલન કરતા પણ વિચરતા હતા.

૮ જગવાન વિદ્યાજામાં પ્રાવણમાં જોઈ ધ્યાન કરતા અને

અધ્યયન ૧૪ મું (વસૈવણા-પાત્રૈવણા)

સુંવાળા અને શોભિતાં એવાં બહુ મૂલ્યવાળા કપડાં મુનિએ લેવા નહિં. મુનિએ તુંળીના, લાકડાના, કે માટીના પાત્ર નિદોષ જોઈ તપાસીને લેવા.

અધ્યયન ૧૬ મું (અવગ્રહ પ્રતિમા)

નિદોષસ્થાન વિધિવત્ માગ્યા પછી સ્થાનના માલ્લી કહેવું કે હે આયુષ્યમાન ! તમારી પરવાનગી છે ત્યાં સુ જેટલા અમારા સમાનધર્મી સાધુઓ આવશે તેમની સા અમે રહીશું. ત્યારબાદ અમે ચાલ્યા જઈશું. પછી આવત સાંભોગિક (જે એક સાથે મંડળીમાં જોડી આહાર-પાણ કરી શકે તેવા) સાધુઓની યથોચિત અન્ન-પાનાદિકથી અને આસાંભોગિક સાધુઓને બાજેક પાટ વિગેરેથી નિમંત્રિત કરવા ચૂકવું નહિ. સૂઈ, દોરો, નેરણી વિગેરે લાવીને કામ કયાં બાદ ગૃહસ્થને ત્યાં જઈ તેને તે (હાથમાં રાખીને કે ભૂમિપર સ્થાપીને) પાછા સોંપવા પણ હાથોહાથ કે નહિ. (પોતાના હાથે ગૃહસ્થનાં હાથમાં મૂકવા નહિ કેમકે રીતે સંયમમાં બાધ ન આવે એવી વસતિમાં મુનિએ વિચારીને રહેવું.

અધ્યયન ૧૭ મું (સ્થાન)

મુનિઓએ કુત્તા રહેવા માટેની કેવી જગ્યા પસંદ કરવી ? ગામ કે નગરમાં કે સંનિવેશમાં જતાં જે સ્થાન યવાદુર્ગ માત્રમ પડે તો તે અયોગ્ય જાણીને પસંદ કરી નહિ.

તદિ. પશુ નિરવધ નિર્દોષ સ્થળ જ પસંદ કરી લેવું અને તેમાં ઉચિત પ્રતિષ્ઠા ધારીને વર્તવું.

અધ્યયન ૧૮ સું (નિર્ણયિકા)

અધ્યાસ કરવા માટે કેવી જગ્યા પસંદ કરવી ? સાધુ-સાધ્વીએ સ્વાધ્યાય કરવા માટે પોતાને રહેવાનું સ્થાન તથા સ્ત્રીએ સ્થાને જતાં, જો તે સ્થાન જીવાકુળ જણાય તો જયોગ્ય ગ્રહોને લેવું નહિ, અને જો તે સ્થાન નિર્દોષ હોય, જીવાકુળ ન હોય તો તે લેવું. તેમજ તેવા સ્થાનમાં સ્ત્રી પ્રમાણ રહિત સ્વાધ્યાય કરવો. પણ કોઈએ કંઈપણ કુલેશ કરવી નહિ, એ સાધુ-સાધ્વીનો પવિત્ર આચાર છે.

અધ્યયન ૧૯ સું (ઉચ્ચાર-પ્રયત્ન)

સ્થંભિઃ (લગુનીતી કે વડીનીતી) માટે કેવી જૂથિ પસંદ કરવી ! જે જગ્યા જીવજંતુવાળી હોય ત્યાં લગુનીતી કે વડીનીતી કરવી નહીં. પણ જીવજંતુ વગરની જગ્યા એકને જ લગુનીતી અને વડીનીતી કરવી. એવી જગ્યાની જનવડ ન હોય તો પોતાના માથામાં કરી તેને નિર્દોષ સ્થાને પસંદ કરી દેવી. પણ નિરોધ કરેલી અને જીવાકુળ જગ્યામાં લગુનીતી અને વડીનીતી કરવી નહિ.

અધ્યયન ૨૦ સું (યાગ)

સાધુએ યાગમાં મેલિત ન થવું. સાધુ કે સાધ્વીએ કોઈના કોઈ વાણીના તેમજ બીજા કોઈ તાતના મતા યાગમાં મેલવવાં નહિ. યાગ તેમાં આચાર્ય, રહસ, મુનિ,

તે દોષ દૂર કરવા. કેમ કે તેથી સદસા જીવું જવાય છે.

ત્રીજા મહાત્રતની ભાવના

હું સર્વથી અદત્તાઘન વળું છું. અર્થાત્ ગામ, ન કે અરણ્યમાં થોડું કે ઘણું, નાનું કે મોટું, સચિત્ અચિત્ કે મિશ્ર કંઈપણ અણુદીધેતું હું ઉપર જણા મુજબ મન, વચન, કાયાથી જીવિત પદ્ધતિ લઈશ નહિ. ૧ રહેવા માટે વિચારીને પરિમિત અવગ્રહ માંગવો. ૨ ગુણોદ્ધિક વડીલની રજા લઈને આહાર-પાણી વાપરવા. ૩ કાળ-માનની અવધિ બાંધી અવગ્રહ માંગવો. ૪ અવગ્રહ માંગતા વારંવાર હૃદ બાંધવા લક્ષ રાખવું. ૫ પોતાના સાધર્મિક (સાધુ) પાસે પણ પરિમિત અવગ્રહ માંગવો.

ઉક્ત ભાવનાઓથી જો મહાત્રત રૂડી રીતે આરાધિ થાય છે.

ચોથા મહાત્રતની ભાવના

હું મૈથુન સર્વથા તણું છું. એટલે દેવ, મનુષ્ય અતિયંચ સંબંધી વિષયકીડા મન, વચન, કાયાએ કડે નહિ, કરાવું નહિ, અનુમોદું નહિ.

- ૧ વારંવાર સ્ત્રીકથા કયાં કરવી નહિ.
- ૨ સ્ત્રીના અંગોપાંગ નિરખીને જોવા નહિ.
- ૩ પૂર્વે કરેલી કામકીડા યાદ કરવી નહિ.

સ્તિગ્ધ સ્વકસવાળું પ્રમાણ રહિત જોગન કરવું નહિ.
નિર્દોષ સ્થાન-આસન; ચી, પથુ. પંડક (નપુંડક) રહિત
હોય તેવા સેવવા, અન્યથા વિહિયા યવાથી ધર્મ'ત્રષ્ટ થઈ
જવાય છે.

પાંચમા મહાનતની ભાવના

હું સર્વાંશ પરિવ્રજને તન્નુ' છું. ત્રીજા મહાનતની પેઠે
ભવતે તેવા દુષ્ટ સ્વભાવને યોચિતાર્થું છું.

૧-૫ ભક્તી કે જુદા ચળક, રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ
તમી તેમાં આસક્તિ, રક્ત, ગૃહ, મોહિત, તણીન કે વિવેક-
રોજ થઈ જવું નહિ. રાગ-દ્વેષ કરના નહિ. એ રીતે
કાવ્યાનપણે શાપુ યોગ્ય આચારમાં પ્રવર્તતા ઉક્ત મહાનત
વ્યવિધિ આરાધિત થાય છે.

અધ્યયન સ્વ મું (વિગુણિ)

૧ હે વિદ્યુત્તુનિજનો ! સંસારચક્રમાં કમંચસવર્તી જીવે
પરમીનપણે જ્યાં ત્યાં (જુદી જુદી જાતિ ગણિમા)
જનકયા કરે છે. એ ચિદ્વાંત લીલમાં પારી સર્વ પ્રકાર
સો પશ્ચિમદારજ તણ થો.

૨ નિર્જય તુનિજનો સંયમમાર્ગમાં સાવધાનપણે વિચરતા
હોય છે. તેમને અત્તાની જીવે સજ્જત વચનના
પ્રદારે કરે, કટુક વચનો જોયે, ત્યારે સંયમમાનના
માજરે સહેલ દાષીની પેઠે તેઓ તે સમજું ગુહ્ય મનને
આગ્રહથી અહીંનપણે સદા કરે છે, અર્થે તેમ પર્વત

હયંચોને છોડે તેમને સાધુ બણવા. કહ્યું છે કે—પ્રાયશ્ચિત્ત નિષ્કપટીનું છે અને ધર્મ પવિત્ર ભાવવાળો છે. તો આ બધી માયા-વેલ્લડીને દૂર કરીને વધતાં સંયમસ્થાન કંડક રૂપવાળી શ્રદ્ધાવડે લીલા લીધેલી તે આળી જિંદગી મુખી પોતાની નિર્માળ શ્રદ્ધા પૂર્વક પાળે.

શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્ર (સાધુ કેવા હોય ?)

- ૧ સર્પની જેમ જીજાને માટે કરેલા નિવાસમાં રહે.
- ૨ પાંતની જેમ પરિવહ અને ઉપસર્ગથી કંપે નહિ.
- ૩ અગ્નિની જેમ તપથી તેજવાળા હોય અને વૃક્ષાદિ જાંત જેમ અવૃષ્ટ હોય તેમ સાધુ સૂચાય અવૃષ્ટ હોય.

૧૨ પવનની જેમ સર્વ કંકાલે અપ્રતિબદ્ધ હોય છે.

૧૩ જેનું મન શુભ હોય છે તે શ્રમણ (સાધુ) કહેવાય છે.

શ્રી ઇશ્વેકાલિકા સૂત્ર ચોથા અધ્યયનમાં ૬૯૫ છે કે—

"સઘ્યમૂઅપ્પમૂયમ્મં, સમ્મં મુચ્ચાદ પાસઝી ।

પિદ્ધિઆસવમ્મં વંતસ્સ, પાવકમ્મં ન વંચદ ॥

અર્થ—સર્વ જીવોને આત્મનુદય બાળે, કુલે, સંયમ
પાળે તેને પાપકર્મ ન બંધાય.

શ્રી જુહ્વલકલ્પસૂત્ર બાજ ૪ ગાથા ૪૫૮૪.

ઝં રચ્છસિ અપ્પજ્ઞાતં, ઝં ધ જં રચ્છમિ અપ્પજ્ઞાતી ।

ત્વં રચ્છ વરસસ વિથ, પસિદ્ધમં તિજસાસજ્જવં ॥

અર્થ—આ ગાથામાં શ્રી જિનશાસનનો સાર છે.
માટલામાં તે આધુ જિનશાસન સમાઈ જાય છે.

આપણે જે કુળાદિકને ઇન્દ્રિયતા હોય છે તે કુળાદિક
જનનના જીવમાનને મળે એવું ઇચ્છીએ અને જે કુળાદિકને
આપણે ઇન્દ્રિયતા ન હોય છે તે કુળાદિક જનનના જીવમાનને
ન મળે એવું ઇચ્છીએ.

એ જ આપણે શ્રી જિનશાસનને પામ્યાનો ખરો
સમાધાન છે.

સાર વસ્તુ કુલે જિજ્ઞાસુ છે તે ગાથા.

અવમાનસની વચ્ચે, મોંઢાનો જદ્દ રચ્છવં વંચાવં ।

મુલિજ ધ મવ્વમુલિ, ચામો કુલેદિં તિજાવં ॥ ૧ ॥

કાળ સુધી રહે છે. (સાધારણ વનસ્પતિકાયને આશ્રી આ પ્રમાણે કહ્યું છે) તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૯

એકન્દ્રિય કાયને પામેલો જીવ ઉત્કર્ષથી સંખ્યાતા હજાર વર્ષ રૂપ કાળ સુધી રહે છે. તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૦

તેઘન્દ્રિય તથા ચૌરિન્દ્રિયમાં પણ સંખ્યાતા હજાર વર્ષ રૂપ કાળ સુધી રહે છે તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૧-૧૨

પંચેન્દ્રિય તિયંચ કાયને પામેલો જીવ ઉત્કર્ષથી સાત આઠ ભવ ગ્રહણને વિષે રહે છે. તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૩

દેવપણને તથા નારકીપણને પામેલો જીવ ઉત્કર્ષથી એક એક ભવ ગ્રહણને વિષે જ રહે છે. તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૪

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે આ જન્મ-મરણરૂપી સંસારને વિષે પ્રમાદવાલો જીવ પૃથ્વીકાયાદિક ભવના હેતુરૂપ શુભાશુભ કર્મોએ કરીને બ્રમણ કરે છે. તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૫

મનુષ્યપણ પામ્યા છતાં પણ તેમા આયંપણ એટલે આયંદેશનાં જન્મ થવો તે દુર્લભ છે. કારણ કે ઘણા જીવો

તો પર્વતાદિકર્મા વચનારા ચોરો છે. તથા રહેઝી એટલે જેમની ભાષા પણ ન સમજી શકાય તેવા શક અને યવન દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા હોય છે. તેઓ ધર્મ, અધર્મ, ભક્ત્ય, અભક્ત્ય અને ગમ્ય, અગમ્ય વિગેરે કાંઈપણ જાણતા જ નથી, તેવા દેશમાં ઉત્પન્ન થવાય તો તેથી પણ તે મનુષ્ય-જનના બધા જ છે. તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૬

આર્યપણું પાત્રીને પણ સર્વ ઇન્દ્રિયોત્તું નિપુણપણું પ્રાપ્ત થવું ફલ્ગ્ન છે, કારણ કે રાજાદિવડે જેની ઇન્દ્રિયો ક્ષણેથી હોય એવાપણું બહુલતાએ એવામાં આવે છે, તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૭

અન્યૂન પચેન્દ્રિયપણાને પણ તે છવ્ઠ કદાચ પામે તો પણ ઉત્તમ એટલે તાત્ત્વિક ધર્મનું ધરણ આપત ફલ્ગ્ન જ છે. કારણ કે યજ્ઞા લોકો શાસ્ત્રાદિક ફુલીર્ગિકેને એવાના હોય છે. એટલે કે ફુલીર્ગિકો ગ્રાજાદિકની ઇન્દ્રિયાથી પ્રાપ્તિ-ઓને પ્રિય લાગે તેનો જ ઉપદેશ કરે છે. તેથી તેમના મનમાં યજ્ઞા માણસો ગમ્ય છે. તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૮

ઉત્તમ ધર્મનું ધરણ પાત્રીને પણ કરીને તે ઉપર મહા પડી ફલ્ગ્ન છે. કારણ કે યજ્ઞા માણસો અવાદિ જ્યના અગ્યાત્મકો ગણા મારેકર્મો હોવાથી નિમગ્નરૂપે તેમનાના હોય છે. તેથી કરીને હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૧૯

ઉત્તમ ધર્મને સદ્વૃત્તા યજ્ઞ પશુ તેને કાયા વડે સ્પર્શ કરનારા એટલે અનુષ્ઠાન કરનારા અતિદુર્લભ છે. કારણ કે આ જગતમાં ઘણા જીવો શાસ્ત્રાદિક કામભોગને વિગે મૂચ્છાવાળા-સ્પૃહાવાળા હોય છે. પ્રાચે કરીને રાગી માણસોને અપચ્ચની જેમ અહિત કરનારા વિષયો આ પ્રાણીને પ્રિય લાગે છે, તેથી દુર્લભ એવી ધર્મસામગ્રી પામ્યા છતાં કે જૌતમ ! એક સમય પશુ પ્રમાદ ન કરવો. ૨૦

તારું શરીર સર્વ પ્રકારે જીર્ણ થાય છે, તથા તારા કેશો લોહના નેત્રોને મનોહર લાગે તેવા રયામ વર્ણના જે હતા તે વૃદ્ધાવસ્થાને લીધે શ્વેત વર્ણવાલા થાય છે, તથા પહેલા હતું તે શ્રોત્રતું બળ એટલે દ્વરથી સાંભળવાની શક્તિ પણ હાનિ પામે છે, તેથી કરીને શરીરનું સામથ્ય અન્ધિયર અનિત્ય છે, માટે કે જૌતમ ! એક સમય પશુ પ્રમાદ ન કરવો. ૨૧

તારું શરીર સર્વ પ્રકારે જીર્ણ થાય છે. તથા પહેલા હતું તે નેત્રબળ તથા નાસિકાનું બળ તથા જીહ્વાનું બળ તથા સ્પર્શ ઇન્દ્રિયનું બળ અને હાથ, પગ વિગેરે સર્વ અવયવોનું બળ નાશ પામે છે, તેથી કરીને શરીરનું સામથ્ય અનિત્ય છે માટે કે જૌતમ ! એક સમય પશુ પ્રમાદ ન કરવો. ૨૨-૨૩-૨૪-૨૫-૨૬

અરતિ એટલે વાતાદિક વડે ઉત્પન્ન થયેલો ચિત્તનો ઉદ્વેગ તથા લોહીના દોષથી થતા ગુમડા વિગેરે તથા વિસ્ર ચિકા એટલે અજીર્ણના દોષથી થતા વમન વિરેચન વિગેરે

તથા વિવિધ પ્રકારના આતંક એટલે તત્કાળ ધાત કરનારા શેનો, તારા શરીરને રૂપમાં કરે છે. તથા તારું શરીર જાગની હાનિ થવાથી વિગેરે ફરીને પડે છે. શુદ્ધરહિત યર્ષ વિષયમાં પામે છે, માટે જ્યાં સુધી પુણ્યપર્યા અને શેનો શરીરને છછું ન કરે ત્યાં સુધીમાં હે જીતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૨૭

શરદ્ધ મનુ સંખંધી ચંદ્રવિકાસી કમળ, જ્યાંને જેમ તણે છે, તેમ તું મારા ઉપરનો રનેદ્દ હર કર. અને ત્યારપછી સર્વ રનેદ્દથી રહિત મર્યો થકો હે જાગમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૨૮

શરદ્ધ કે પત અને જાયાને તણને તું સુનિપચાને પામ્યો છે તેથી ફરીને વગેલાને ફરીથી પી નહીં. પરંતુ હે જીતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૨૯

મિત્રો તમા બાંધવોને અને વિસ્તારવાળા સુરણાંદિ કમળા સમૃદ્ધને તણને તે મિત્રાદિને ફરીથી તું સંપેદ્યુ ન કર. આશિ હેની વખતે તે મિત્રાદિનો ત્યાગ કર્યો છે. તેથી વચન જેવું છે. અને ફરીથી તેમની સંપદ કમળામાં વચનનું પાન કરવા જેવું છે. માટે હે જીતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કરવો. ૩૦

એ કે આજે આ કહેલો વિનેશ નથી જ હે જાગમ તો પણ મેહમાદને હે જાગમ, પત્તાકેવર વચનને આશિ હે જાગમ હે જાગ છે, આજે હે જાગમાર પચાને આજે હે જાગમાર

દેખાય છે. એટલે હમણાં તીર્થંકર નથી તો પણ તેમણે પ્રરૂપેલો મોક્ષમાર્ગ તો દેખાય છે. માટે આવો માર્ગ દેખાડનાર અતીન્દ્રિય જ્ઞાનવાળા જિનેશ્વર વિના બીજા કોઈ હોઈ શકે નહિં. એમ ધારીને ભાવિકાળના ભવ્ય જીવો પણ પ્રમાદનો ત્યાગ કરશે. તો હમણાં હું તીર્થંકર વિદ્યમાન છો તે મુક્તિરૂપ માર્ગને વિષે હું ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કર. ૩૧

શાક્યાદિક દર્શનરૂપી ભાવકંટકવડે વ્યાપ્ત એવા માર્ગનો ત્યાગ કરીને તું મોટા મોક્ષરૂપી ભાવમાર્ગમાં ઉતરેલો-આવેલો છે. એટલું જ નહિં પણ તે મોક્ષમાર્ગનો નિશ્ચય કરી તે જ માર્ગમાં તું ચાલે પણ છે. તેથી હું ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કર. ૩૨

જેમ બળ રહિત એટલે શરીરની શક્તિ રહિત એવો બારવાહક એટલે બારને વહન કરનાર પુરુષ વિષમ માર્ગમાં પ્રવેશ કરીને પછી પશ્ચાત્તાપ કરનાર મ થાયો. એટલે કે જેમ કોઈ દરિદ્ર માણસ પરદેશમાં જઈ બહુ દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરી પોતાના ઘર તરફ માર્ગની બીકને લીધે સુવર્ણાદિક દ્રવ્ય બીજા વસ્તુની અંદર નાંખી તેનું પોટકું બાંધી પોતાના માથા ઉપર તે બાર ઉપાડીને ચાલે. માર્ગમાં પથ્થર વિગેરેથી વ્યાપ્ત વિષમ રસ્તામાં પ્રવેશ કરવાથી ઘણાં બારને લીધે અકબાઈને તે બાર નાખી દે. પછી ઘેર આવી નિર્ધનપણાને લીધે નાંખી દીધેલા બારનો પશ્ચાત્તાપ કરે કે મેં નિર્ધનગીરે ને બાર કેમ નાંખી દીધો ? એવો પશ્ચાત્તાપ ન થવા માટે હું ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કર. ૩૩

મોટા પક્ષા સંનારકમુદ્રને તું તરી ગયો ન છે. હવે
મોંઠે આળ્યો થકો કેમ અટકી રહે છે ? કેમ ઉદાસીનતાને
પામ્યું કરે છે ? પાર પામવાને એટલે મુક્તિપદ પ્રત્યે જવાને
વિચાર કર. તેથી કરીને છે ગૌતમ ! એક સમય પણ
પ્રમાદ ન કર. ૩૪

હે ગૌતમ ! તું કહેવર સદિત એટલે પિંડના જીવો
તેમની ઓળખીને-તે સ્થિતિને પમાડે તેવી શેષીને એટલે ઉત્ત-
રનાર મુક્ત અભાવશાય રૂપ ક્ષપકપ્રેક્ષિને ઉચી જોવી કરીને
એટલે પ્રાપ્ત કરીને ક્ષેમ એટલે પત્થકાદિ જાય સદિત
તથા શિવ એટલે સમય ઉપદ્રવ સદિત તથા સર્વોદ્ગ્રહ એવા
શિદ્ધિ નામના લોક પ્રત્યે એટલે મોક્ષપદ પ્રત્યે અર્થશ તેથી
હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કર. ૩૫

જામને વિષે અમવા નગરને વિષે કે અનુયાયિકને વિષે
કહેવો એવો તથા સમય પ્રકાર પાપયકી નિવૃત્તિ પામીશ
તથા ભેદ, ઉપાદેયના વિભાગને જાળનાર એવો તું કપાયદશી
અધિની સાંતિવડે સીતલ ગયો થકો અસ્થિવનુ ભેગન કર
તથા સંતિમાર્ગને ઉપદેશ દેવા વડે મુક્તિ પમાડ. તેમ કરવા
માટે હે ગૌતમ ! એક સમય પણ પ્રમાદ ન કર. ૩૬

તારી સંતિ એટલે ઉપમા વિનંદે કેમકારણ કેવંક કહેવું,
એવું કેવળ્યું માટે તારા અર્થશયના પરી-ચારો પડે શોધિત
વેળું કેવળ્યુત્તમ પડે લોકાલોકના પરદરને એવામ કલે રથ-
વનપરમોદનુ આ પદમયું વચ્ચે જાંતવને વચ્ચેના ગૌતમ

૧૧૬

શ્રી જિન-ગુણ-રત્નાકર-કૈવલ્ય-મુક્તિ સારસં

સ્વામી રાગ તથા દેવને છેદી સિદ્ધિગતિને પામ્યા. કે
હું કહું છું. એ રીતે સુધર્માસ્વામીએ જ'બૂસ્વામીને કહ્યું.

ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર અધ્યયન ૩૧ મું.

ચરણ વિધિ:-

પાપનો પ્રવાહ ચાલ્યો આવે છે તેને રોકવાની ક્રિયાને
સંવર કહેવાય છે, પાપમાંથી નિવૃત્ત થવું કે ધર્મમાં શ્રી
થવું તે બન્ને સમાન છે. પાપનો આધાર માત્ર ક્રિયા પ
નથી. પરંતુ ક્રિયાની પાછળના અધ્યવસાયો પર છે, ક્રિયા
વાસનાથી થયેલું કાર્ય, બાહ્ય દષ્ટિએ ઉત્તમ પણ કેબાનું
હોય છતાં મલિન અને નકામું છે. શુભ ભાવનાથી થયેલું
સામાન્ય કાર્ય દષ્ટિએ

પ્રમાદસ્થાન

ઉત્તરાધ્યયન સુત્ર અધ્યયન ૩૨ સું

એ સંચાર અનાદિ છે. તેા હુઝ પમ અનાદિ કાજાથી કમજ છેવું. પરંતુ અનાદિ હોવા છતાં એ હુઝતું મૂજ મેળીતે તે મૂજને જ દૂર કરી શકાય તેા સંચારમાં જેવા થી હુઝાથી ફરી શકાય છે. સર્વ હુઝાથી મૂકાતું તેડું નામ મોહ. સમ્યક્જ્ઞાનના અવગંબનથી આવેા મોહ ત્હા પુરુષોએ સામ્યો છે. સામી ચક્ર છે. સામી શમ્ભે જ. પરંતુ આ અનુભવવાકય છે.

અન્ન-શુભુના હુઝતું મૂજ કમંબંધન છે. તે કમંબંધનનું મૂજ મોહ છે, અને મોહ, મૂષ્ણ, રાગ કે જેવ ઈલાદિમાં પ્રમાદ મૂખ પાક અનુપનાર પાવ છે. કામજ્ઞાનની આગ્રહિ એ જ પ્રમાદસ્થાન છે.

પ્રમાદથી અજ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય છે, અજ્ઞાન કે મિદ્યાત્વથી મૂજ ઈદિને વિપરીત થાય છે અને ચિત્તનાં મલિનતાને કારણે જામે છે. આથી તેડું મલિત ચિત્ત વૃદ્ધિમાર્ગને અભિમુખ રહી રહેતું વળી.

કુદુજ્ઞ અને મદ્યાપુરુષોની જેવા, અજ્ઞાન અને તા- પંચમણી વિચારના ભવે છે. સાચી વિચારના બળના પડા જાય, પ્રકાશને, ત્યાગ, ક્રોધના જેવા કલ્મસ અર્થે પામે વૃદ્ધિ કરશે છે. અને તેવા આચરણથી જેવની મલિનતા રોકવી વર્જી શુદ્ધ આવનાલી બને છે. આથી સાવનના

તેથી બોધાર્થી જન્મેએ સદા મુપ્રજિધાન અંદ્રેય સમયે
ચારવાર અને અન્નંદ્રેય સમયે સામાન્ય રીતે વિદ્યાગ
મ્માં કરવું.

કવિત પર્વેત જાગવંત, પરમ વિદોલીનાય, પ્રધાન
કુન્ધતા ભંડાર, રાગદ્રેય-બોધથી સર્વંયા સદિત અને જ્ય
જાગરમાં પોત સમાન એકાન્ત ચરણ કરવા ચોગ્ય એવા
અનિદંતોયું મારે ચરણ હો !

તથા જન્મ, જરા, મરણથી મુક્ત, અજ્ઞવાનર, કર્મકલક
રક્ષિત, સર્વ પ્રકારની પીડા સદિત, કેવલજ્ઞાન-ધ્યાનમુગ્ધ
શિવમુર્તિવાસી, નિદુષ્કર્મ મુખ્ય સંયુક્ત અને સર્વંયા મુક્તકુલ્ય
એવા વિદોયું મને ચરણ હો !

તથા પ્રસાંત, મંજીર આચરવંત, સાવલ (પાત)
આચારથી વિરમેતા, પંચ પ્રસાંત આચારમાં મુગ્ધ, પતે-
પાતમાં રક્ષા (ઉચ્ચમાજ) પદ્મમય એવાનિર્લેપ, ચાલકવલ
એવા રક્તક હૃદયવાળા, જ્ઞાનપ્રાપ્તમાં સાવધાન અને વિશુદ્ધ
માત્ર પ્રવિષ્ણવવાળા સંત-સાધુઓનું મને ચરણ હો !

તથા મુર, અમુર અને મનુષ્યો વડે રક્ષિત, સાદબંધ
માને રાગરા મુર્ સમજાત, રાગ-દ્રેયદુર વિરમે તાત્પર્ય
પરમમંત્ર સમાન, અને તમજાર કલ્યાણના હેતુદૂર, કર્મ
જનમે આગવા અતિ સમાન અને જગત ને.કદાર વિદિ-
કલ્યાણ, સર્વજનપુર્ણ સમર્થ અને પાવનકર ચરણ હો !

તેના અને હૃદયપ્રેમ-જાગી ! અને એ પ્રાર્થનાથી અને
મોક્ષનીજ (કલ્યાણકારક મુદ્ધજ સાધનમાત્ર) પ્રાપ્ત થાયો !

અરિદંતાદિતેનો મુયોગ પ્રાપ્ત થયે છે તે હું તેમની
તેજા કરવા લાયક થાઉં, આજ્ઞા પાળવા લાયક થાઉં, અને
દોષ તરિત તેમની આજ્ઞાનો પારગામી થાઉં. અર્થાત્
તેમની આજ્ઞાને વધારાં રીતે પાળી પાર ઉતરી ચકું.

મુદ્ધજ-કેવળ મોક્ષાર્થી છતો શક્તિને મોખ્યા (પ્રપાન્થા)
તમર મુદ્ધજને ચેકું. એવે અરિદંતોના કહેલા અનુદાન-
પરિદેશનાદિતે અનુમોદું, તેમજ હરં તિદેશના શિદ
જાવને, હરં આચાર્યના આચારને, હરં ઉપાધ્યાયેના
સુવચનને, હરં સામુકિયાને, હરં જાવકોના મોક્ષ-
કામને મોક્ષને, તેમજ ઇન્દ્રાદિક સર્વ દેવો અને આજ્ઞા
(નિર્દ) જગતના મુદ્ધાચાર્ય જેવા હરં છપેના આપન
ચેક (માત્રાગુણીપણ) ને હું અનુમોદું હું.

હજા મુદ્ધજ અનુમોદના બોલે તમર વિવિધવર્ત
(વિદ્યાવર્ત) પણ મુદ્ધ આચાર્યવાળી આચાર્યમુદ્ધે વચાર
પાળવ કરવા રૂપ, તેમો વચાર વિવિદ કરવા વડે, તિ-
વિવિધમાત્રે, પરમમુદ્ધજ અરિદંતાદિતના વચારાં વે !

તેમજ અરિદંત્ય શક્તિવાળા વે જગતના સોગંધ કરેલ
તમરવાણુદેવ દેવ, જગત વર્તેને પાળવવત્તેના હેનુદ્ધ
જાવ છે.

મુદ્ધ, જાવે, અરિદંત-શિદ-વચિત, અનુદાન-શિદ-શિદ-શિદ

અન્ય એવો હું હિતાહિતને સમજતો થાઉં, અહિતથી નિવૃત્ત થાઉં, હિતમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત થાઉં. અને સર્વ સત્ત્વ પ્રાણી વર્ગ સંબંધી ઉચિત સેવા વડે આરાધક થાઉં, (સ્વહિતરૂપ) સુકૃત (અનુભોદના) ને અંતઃકરણથી ઈચ્છું છું, ઈચ્છું છું, ઈચ્છું છું.

એ રીતે આ સૂત્રને જુખ વૈરાગ્યપૂર્વક ભણનાર, સાંભળનાર ને ચિંતવનારનાં અશુભ કર્મના અનુબંધ લીલા પડે છે. ઝોછા થાય છે. ને ક્ષીણ થાય છે. અથવા ઉક્ત સૂત્રઅભ્યાસજનિત શુભ પરિણામ વડે, બાકી રહેલા અશુભ કર્મ અનુબંધ રહિત વિપાકપ્રવાહ આશ્રીને સામથ્ય (સત્ત્વ) વગરના થઈ જાય છે.

મંત્રસામથ્યવડે કટકબદ્ધ વિપત્તિ પેરે અલ્પ વિપાક-વાળા, સુખે ટાળી શકાય એવા અને ફરી પાછા ન બંધાય એવા થવા પામે છે. તથા શુભ કર્મના અનુબંધ સહેજે આક્ષિપ્ત થવા પામે છે, બાવની વૃદ્ધિ વડે પરિપુષ્ટ અને પરિસમાપ્ત થાય છે. અને પ્રધાન શુભભાવાર્જિત, નિયમ ફલદાયી સાનુબંધ શુભ કર્મ સારી રીતે પ્રયોજેલા મહોપ-ધની પેરે એકાંત કલ્યાણકારી, શુભ પ્રવર્તક અને પરંપરાએ પરમ સુખ-મોક્ષસાધક થાય છે.

આ કારણથી પ્રતિબંધ રહિત, નિયાણા રહિત, અશુભ ભાવના નિરોધ વડે, શુભ ભાવનાના બીજરૂપ જાણીને આ સૂત્રને પ્રશાંત આત્માએ રૂઢી એકાગ્રતા-નિશ્ચયતાથી સારી

પ્રથમ ભાગ સુધી

શ્રી કમલકાંઠા, આપના પિય વડે આજના અને તેના
અર્થ રહસ્યનું ચિતવન કર્યું

દેવાર્થવદિત પરમશુદ્ધ વીતતાન પરમાત્માઓને નમસ્કાર
ઓ ! તેમજ એ નમસ્કાર કરવા એવું એણે પિય આપના
પ્રત્યે નમસ્કાર હો ! અર્થસંગ્રહનું અર્થનું વર્તો !

પરમ સમોદયિ વસ્તોદયિ હાલ વડે નિઃસંશય દેવની
તેજી યોગે પ્રાણીઓ સુખી થાઓ ! નથી થાઓ ! નથી
થાઓ ! ॥ કૃતિયમ ॥

શ્રી પદ્મચામુણ્ડ

કોઈને સિદ્ધિનેવા સ્વરૂપવાળાનાં સ્વરૂપને કહે છે.
1. અર્થમાં આપનાં કહીને પદ્મ છે કમલ કે અર્થ

પદ્મના અર્થમાં અર્થને જ તેના અર્થને કહે છે તે
2. ગોપણમાં નિહીત થયેલ સ્વપ્રકાશના અર્થને
3. કૃતિયા અર્થપૂર્ણ અર્થની પ્રતિબિંબ અર્થને તે
4. અર્થમાંથી મુખ અને જે અર્થને આપનાં કહે છે તે

5. અર્થમાંથી મુખ અને અર્થના અર્થમાંથી અર્થને
અર્થના અર્થમાંથી અર્થને
6. અર્થમાંથી મુખ અને અર્થને અર્થને
7. અર્થમાંથી મુખ અને અર્થને અર્થને
8. અર્થમાંથી મુખ અને અર્થને અર્થને

૧૨૬ શ્રી જિત-ગુણ-રતનાકર કેવલ્ય-મુક્તિ સારસંગ્રહ

શ્રી કાલલોકપ્રકાશ-સિદ્ધ દંડિકા. ૭

૧ લી અનુલોભસિદ્ધદંડિકા

ઋષભદેવ પ્રભુના પુત્ર ભરત રાજા, તેમના પુત્ર આદિત્ય-
યશા રાજાથી ઋષભદેવના વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા ત્રણખંડના
અધિપતિ રાજાઓ ચૌદ લાખ હંમેશા મોક્ષે જતા હતા,
ત્યારપછી એક સર્વાર્થસિદ્ધમાં જાય, એવી રીતે અસંખ્યા-
તીવાર મોક્ષે ગયા. ત્યારપછી ચૌદલાખ મોક્ષે જાય અને બે
રાજા સર્વાર્થસિદ્ધ જાય. એમ પણ અસંખ્યાતીવાર મોક્ષે
ગયા. એવી રીતે ચાલ ચૌદ લાખ પછી ત્રણ-ચાર-પાંચ-
યાવત્ પચાસની સંખ્યા સુધી સર્વાર્થસિદ્ધમાં ગયા, એમ
અસંખ્યાતી વાર ગયા એ પહેલી અનુલોભ સિદ્ધદંડિકાની
સ્થાપના.

સિદ્ધ. ૧૪-૧૪-૧૪-૧૪-૧૪-૧૪-૧૪-૧૪-૧૪ અસંખ્ય
સર્વાર્થ. ૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૫૦ યાવત્ અસંખ્ય.

“ બીજી પ્રતિલોભસિદ્ધ દંડિકા ”

ત્યારપછી ચૌદ લાખ રાજાઓ સર્વાર્થસિદ્ધમાં જાય
અને એક મોક્ષે જાય. એમ અસંખ્યાતીવાર જાય. ત્યારપછી
ચૌદ લાખ સર્વાર્થસિદ્ધમાં જાય, અને બે મોક્ષે જાય.
એવી રીતે ચૌદ લાખની પછી ત્રણ-ચાર-પાંચ યાવત્
પચાસ સુધી મોક્ષે જાય. એમ અસંખ્યાતીવાર ગયા. બીજી
પ્રતિલોભ સિદ્ધદંડિકા સ્થાપના.

સંખ્યા-૧૪-૧૪-૧૪-૧૪-૧૪ ૧૪-૧૪-૧૪-૧૪

નિર્દેશ-૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯

આવડત પંચાંગ મુખી અસંખ્ય.

“ ત્રીજી સમસંખ્યા ત્રિજ્ઞદંડિકા ૩

ત્યારપછી જે લાખ મોરો અને જે લાખ સ્વાયંચિદ્રે
જાય, જેમ અસંખ્યાતીવાર જાય, ત્યારપછી ત્રણ લાખ મોરો
જાય અને ત્રણ લાખ સ્વાયંચિદ્રે જાય જેમ અસંખ્યાતી-
વાર જાય, જેમ ચાર-પાંચ ૭ યાવત અસંખ્યાતા લાખ
પૂર્ણ થઈશે.

“ ત્રીજી સમસંખ્યા ત્રિજ્ઞદંડિકાની સ્થાપના ”

નિર્દેશ-૨ ૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨ અસંખ્ય.

સંખ્યા-૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨ અસંખ્ય.

ચોથી એકોત્તર ત્રિજ્ઞદંડિકા-૪

ત્યારપછી એક મોરો જાય અને જે સ્વાયંચિદ્રે જાય.
ત્યારપછી ત્રણ મોરો જાય અને ચાર સ્વાયંચિદ્રે જાય. એવી
રીતે એક મોરો ત્રિજ્ઞદંડિકા અસંખ્યાતા મોરો જાય તેની
સ્થાપના.

નિર્દેશ-૧ ૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અસંખ્ય.

સંખ્યા-૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અસંખ્ય.

પાંચમી દ્વયુત્તર સિદ્ધદંડિકા-૫

ત્યારપછી એક મોક્ષે જાય અને ત્રણ સર્વાર્થે જાય.
ત્યારપછી પાંચ મોક્ષે જાય અને સાત સર્વાર્થે જાય. એવી
રીતે જો જો ની વૃદ્ધિવાલા અસંખ્યાતા મોક્ષે જાય. તેની
સ્થાપના :-

સિદ્ધ. ૧-૫-૯-૧૩-૧૭-૨૧-૨૫-૨૯ અસંખ્ય
સર્વાર્થ ૩-૭ ૧૧-૧૫-૧૯-૨૩-૨૭-૩૧ અસંખ્ય

“ છઠી ત્રયુત્તર સિદ્ધદંડિકા-૬ ”

ત્યારપછી એક મોક્ષે જાય અને ચાર સર્વાર્થે જાય.
સાત મોક્ષે જાય અને દશ સર્વાર્થે જાય. એમ ત્રણ ત્રણની
વૃદ્ધિવાલા અસંખ્યાતા મોક્ષે તથા સર્વાર્થસિદ્ધે જાય. તેની
સ્થાપના.

સિદ્ધ -૧-૭-૧૩-૧૯ ૨૫-૩૧-૩૭-૪૩-૪૯ અસંખ્ય.
સર્વાર્થ-૪-૧૦-૧૬-૨૨-૨૮-૩૪-૪૦-૪૬-૫૨ અસંખ્ય.

“ સાતમી વિચિત્ર સિદ્ધદંડિકા-૭

તેના અનેક ભેદ છે. તેમાં પહેલી વિષમોત્તરા સિદ્ધ-
દંડિકાની સ્થાપના.

સિદ્ધ -૩-૮-૧૬-૨૫-૧-૧૧૭૧-૯-૧૪-૫૦-૮૦-૫-૭૪
-૭૨-૪૯-૨૯

સર્વાર્થ-૫-૧૨-૨૦-૯-૧૫-૩૧-૨૮-૨૬-૭૩-૪-૯૦-૬૫
-૨૭-૧૦-૩

એવી રીતે વિષયોત્તર ત્રિવિધિમાં અસંખ્યાતા બ્રહ્મા.
૨૬ પ્રકારમાં અસંખ્યા આંક હોવા તે નીચે પ્રમાણે.
વિદ્ય - ૨-૫-૬-૧૩-૧૭-૨૨-૬-૮-૧૨-૧૪-૨૮-૨૬-૨૫
-૧૧૦ અસંખ્યા.

અસંખ્યા - ૨૩-૬૭-૭૦-૭૭-૧-૨-૮૭-૭૧-૧૨-૧૬-૨૪-૪૬
૧૦૦-૨૬ અસંખ્યા.

વિચિત્ર ત્રિવિધિમાં બ્રહ્માનો ઉપાય

બ્રહ્માની પ્રકાર મુજબ. તેમાં પહેલા પ્રકારને મુજબ
બ્રહ્મા ૨૬ પ્રકાર નીચે બે-પાંચ વિશેષ આંક મુજબ તેના
જે પ્રકારનો પાંચ નેટલા વિદ્યમાં અને સર્વોપનમન ૨૨-
તર બ્રહ્મા. એવી રીતે અસંખ્યાની વિચિત્ર ત્રિવિધિમાં
બ્રહ્મા બ્રહ્માના પ્રકારના વિદ્ય હોવાથી તેના પ્રકાર ત્યાં
હોવી પ્રમાણથી.

પહેલી રીતિનો જે પ્રકાર આંક હોય તે બ્રહ્મા
બ્રહ્માનો આંક મુજબ. જે પ્રકારે એવી રીતિમાં બ્રહ્મા
પહેલા પ્રકારના વિદ્ય. બ્રહ્માનો સર્વોપનમન.

વિચિત્ર-વિષમોત્તર-સિદ્ધદંડિકા-૭.

“ પહેલી ”

“ બીજી ”

“ ત્રીજી ”

૧	૩	૦	૩	સિ	૨૬	૦	૨૬	સ	૫૫	૦	૫૫	સિદ્ધ
૨	૩	૨	૫	સ	૨૬	૨	૩૧	સિ	૫૫	૨	૫૭	સર્વાથાંસિદ્ધ
૩	૩	૫	૮	સિ	૨૬	૫	૩૪	મ	૫૫	૫	૬૦	સિદ્ધ
૪	૩	૯	૧૨	સ	૨૬	૯	૩૮	સિ	૫૫	૯	૬૪	સર્વાથાંસિદ્ધ
૫	૩	૧૩	૧૬	સિ	૨૬	૧૩	૪૨	સ	૫૫	૧૩	૬૮	સિદ્ધ
૬	૩	૧૭	૨૦	સ	૨૬	૧૭	૪૬	સિ	૫૫	૧૭	૭૨	સર્વાથાંસિદ્ધ
૭	૩	૨૨	૨૫	સિ	૨૬	૨૨	૫૧	મ	૫૫	૨૨	૭૭	સિદ્ધ
૮	૩	૬	૯	સ	૨૬	૬	૩૫	સિ	૫૫	૬	૬૧	સર્વાથાંસિદ્ધ
૯	૩	૮	૧૧	સિ	૨૬	૮	૩૭	સ	૫૫	૮	૬૩	સિદ્ધ
૧૦	૩	૧૨	૧૫	સ	૨૬	૧૨	૪૧	સિ	૫૫	૧૨	૬૭	સર્વાથાંસિદ્ધ
૧૧	૩	૧૪	૧૭	સિ	૨૬	૧૪	૪૩	મ	૫૫	૧૪	૬૯	સિદ્ધ
૧૨	૩	૨૮	૩૧	સ	૨૬	૨૮	૫૭	સિ	૫૫	૨૮	૮૩	સર્વાથાંસિદ્ધ
૧૩	૩	૨૬	૨૯	સિ	૨૬	૨૬	૫૫	સ	૫૫	૨૬	૮૧	સિદ્ધ
૧૪	૩	૨૫	૨૮	સ	૨૬	૨૫	૫૪	સિ	૫૫	૨૫	૮૦	સર્વાથાંસિદ્ધ
૧૫	૩	૧૧	૧૪	સિ	૨૬	૧૧	૪૦	સ	૫૫	૧૧	૬૬	સિદ્ધ
૧૬	૩	૨૩	૨૬	સ	૨૬	૨૩	૫૨	સિ	૫૫	૨૩	૭૮	સર્વાથાંસિદ્ધ
૧૭	૩	૪૭	૫૦	સિ	૨૬	૪૭	૭૬	સ	૫૫	૪૭	૧૦૨	સિદ્ધ
૧૮	૩	૭૦	૭૩	સ	૨૬	૭૦	૯૯	સિ	૫૫	૭૦	૧૨૫	સર્વાથાંસિદ્ધ
૧૯	૩	૭૭	૮૦	સિ	૨૬	૭૭	૧૦૬	સ	૫૫	૭૭	૧૩૨	સિદ્ધ
૨૦	૩	૧	૪	સ	૨૬	૧	૩૦	મિ	૫૫	૧	૫૬	સર્વાથાંસિદ્ધ
૨૧	૩	૨	૫	સિ	૨૬	૨	૩૧	સ	૫૫	૨	૫૭	સિદ્ધ
૨૨	૩	૮૭	૯૦	સ	૨૬	૮૭	૧૧૬	સિ	૫૫	૮૭	૧૪૨	સર્વાથાંસિદ્ધ
૨૩	૩	૭૧	૭૪	સિ	૨૬	૭૧	૧૦૦	સ	૫૫	૭૧	૧૨૬	સિદ્ધ
૨૪	૩	૬૨	૬૫	મ	૨૬	૬૨	૯૧	સિ	૫૫	૬૨	૧૧૭	સર્વાથાંસિદ્ધ
૨૫	૩	૬૬	૭૨	સિ	૨૬	૬૬	૯૮	સ	૫૫	૬૬	૧૨૪	સિદ્ધ
૨૬	૩	૨૪	૨૭	મ	૨૬	૨૪	૫૩	મિ	૫૫	૨૪	૭૬	સર્વાથાંસિદ્ધ
૨૭	૩	૪૬	૪૯	સિ	૨૬	૪૬	૭૫	સ	૫૫	૪૬	૧૦૧	સિદ્ધ
૨૮	૩	૧૦૦	૧૦૩	મ	૨૬	૧૦૦	૧૨૬	સિ	૫૫	૧૦૦	૧૫૫	સર્વાથાંસિદ્ધ
૨૯	૩	૨૬	૨૯	મિ	૨૬	૨૬	૫૫	સ	૫૫	૨૬	૮૧	સિદ્ધ

51523013 5119-11

(श्री गणेशाय नमः)

ક્રિષ્ણે જ્યારે એ દાસ્ય સ્થાપીને અને જન્મે પણ પદ્મવતી
દેવતા તરીકા પ્રકુચથી આપૂર્ણિ કરતો. આ પદ્મ પ્રત્યાસનક
રોગ છે. તેના પૂરે પદ્મવતી પિતામહ, નવા પદ્મવતી ઉત્પત્તિ
અને પ્રત્યક્ષે પ્રકુચ કૃષ્ણથી દેવકી કૃતપાદ, જન્મ અને પ્રપદ્ય
વિષદિ મુક્ત છે. ત્યાં અપીદોક ઉપા પામેલા પૂરે કર્ણ
આવતનો, અપદોક પ્રવલરી (પદ) તરણા આકારનો અને
કૃષ્ણદોક મુક્તિ કરતો આકારવાળો છે, વળી દેવકી પ્રત્યક્ષ
(પદ્મવતી) સાથે અને પદ્મવતી (પદ્મવતી સાથે
પદ્મવતી) અપદ્યોત છે.

ગણે તે ડોહાની નીચે ગાત ગાત લંબાઈ ગયા પછી
 માલ છે અને નાણીના માલ માલમાં એ ગાત લંબાઈ
 પછીમાં છે અને અને એવા ડોહા માલ માલમાં
 પાંચ માલ લંબાઈ-પછીમાં છે. ગાત માલ માલમાં એ
 માલ લંબાઈ-પછીમાં છે તે નીચે લંબાઈમાં પછી માલમાં
 લંબાઈ છે. તે એ ગાત પછીની છે. અને નીચે લંબાઈ
 છે તેમાં માલ અને લંબાઈ પછી પછીમાં છે. અને માલ
 માલમાં માલ માલ પછી લંબાઈ માલ માલ એવા માલ
 માલ છે માલ માલ માલ માલ પછીમાં છે એવા માલ
 માલ માલમાં છે માલમાં, માલમાં માલ માલમાં.

2019年12月15日

$m^2 = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100$

પો રિત-પણ રાજ્ય ને રાજ્ય-મુલે વળ
આતરે ને. તેમાં ગામમાં નારડો નારસાજ ગાંધી હો
છે. નારડો ને રાજ્ય એ પમાણે નેડેક રાજ્ય પદમાં ને
નારડી એકસાજ ગાંધી પદોત્તરી ને. અને રાજ્યમાં ને
નારડી એકેક રાજ્ય ને.

તેમાં પહેલી નારડીનો પદવીનો પિંડ એક સામ
એ'શી હજાર યોજનનો છે. તેમાંથી એક હજાર યોજન
મૂકીએ અને એક હજાર યોજન ઉપર મૂકીએ, વચમાં
લાખ ને અડોતેર હજાર યોજન છે. તેમાં તેર પાયડા ને
બાર આંતરા છે. તેમાંથી એક આંતરો ઉપર મૂકીએ અને
એક આંતરો નીચે મૂકીએ, વચલા દશ આંતરામાં ને
પ્રકારના ભવનપતિ દેવો રહે છે. અને તેમાં પંદર
પરમાધામીઓની પણ ઉત્પત્તિ છે. એવી રીતે અધોલોકમાં
દેવતાના દશ ભવનપતિ અને પંદર પરમાધામી એમ પરચીવ
લેહ છે. અને જે તેર પાયડા છે તેમાં નારડીના છવો રહે છે

હવે ઉપરનો જે એક હજાર યોજન મૂકેલો છે, તેમાંથી
એકસો યોજન ઉપર મૂકીએ અને એકસો યોજન નીચે
મૂકીએ વચલા આઠસો યોજનમાં આઠ પ્રકારના વ્યંતરદેવો
રહે છે. તથા ઉપરના જે એકસો યોજન છે, તેમાંથી દશ
યોજન ઉપર અને દશ યોજન નીચે મૂકીએ, વચલા એ'શી
યોજનમાં આઠ પ્રકારના વાણુવ્યંતર છે.

હવે પહેલી નારડીની નીચે વીશ હજાર યોજનનો ઘનો
દધિ રહેલો છે. તેની નીચે અસંખ્યાત યોજનનો ઘનવાત

બીજીનું જઘન્ય શરીર પોણા આઠ ધનુષ્ય અને છ અંગુલ અને ઉત્કૃષ્ટ સાડા પંદર ધનુષ્ય, બાર અંગુલ.

ત્રીજીનું જઘન્ય સાડા પંદર ધનુષ્ય અને બાર અંગુલ અને ઉત્કૃષ્ટ સવા એકત્રીશ ધનુષ્ય.

ચોથીનું જઘન્ય સવા એકત્રીશ ધનુષ્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સાડા બાસઠ ધનુષ્ય.

પાંચમીનું જઘન્ય સાડી બાસઠ ધનુષ્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સવાસો ધનુષ્ય.

છઠ્ઠીનું જઘન્ય સવાસો ધનુષ્ય અને ઉત્કૃષ્ટ અઢીસો ધનુષ્ય.

સાતમીનું જઘન્ય અઢીસો ધનુષ્ય અને ઉત્કૃષ્ટ પાંચસો ધનુષ્ય.

હવે નારકીને વેદના કહે છે—

પહેલી ત્રણ નારકીમાં સ્વકૃત વેદના, ક્ષેત્ર વેદના અને પરમાધામીકૃત વેદના હોય છે. અને બાકીની ચાર નારકીમાં સ્વકૃત વેદના અને ક્ષેત્રવેદના હોય છે.

હવે દશ ભવનપતિના આયુષ્ય કહે છે—

અસુરકુમારમાં ચમરેન્દ્રનું આયુષ્ય એક સાગરોપમ અને બક્ષીન્દ્રનું એક સાગરોપમથી અધિક છે. બાકીના નવનિકા-યમાં દક્ષિણ દિશાના નવ ઇન્દ્રોનું દોઢ પદ્યોપમ અને ઉત્તર દિશાના ઇન્દ્રોનું દેશે ઉણા બે પદ્યોપમનું છે. અંબધાનું સાત હાથનું શરીર છે.

તેમનું શરીર આકસો ધનુષ્યનું છે અને આયુષ્ય પચોપચ અસંખ્યાતા ભાગ જેટલું છે તથા ત્રીજા આરાના છેડા જેમ ભાવ છે. મરીને દેવલોકમાં જાય છે.

હવે પર્વતો કહે છે—

પાંચ મેરુ પર્વત છે, તે સોનાના છે, તેમાં વચ્ચે મેરુ પર્વત નળાણું હજાર યોજન ઉંચો છે અને એક હજાર યોજન ધરતીમાં ઉંડો છે, બાકીના ચાર મેરુ પર્વત ત્યાંસી હજાર યોજન ઉંચા છે. અને એક હજાર યોજન ધરતીમાં ઉંડા છે. પાંચ મેરુ પર્વત ઉપર પંચચાશી ઠેરાસરો છે. તેમને હું નમસ્કાર કરું છું. એક હજાર કંચનગિરિ પર્વત છે. તે સોનાના છે. એથી વધારકાર પર્વત છે, તે રૂપાના છે. ત્રીસ ગચ્છકંઠા પર્વત છે, તે સોના, રૂપા, વૈદુર્યસ્તન અને તામ્ર રત્નના છે. ચાર શ્રંગુકાર પર્વત અને માનુષેતર પર્વત તામ્ર રત્નના છે.

સાત મહત્તા વિભાકય વચ્ચા પાંચ જમજ, પાંચ સમજ, પાંચ તપજ, પાંચ વિધિય પર્વતો સોનાના છે. ત્રણશ્ચ મહુ રત્ન, ચાર વિદ્યુત્તર પર્વત અને ચાર અનુવેગંચર પર્વત છે. એક હજાર ગચ્છકંઠા વિદ્યુત્તર પર્વત સોનાના છે, બાકીના ચાર રૂપાના છે.

તેમ કહેવર પર્વતો કહે છે.

સાત મહત્તા અને પાંચ જમજ, પાંચ સમજ, પાંચ તપજ, પાંચ વિધિય પર્વતો સોનાના છે. ત્રણશ્ચ મહુ રત્ન, ચાર વિદ્યુત્તર પર્વત અને ચાર અનુવેગંચર પર્વત છે. એક હજાર ગચ્છકંઠા વિદ્યુત્તર પર્વત સોનાના છે, બાકીના ચાર રૂપાના છે.

અઢી દ્વીપમાં—

- દ્વૈટ-એ હજાર, ત્રણસો ને પાંત્રીશ છે.
 અપમદ્વૈટ-એકસો ને સિત્તેર છે.
 કોટીશિલા-એકસો ને સિત્તેર છે.
 વાસક્ષેત્ર-પાંત્રીશ છે.
 તીર્થ-પાંચસો ને દશ છે.
 ચેલ્લીઓ-છસો ને એ'શી છે.
 વિજય-એકસો સિત્તેર છે.
 નદીઓ-બહોતેર લાખ ને એ'શી હજાર છે.
 દ્વક-એ'શી છે. દ્વીપ-એકસો ને એકાણું છે.
 ગુરુ-ત્રણસો ને ચાલીસ છે.
 ગીત-બાર હજાર બસો ને ચાલીસ છે.
 ગાંડ-એક હજાર ને વીસ છે.
 ગાયકવાડ-એકસો ને બિંનેર છે.
 દેસ-ત્રણસો લાખ ને ચાલીસ હજાર છે.
 ગાંડસા ત્રણસો ને પચાસ છે.
 ગાંડ ગાંડો એક હજાર ત્રણસો ને પચાસ છે.
 ગાંડ ગાંડો એક હજાર બેસો ને વીસ લાખ, ત્રણ હજાર
 ગાંડ ગાંડો એક હજાર બેસો ને વીસ લાખ, ત્રણ હજાર
 ગાંડ ગાંડો એક હજાર બેસો ને વીસ લાખ, ત્રણ હજાર
 ગાંડ ગાંડો એક હજાર બેસો ને વીસ લાખ, ત્રણ હજાર
 ગાંડ ગાંડો એક હજાર બેસો ને વીસ લાખ, ત્રણ હજાર

અરી ક્રીડાની પ્રકાર—

અર્જુનપાતા ક્રીડા-સમુદ્રો છે, તેમાં ક્રિયાની રહે છે.

ક્રિયાનીયું સદીર હ માટેનું અને આત્મજ્ઞ પણ પામી-
યમનું છે.

અર્જુનપાતા અંદ્ર અને સર્વના ક્રીડા છે. તમા વિજ્ય
દેવ વગેરે અર્જુનપાતા ક્રીડાની અર્જુનપાતા ક્રીડામાં સર્વ-
પામીએ છે.

અર્જુનપાતા સમુદ્રના પાણી માત્ર સમુદ્ર ક્રિયાપદ જેવું
જેવું જેવા છે. આ સમુદ્રના પાણી નામ પ્રમાણે છે અને
જેવું સમુદ્રના વચગાદ જેવા પાણી છે.

અર્જુનપાતાનું પાણી ક્રીડા જેવો પ્રકાર છે.

સદીરપણે સમુદ્રનું પાણી વચગાદ જેવું છે. અને સર્વ
જેવું છે.

પ્રાણ સમુદ્રનું પાણી-વચગાદ જેવું છે.

પાણીની સમુદ્રનું પાણી-વચગાદ જેવું છે.

ક્રીડા સમુદ્રનું પાણી-વચગાદ જેવું છે.

પ્રાણ સમુદ્રનું પાણી-વચગાદ જેવું છે.

અર્જુનપાતા સમુદ્રનું પાણી વચગાદ જેવું છે.

અર્જુનપાતા સમુદ્રનું પાણી વચગાદ જેવું છે.

અર્જુનપાતા સમુદ્રનું પાણી વચગાદ જેવું છે.

અર્જુનપાતા સમુદ્રનું પાણી વચગાદ જેવું છે.

તીર્થોલોકમાં ૫૧૧ શાશ્વતા દેરાસર છે. અંનં ૬૧૪૦૦ પ્રતિમાજી છે.

મતાંતરે-તીર્થોલોકમાં બત્રીસો ને ઝોગણસાઈક શાશ્વતા દેરાસર છે. અને ત્રણ લાખ, એકાણું હજાર, ત્રણસો ને વીસ પ્રતિમાજી છે. તેમને હું નમસ્કાર કરું છું.

હવે જ્યોતિષી દેવો કહે છે—

અઢી દ્વીપની અંદર પાંચ પ્રકારના ચર જ્યોતિષીઓ છે. ચંદ્ર, સૂર્ય અહ, નક્ષત્ર અને તારા અને અઢી દ્વીપની બહાર પાંચ પ્રકારના સ્થિર જ્યોતિષીઓ રહે છે. સમજૂતલા પૃથ્વીથી સાતસો ને નેવું યોજન ઉપર જઈએ ત્યારે પહેલા તારાના વિમાન આવે, તે ઉપર દશ યોજન જઈએ ત્યારે સૂર્યના વિમાન આવે, તે ઉપર એ સી યોજન જઈએ ત્યારે ચંદ્રના વિમાન આવે, તે ઉપર ચાર યોજન જઈએ ત્યારે અહના વિમાન આવે, તે ઉપર સોળ યોજનમાં નક્ષત્રના વિમાન છે.

હવે જ્યોતિષી દેવોનું આયુષ્ય કહે છે—

ચંદ્રનું-જઘન્ય આયુષ્ય પદ્યોપમનો થોથો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટ એક પદ્યોપમ ને એક લાખ વર્ષ.

સૂર્યનું-જઘન્ય આયુષ્ય પદ્યોપમનો થોથો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટ એક પદ્યોપમ ને એક હજાર વર્ષ.

અહોનું-જઘન્ય આયુષ્ય પદ્યોપમનો થોથો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટ એક પદ્યોપમ.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ગાંધીજીના મરણ બાદના પરીણામનો આઈ.બી.એન.
પર ઉપર પરીણામનો આઈ.બી.એન.

‘‘ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ‘ਯੋਗਿਨੀ ਰੰਗ’ ਗੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ.’’

બેલિયોલિયનના આલેખના અંત અને આલેખના
 પાંચે છે તે આ. ૧૬૨૧ છે. બીજા બેલિયોલિયનના આલેખ
 આના વિષયમાં છે. તે એક વિષયના અંતમાં મોકલે છે.
 આ અને આ. ૧૬૨૨ના અભિપ્રાયને હું નક્કી ૧૬૨૧ છે.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

[illegible][illegible]

હવે કિલ્બિષિક દેવો કહે છે—

પહેલા ણીજ દેવલોક નીચે ત્રણ પદ્યોપમના આયુષ્ય-
વાલા કિલ્બિષિક દેવો રહે છે અને સાત હાથનું શરીર છે.

ત્રીજ દેવલોક અને ચોથા દેવલોકની નીચે ત્રણ સાગરો-
પના આયુષ્યવાલા ણીજ કિલ્બિષિક દેવો રહે છે. તેનું ૭
હાથનું શરીર છે.

પાંચમા અને છઠ્ઠા દેવલોકની વચ્ચે ત્રીજ કિલ્બિષિક
દેવો રહે છે. તેનું તેર સાગરોપમનું આયુષ્ય છે. ૫
પાંચ હાથનું શરીર છે.

હવે લોકાંતિક દેવો કહે છે—

પાંચમા દેવલોકના ત્રીજ અરિષ્ટ નામના ત્રીજ પ્રતાં
આગળ આઠ કૃષ્ણરાજ છે. ત્યાં નવ લોકાંતિક દેવો રહે
છે. તેમનું આઠ સાગરોપમનું આયુષ્ય છે અને પાંચ હાથનું
શરીર છે.

હવે વૈમાનિક દેવોનું આયુષ્ય કહે છે—

પહેલે દેવલોકે જઘન્ય આયુષ્ય એક પદ્યોપમ અને
ઉત્કૃષ્ટ બે સાગરોપમ. ણીજ દેવલોકે જઘન્ય આયુષ્ય એક
પદ્યોપમથી અધિક અને ઉત્કૃષ્ટ બે સાગરોપમથી અધિક

ત્રીજ દેવલોકે જઘન્ય આયુષ્ય બે સાગરોપમ. ઉત્કૃષ્ટ
સાત સાગરોપમ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય તે જાનવૈષ્ણવની અર્પિત
તે ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવની અર્પિત.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય તે જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

સાધના દેવગૌરે જગત્ત્વ આશુભ્ય સાગ જાનવૈષ્ણવ અને
ઉત્કૃષ્ટ સાગ જાનવૈષ્ણવ.

૧૦૦. યોગે જન્ય આયુષ્ય જન્ય જન્ય-પ્રજાતે સાગરોપમ

ત્રેવેદ્યે જન્ય આયુષ્ય ત્રીશ સાગરોપમ અને
ઉત્કૃષ્ટ ત્રીશ સાગરોપમ

ચોતસે જન્ય આયુષ્ય ચત્વીશ સાગરોપમ અને
ઉત્કૃષ્ટ ચત્વીશ સાગરોપમ

પાંચમા જેવે જન્ય આયુષ્ય પચીસ સાગરોપમ
અને ઉત્કૃષ્ટ પચીસ સાગરોપમ.

છઠ્ઠા જેવે જન્ય આયુષ્ય અષ્ટાદશ સાગરોપમ અને
ઉત્કૃષ્ટ અષ્ટાદશ સાગરોપમ.

સાતમા જેવે જન્ય આયુષ્ય અઠાદશ સાગરોપમ
અને ઉત્કૃષ્ટ અઠાદશ સાગરોપમ.

આઠમા જેવે જન્ય આયુષ્ય એકાદશ સાગરો-
પમ અને ઉત્કૃષ્ટ એકાદશ સાગરોપમ.

નવમા જેવે જન્ય આયુષ્ય ત્રીસ સાગરોપમ અને
ઉત્કૃષ્ટ ત્રીસ સાગરોપમ.

દશ અનુત્તર વિમાને જન્ય આયુષ્ય એકત્રીસ સાગરો-
પમ અને ઉત્કૃષ્ટ એકત્રીસ સાગરોપમ.

સર્વાયંસિદ્ધે ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય એકત્રીસ સાગરોપમ. જન્ય
નથી.

હવે વૈમાનિક દેવોના શરીરનું માન કહે છે:-

પહેલા બીજા દેવોએ સાત હાથનું શરીર છે.

ત્રીજા ચોથા દેવોએ છ હાથનું શરીર છે.

11. 2. 4 - 1. 2. 5. 1950 - 1. 2. 6. 1950 - 1. 2. 7. 1950

1. The first part of the document is a list of names and addresses, which appears to be a directory or a list of contacts. The names are written in a cursive script, and the addresses are listed below them. The list includes names such as "John A. Smith", "John B. Smith", "John C. Smith", "John D. Smith", "John E. Smith", "John F. Smith", "John G. Smith", "John H. Smith", "John I. Smith", "John J. Smith", "John K. Smith", "John L. Smith", "John M. Smith", "John N. Smith", "John O. Smith", "John P. Smith", "John Q. Smith", "John R. Smith", "John S. Smith", "John T. Smith", "John U. Smith", "John V. Smith", "John W. Smith", "John X. Smith", "John Y. Smith", and "John Z. Smith".

3-3841 4244 7:11 2 2121 2121 2121 2121
 4-4444 4444 4444 4444 4444 4444 4444 4444
 5555 5555 5555 5555 5555 5555 5555 5555

૨-ભાગ્યેના મહે કરીને માન આપેમાં યતન આપે
૭ સૌમાગ્યના મહે કરી આપે તથા મગડા આપે છે, ૮-સાનવ
મહે કરીને જમન આપે છે, આ આડ મહે અતિ હુટ છે ॥૩॥

જોખના સ્વમાવવાળા સિદ્ધોત્થાનમાં ઉપજે છે. માયાવી
જીવ જગત્તાપણામાં ઉત્પન્ન થાય છે. ત્રીજી જીવો કંઈક યાદ
છે (માન, મહ, કપાળ માટે ઉપર કહેલા છે.) એ પ્રમાણે
કપાલવટ્ટે કરીને જીવ સંસારમાં પરિવ્રમણ કરે છે. ૪
વળી મનોદાનંદે

વળી મનોહંડ વડે કરીને પ્રાણી દુષ્ટ મનવાણા તંદુલીયા
મરછ થાય છે. વચનહંડ વડે કરીને પોપટ, તેતર અને
લાવક વિગેરે થઈને કમળાંધ કરે છે. ૫

કાયદે કરીને મોટામચ્છ (મગર) તથા કુર એવા
ખિલાડા વિગેરે થાય છે. અને તે તે બાવોમાં એવા કમને
કરે છે કે જેથી ફરી ફરીને નરકમાં જાય છે. ૬

સ્પર્શ ઇન્દ્રિયના દોષથી જીવો વનમાં ભુંડપણાને પામ
છે. જિહ્વા ઇન્દ્રિયના લોભથી વાઘ થાય છે. દ્રાણ ઇન્દ્રિયના
વશની સર્પજાતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે. ૭

અજ્ઞાનીને સુલભ એવા આકોશ, હનન, મારણ તથા ધર્મનો નાશ તેના અનુક્રમે આ જન્મમાં ધીર પુરુષો લાભ માને છે, એટલે અજ્ઞાનીના કરેલા આકોશમાં હનનાદિક તો નથી કયું ! અને હનન કરે તો હજી મારણ તો નથી કયું ! મરણ પમાડ્યા તો નથી. કદી મૃત્યુ પમાડે તો પણ મારો ધર્મબ્રંશ તો કયો નથી ! એમ ઉત્તરોત્તર અભાવથી લાભને માને છે. અર્થાત્ મૃત્યુપર્યંત કદામાં પણ ક્રોધ કરતા નથી. ૪

હે જીવ ! પ્રાણીઓના સુખ-દુઃખને વિષે અન્ય મનુષ્ય તો માત્ર નિમિત્ત જ છે તેથી પોતાના કરેલા કર્મના ફળને ભોગવતો થકો બીજા ઉપર શા માટે ફોગટ કોપ કરે છે ? ૫

હે ભગવન્ ! ક્રોધને આધીન થયો થકો જીવ શું ઉત્પન્ન કરે ! એના ઉત્તર માટેનું આ ભગવતીનું વચન જાણતો થકો પણ હે નિર્લાજજ ! ક્રોધને અવકાશ કેમ આપે છે ? ૬

ભગવતી સૂત્રના પાઠનો અર્થ :-

હે ભગવન્ ! ક્રોધને આધીન થયેલો જીવ શું બાંધે ? શું કરે ? શું એકડું કરે ? શું વિશેષ એકડું કરે ?

હે જીવન ! ક્રોધને વશ થયેલો જીવ આયુષ્યકર્મ વગરનાં બાકી કર્મની પ્રકૃતિઓ સિદ્ધિ જાંધની બાંધેલીઓને માત્ર બંધનવાળી કરે છે. એકા કાળની સ્થિતિવાળીઓને ફળ. કાળની સ્થિતિવાળી કરે છે, મંદ અનુભાવવાળી

ધેલીને તીવ્ર અનુભાગવાળી કરે છે, થોડા પ્રદેશવાળીને
 ૩ પ્રદેશવાળી કરે છે, આયુકર્મને કવચિત્ ખાંધે કવચિત્
 પણ ખાંધે. અશાતા વેદનીય કર્મને વારંવાર એકઠું કરે
 -ખાંધે છે. અનાદિ અનંત એવા દીર્ઘ લાંબાકાળવાળા
 ૧૨ ગતિવાળા સંસારરૂપ અટવીમાં ભમે છે, જેમ અગ્નિ
 યાં ઉત્પન્ન થાય છે ત્યાં ઉત્પન્ન થઈને પ્રથમ તો તે જ
 ૧૪ને બાળે છે, તેમ ક્રોધરૂપી અગ્નિ પ્રથમ જે પ્રાણીના
 મંતઃકરણમાં ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાં ઉત્પન્ન થઈને નિશ્ચે તે
 પ્રાણીના આત્મિક ગુણોને બાળે છે. ૭

હે જીવ ! કપાયરૂપી અગ્નિ વડે કરીને ચારિત્રરૂપી ઘર
 સાર (ઘર માંહેની સાર સાર વસ્તુ) બાળે છતે તું ભવા-
 ટવીમાં દીન મનવાળો થઈને દુઃખીયાની માફક ભમીશ. ૮

હે જીવ ! ક્રોધને આધીન એવા તને પ્રથમ તો આ
 દેખાતું દુઃખ અહિં આ ભવમાં જ પ્રત્યક્ષ છે. અને જે
 પરલોકમાં-પરભવમાં દુઃખ પ્રાપ્ત થવા સંભવ છે, તે દુઃખને
 તો સર્વજ્ઞ જ જાણે છે. ૯

ક્રોધથી અંધ બની ગયેલા મનુષ્યો પરને તથા
 પોતાને જાણતા નથી. કૃત્યને તથા અકૃત્યને જાણતા નથી.
 સારું અથવા નરસું જાણતા નથી. તેમજ ધનનાશ, મિત્ર-
 નાશ, તથા મરણ અને વૈર વિગેરેને પણ જાણતા નથી ૧૦

ક્રોધ છે તે પોતાને અને પરને તેમજ ઉભયને સંતા-
 પને કરનાર છે. તેમજ દુર્ગતિની પ્રાપ્તિનું કુગતિમાં પ્રમથનું

હે જીવ ! જો તું દામા કરીશ તો તું અન્યથી વંદાઈશ
અર્થાત્ તો તને બીજા નમશે અને તારું દામાશ્રમણ નામ
પણ શોભશે અને જો દામા નહીં કરે તો અન્યથી વંદાઈશ
નહીં અને દામાશ્રમણ એ નામને ફોગટ વહન કરતારો
કરીશ. ૨૨

હે જીવ ! ક્રોધ નામના કળાયને વહન કરતા એવા તે
તપને બાળી દીધું. સંયમનો નાશ કર્યો, ચાસ્તિને મલીન
કર્યું. અને શ્રમણપણું ખોઈ નાંખ્યું અર્થાત્ ક્રોધથી તારું
સર્વ નષ્ટ થયું. ૨૩

ક્રોધરૂપ અગ્નિને વશ થયેલા અને પ્રશમરૂપ અમૃતથી
ભાવિત થયેલા મનુષ્યોને દોષ અને ગુણ આ લોકમાં જ
પ્રત્યક્ષ જણાય છે, તેની ઉપર અચ્ચંકારી ભટ્ટાનું દર્પાત છે. ૨૪

જે પ્રાણી હુંખે હમવા યોગ્ય હોય તેને હમનાર અથવા
અપૂર્વ શિક્ષણરૂપ આ ક્ષમાકુલકને જે સારી રીતે ભાવે
છે, વિચારે છે તે પ્રાણી શ્રેષ્ઠ એવા પ્રશમરૂપ રતનને પામે
છે. ૨૫ ઇતિ.

હૃદયપ્રદીપપટ્ટિન્નિશિકામાંથી

આ શરીર પરનો મોહ અનાદિ કાળથી ચાલ્યો આવે
છે. છતાં પણ જ્યારે વિચક્ષણ પુરુષો શરીરના સ્વરૂપનું
વિવેચન કરે છે ત્યારે શરીર પરનો મોહ પણ ઉતરે છે.

અને પછી દેહને દુઃખ પ્રાપ્ત થાય તો પણ તે મય પામ્યા વિના દેહે દુઃખ મહાફલં શરીરને વિષે દુઃખ પ્રાપ્ત થાય તો તે મહાફળવાળું છે. એ સૂત્રવચનનું અવલંબન કરી પરિચ્છ અને ઉપસર્ગ સહન કરવા તૈયાર થાય છે. અને તે દ્વારા સર્વ કર્મનો ક્ષય કરી અનંત કાળથી ચાહ્યા આવતા શારીરિક અને માનસિક દુઃખોને જલાંજલિ આપે છે. અને અન્યાબાધ સુખ પ્રાપ્ત કરે છે.

શ્રી પીસ્તાલીશ આગમનું ટુંક રહસ્ય

શ્રી પ્રવચનકિરણાવલી ગ્રંથમાંથી—

૧-શ્રી આચારાંગમાં-શ્રમણ-નિર્ગથોના આચારાદિનું વર્ણન કર્યું છે.

૨-શ્રી સૂત્રકૃતાંગમાં-જીવ અજીવ વિગેરે સ્વસિદ્ધાંત, પર સિદ્ધાંત, ક્રિયાવાદી વિગેરેના ૩૬૩ ભેદો (પાખાંડિયો) વિગેરે પદાર્થોનું વર્ણન કર્યું છે. ટુંકામાં કહી શકાય કે ચરણસિત્તરી તથા કરણસિત્તરીની પ્રરૂપણા કરતાં સંયમ લેનાર જીવોને અનુકૂલ ઉપસર્ગો સહન કરવાનું ને આદ્ર-કુમારાદિનું વિસ્તારથી વર્ણન કર્યું છે.

૩-શ્રી સ્થાનાંગ સૂત્રમાં-૧ થી ૧૦ સુધીની સંખ્યાવાળા જીવ, અજીવ, નદીઓ વિગેરે ત્રિવિધ પ્રકારના પદાર્થોનું વર્ણન ક્રમસર દશ અધ્યયનોમાં કર્યું છે.

૪-શ્રી સમવાયાંગ સૂત્રમાં-એકથી માંડીને સો ઉપરાંત જીવ, અજીવ, વિગેરે પદાર્થોનું વર્ણન કર્યું છે અને બારે અંગોની હુંડી (સાર) પણ જણાવી છે.

૫-શ્રી ભગવતી સૂત્રમાં-ચારે અનુયોગ વિગેરે પદાર્થોનું પ્રશ્નોત્તરદ્વિરૂપે વર્ણન કર્યું છે.

૬-શ્રી જ્ઞાતા સૂત્રમાં-શૈલકરાગ્રપિં, દ્રૌપદી શ્રાવિકા વિગેરેની કથાઓ દ્વારા જુદી જુદી રીતે આત્મિક બોધ આપ્યો છે.

૭-શ્રી ઉપાસક દશાંગ સૂત્રમાં-પ્રભુ શ્રી મહાવીરદેવના દશ શ્રાવકોના ચરિત્રો વિગેરે બીનાઓ કહી છે.

૮-શ્રી અંતકૃત્ત દશાંગ સૂત્રમાં-અનંત તીર્થંકર, ગણધર સમલંકૃત પ્રસંગાનુપ્રસંગે કૃષ્ણ, ગજસુકુમાલ, સોમિલ પ્રાક્ષણ ને કૃષ્ણ વાસુદેવની બીના તથા તેમની રાણીઓએ અને શ્રેષ્ઠિક રાજા વિગેરેની રાણીઓએ દીક્ષા લઈ કરેલ વર્ધમાનતપ આદિની બીનાઓ પણ સ્પષ્ટ જણાવી છે.

૯-શ્રી અનુત્તરૌપપાતિક સૂત્રમાં-સંયમની નિર્મલ સાધના કરીને અનુત્તર વિમાનોમાં ગયેલા જલિકુમાર, આકરી તપ-શ્ર્વર્ગ કરનાર શ્રી ધન્ય મુનિ વિગેરેનાં ચરિત્રો જણાવ્યાં છે.

૧૦-શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણમાં-પાંચ આશ્રવોની ને પાંચ સંવરો વિગેરે પદાર્થોની બીનાઓ વિસ્તારથી દર્શાવેલાં સાથે કહી છે.

૧૧-શ્રી વિપાક સૂત્રમાં-સુખ-દુઃખના ફલોને ભોગવનારા જીવોની કથાઓ વિગેરે બીનાઓ કહી છે.

૧૨-શ્રી દષ્ટિવાદ અંગ વિચ્છેદ પામ્યું છે.

૧૨-શ્રી ઔપપાતિક સૂત્રમાં-મહેલથી મહોત્સવપૂર્વક પ્રભુશ્રી મહાવીરની પાસે જઈને કૌણિક રાજાએ વિધિથી રંદના કરી, પ્રભુની દેશના સાંભળી ત્રિગેરે બીના અને મુનિવરોનું તપ, સિદ્ધિના મુખ વિગેરે પદ્મયોનું વર્ણન કર્યું છે.

૧૩-શ્રી રાયપસેણીય સૂત્રમાં-કેશિ ગણધર અને પ્રદેશી-રાજાના પ્રશ્નોત્તરાદિનું અને સૂર્યાભદેવના વર્તમાન દેવમવનું તથા ભાવી ભાવનું વર્ણન કર્યું છે.

૧૪-શ્રી જીવાભિગમ સૂત્રમાં-જીવ, અજીવ વિગેરે પદ્મયોનું વર્ણન કર્યું છે.

૧૫-શ્રી પ્રજાપતિ સૂત્રમાં-જીવાજીવોની પ્રજાપતિના સ્થાન, વિગેરે ૩૬ પદ્મયોનું વર્ણન ચોવીસ હંડકમાં ગોઠવીને કર્યું છે.

૧૬-શ્રી સૂર્યપ્રજ્ઞપ્તિ સૂત્રમાં-સૂર્ય વિગેરેની બીના કહી છે.

૧૭-શ્રી ચંદ્રપ્રજ્ઞપ્તિ સૂત્રમાં-ચંદ્રાદિની બીના કહી છે.

૧૮-શ્રી જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞપ્તિમાં-જંબૂદ્વીપાદિ દ્વેત્રોની અને શ્રી સુવભદેવ પ્રભુ, ભરત ચક્રવર્તી આદિની હકીકતો કહી છે.

૧૯ થી ૨૩-શ્રી કલ્પિકા ઉપાંગમાં-કૌણિકે કહેલા ચેડા મહારાજાની સાથે યુદ્ધમાં મરીને નરકે ગયેલા શ્રેષ્ઠિક રાજાના

હે પરમાત્મા ! આ સંસારમાં તારા વિના મારું કોઈ સગું નથી, તારા વિના અન્ય કોઈ મિત્ર નથી. તારા વિના અન્ય કોઈ રક્ષક નથી. તારા વિના અન્ય કોઈ માર્ગદર્શક નથી. માટે હું તારું જ શરણ અહણ કરીશ ને હું તારી જ સેવા કરીશ.

હે પ્રભુ ! તારા વચનો સત્ય છે, પ્રિય છે અને હિત-કર છે, વળી તે મને પ્રમાણભૂત છે, હું તેને ક્યારે અહણ કરીશ ?

આમ કેમ ? આમ નથી કરતો એવો વિચાર મને આવશે ત્યારે હું વિચારીશ કે એ કર્માધીન છે આ કેમ નથી બચતો ? આ કેમ આવા કામ કરે છે ? એવો વિચાર આવશે ત્યારે હું તે કર્માધીન છે, એમ વિચારી તેની ઉપેક્ષા કરીશ, પણ નિંદા નહિ કરું, હું બહારનો ઢાંગ ધારણ કરી ઠાંબિકપણું કરીશ નહીં, હું શુદ્ધ ભક્ત થઈશ પણ ખોટો ઠગભક્ત થઈશ નહિ, હું શુદ્ધ ધર્મ કરીશ, પણ બહારની દેખાદેખીથી સમજ્યા વિના માત્ર નામની ખાતર ને ગાડરીઆ પ્રવાહની માફક ધર્મકરણીને મટીન કરીશ નહિ.

હે પ્રભુ ! તારા આશ્રમને કલંક લગાડીશ નહિ. તારી વાણીને નિંદાવીશ નહિ, તારી આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરીશ નહિ, તારી સેવાનો અનાદર કરીશ નહિ, ને અશુદ્ધ પ્રત્યક્ષ જગતી નરકનો રસ્તો લઈશ નહિ, સ્યાદ્વાદના રહસ્યનું સ્વરૂપ જાણવાને પ્રયત્ન કરીશ, તારી આજ્ઞાતના તજવાનો

ખતતા લગી ખપ કરીશ, ગચ્છ, પંથ, મત કેવાડા આદિના કદાચરૂ મૂંઝી શુદ્ધ ધર્મ જાણવા ખપ કરીશ. શુષ્ક જ્ઞાન, શુષ્ક વૈરાગ્ય, શુષ્ક ક્રિયા અને શુષ્ક ભક્તિ ધારણ કરીશ નહિં, પણ સમ્યગ્જ્ઞાન સહિત ક્રિયા, ભક્તિ અને વૈરાગ્ય ધારણ કરીશ, અધિકારી પરત્વે ક્રિયા કરીશ. અધિકારી જોઈને વર્તીશ. અને અધિકારી ધવા પ્રયત્ન કરીશ.

હે પરમાત્મા ! મનુષ્યભવની દુર્લભતા મને જણાઈ છે. તેની અમૂલ્યતા મને સમજાઈ છે. માટે હું તેને વૃથા શ્રમાવીશ નહિં, વૃથા નિંદા-વિકથાદિ કરવામાં વળત ગાળીશ નહિં, આજસ-પ્રમાદનો ત્યાગ કરી આત્મજ્ઞાન મેળવીશ, તારી આજ્ઞા મસ્તકે ચડાવી શુદ્ધ સ્વરૂપનો વિચાર કરીશ.

તમારા ભાગનો અનુભવ મેળવી અન્યને આપનો ભાગ પમાડીશ. અન્ય દેવ, અન્ય ગુરુ અને અન્ય ધર્મના દોષ જોઈ ઉપેક્ષા કરીશ. છેવટે સર્વ છવ મુખી ધાઓ એવી અહોનિશ ઇચ્છા રાખીશ. ઇતિશમ.

શ્રી જિનવાણી

ભગો ! તમે સમજતા કેમ નથી ? મૃત્યુ પછી જ્ઞાન યત્ન દુર્લભ છે. વીતી ગયેલી રાત્રિઓ પાછી આવતી નથી અને મનુષ્યજન્મ ફરી મળવો મુશ્કેલ નથી. વર્તમાન એ જ એક જ માત્ર તક છે અને બોધિ પ્રાપ્ત કરવી સુતત છે નહિં એમ સમજી પોતાના કલ્યાણમાં તત્પર થાઓ !

પ્રભુની આજ્ઞા સર્વ પ્રાણીઓ, સર્વ ભૂતો, સર્વ જીવો અને સર્વ સત્ત્વોને હિતકારી છે.

પ્રભુની આજ્ઞા સત્ય વસ્તુનો સ્ફોટ કરનારી છે. પ્રભુના આગમમાં સર્વ પદ્ધતિઓનું સ્વાદ્વાદ રીતે શુદ્ધ કથન છે.

પ્રભુની આજ્ઞાના ઉત્કૃષ્ટ પાલકની આગળ ગયેલો કુ સ્વભાવનો જીવ પણ શાંત થઈ જાય છે.

પ્રભુની આજ્ઞાની ઝરોઝરી કરે એવી કોઈ ચીજ આ દુનિયામાં નથી.

પ્રભુની આજ્ઞા ભવનો નાશ કરનારી છે. પ્રભુની આજ્ઞા અપરિમિત છે, અજીત છે. પ્રભુની આજ્ઞા અનંત અર્થવાળી છે, પ્રભુની આજ્ઞા મોદક જેવી મીઠી છે; મોદકની મીઠાશ થોડો વખત લાગે પણ પ્રભુની આજ્ઞાની મીઠાશ કદી જાય નહીં એવી છે. પ્રભુની આજ્ઞા સર્વ વિષયવાળી છે. પ્રભુની આજ્ઞા પાપ રહિત છે. દોષથી રહિત છે. ગહન વિષયવાળી છે. અને નિપુણ મતિથી જ સમજી શકાય તેવી છે.

૨ અપાયવિચય-એટલે વિષય-કપાયથી ભરેલો ભયં કર સંસાર, કેટલા કષ્ટો અને અપાયોથી ભરેલો છે ? આ ગતિરૂપ ચોરાશી લાખ યોનિમાં આ આત્માએ અનંત મરણો કર્યા છે. તેમાં કેટલા કષ્ટો અને અપાયો સહ કરેલા છે ? એ સમજા કષ્ટો અને અપાયોનું મૂળ કારણ રાગ-દ્વેષ છે, રાગ-દ્વેષથી કપાયની ઉત્પત્તિ થાય છે. અ કપાયથી કર્મનો બંધ થાય છે.

૩ વિપાકવિચય-એટલે કર્મનો ખંધ થયા પછી તેના પાકકાળે ખાંધેલું કર્મ ઉદયમાં આવે છે, અશુભ કર્મના ઉદયથી નરક અને તિર્થંગ્રગતિમાં અશાતાનો અનુભવ તે શુભ કર્મના ઉદયથી મનુષ્ય અને દેવગતિમાં શાતાનો અનુભવ થાય છે. શુભ કર્મ અને અશુભ કર્મ બંને આગવને ખંધન સમાન છે. શુભ કર્મ સોનાની બેડી છે, અને અશુભ કર્મ લોઢાની બેડી છે. તે બંને ત્યાગ કરવા લાયક છે.

૪ સંસ્થાનવિચય-એટલે ચૌદરાજલોકની અંદરવાળા મયમાગ જેટલી એક પદ્મ જગ્યા એવી નથી, કે જ્યાં આ આત્માએ અનંતા જન્મ-મરણો ન કર્યા હોય.

હવે જો તને ભવનો ભય લાગ્યો હોય, તો તું અપૂર્વ-કરણ કરી, સ્થિતિઘાત, રસઘાત, ગુણસંક્રમ અને ગુણધ્રેણી આદરી સપૃથક્ત્વ-સવિતર્ક અને સવિચાર નામનું પહેલું શુદ્ધધ્યાન ધ્યાયી, અનિવૃત્તિબાહર નામનું નવમું ગુણ-સ્થાનક પ્રાપ્ત કરી, સોલ એકેન્દ્રિયાદિ, આઠ મધ્ય કપાયો, નપુંસકવેદ, આવેદ, હાસ્યાદિ પરક, પુરુષવેદ, સંસ્વલન ક્રોધ, માન અને માયાનો નાશ કરી. દશમે ગુણસ્થાનકે સુદૃઢસંપરાય-કોબનો નાશ કરી, સવિતર્ક એકત્વ અવિચાર નામનું બીજું શુદ્ધધ્યાન ધ્યાયી, નિદ્રાદિક્રનો નાશ કરી, પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાયનો નાશ કરી, બારમા ગુણસ્થાનકે મોહનો સર્વથા હાય કરી, કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરી, સયોગી અવસ્થામાં મન વચનના વૃદ્ધિને બાહર યોગનો સંહતર નાશ કરી, બાહર કાપયોગને

૩. પી. સદ્મહિયા અને પત્તિ નામનું ત્રીજું શુકલધ્યાન ધ્યાયી. શૈલેશીકરણ કરણ કરી પાંચ સ્વસ્વરનું ઉચ્ચારણ ધ્યાય તેટલીવારમાં સદ્મ-અહિયા-અપ્રતિપાતિ નામનું શુકલધ્યાન ધ્યાયી. સકલકર્મનો નાશ કરી, લોકના અમમાગે જ્યાં સિદ્ધ ભગવાનો એક ગાઉના છઠ્ઠા ભાગે અવગાદીને રહેલા છે, ત્યાં એક સમયમાં જઈ પહોંચા. જ્યોતિની સાથે જ્યોતિઃ મળી જા. ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાનના બળે સકલકર્મ કાય કરી સ્વ-સ્વભાવમાં સ્થિત થઈ જા.

૧ પિંડસ્થધ્યાન-

તીર્થલોકમાં ક્ષીર સમુદ્ર છે. તેની મધ્યમાં લક્ષ્યોત્તમ સહસ્રકમળમાં સુવર્ણનો મેરુપર્વત છે. તેના ઉપર શ્વેત પથરની શિલા છે. તેના ઉપર આ આત્મા અષ્ટ કર્મનો નાશ કરવા બેઠો છે.

નાભિમાં સોલ પાંખડીનું કમલ છે. તેમાં સોલ સ્વર છે. તેમાંથી જ્વાલા ઉત્પન્ન થાય છે. તે ચારે દિશા અને વિદિશાએ પહોંચી જાય છે. હૃદયકમલમાં આઠ પાંખડીનું કમલ છે. એકેક પાંખડી ઉપર એકેક કર્મ છે. જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, મોહનીય, આયુ, નામ, ગોત્ર અને અંતરાય-એ આઠેય કર્મો તે જ્વાલામાં બળી રહ્યા છે.

સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલને પણ બરી દે, સમુદ્રોને પણ ક્ષોભ પમાડે તથા પર્વતોનું પણ ઉન્મૂલન કરે તેવો વાયુ વાઈ રહ્યો છે. અઘોમુખકમલની પાંખડી પર રહેલા કર્મોની

જે રાખ છે, તેને આ ધ્યાનરૂપી વાયુ ઉડાડી દે છે. આકાશમાં વાદળીઓ પાણીથી બરાઈ ગયેલી છે. એ વાદળીઓના વરસાદથી અધોમુખ કમલપર રહેલા કમોની થયેલી રાખ ધોવાઈ જાય છે. કર્મરજનું પ્રક્ષાલન થવાથી નિર્મલ નિષ્કલંક ચંદ્રખિખ જેવો ઉજ્જવલ આત્મા પ્રકાશી ઉઠે છે. પોતાનો આત્મા અનંત કોટી સૂર્યના તેજ કરતા પણ અનંતજ્ઞાન પ્રકાશથી સર્વ લોકલોકોને પ્રકાશે છે, સુવર્ણના સિંહાસન ઉપર મને દેવતાઓ અને ધન્દ્રો બેસાડી દેશના સાંભળે છે, લાળો છવે આવી તત્ત્વ સાંભળે છે. પણ હું સાક્ષી તરીકે તેઓના આચરણ, વિચારો બોધ રહું છું પણ મને તેમાં હર્ષ-શોક થતો નથી. સ્ફટિક રત્નસમાન નિર્મલ એવા અસંખ્ય પ્રદેશોમાં સમયે સમયે સર્વભાસ થાય છે. અસંખ્યાત પ્રદેશ સ્થિર એકરૂપ છે. નિજ સ્વરૂપને પ્રાપ્ત થયેલો, પર સ્વરૂપથી રહિત, અતિશયોથી સહિત, રમણ સિંહાસન પર બેઠેલો, સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી એવો શુદ્ધ આત્મા પ્રગટ થાય છે.

૨ પદસ્થધ્યાન—

હૃદયમાં નવપદનું ધ્યાન કરવું, મધ્યમાં અરિહંત, ઉપર સિદ્ધ પૂર્વ દિશાએ, દક્ષિણ દિશાએ આચાર્ય, પાશ્ચિમ દિશાએ ઉપાધ્યાય અને ઉત્તર દિશાએ સાધુ, તથા ચાર વિદિયાએ અગુકમે હર્ષન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, અને તપ એ પ્રમાણે રચના કરી હૃદયકમલમાં નવપદને ધ્યાવવા. કલ્પવૃક્ષ અને ત્રિંતામણી રત્નના કરતા પદસ્થ ધ્યાનની અત્યંત શક્તિ છે.

૩ રૂપસ્થધ્યાન-

સમવસરણુણાં જોડેલા ત્રીયાંકરનું સ્વરૂપ ચિંતવવું, ત્રણ ગઢ અનુક્રમે રજત, સુવર્ણ અને રતનના, રજતગઢ ઉપર સુવર્ણના કાંગરા, સુવર્ણગઢ ઉપર રતનના કાંગરા અને રતનના ગઢ ઉપર મણિના કાંગરા શોભી રહ્યા છે.

અશોકવૃક્ષ પ્રભુના શરીરની ઉંચાઈથી બાર ગુણો ઉંચો રહેલો છે. સુરપુષ્પવૃષ્ટિ-દેવો જાનુ પ્રમાણુ પાંચ વર્ષના સુગંધી પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરી રહ્યા છે. દિવ્યધ્વનિ-પ્રભુ માક કૌશ રાગમાં દેશના આગી રહ્યા છે, તેને દેવતાઓ વાંસળી-ઓના સૂરથી પૂરે છે યોજન પ્રમાણુ દેશનાભૂમિમાં સહુ સહુની ભાષામાં સમજી જાય છે. ચારે બાજુ આઠ ચામરો વિંઝાઈ રહ્યા છે. પ્રભુજી રતનસિંહાસન ઉપર બિરાજમાન થયા છે. ઉપર ત્રણ છત્રો મણિ, માણેક અને મોતીથી શોભી રહ્યા છે. પ્રભુજીની પાછળ ભામંડલ છે તે બાર સૂર્ય જેવું તેજસ્વી છે. દેવતાઓ આકાશમાં ઢુંઢુંભિ બગવતી રહ્યા છે. હે ભવ્યજીવો ! આ પ્રભુને સેવો, એવો ધ્વનિ ઉત્પન્ન કરી રહ્યા છે.

હુઃખ, હારિદ્ર, ઉપદ્રવ, રોગ, શોક, મારી વગેરે સવાસો યોજનમાં નાશ પામ્યા છે, અપાયાપગમાતિશય, જ્ઞાનાતિશય, પૂજ્ઞાતિશય અને વચનાતિશય એ ચાર મૂળ અતિશયો વડે પ્રભુ શોભી રહ્યા છે. આવી રીતે સમવસરણુની ચિંતવના કરવી તેને રૂપસ્થ ધ્યાન કહે છે.

ભગવાનની પ્રતિમા આગળ વિનયપૂર્વક બેસી એકાં

અચિત્તથી ભગવાનના ગુણોનું સ્મરણ કરવું અને તેવા સદ્ગુણો કે જે આત્મામાં આચ્છાદિત રહ્યા છે, તેને પ્રગટ કરવા ધ્યાન ધરવું, આઠ ક્રમ રૂપી છે. અને તેના સંબંધમાં પોતાનો આત્મા અનાદિકાળથી રહ્યો છે, રૂપમાં રહેલો એવો મારો આત્મા વસ્તુતઃ રૂપથી ન્યારો છે, સિદ્ધની સમાન અનંતગુણમય છે, ઈત્યાદિ જે ભાવના ભાવવી તેને રૂપસ્થધ્યાન કહે છે, રૂપમાં રહેલો હું છું, પણ રૂપથી ન્યારો છું. મારો આત્મા ગુણો વડે સત્તાથી પંચ પરમેષ્ઠિ રૂપ છે, સર્વ ગુણોને પ્રગટ કરવા માટે મ્હારો ઉદ્ધમ છે. જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર ગુણો વડે મ્હારો આત્મા શોભાયમાન છે. ઈત્યાદિ વિચારો રૂપસ્થ ધ્યાનમાં કરવા. રૂપસ્થ ધ્યાન વડે, આત્મા પરમાત્મદશાને મેળવે છે. આત્મામાં જ પરમાત્મદશા રહી છે, પણ ધ્યાન વિના તે પ્રગટતી નથી.

રૂપસ્થ ધ્યાન વડે વિકલ્પ-સંકલ્પવાળી ચિત્તદશાનો નિરોધ થાય છે, અનેક પ્રકારના મોહના ઉછાળાઓ સ્વયમેવ શાંત પડી જાય છે, રૂપસ્થ ધ્યાનથી અનેક શક્તિઓ પ્રગટે છે. અને મનની નિર્મલતા રહેજે થાય છે.

૪ રૂપાતીતધ્યાન-

સિદ્ધાવસ્થાનું ચિંતવન, તે નિરંજન, નિરાકાર, અરૂપી, વિદ્યાનંદસ્વરૂપી, ત્યોતિમંય, અજર, અમર, અસંગ, સિદ્ધ, હુદ્, અમલ, અગંધ, અરસ, અસ્પર્શ, અચ્છાદ, તેમજ અનંતગુણ યુક્ત સિદ્ધ સ્વરૂપનું ધ્યાન સિદ્ધાવસ્થાને પ્રાપ્ત કરાવે છે.

શુદ્ધ ધ્યાનના ચાર ભેદ—

૧-પૃથક્ત્વ વિતર્ક સવિચાર— જ્યારે કોઈ ધ્યાન કરનાર પૂર્વધર હોય ત્યારે પૂર્વગત શ્રુતને આધારે અને પૂર્વધર ન હોય ત્યારે પોતામાં સંભવિત શ્રુતને આધારે, કોઈ પણ પરમાણુ આદિ જડ કે આત્મરૂપ ચેતન એવા એક દ્રવ્યમાં ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, નાશ, મૂર્તત્વ, અમૂર્તત્વ આદિ અનેક પર્યાયોનું દ્રવ્યાસ્તિક, પર્યાયાસ્તિક આદિ વિવિધ નયો વડે ભેદપ્રધાન ચિંતન કરે, અને યથાસંભવિત શ્રુત જ્ઞાનના આધારે કોઈ એક દ્રવ્યરૂપ અર્થ ઉપરથી બીજા દ્રવ્યરૂપ અર્થ ઉપર કે એક દ્રવ્ય ઉપરથી પર્યાયરૂપ અન્ય અર્થ ઉપર ચિંતન માટે પ્રવૃત્ત થાય, તેવી જ રીતે અર્થ ઉપરથી શબ્દ ઉપર ચિંતન માટે પ્રવર્તે, તેમજ મન આદિ કોઈપણ એક યોગ છોડી અન્ય યોગને અવલંબે, ત્યારે તે ધ્યાન પૃથક્ત્વ વિતર્ક સવિચાર કહેવાય છે. વિતર્ક સહિત, વિચાર સહિત અને પૃથક્ત્વ સહિત એમ શુદ્ધધ્યાનનો પહેલો પાંચ પ્રકારે યુક્ત હોય છે.

૨-એકત્વ વિતર્ક અવિચાર—

વિવિધ નયનો આશ્રય કરીને રહેલું અને પૂર્વગત જે શ્રુત તે વિતર્ક કહેવાય છે. અર્થ, વ્યંજન અને યોગોનો જે પરસ્પર સંક્રમ તે વિચાર કહેવાય છે. અને દ્રવ્ય, પર્યાય તથા ગુણોનો જે સંક્રમ તે પૃથક્ત્વ કહેવાય છે.

એકપણાએ કરીને વિતર્ક કરીને અને વિચાર કરીને યુક્ત એવું એક પર્યાયવાળું બીજું શુદ્ધધ્યાન વાચુ રહિત

દેશમાં રહેલા દીવાની જેવું નિશ્ચય હોય છે— એકત્વ
વેતકં નિવિચાર.

તેથી ઉલટું જ્યારે કોઈ ધ્યાન કરનાર પોતામાં સંભ-
વેત શ્રુતને આધારે કોઈપણ એક જ પર્યાયરૂપ અર્થને
વધે તેમાં એકત્વ-અભેદપ્રધાન ચિંતન કરે, અને મન
આદિ વધુ યોગમાંથી કોઈપણ એક જ યોગ ઉપર અટકા
રહી શબ્દ અને અર્થના ચિંતનનું તેમ જ સિન્ન સિન્ન
યોગોમાં સંચરવાનું પરિવર્તન ન કરે ત્યારે તે ધ્યાન
“એકત્વ વેતકં અવિચાર કહેવાય છે” તેમાં વેતકં
અર્થાત્ શ્રુતજ્ઞાનનું અવલબન હોવાં છતાં “એકત્વ” અર્થાત્
અભેદ પ્રધાનપણે ચિંતવાય છે. અને અર્થ, શબ્દ કે યોગોનું
પરિવર્તન હોતું નથી.

પ્રથમ ભેદે પ્રધાન ધ્યાનનો અભ્યાસ દૈનિક યથા યજી જ
બીજા અભેદપ્રધાન ધ્યાનની યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે.
ઉપરના ક્રમે એક વિષય ઉપર સ્થિરતા આવતા મન નિઃપ્ર-
કંપ બને છે. અને પરિણામે સર્વજ્ઞપણું પ્રગટે છે.

આંતિમ શુદ્ધ ધ્યાન—

૩—સૂક્ષ્મ ક્રિયા પ્રતિપાતી— ત્યારે સર્વજ્ઞ ભગ-
વાન યોગનિરોધના ક્રમમાં ઉપરે સૂક્ષ્મ શરીરયોગનો
આશ્રય લઈ બીજા બાકીના યોગોને રોકે છે, ત્યારે તે
સૂક્ષ્મ ક્રિયા પ્રતિપાતી ધ્યાન કહેવાય છે. તેમાં ત્યાગ-
પ્રત્યાગ જેવી સૂક્ષ્મ જ શરીરક્રિયા બાકી રહેતી હોય છે.
તેમાંથી પદ્મ પદ્મ યવાનો સંભવ નથી.

સૂક્ષ્મ ક્રિયાની નિવૃત્તિ નામનું ત્રીજું શુદ્ધધ્યાન જે યોગેને રૂંધનાર અને ત્રીજા યોગને જેણે અર્ધો રૂંધ્યો છે એવા સર્વજ્ઞને હોય છે.

૪-સમુચ્છિન્ન ક્રિયા અપ્રતિપાતિ—

સર્વથા ઉચ્છિન્ન વ્યાપારવાળું ફરીથી કદાપિ ન પડે તેહ અને શૈલેશી અવસ્થામાં ઉત્પન્ન થનારું ચોથું શુદ્ધધ્યાન સમુચ્છિન્ન ક્રિયા અપ્રતિપાતિ નામનું છે. તે ધ્યાન પર્વતની જેવા કંપરહિત સર્વજ્ઞને હોય છે. વ્યુપસ્તક્રિયા નિવૃત્તિ અથવા સમુચ્છિન્ન ક્રિયા નિવૃત્તિ.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે શુદ્ધધ્યાન ચાર પ્રકારનું છે, તેમાં પહેલાં બે ધ્યાનનું ફળ દેવલોકની પ્રાપ્તિરૂપ છે. અને તે અગિયારમા ને બારમા ગુણુસ્થાનકે સંભવે છે. તથા છેલ્લા બે ધ્યાનનું ફળ મહોદય-મોક્ષ છે અને તે તેરમા અને ચૌદમા ગુણુસ્થાનકે છે.

પંચાચાર સંબંધી નિયમો તથા પાળવા સંબંધી સૂચના. તેમાં જ્ઞાનાચાર સંબંધી નિયમો—

(શ્રી સોમસુંદરસૂત્ર વિરચિત કુલકમાંથી)

૧-જ્ઞાન આરાધન હેતે મારે હંમેશા પાંચ ગાયાઓ ગણવી, કંડાચ કરવી અને પરિપાટીથી (કમવાર) પાંચ પાંચ ગાયાનો અર્થ ગુરુ સમીપે ગ્રહણ કરવો.

૨-વળી હું બીજાઓને બાણવા માટે પાંચ ગાથાઓ
ખું, અને બાણનારાઓને હંમેશા પરિપાટીથી (કમવાર)
ચિ પાંચ ગાથા આપું. (બણાણું, અર્થ ધરાણું વગેરે)

૩-સિદ્ધાંત-પાઠ બાણવા વટે વધીશ્વરમાં પાંચસો,
પરિશર શ્વરમાં આઠસો અને શ્રીધમ શ્વરમાં ત્રણસો ગાથા
માણ સદાચાર ધ્યાન સદાય કર્યા કરું.

૪-પરમેષ્ઠિ નવપદ (નવકાર મહામંત્ર)નું જોડસો વાર
સદાય રટણ કરું.

જ્ઞાનાચાર પાળવા સંબંધી મુચના—

૧-જે જે ધર્મશાસ્ત્ર બાણવા ગણવા તે બધા અકાળ
જેના—(કરેક સધ્યા વખત મધ્યાહ્ન સમય તથા મધ્ય રાત્રિ)
૧૨૦ યોગ્ય અવસરે જ બાણવા-ગણવા.

૨-ધર્મશુરુ અને વિદ્યાશુરુનો ઉચિત વિનય સાચવીને
જ બાણવું-ગણવું.

૩-જ્ઞાન-જ્ઞાનીનો યોગ્ય સત્કાર કરી શુદ્ધ પ્રેમભાવથી
તણવું ગણવું.

૪-શાસ્ત્ર બાણવા માટે યોગ્યતા નેજાવવા શરૂ થોમ-
ઉપધાન કરીને પદન-પાદન કરવું.

૫-જેમની પાસેથી આપણને જ્ઞાનનો લાભ થયો હોય
તેનું નામ કોઈ પૂછે તો તરત જાહેર કરવું. પરંતુ જય કે
અન્યદિગ્ધ શ્રિપત કારણથી તે મુખાવણું નહિ.

૩ રૂપસ્થધ્યાન-

સમવસરણુનાં ખેઠેલા તીર્થંકરનું સ્વરૂપ ચિંતવવું, ત્રણ ગઠ અનુક્રમે રજત, સુવર્ણ અને રત્નના, રજતગઠ ઉપર સુવર્ણના કાંગરા, સુવર્ણગઠ ઉપર રત્નના કાંગરા અને રત્નના ગઠ ઉપર મણિના કાંગરા શોભી રહ્યા છે.

અશોકવૃક્ષ પ્રભુના શરીરની ઉંચાઈથી ખાર ગુણો ઉંચો રહેલો છે. સુરપુષ્પવૃષ્ટિ-દેવો જનુ પ્રમાણ પંચ વર્ણના સુગંધી પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરી રહ્યા છે. દિવ્યધ્વનિ-પ્રભુ માલકેશ રાગમાં દેશના આપી રહ્યા છે, તેને દેવતાઓ વાંસળીઓના સૂરથી પૂરે છે યોજન પ્રમાણ દેશનાભૂમિમાં સહુ સહુની ભાષામાં સમજી જાય છે. ચારે બાજુ આઠ ચામરો વિંઝાઈ રહ્યા છે. પ્રભુજી રત્નસિંહાસન ઉપર ખિરાજમાન થયા છે. ઉપર ત્રણ છત્રો મણિ, માણેક અને મોતીથી શોભી રહ્યા છે. પ્રભુજીની પાછળ લામંડલ છે તે ખાર સૂર્ય જેવું તેજસ્વી છે. દેવતાઓ આકાશમાં દુન્દુભિ બજતી રહ્યા છે. હે ભવ્યજીવો ! આ પ્રભુને સેવો, એવો ધ્વનિ ઉત્પન્ન કરી રહ્યા છે.

દુઃખ, હારિદ્ય, ઉપદ્રવ, રોગ, શોક, મારીવગેરે સવાસો યોજનમાં નાશ પામ્યા છે, અપાયાપગમાતિશય, જ્ઞાનાતિશય, પૂજાતિશય અને વચનાતિશય એ ચાર મૂળ અતિશયો વડે પ્રભુ શોભી રહ્યા છે. આવી રીતે સમવસરણની ચિંતવના કરવી તેને રૂપસ્થ ધ્યાન કહે છે.

ભગવાનની પ્રતિમા આગળ વિનયપૂર્વક બેસી એકા-

અચિત્તથી ભગવાનના ગુણોનું સ્મરણ કરવું અને તેવા સદ્ગુણો કે જે આત્મામાં આચ્છાદિત રહ્યા છે, તેને પ્રગટ કરવા ધ્યાન ધરવું, આઠ કર્મ રૂપી છે. અને તેના સંબંધમાં પોતાનો આત્મા અનાદિકાળથી રહ્યો છે, રૂપમાં રહેલો એવો મારો આત્મા વસ્તુતઃ રૂપથી ન્યારો છે, સિદ્ધની સમાન અનંતગુણમય છે, ઈત્યાદિ જે ભાવના બાવવી તેને રૂપરૂપધ્યાન કહે છે, રૂપમાં રહેલો હું છું, પણ રૂપથી ન્યારો છું. મારો આત્મા ગુણો વડે સત્તાથી પંચ પરમેષ્ઠિ રૂપ છે, સર્વ ગુણોને પ્રગટ કરવા માટે મહારો ઉદ્યમ છે. જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર ગુણો વડે મહારો આત્મા શોભાયમાન છે. ઈત્યાદિ વિચારો રૂપરૂપ ધ્યાનમાં કરવા. રૂપરૂપ ધ્યાન વડે, આત્મા પરમાત્મદશાને મેળવે છે. આત્મામાં જ પરમાત્મદશા રહી છે, પણ ધ્યાન વિના તે પ્રગટતી નથી.

રૂપરૂપ ધ્યાન વડે વિકલ્પ-સંકલ્પવાળી ચિત્તદશાને નિરોધ થાય છે, અનેક પ્રકારના મોહના કોણાઓ સ્વયંમેવ શાંત પડી જાય છે, રૂપરૂપ ધ્યાનથી અનેક શક્તિઓ પ્રગટે છે. અને મનની નિર્મલતા રહેતે થાય છે.

૪ રૂપાતીતધ્યાન-

સિદ્ધાવસ્થાનું ચિંતવન, તે નિરંજન, નિરાકાર, અરૂપી, ચિદાનંદસ્વરૂપી, ત્યોતિમય, અજર, અમર, અસંગ, સિદ્ધ, ભુક્ત, અવર્ણ, અગ્રંથ, અરક્ત, અરૂપરૂપ, અચાળ, તેમજ અનંતગુણ ગુણ સિદ્ધ સ્વરૂપનું ધ્યાન સિદ્ધાવસ્થાને પામી શકાય છે.

આકાર રહિત, જ્ઞાનાનંદ સ્વરૂપ, નિરંજન સિદ્ધ પ
ત્માનું વા સત્તાથી સિદ્ધ સમાન એવા પોતાના આત્મા
જે ધ્યાન કરાય છે, તેને રૂપાતીત ધ્યાન કહે છે.

યોગી આઠ ક્રમ આદિ રૂપી પદાર્થોથી રહિત
આત્મસ્વરૂપનો વિચાર કરે છે, ત્યારે યોગીનો આ
પરમશુદ્ધ દશાને પ્રાપ્ત કરે છે.

જેમ જેમ રૂપાતીત ધ્યાનની વૃદ્ધિ થતી જાય છે તેમ
તેમ વાર્તાદિ વિશિષ્ટ રૂપી પદાર્થોમાં થતું અહં અને મમ
વિલય પામે છે. અને બહારમાં હું તુંની કલ્પનાનું જોર
પામે છે. જેમ મીઠાની પુતળી સમુદ્રમાં ઓગળી જાય
અને પોતાના રૂપનો ત્યાગ કરે છે તેવી જ રીતે મન
ચંચળતાનો રૂપાતીત ધ્યાન ધરતા નાશ થાય છે. નિર્લેપ
નિરાકાર એવો પોતાનો આત્મા છે. પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપ
ધ્યાન કરતો છતો પોતે આત્મા શુદ્ધ રૂપને પ્રાપ્ત કરે છે.
શુદ્ધ નિરંજન નિરાકાર એવું આત્માનું સ્વરૂપ તબ્બ કાતમ
અવસ્થાનું નથી.

રૂપાતીત ધ્યાન કરનાર યોગી દુનિયાની જગતની મુક્તિ
પામે છે અને પોતાના શુદ્ધ આનંદને પ્રાપ્ત કરે છે.
રૂપાતીત ધ્યાનના વિચાર વગર યોગી બાહ્ય દેહના નામ
જોડે સ્વરૂપ આકાર વગર કલ્પ-યોગને મૂલી જાય છે.
આકાર વિનાં વિષે જરા માત્ર પશુ અહં અને મમત્વ રૂપ
વધુ નથી.

જેમ જેમ મન સ્વરૂપની રૂંડા થાય છે, અને

તેથી તે સમાધિપણના સુખને પામે છે. મનની નિર્વિકલ્પ-દશાને સમાધિ કહેવામાં આવે છે.

આત્મા બાહ્યદશાથી પરાહ્મુખ થઈને પોતાના સ્વરૂપમાં જેટલો કાળ સ્થિર રહે છે, તેટલા કાળની સમાધિ કહેવામાં આવે છે.

સમાધિથી અજ, અમર, અખંડ, નિરાખાધ, નિરંજન, નિરાકાર, પરમ, પરમેશ્વર, અરૂપી, ચૈતન્યસ્વરૂપનો-સાક્ષાત્-કાર થાય છે. પર-સ્વભાવમાંથી રમણતા છૂટે છે અને સ્વ-સ્વભાવમાં રમણતાની મૂળ લાગે છે. ચૈત્યમશ્ચકતા રંગની પેઠે નિરાલંબન ધ્યાનનો રંગ જૂટતો નથી, પરના આલંબન વિના આત્માની જ્ઞાનાદિ અંતરચ્છદિમાં ચિત્તની લય-લીનતા ઘસાથી દુનિયાનું જ્ઞાન ખૂણાય છે.

બાહ્ય શરીર નાભાદિવડે દુનિયા એવા યોગીને જો તેમ એલે છે તે પણ બરનિદ્રાજીને જેમ તે વખતે બાહ્યનું જ્ઞાન હોતું નથી, તેમ તેને બાહ્યની જરામાય સારી-જોડી અસર થતી નથી. તે વખતે તેનું મન આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપમાં લાગેતું હોય છે. અંતર સન્મુખ મન હોય છે ત્યારે શરીર તથા અમુક માટું નામ, અમુક કાળ, અમુક ગંધ, અમુક વંશ, અમુક પરિવાર વિગેરેમાં મનની રમણતા રહેતી નથી. આ પ્રમાણે રૂપાલીન જ્ઞાન કરવા ચૈતન્ય છે. પરમજ્ઞાન અપ્રમથ પ્રવૃત્તિને સંજ્ઞાય છે.

પડિલેલ્યા વગર એસી જવાય તો અને કટાસણા (કાંબળી) વગર એસી જવાય તો (તત્કાળ) પાંચ નમસ્કાર (અમારું મહા) દેવા. અથવા પાંચ નવકાર મંત્રનો જાપ કરવો.

૨-ભાવાસમિતિ-ઉવાડે મુખે (મુકપત્તિ રાખ્યા વગર) બોલવું જ નહિં. તેમ છતાં ગફલતથી એટલીવાર ખુદ્ગા મુખે બોલી જાઉં, તેટલીવાર (ઝરિયાવહીપૂર્વક) લોગસનો કાઉરસગ્ગ કરું.

આહાર-પાણી કરતાં તેમ જ પ્રતિક્રમણ કરતાં કોઈ મહત્ત્વના કાર્ય વગર કોઈને કાંઈ કરું નહિં. એટલે કોઈ સંગાથે વાતાંલાપ કરું નહિ એ જ રીતે આપણી મુખે નિર્વાહી શકાય અને ઉપયોગમાં લાડી શકાય એટલી જાણી ઉપચિની પડિલેલ્યા કરતાં હું કદાપિ બોલું નહીં.

૩-એવળા સમિતિ-ખીજ-નિદ્રોપ પ્રાસુક (નિશ્ચિંત) જ્યાં પ્રથમે ત્યાં સુધી ખાનાને પ્રયોજન (ખપ) છતાં ખાન (પાનુજ્યા) નું મનન કરું નહિં, વળી અચ્ચગળ (ગાળા કમરનું) જ્યાં નું કરું નહિં, અને જરવાળી (મરણવું) નો નિર્ધાર કરીને કરું નહિં.

દાંડો પ્રમુખ પોતાની ઉપધિ જ્યાં ત્યાં (અસ્તવ્યસ્ત ઢંગધડા વગર) મૂકી દેવાય તો તે બદલ એક આયંબિલ કરું. અથવા ઉના કાઉસગંગ મુદ્રાએ રહી એક સો પ્રહોક યા સો ગાથા જેટલું સજ્જાયા ધ્યાન કરું.

૫-પારિઠાવણિયા સમિતિ-લઘુનીતિ, વડીનીતિ કે ખેળા-દિકતું ભાજન પરઠવતાં કોઈ જીવનો વિનાશ થાય તો નિચી કરું.

અને અવિધિયી (સદોષ) આહાર-પાણી પ્રમુખ વહોરીને પરઠવતાં એક આયંબિલ કરું. વડીનીતિ કે લઘુનીતિ કરવાના કે પરઠવવાના રવાને “ અણુજલજલ જરમુગ્મદો ” પ્રથમ કરું તેમ જ તે લઘુ-વડીનીતિ પાણી લેખ અને ડગલ પ્રમુખ પરઠવ્યા પછી ત્રણ વાર પોસિરે કરું.

૬-૭-૮-મન-વચન-કાયગુપ્તિ-મન અને વચન રાગ-મય રાગાકુળ થાય તો હું એક નિચી કરું, અને જો કાય કુચેશ થાય-ઉન્માદ જાગે તો ઉપવાસ અથવા આયંબિલ કરું.

મહાનત સંબંધી નિયમો—

૧-અહિંસાનતે-જેકંદ્રિય પ્રમુખ જીવની વિસાધના (પ્રાણહાની) માતા પ્રમાદાન્યકુચી યઈ જાય તો તેની કંદ્રિયો જેટલી નિચીઓ કરું.

૨-સત્યનતે-જપ, કોષ, લોખ અને દારપાદિને પણ ધર્મ ધર્મ હુલું બોલી જકડે તો આયંબિલ કરું.

વિચાર સંબંધી નિયમો

પ્રતિદિવસ કર્મકૃત્ય અથવા ચોવીસ કે વીસ યોગરૂપનો
કાર્યક્રમ કરું અથવા એટલા પ્રમાણમાં સત્કાર્યધ્યાન
કાર્યક્રમમાં રહી સ્થિરતાથી કરું.

નિદ્રાદિ પ્રમાણે મંડલીનો જાગૃત્ય (મંડલીનાં
વર્ગો વખતે વાગ્ય ન થઈ શકે) તે એક આયોજિત
કરું અને સાધુ સાધુઓની એક વખત વિશ્રામણ-વૈયાવચ્ચ
નિશ્ચયે કરું.

સંધ્યાકાલિનો ક્રોડો અંગત ન હોય તે પણ ઉપુ શિષ્ય
(બાળ) અને જ્ઞાન સાધુ પ્રમુખનું પરિવેશ કરી આપું.
તેમ જ તેમના જેજ પ્રમુખ કાળની કુટિને પરદાવા વિગેરે
કામ પણ હું વધારાથી કરી આપું.

વીર્યાચાર સંબંધી સૂચના—

સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક કે શ્રાવિકા અને તેમ પેત્રપેતાના
અધિકાર અનુસાર કરવા કર્મ કરવા.

પેતાના મન, વચન અને કાયાના કર્મો જાગૃત્યને
જોખવા વગર વધારાથી તેનો સંકુચિત કરવો.

મતલબ કે સાધુ-સાધ્વીએ સ્વ-સમજાવણી (પત્ર
મહાત્માનું પાઠન, પાંચ મંદિરોનું દર્શન, ત્રણ કાળનું
કરવું અને મન, વચન, કાયાની શુદ્ધિ) કરવાના પોતાનું
કર્મ જાણી, વીર્ય જોખવું નહિ; તેનો કોઈ કોઈ એક ઉપ-
યોગ નહિ કરતાં સદાય સંકુચિત કરવા જ હક સંપન્ન.

પોતાની છતી શક્તિનો સદુપયોગ થાય તે જ સાધક બાકી જે તેનો ગેરઉપયોગ થાય તે તો સંસારવૃદ્ધિ માટે જ સમજવો.

આ સર્વ નિયમોને જે (શુભાશયો) વૈરાગ્યથી સમ્યક્ રીત્યા પાળે છે, આરાધે છે. તેમની અહય કરેલી દીક્ષા સફળ થાય છે. એટલે તે શિવસુખ ફળને આપે છે. ઇતિસમ.

આદર્શ સાધુતા—

- ૧ મુહપત્તિનો ઉપયોગ રાખવો.
- ૨ રસ્તે ચાલતા વાર્તાલાપ કરવો નહિં.
- ૩ વિગઈઓને તાલપુટ વિષ જેવી સમજવી.
- ૪ શુધાવેદનીય સમાવવા માટે જ આહાર કરવો.
- ૫ આહાર તથા નિદ્રા ઘટાડવા પ્રયત્ન કરવો.
- ૬ શક્તિ ગોપવ્યા વિના બાહ્ય તથા અક્યંતર તપનનીય શિશવનું.
- ૭ ઇન્દ્રિયોને ઢમવા માટે પ્રયત્ન કરવો.
- ૮ ઉપાસન સાંમગળતા હવે પામવો. તથા પ્રસાદ સાંમગળતા જ્ઞાન પામવી.
- ૯ પોતાનાથી માટા સાથે વિનયનું ઉચ્ચત્વન ન કરવો.

૧૦ પોતાનો આત્મા સંયમમાં કેટલો વધ્યો છે તેનો નિરંતર વિચાર કરવો.

૧૧ વસ્ત્ર, ખાત્ર અને શરીર અને આંહિની ચોક્કા સંસાર વધારશે અને સંયમની ચોક્કા સંસાર પટારશે. માટે સંયમની ચોક્કા વધારવા પ્રયત્ન કરવો.

૧૨ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રને ઉપકારક હોય તેવી વાતો કરવી પરંતુ બીજી વાતો કરવી નહિં.

૧૩ કોઈની સાથે મોટા સ્વરે બોલવું નહિં.

૧૪ જેની નિશ્ચયમાં હોઈએ તેની આજ્ઞા વિના કાંઈ પણ કરવું નહિં.

૧૫ જની શકે તો વર્ગમાં વલ્લવાર હોવા કરવો.

૧૬ સામાજિકમાં વિવિધ અભિનય કરવા.

૧૭ દર પાંચેકે પ્રાયશ્ચિત લેવું.

૧૮ જેમ જને તેમ કાપ મોડો કાઢવો. એક નહિના પહેલા કાઢવો જ નહિં.

૧૯ પરના પૂર્ણાંત જેવા માટે આંધણા, સંનિવળવા માટે બહેણા, જોડવા માટે મૂંઝા બનવું.

૨૦ સાધારણ રંગોમાં ઉપચાર કરાવવાની ઇન્જા કરવી પણ કરવી નહિં.

૨૧ નિર્દોષ આદાર-પાણી અને વસ્ત્રની નવેપણા કરવી.

૨૨ વિહાર તથા જ્ઞાનાદિ વિષય વિચરના સર્વ નહિં.

- ૨૧ અવિનીત આત્મા તિરસ્કારને પાત્ર થાય છે.
- ૨૨ આત્મહિતેચ્છુએ પ્રત્યેક પળે વિનયનો મંત્ર વિસરવો ન જોઈએ.
- ૨૩ સુવિનીત આત્મા ગચ્છમાં પૂજ્ય સ્થાન પામે છે.
- ૨૪ આત્મશોધક સ્વાધ્યાયનું રટન અને નિરથંક પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ હોવો જોઈએ.
- ૨૫ ગુરુઓ તરફથી અનુશાસન હિતશિક્ષા અપાતી હોય ત્યારે ગમે તે સંયોગમાં ક્રોધનો સહેજ પણ આવેશ ન લાવવો પણ ચિત્તમાં આનંદ અને મુખપર પ્રસન્નતા ઝળહળવી જોઈએ.
- ૨૬ આચારહીનોનો સંસર્ગ, તેમની સાથેનો વ્યવહાર ન રાખવો જોઈએ.
- ૨૭ હાસ્ય ને ક્રીડાનો ત્યાગ એ સાધુતાની શોભા છે.
- ૨૮ અધિક પડતું બોલવું એ ભયંકર દુર્ગુણ છે, તે ધ્યાનમાં રાખી અદ્ય ને પ્રયોજન પુરતું જ બોલવાનું રાખવું.
- ૨૯ વારંવાર પ્રેરણા વિનાજ સંયમમાં અપ્રમત્ત રહેવાની જાગૃતિ કેળવવી.
- ૩૦ યોગ્ય કાળે શિક્ષાદિ ક્રિયાઓ કરવી.
- ૩૧ ગુરુ મહારાજને ક્રોધ ઉત્પન્ન કરાવવો નહિ, પોતે પણ ક્રોધાયમાન થવું નહિ.
- ૩૨ પારકાં છિદ્ર જોવા નહિ, એની ગવેયણા ન કરવી.

પ્રાપ્તિ માટે યેરક વચનો

૩૩ આચાર્ય જગવંતને કુપિત બહી પ્રયત્નથી છુટ કરે.
અંગલી જોડવા પૂર્વક ફરી આમ નહિ કરું જેમ
નયતાપૂર્વક કરે.

૩૪ શુદ્ધ પુરુષોએ આચરેલા માર્ગવ્યવહારને અનુસરવું.
જેમ કરવાથી લોકમાં મહાંને પાત્ર થવાનો પ્રસંગ
આવતો નથી.

૩૫ શુદ્ધ મહારાજના ચિત્તને પ્રસન્ન રાખનારા બનવું જોઈએ.
૩૬ વગર પૂછે ફરી જોડવું નહિ પૂછે ત્યારે પણ સ્વયં
હોય તે જ જોડવું.

૩૭ કોઈના પ્રસંગને નિમ્નજ બનાવવો.

૩૮ આત્મદમન પ્રથમ કરવું. આત્મા દુર્લભ છે. દાંત આત્મા
હિમય લોકમાં મુખી થાય છે.

૩૯ આત્મદમનમાં અમોઘ સાધનો સંયમ અને તપ છે.

૪૦ પ્રમદપણે કે પ્રમદનપણે શુદ્ધ પુરુષોને પ્રતિજ્ઞા ન કરવું.

૪૧ શુદ્ધ વચન-આસા આસનપર જોડા જોડા ન સાંભળવી.

૪૨ શુદ્ધની સન્મુખ પગ લાંબા કરી જોડવું નહિ.

૪૩ શુદ્ધ મહારાજ જોડવા પછી શું જા ન જોડી રહેવું. ઉચ્ચ
કેનર સાધવો.

૪૪ અવધારણી જાણ કરી જોડવી નહિ.

૪૫ જોડવાએ જોડવી પુરુષ સાથે કેઈવધ સમને જોડ
રહેવું કે વાતચીત કરવી નહિ.

જેના પ્રભાવથી આ જગતમાં સૂક્ષ્મ અને ખાદ્ય પદાર્થોનું સ્વરૂપ જાણવામાં આવે છે તે જિનાગમ નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. ૨

જે કિલ્લ અથવા આઠ ભારે કમંના બંધનવડે જીવ આ સંસારમાં ભ્રમણ કરે છે, અને જેમ તે કમંની નિર્જરાથી સંવર ગુણે કરીને સહિત થયેલો જીવ મોક્ષ પામે છે ઇત્યાદિ સવિસ્તર હકીકત જેનાથી જણાય છે તે સિદ્ધાંતનું તમે સ્મરણ કરો, તથા જેમના પ્રસાદથી તે સિદ્ધાંત પણ જાણવામાં આવે છે તેવા ગુરુમહારાજનું વિશેષે કરીને સ્મરણ કરો. ૩-૪

શ્રી આચારાંગના પહેલા સૂત્રમાં ગુરુની સેવા કરવાનું સ્કંદપણે બતાવ્યું છે, તે જાણીને (જાણ્યા છતાં) હે વિદ્વાન ! પોતાના ગુરુની સેવા કરવમાં કેમ ત્રીકાય છે-શિયિલ થાય છે. ૫

તેથી કરીને હે સૌમ્ય ! આ ગુરુનું આરાધન અતિ ગરિષ્ઠ-મહત્ત્વવાળું જાણીને આલોક અને પરલોકની લક્ષ્મીનું કારણ આ પણ જાણ ૬

હે જીવ ! તારા ઉપર ત્રણ જગત રોય કરે તો પણ તારું દુર્ગતિમાં ગમન થશે નહીં અને તે ત્રણ જીવન તારા પર તુટ થાય તો પણ કદાપિ તું સદ્ગતિનો માર્ગ પામીશ નહીં પણ જો તારો આત્મા રોય કરશે તો તને અવશ્ય દુર્ગતિના માર્ગે લઈ જશે. અને તે તારો આત્મા કોઈપણ પ્રકારે તુટમાન થશે તો સુખેથી મોક્ષમાં લઈ જશે. ૭-૮

જો તારા ગુણ ઉપરના રાગથી લોકો આ જવમાં તારી સ્તુતિ કરે છે અને નમસ્કાર કરે છે પણ તારા ઉપરના રાગથી નથી કરતા તો પછી તું તે સ્તુતિ કરનારના ઉપર કેમ રાગ કરે છે ? ૯

હે શુભ ! પરગુણને યદ્યપ્ત કરવામાં જ બદ્ધ આદર વાળો જે મુદ્દા પુરુષ તારા ગુણોને યદ્યપ્ત કરે છે, તેના ઉપર જો કે તું રોષ નથી કરતો [તે ક્રોધ જ છે] પણ તેના પર તું રાગ કેમ કરે છે ? [પોતાની વસ્તુ ચોરનાર ઉપર તો રાગ ન જ હોય !] ૧૦

તથા પછી પરના દોષ યદ્યપ્ત કરવામાં જ તત્પર એવો જે પુરુષ દુઃખને ઉપન્ન કરનારા તારા દોષોને યદ્યપ્ત કરે છે, તેના ઉપર જો કે તું રાગ કરતો નથી [તે ક્રોધ] પરંતુ તેના ઉપર રોષ કરવો કેમ યોગ્ય હોય ? (ખરી રીતે તો તે દોષ યદ્યપ્ત કરનારના પરરાગ કરવો જોઈએ) ૧૧

હે મુદ્દા ! તું પર્વત ઉપર બળતા અગ્નિને જુવે છે, પણ પોતાના પગની નીચે બળતા અગ્નિને જોતો નથી, કેમ કે તું ખીલતો શિખામણ આપે છે, પણ કદાચ કદાચ પછી પ્રભાતે પોતાના આત્માને શિખામણ આપતો નથી. ૧૨

જેઓ અન્ય જનોને શિક્ષા નાપાપમાનિવદ્યપ્ત દોષ તેમની મનુષ્યોનાં કર્મ નમતા હોય ? [ન જ હોય] પરંતુ જેઓ પોતાના આત્માને શિક્ષા આપવામાં નિવૃત્ત હોય, તે પુરુષોનો જ મનુષ્યમાં ગમતા હોય છે. ૧૩

જેનો સ્વામી અધ્યાદારી, જેને આધારસ્થાની યુગાની યોગી ? યોગી પુરુષોના મનમાં તે શી અસ્તિ હોય અને શ્વેા આનંદ હોય ? શુદ્ધોએ કરી છે સંપૂર્ણ નથી તેા આત્મપ્રગ્નસા યા કામની છે અને શુદ્ધોથી સંપૂર્ણ તેા તેા પશુ આત્મપ્રગ્નસા શુ કામની છે ? અનુકૂળતામાં પ્રેમાશ્રય પ્રશ્નો અને પ્રતિકૂળતામાં બેદરશન કરવું.

સમાધિ શતકમાંથી—

અમેનમિદં દૃશ્યમદૃશ્યં વેતતં ઠતઃ

કય દૃશ્યમિદં કય નુશ્યમિદં, મત્તવત્વાદ્દ ન્યામ્વતઃ તદ્દશ

આ દૃશ્ય તે જડ છે, અને અદૃશ્ય તે વેતત છે. ત્યારે કયાં રીપ કરું ? કયાં તોપ માનું ? મારે હવે હું નમ્વત્તય જ થાઉં છું.

વિવેચનઃ— આ કન્દ્રિયોથી પ્રતીપમાન, દૃશ્ય, સ્પર્શ, મન, વગ્ની, વર્ણાદિકુળા સાત પાતુ. અનેક પ્રકારના સ્પર્શો, પરચર, હાટ, ખીડ, પાટ પાટકા, વજ્ર, પત્થ, મેઝ, પુરલી, બાગ, મિષ્ટાન્ન વિગેરે સર્વ અનંતન એટલે જડ છે અને જે જડ છે તે સાત યત્રી રહિત છે. જડમાં સુત-દુગ્ધ બળવાની મણિ નથી. તથા અનુક્રમારો મિત તે બાવરતી મણિ જડમાં નથી. જે જે પદાર્થો બાવે દેખાય છે, તે તે સર્વ પદાર્થો જડ અનુપત. જે દૃશ્ય વસ્તુ તે જડ છે. અને અમોહિતમાય, અવમોહિતમાય, અસામોહિતમાય, અને કાલ જે સાર દ્રવ્યને રજીને બાધિતુ અલકન તત્ત્વ તે જ આત્મા છે તેા દૃશ્ય અને લોક દેખા ઉપર પ્રતેષી.

૨૨૨   પો જિન-ગુણ-રતનાર - તરખ મુક્ત મારવે

તો જુન મુનિસજ તે મમવારે તકન તરે જ. માત્ર
આત્માને રૂપે રીતે રસ રાગ મમતાથી માલે છે. મસાલે
મીઠાજનમાં દેખાવા નથી.

૧લી મુનિસજ જાણે છે કે આ મુનિપાતરી રાજ
સરખી મિથ્યા છે. તો તેમાં હું કેમ રાગુ' ? મુનિપાતરી
કહો કોઈની ગર્વ નથી. અને ગયો ગણ નહીં. માટે સંસારની
સર્વ બાજુ છે તે બાજુગરની બાજુ સમાન મિથ્યા છે.
ફળ એક અતણ એનો આત્મા તે જ સત્ય છે; અને તે
આત્મસ્વરૂપ હું છું. હું મારા આત્માના જ્ઞાનસ્વરૂપમાં
મસ્ત છું. મારે બીજા કોઈની ચારી નથી. પરવા નથી. કોઈ
બીજો મારું જાતું કરનાર નથી. પોતે હું જ છું. કર્મ જે
શાતા વેદનીય વા અશાતા વેદનીયરૂપ ફળ આપે તો તે
જ્યાં સુધી કર્મના સંબંધમાં છું, ત્યાં સુધી લોગવધુ' પડ્યો
પણ હવે કર્મની પણ મારે ચારી નથી, કારણ કે કર્મ એ
જડ છે અને જડરૂપ કર્મના યોગે જ હું હુ બી યાઉં છું
તો તેનો સંબંધ હવે કેમ કરું ? તેની મિત્રતામાં કશો
સાર નથી.

અનાદિકાળથી એકેન્દ્રિયાદિ ગતિમાં અનંતીવાર હું
કર્મના યોગે બટકયો અને હુ:બી થયો. હવે જાણી જોઈને
કર્મની સાથે પ્રેમ કરું ? અલબત્ત હવે નહિ કરું.

હવે મેં મુનિપદ અંગીકાર કર્યું, તેથી હું મોક્ષનો
સાધક બન્યો. ગૃહસ્થાવાસ, ધન, સ્ત્રી કુટુંબ છોડીને અણ-

મોધિ ચતુર્થાથી

કર પચો, તો હવે એક મોઢા વિના મોઢા વીંછ કોઈ
તની રૂઢા નથી. મોટા પાદશાહની પણ મોઢા પચા નથી,
પચતો પાદશાહ પણ તે કમરાજનો રાસ છે. તેની કું
પચા કરે? તે મને શું આપનાર છે?

નિંદક પુરુષો જાણે નિંદો, તેમ દોષી આત્માઓ દોષ
જાણે, તો પણ તે મુનિરાજને કંઈ નથી. જેકું નમો મન,
તેવા નમો માયાના સંગી અને માયાના બીજા માયાના
સંગારી જીવો સમજે, તેથી કંઈ આત્મલિપ્ત થતું નથી.

સાત્રીય કે સંસારી જીવો મુનિરાજને શિશુક સમજે,
ગાંધા સમજે, તો પણ તેથી મુનિરાજનું કંઈ અનુભવ નથી.
શુદ્ધ્યાવાસ અને મુનિપદમાં આશ્રય અને સ્ત્રીન જેટલો
દૂર છે. મુનિપદ મોટું છે એમ તીર્થધર જાણવાને પ્રજા છે.

પરમાત્મપદરૂપ ભક્તી-નિરૂપ કોઈની સ્વીકારી નથી.
જે સ્વરૂપ પ્રગટ કરે, તે પરમાત્મરૂપ ભક્તીને પામે.

મુનિરાજ આવી રીતે નિંદા-શુભિના પચતોયે નવાજ
માન પડા નથી. નેતોત અને સમનીતમાં સમજાવી દેવ
છે સંસારી જીવો મને તેમ કોહે તો તે લીન-નમાં નવુત
નથી. મને પ્રમાણ કર જે નાવે તે સમજાવે જલન કરવા
જેવા મુનિ પરમમુખિયાં સમજ સુખ પામે છે.

શ્રી મહાવીરસ્વામીના પૂર્વે પચીશમે ભવે નંદનમુનિએ કરેલી આરાધના

નિરંતર માસોપવાસ કરવા વડે પોતાના શ્રામણ્યને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ પહોંચાડતા તે નંદનમુનિ ગુરુની સાથે વિહાર કરવા લાગ્યા. તે કેવા હતા ?

ખન્ને પ્રકારના અપધ્યાન (આર્ત-રોદ્ર) થી અને વિવિધ બંધન (રાગ-દ્વેષ) થી વશુંત હતા, ત્રણ પ્રકારના દંડ (મન-વચન-કાય) ત્રણ પ્રકારના ગારવ (ઋદ્ધિ-રક્ષ શાતા) અને ત્રણ જાતિના શલ્ય (માયા-નિવાન-મિથ્યાત્વ) થી રહિત હતા, ચાર કપાયને તેમણે ક્ષીણ કર્યા હતા, ચાર સંજ્ઞાથી વશુંત હતા, ચાર પ્રકારની વિકથાથી રહિત હતા ચતુર્વિધ ધર્મમાં પરાયણ હતા અને ચાર પ્રકારના ઉપસર્ગોથી પણ તેનો ઉદ્યમ અરુખલિત હતો, પાંચ મહાવ્રતમાં સદા ઉદ્યોગી હતા, પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયના સદા દ્વેષી હતા, પ્રતિદિન પાંચ પ્રકારના સ્વાધ્યાયમાં આસક્ત હતા, પાંચ પ્રકારની સમિતિને ધારણ કરતા હતા, અને પાંચ ઇન્દ્રિયોને જીતનાર હતા. છકાયના રક્ષક હતા, ત્રણ ગુપ્તિવાલા હતા. સંયમના સત્તર પ્રકાર તથા સત્યાવીશ ગુણવાલા હતા.

૧ કાલ અને વિનય વગેરે જે આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચાર કહેલા છે, તેમાં મને જે કોઇપણ અતિચાર લાગ્યો હોય તો તેને મન, વચન, કાયાથી હું નિંદુ છું.

૧ નિઃશકિત વિગેરે જે આઠ પ્રકારના વ્રતોનાચાર

દયા છે તેમાં એ કોઈપણ અતિચાર થયો હોય તો તેને મન-વચન-કાયાએ કરી વોહિરાણું છું.

૧ લોભથી કે મોહથી મેં પ્રાણીઓની સહન કે બાંધર હિંસા કરી હોય. તેને મન-વચન-કાયાથી વોહિરાણું હું. દારૂ, શય, ક્રોધ અને લોભ વિગેરેથી મેં જે મુઠા મરણ કર્યું હોય તે સર્વ નિંદું છું. અને તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત ત્રાસડું છું. રાગ-દેવથી થોડું કે મહું જે કાંઈ મેં બદલ પરદ્રવ્ય લીધું હોય, તે સર્વને વોહિરાણું છું.

૨ પૂર્વે મેં નિર્ધન્ય સંજાથી, મનુષ્ય સંજાથી કે દેવ સંજાથી મૈત્રુ મનાઈ, વચનથી કે કાયાથી સેનું હોય તે સર્વ વિવિધ વિવિધ વોહિરાણું છું.

લોભના દોષથી પન પાન્ય અને પયુ વિગેરેનો બહુ પ્રમારનો પરિવ્રદ મેં જે કોઈ પૂર્વે વારણ કર્યો હોય તેને મન-વચન-કાયાથી વોહિરાણું છું.

૩ પુનઃ શ્રી. મિત્ર, જાંપુ. પન, પાન્ય. શુદ્ધ અને પાંચ જે કોઈ પાપાંશી અને મમતા રહેલી હોય તે સર્વને હું વોહિરાણું છું.

૪ પંદ્રિસેથી-પચાત્તર પાત્રોને મેં સારે ચતુષ્વિધ આધાર કર્યો હોય તેને પણ હું મન-વચન-કાયાથી નિંદું છું.

૫ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, દેવ, કલ્હ, વિદ્યુત્તપા, પર્વિત્ત, અજ્ય-પ્રવાહ અને બીજું જે કોઈ અતિચારને

મેં કોઈને માયો હોય. હું વચન કહ્યાં હોય, કોઈને
કોઈ હરી લીધું હોય અથવા કોઈ અપકાર કર્યો હોય તે
તે સર્વે મારાપર ક્ષમા કરજો, જે કોઈ મારા મિત્ર કે શત્રુ
સ્વજન કે પરજન હોય તે સર્વે મને ક્ષમા કરજો, હું હવે
સર્વમાં સમાન બુદ્ધિવાળો છું.

તિય'અપણામાં જે તિય'સા, નારકીપણામાં જે નારકીઓ
દેવતાપણામાં જે દેવતાઓ, અને મનુષ્યપણામાં જે મનુષ્યોને
મેં હુઃખી કયાં હોય, તેઓ સર્વે મને ક્ષમા કરજો, હું
તેમને ખમાવું છું અને મારે હવે તે સર્વની સાથે મૈત્રી છે.

જીવિત, યૌવન, લક્ષ્મી, રૂપ અને પ્રિયસમાગમ એ સર્વે
વાયુથી નચાવાયેલા સમુદ્રની પેઠે અપલ છે, વ્યાધિ, જન્મ,
જરા અને મૃત્યુથી અસ્ત થયેલા પ્રાણીઓને શ્રી જિનોદિત ધર્મ
વિના આ સંસારમાં બીજું કોઈ શરણ નથી. સર્વ જીવો
સ્વજન પણ થયેલા છે અને પરજન પણ થયેલા છે. તે

તેમાં દેહનુ પ્રાણી પ્રિયિત્વ પણ પ્રતિજ્ઞા કરે? પ્રાણી એકલો જ જન્મે છે, એકલો જ મૃત્યુ પામે છે. એકલો જ મુખને અનુભવે છે અને એકલો જ દુઃખને અનુભવે છે.

પ્રથમ તો આત્માથી આ શરીર અન્ય છે, પત્ન-પાન્યાદિ શિષ્ પણ અન્ય છે, જંધુઓ પણ અન્ય છે. અને તે પાતે દેહ, પત્ન, પાન્યાદિ તથા જંધુઓથી જુદો છે, છતાં તેમાં મૂર્ખાનના તૃપ્તા મોહ સંભે છે.

સગંધી, રૂપિર, માંસ, અરિય, નંચી, નિષ્ટા અને મૂળથી સાચેલા આ અશુચિના ત્યાગરૂપ શરીરમાં કયો બુદ્ધિમાન પુરુષ મોહ સંભે! આ શરીર જાડે સંખેલા પત્ની જેડે ઉપર અપરચ છોડી દેવાનું છે. અર્થાત્ તેનું નામ તેનું જાતન-પાતન હતું હોય તો પણ તે નાશવંત છે.

મીર કે શામર સર્વ પ્રાણીઓએ અપરચ મરવાનું તો છે જ, પરંતુ બુદ્ધિમાન પુરુષે એવી રીતે મરણ કે લેણી પુનઃ મરણ પડે નહીં.

મારે અર્ધંગ પ્રજ્ઞાનું સત્ત્વ હશે, સિદ્ધ જગપાનનું સત્ત્વ હશે, સામુજીકું સત્ત્વ હશે અને કેવલી જનવર્તે કંઈકા પમંદું સત્ત્વ હશે.

મારે માતા શ્રી વેતપર્મ, પિતા પુરુ, સહોદર સામુજી અને આશ્રિ માતા જીજીઓ છે. તે પ્રિયાર આ જનવર્તે કંઈકા ભાવવાનું છે.

૧ શ્રી સ્વચ્છેદ્ય વિગેરે આ સાધુઓનાં સર્વ નિષેધ

વિષે દુષ્ટ આચરણ કયું હોય તેને હું મન, વચન, કાયાથી વેસિરાવું છું.

૪ બાહ્ય કે અભ્યંતર તપસ્યા કરતા મન, વચન, કાયાથી અતિચાર લાગ્યો હોય તેને હું મન, વચન, કાયાથી નિંદું છું.

૫ ધર્મના અનુષ્ઠાનમાં મેં જે કંઈ વીર્ય ગોપન્યું હોય, તે વીર્યાચારના અતિચારને પણ હું મન, વચન, કાયાથી કરી નિંદું છું.

મેં કોઈને માયાં હોય, દુષ્ટ વચન કહ્યાં હોય, કોઈનું કંઈ હરી લીધું હોય અથવા કોઈ અપકાર કયો હોય તો તે સર્વે મારાપર ક્ષમા કરજો, જે કોઈ મારા મિત્ર કે શત્રુ સ્વજન કે પરજન હોય તે સર્વે મને ક્ષમા કરજો, હું હવે સર્વમાં સમાન બુદ્ધિવાળો છું.

તિર્યંચપણામાં જે તિર્યંચો, નારકીપણામાં જે નારકીઓ દેવતાપણામાં જે દેવતાઓ, અને મનુષ્યપણામાં જે મનુષ્યોને મેં દુઃખી કયાં હોય, તેઓ સર્વે મને ક્ષમા કરજો, હું તેમને ખમાવું છું અને મારે હવે તે સર્વની સાથે મૈત્રી છે.

જીવિત, યૌવન, લક્ષ્મી, રૂપ અને પ્રિયસમાગમ એ સર્વે વાયુથી નચાવાયેલા સમુદ્રની પેઠે ચપલ છે, વ્યાધિ, જન્મ, જરા અને મૃત્યુથી ઘસ્ટાયેલા પ્રાણીઓને શ્રી જિનેન્દ્રિત ધર્મ વિના આ સંસારમાં બીજું કોઈ શરણ નથી. સર્વે જીવો સ્વજન પણ થયેલા છે અને પરજન પણ થયેલા છે. તો

તેનાં કાણ; પ્રાણી કિંચિત્ પણ પ્રતિજંધ કરે? પ્રાણી એકલો જ જન્મે છે, એકલો જ મૃત્યુ પામે છે. એકલો જ મુખને અનુભવે છે અને એકલો જ હૃદયને અનુભવે છે.

પ્રથમ તો આત્માથી આ શરીર અન્ય છે. ધન-ધાન્ય-શિક્ષા પણ અન્ય છે, જંબુઓ પણ અન્ય છે. અને તે પાતે દેવ. ધન, ધાન્યાદિ તથા જંબુઓથી છુટો છે, છતાં તેનાં મુખજન તુમા મોઢ સખે છે.

ચરણી, રૂપિય, માંસ, અરિય, નંચી, વિદ્યા અને ગુણદોષ એવા આ અશુચિના ત્યાગરૂપ શરીરમાં કયો જુદિમાન પુરુષ મોઢ તપે? આ શરીર ભાટે સખેલા ધનની પેઠે ઉપર અવરય ઊઠી દેવાનું છે. અર્થાત્ તેનું અને તેણું ઘાઉન-પાણન કનું કોય તો પણ તે નાશવંત છે.

મીર કે કાવર તપાં પ્રાણીઓએ અવરય મરવાનું તો છે જ. પરંતુ જુદિમાન પુરુષે એવી રીતે મરતું કે જેથી પુનઃ મરતું પડે નહીં.

મારે અદોત પ્રગુણ શરમ્ દએ. સિદ્ધ મનવાનનું શરમ્ દએ. અપુત્રોત્ત શરમ્ દએ અને દેવલી સનયતે કદોત પમેદાં શરમ્ દએ.

મારે માયા-કાં લેનપમ્, વિના દુઃ. સદોલન અપુત્રોત્ત અને વાલમિ નામ અપુત્રોત્ત છે, તે વિવાહ આ જનનનાં કયો અનુભવ છે.

૧ હો અવરયેવ વિવેકે આ મોલીરૂપેમાં સર્વ અવેલા

૨ હું ચિદમગરોત્રીને નમસ્કાર કરું છું. કે જેઓને
જ્ઞાનરૂપી ગંગિણી કબરો મરના પર્વરૂપ મળે તે જાણી
તાંજ્ઞાં છે.

૩ પંગવિધ આચારને પાળનારા જ્ઞાત્રોત્રીને હું નમ્
સ્કાર કરું છું કે જેઓ સદા મવન્દ્રેકમાં ઉગ્ગમ્ય પ્રવચનને
પારભૂ કરે છે.

૪ જેઓ સર્વ શુભને ધારભૂ કરે છે અને શિષ્યોને
બાણાવે છે તે મહાત્મા ઉપાધ્યાયોત્રીને હું નમસ્કાર કરું છું.

૫ જેઓ તાળો બલમાં બાંધેલા પાપને ક્ષણવારમ
નાશ કરે છે એવા શીલવતધારી સાધુઓત્રીને હું નમસ્કાર
કરું છું.

સાવધયોગ તથા બાહ્ય અને અક્યંતર ઉપાધિને હું
યાવજ્જીવ મન, વચન, કાયાથી વોસિરાવું છું.

હું યાવજ્જીવ ચતુર્વિધ આહારનો ત્યાગ કરું છું અને
અરમ ઉચ્છવાસ સમયે દેહને પણ વોસિરાવું છું.

હુકમની ગહંણા, પ્રાણીઓની ક્ષામણા, ભાવના, ચ
શરણ, અને નમસ્કાર તથા અનશન આ પ્રમાણે તે નંદ
મુનિ છ પ્રકારની આરાધના કરીને દેવલોકે ગયા ત્યાંથી
મહાવીરસ્વામિજી થયા.

મહાવીરના તપની વિશિષ્ટતા

મહાવીરપ્રજુએ વંદનમુલિના સ્વપ્નમાં દેશા ઉઠને માન-
વનમળના પારલે માન્યમમલ અગિયાર લાખ, એસી દમર,
૭ કો અને પીરવાલીય માન્યમમલ કરીને તીર્થ'ર તાન
કર્મ નિશ્ચિત કરું' કરું.

પ્રજુ મહાવીર પરમાત્માના હૃદયસ્થપણામાં
તપની વિશિષ્ટતાઓ.

મહાવીર પરમાત્માએ આરિત વદન કર્યા પછી સામનન
લે' કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરું' તે સામનનાર વર્તના હૃદયસ્થપણામાં
લેમલે અર્પ' તપસ્વાઓ કરી છે.

૧ સામનનાર વર્તમાં જાત ઉદર દિવસોએ જ આદાર
લીધી છે.

૨ ઉદર દિવસથી જાતના જાતમાં ચોવિદાર ઉપવાસ
સ્વી છે. એટલે પાણી પણ પાપડું' નામે.

૩ જાતના ઉદર દિવસમાં પણ એક જ વસ્ત્ર આદાર
લીધી છે.

૪ હરંપાત્ર યોગથી જાં જ આદાર કરી છે તે સર્વજ
પાણી પાપડું' છે.

૫ જાત ચોવિદાર કરીને એવા જાતના સ્વી છે.

૬ જે દિવસ ઉપવાસના તે આદાર લીધી જ નામે

૭ સામનનાર વર્તમાં અમાર મનેતા તપી અપોત નિર્મલ
તે, લીધી જ નામે.

૮ સાડાળાર વર્ષમાં જમીનપર બેડા જ નથી. પ્રાચી કાર્યોત્સર્ગમાં જ રહ્યા છે. શયન કરવાની તો વાત જ શી!

૯ પ્રાચી સાડાળાર વર્ષમાં મૌન જ રહ્યા છે. ઉપદેશ પણ આપ્યો નથી.

૧૦ દેવ, મનુષ્ય ને તિર્થંચોના કરેલા અનેક ઉપસર્ગો, પ્રાણ્ણાંત ઉપસર્ગો પણ સમતાભાવે સહન કર્યા છે.

૧૧ ઉપસર્ગ કરનાર ઉપર તો દેવ તો શેનો જ કરે પરંતુ તેની દયા ચિતલી છે. ને તેને કર્મ અપાવવામાં સહાયકારી માન્યા છે.

સંગમદેવે કાલચક્ર મૂક્યું જેથી પ્રભુશ્રી મહાવીરદેવ ઠીંચણ પ્રમાણ જમીનમાં ખૂચી ગયા (પેસી ગયા) આવા આવા તો એક રાત્રિમાં તે અભવ્યદેવે વીસ ઉપસર્ગો કર્યા.

આ પ્રસંગે તેને શિક્ષા કરવાને વીર પ્રભુ દેવ સંપૂર્ણ રીતે શક્તિસંપન્ન હતા. છતાં હે જીવ ! ક્ષમા રાખવામાં નવીન કર્મબંધ અટકે અને પ્રાચીન કર્મો પણ નિર્જંદે, સામાના જેવું તું બે કરીશ તો સમજીમાં અને અણુસમજીમાં તકાવત રહેશે જ નહીં, આત્મપ્રદેશને નિર્મળ બનાવવામાં આ દેવને તું મદદગાર ગણજે, આવી ભાવનાથી ક્ષમા ધારણ કરીને પ્રભુએ ભવ્ય જીવોને આવો બોધપા (શિખામણ) દીધો કે હે ભવ્ય જીવો ! તમે ગુનેગાં જીવોનું તો સૌથી પહેલાં જરૂર ભણું કરજો તો જ તમ થોડા સમયમાં આત્મકલ્યાણ કરી શકશો. એમ ચંડકોશિ

શ્રી મહાવીર કેવા હતા ?

ક્રમે અને પ્રજાને જેને શીતલેશ્યા મરીને અનાજીયો કે
જોશાલાનો પણ પ્રત્યેક તેવો જ જોષદાયક છે

૧૨ અગ્રદુશ ઉપજામાં પણ વિચારે સિવાય નાનું છે

૧૩ દીકરા લગણે પ્રજાના કાંઈ ઉપર મને રજાવેલ દેવ
ફળ જેક વળે મયા પછી જાડીના છદ્મપણમાં ને કેવડે
પણમાં વીસ વળે પ્રજા વચ્ચે વિના જ વિચારો છે

૧૪ ઉપર જણાવેલ વર્ગોમાં પ્રજાને શીતલેશ્યા વળે
ઉનાજામાં લાખ. અને જોમાજાનો વચ્ચેક ઉપાડે મરીને
હદન કરેલ છે.

૧૫-૧૬મજાણના કને વળે ઉપાડે વળે. કાળા મરીને
અને ઉપાડે મરીને પ્રજાને વિદાર મરીને છે કે રીને ને
પરમાત્માના મરીને પત્તા નાનગુડીપણની કેવડે મરીને
મરી મરી તેમ નથી.

શ્રી મહાવીર કેવા હતા

શ્રી મહાવીર પ્રજા અગ્રદુશી-નજાણ મરી. કાળા મરી
જાણમાં ઉત્તમ પ્રજાનાજા. જેલજામાં કાળા મરીને
જેનાજીયો દેવ મરિન ખાદ્ય કેવામાં કાળા મરીને
તથા વિદ્યા. મૂલ. કુલે નાનું મરી. કેવડે
મરીને મરીને વિદ્યેલ રજાને નાનું કેવામાં ઉપોજાના
જેવ જ મરી. મરી. તથા કાળા મરી. મરી. મરી
કાળા પ્રજાનાજા. મરી મરી. મરી. મરી. મરી

૬૦-હે ચેતન ! હમણાં તો તને મનપામમાં એક માર્ગ પણ મળેલાં પ્રાણીઓ તારા મનમાં, પરંતુ ડુંગરાઓ પાંજરામાં રૂબાલા અગર ફેલાવવાના પસંદ આવશે તો તું આખી આંખ બંધી જઈશ. તે વેળા તું શું કરીશ ?

૬૧-હે ચેતન ! હમણાં તો તું જીમને લાગિત આપનાર એવા કંઠમૂળ આડિ અમરૂપ પદાર્થોને ખાતા મળે પણ જીવહાનનો વિચાર કરતો નથી, પરંતુ પર્યુગલિમાં પાળવાનો દુઃખઠ એવો પ્રસંગ આવશે, તે વેળા તું કરીશ ?

૬૨-હે ચેતન ! હમણાં તો તને કાઠગી સેવા અભિક્ષિત કરતાં કંટાળો આવે છે, પરંતુ ભરૂચનાં પાડા થઈ માલથી ભરેલા ગાડાં જોયવા પડશે અગર પખાલથી પાળવહન કરવું પડશે તો તે વેળા તું શું કરીશ ?

૬૩-હે ચેતન ! હમણાં તો તું અભિમાનમાં અકબંધ થઈ છાતી કાઢી ચાલે છે અને સૌને તુરંદ ગણે છે, પરંતુ કંગાળ બન્યા પછી તુરંદ માનવીઓને પણ સલામ ભરવાને વળત આવશે ત્યારે તે વેળા તું શું કરીશ ?

સુખ સ્વપ્ન-કંદરમાં સમાન છે. તેથી આ સંસારમાં એવે
તે કંઈ વસ્તુ છે કે જે સંતજનોને આનંદનું કારણ થાય!

આ ત્રિભુવનમાં એવો કોઈ પણ શરીરધારી નથી કે
જેના કંડમાં કુલાન્તનો પાર નહિ આવી પડે. યમ-કેસરીના
પાછા ન હેલાય એવા પગલાં જ્યારે પડે છે, ત્યારે મહા-
મહેનત કરતાં હેવોથી પણ પ્રાણી રહી શકાતો નથી, તો
પછી માનવ-કીડાનું શું ગણું ?

“ આ સંસાર પ્રતિ જીવે લેશમાન મોહ કરવા જેવું
નથી. જ્ઞાનીઓએ આ સંસારને અનંત ખેદમય, અનંત
દુઃખમય, અવ્યવસ્થિત, ચળ-વિચળ અને અનિત્ય કહ્યો છે.
અનંત તાપ, અનંત શોક, અનંત દુઃખ જોઈને એઓએ
આ સંસારને પુંઠ કીધી છે, તે સત્ય જ છે. એ ભણી
પાછું વાળી જોવા જેવું નથી. ત્યાં દુઃખ, દુઃખ ને દુઃખ જ
છે દુઃખનો એ સમુદ્ર છે, કારણ કે જીવ પ્રથમ તો માતાની
કૂખમાં-ગર્ભમાં જ અનેક સંતાપ સહન કરે છે, પછી જન્મ
પામી અનેક પ્રકારના મહાકષ્ટો પામી મોટો થઈ, હાથ,
હવે દુઃખનો અંત આવ્યો, હવે નિરાંત થઈ, એમ જ્યાં
દેખીતાં સુખ, કાલ્પનિક સુખનો સ્પર્શ કરે છે, ત્યાં જ
મૃત્યુની યેનપણી જરા અવસ્થા કાયાનો ફેળિયો કરી નાંખ
છે, અર્થાત્ ઘડપણુ આવે છે, દેહ જજ્જરિત થવા માંડે છે
અને કાળ આવી ઓચિંતો પ્રાણ હરી લે છે. આવો દુઃખ-
રૂપ આ સંસાર છે. ગર્ભના દુઃખથી માંડી મરણ પર્વત
જીવ દુઃખી જ છે. ”

આ સંતાર કાગર ખાવો છે

સાર પ્રતિરૂપ ત્યાં મારા આવવો છે અને કુલરૂપ
કાવાલક ત્યાં પ્રાત્યલી રહ્યો છે, એવા આ અવસ્થાઓમાં
પ્રાણીઓ વિચારા નિરંતર જાતી રહ્યા છે. એક રૂપ ઊભીને
પ્રીત્ય મદન કરતો આ અવસ્થાદક છપ, રંગમૂર્તિ પર
નાદશીખાતી જેમ નિરંતર નવ તપા વેગ પામી રહી, આ
અવસ્થાઓમાં નાદક ગાયી રહ્યો છે.

દ્રવ્ય, સૂત્ર, કાલ, જલ અને જાપ એમ પાંચ પ્રકારના
પરિવર્તનો વડે આ સંતાર કુલરૂપી કાંઈ કિસ્મીને બનેલો
છે. અનાદિકાળથી અમલ કરતા આ છવે પ્રત્યક્ષ-પ્રાપ્ત પેલિ-
ઓમાં તપની સાથે સર્વ સંજ્ઞા પ્રાપ્ત થઈ છે. દેવલોકમાં
કે મનુષ્યલોકમાં, તિર્થંકરમાં કે તરુણમાં એવો એક પદ
પાતી નથી, એવું એક પદ રૂપ નથી, એવો એક પદ દેવ
નથી, એવું એક પદ રૂપ નથી, એવું એક પદ કુલરૂપ નથી,
એવું એક પદ મુખ નથી, એવો એક પદ સ્વામી નથી કે
જ્યાં નિરંતર સમનામન થતી આ છવે અતિ ન પડે
પાપ !

આ વિચિત્ર સંતારમાં દેવ બાકેલ કરતો નીચે વડે
છે ને જાત સર્વે વડે છે ! કોઈપણ પ્રકારે કાગર અને
છે, પણ રૂમિ કે અપાર-સંપાદ અને છે ! સર્વ કાંઈ
સર્વ છે ને કાંઈ વડે અને છે ! જાત કાંઈપણ વડે
પ્રાણીના અવસ્થાન માપ છે !

જદે આ વિચિત્ર સંતારમાં નાદા દેવ ને મનુષ્ય પ્રાણી
કુલરૂપ અને છે ! કાલેલ દેવ ને જો જાત છે ! ને જો જો

પુત્રી તરીકે અવતરે છે ! પિતા હોય તે પુત્રરૂપે જન્મે છે !
તે પુત્ર વળી મરીને પૌત્ર પણ બને છે ! આમ આ સંસાર
ખરેખર ! સાવ અસાર છે, આવા અનિત્ય, અશરણુ. દુઃખ-
મય, વિચિત્ર ને વિષમ સંસારને ધિક્કાર હો ! ધિક્કાર હો !

ઇત્યાદિ પ્રકારે આ વિવેકી વૈરાગ્યવંત પુરુષ બાવે છે,
એટલે તેને સમસ્ત સંસારસંબંધ ખારો લાગે એમાં શું
નવાઈ ? અને તેથી ઉભગીને, વિરક્ત થઈ, તે આ સંસાર-
સમુદ્રના ખારા પાણીનો ત્યાગ કરવાને પ્રવર્તે, એમાં શું
આશ્ચર્ય ?

પરમતારક શ્રી અરિહંત પરમાત્માની જગતના
જીવોને શી આજ્ઞા છે ?

એજ કે સમયમાત્ર પણ પ્રમાદ ન કરવો, કોઈ જીવને
મનથી, વચનથી કે કાયાથી ન દુભાવવો, અહર્નિશ આત્મ-
ભાવમાં મગ્ન રહેવું.

મોક્ષની આરાધના માટે બધા જીવોના મોક્ષની ભાવના
ભાવવી, સંસાર એ આત્માનું કાયમી નિવાસસ્થાન નથી, માટે
તેમાં કદી ન લપટાવું.

મિત્ર, સ્વજન, સંબંધી, માતા, પિતા, પતિ, પત્ની, પુત્ર,
પુત્રી આદિ કુટુંબ-પરિવારને આત્માના સગા ન સમજવા.
ધર્મ સિવાય આત્માનું કોઈ વાસ્તવિક સગું નહિ માનવું.
નિત્ય નિયમમાં રહેવું.

સહન કરે તે સાધુ

દાન, શીલ, તપ અને તાવ વિવાલનો માલમલમ
 નમુનાને મનિલા વિતામવિ નવની જેમ કુપા સનવશે.
 માતા મોટા કોઈ અવધી મનથી પણ નહુત ન રિત.
 ડુંગરો અવધી પ્રત્યે મેળીલાવ સખવે, કુલિયમેના
 મેળી મનથી, વચનથી અને કાપાથી મુરિ મુરિ મનુષીલા
 મેળી, કુળી અવધી કાપે પ્રત્યે સનવેલા પ્રવદ કરવે
 કુલિયમે પ્રત્યે માલમલમ માલ પાસવ કરવે. પત્ર પરમેષ
 સખવતીને સદા સિરપર સખવા. વિવાલથી અવધી વિવ
 પત્રાના કોઈપણ માર્ગમાં મનથી, વચનથી, કે કાપાથી ન
 મનવું. નરિ સખવાનો નિયમ પાસવ કરવે

સી પરવતીનારી આસાને નમસ્કાર મારીનાં કાપાર
 તે જે કુલિયા વડે સખાં મુરમણ નમુરને તપા કરાવ પણ
 મપિરવન કુમર છે.

સહન કરે તે સાધુ

(વિશદ વગે છે ત્યારે) સી મુરવતીનારી)

સહન કરે તે સાધુ પણ ! સાધુનાં સદા સનવામાં ન
 વડે મો.

કાપાનો અને મપિરવતીની મપિરવતી વચનથી સખ તો
 વડે વચન કરવે મપિર તે કાપે વડે સખ તો
 વડે વચન કરવે મપિર તપાને કાપે કરવે મપિર, વચનને
 વચન વચનથી મપિર છે. વચન વચનને કાપે મપિર વચન
 વચનથી મપિર છે. વચન વચનને મપિર વચન વચન

સંભવિત નથી. સંસાર લીલોછમ રહેતો જ હોય તો કાયાની હરિયાળીથી જ.

મુનિધર્મમાં જ આવું બધું આવે. પ્રતિકૂળતાને છાતી આપવાની હોય, અનુકૂળતાને પીઠ બતાવવાની હોય. માંદા પડીએ. ઉભા રહેવા જેટલી પણ શક્તિ ન રહી હોય, છેલ્લા શ્વાસ લઈ રહ્યા હોય એ તે વળતે પણ અનુકૂળતાને નમવાને બદલે એક પણ હરફ ઉચ્ચાયા વિના હસતે મોંએ કમોને મારતો મારતો જે મરે તે જ કર્મસંગ્રામનો શહીદ કહેવાય.

મુનિધર્મનું સ્વરૂપ આવું કેમ હશે એ પ્રશ્ન થવો સહજ છે. પણ એનો ઉત્તર પણ સરળ છે. અનુકૂળતાએ-અસહિષ્ણુતાની વૃત્તિએ આપણને સંસારમાં બમાવ્યે જ રાખવાનું કાર્ય કર્યું છે. એ ભ્રમણાથી ઉગરી જવા પ્રતિકૂળતાને-સહિષ્ણુતાને આપણે અપનાવવી જ રહીને ?

આથીસ્તો મુનિમાર્ગ ખાંડાની ધાર જેવો કહ્યો છે. લોહના ચણા ચાવવા જેવો કહ્યો છે. સામે પૂરે ખાય લીડવા જેવો કહ્યો છે. મુનિધર્મનું કોઈપણ કર્તવ્ય બહુધા સહિષ્ણુતા ગુણની ખીલવટ માટે હોય છે.

સહિષ્ણુતાના ખીજને વિકસાવવા માટે જ ગુરુસેવા, પ્રભુભક્તિ, ઉપવિહાર કે અટ પ્રવચન માતાનું પાલન વિહિત છે. હા, કંઠોરમાં કંઠોર માર્ગને એકદમ તો ન જ અપનાવી શકાય.

આંખાંથી જણાવવા પહેલાં લાગી જતવું' એ એટલે તે
જવું અનુકૂળ વચાવટિ કરવાનું વિધાન કરવામાં આવ્યું
છે, એનો અર્થ એ છે કે જેટલી યાત્રી પહોંચતી હોય
તેવું તે અવશ્ય કરવું. અહિં જવાર ન કર્યું. એટલે જ
નથી એનો અર્થ નથી.

આપણે જોઈ શકાએ એવો સ્પષ્ટાવ છે કે એકનું
એક કાર્ય અવિન્યયજે તેની ક્ષત્ર નિયત કરવામાં આવે
તે તે તેને કોઈ પરી હાય છે. તે જવું કરવા જતી હાય
છે, એવું જ નહિં કિંતુ એવીય જગા વધુ કોર કાર્ય
કરવાની અહિં જવું તેને પ્રાપ્ત થઈ હાય છે. અહિં પરી
એટલે એના પ્રભાવે વધુ કોર કાર્ય કરીશવું જ એટલે
એવો સદે ન થાતે. અહિંને અનુકૂળ કાર્ય કરવા જ રહેવું
એટલે, અહિં પરી તે કાર્ય જરૂરજ જ એટલે. આમ કર-
વાથી કમલો જલ પડતું હાય છે. કદાચ ન કદાહિંને કદા
કદાની જતની જતી દેખાય વધુ કાર્ય કરાવેલી તે વધુ
અર્થ છે કદાહિંને કદાની કદા કાર્યક્રમ અને તે અંગત
કદાની કદા નહિં જ.

તે જા પ્રક્રિયા અનુકૂળને આપે, કદા કદાને તે
કદાના કદા કરવા વધુ ને વધુ કોર અનુકૂળને કદાનાની
અનુકૂળને કદાને. એટલે અનુકૂળને અનુકૂળ કદાને વિશ્વ
આપે, તેટલો કદાનાની કદાને અનુકૂળને વધુ કરવા
કદાને અનુકૂળને અને કદાનાની કદાને

અનુકૂળને, વિશ્વકદાને અનેકો, કદાનાની કદાનાને અને

१. १९५५-५६ में १०० करोड़ रुपये का बजट
 २. १९५६-५७ में १२० करोड़ रुपये का बजट
 ३. १९५७-५८ में १४० करोड़ रुपये का बजट
 ४. १९५८-५९ में १६० करोड़ रुपये का बजट
 ५. १९५९-६० में १८० करोड़ रुपये का बजट
 ६. १९६०-६१ में २०० करोड़ रुपये का बजट
 ७. १९६१-६२ में २२० करोड़ रुपये का बजट
 ८. १९६२-६३ में २४० करोड़ रुपये का बजट
 ९. १९६३-६४ में २६० करोड़ रुपये का बजट
 १०. १९६४-६५ में २८० करोड़ रुपये का बजट

Summary

११
 १२
 १३
 १४
 १५
 १६
 १७
 १८
 १९
 २०
 २१
 २२
 २३
 २४
 २५
 २६
 २७
 २८
 २९
 ३०
 ३१
 ३२
 ३३
 ३४
 ३५
 ३६
 ३७
 ३८
 ३९
 ४०
 ४१
 ४२
 ४३
 ४४
 ४५
 ४६
 ४७
 ४८
 ४९
 ५०
 ५१
 ५२
 ५३
 ५४
 ५५
 ५६
 ५७
 ५८
 ५९
 ६०
 ६१
 ६२
 ६३
 ६४
 ६५
 ६६
 ६७
 ६८
 ६९
 ७०
 ७१
 ७२
 ७३
 ७४
 ७५
 ७६
 ७७
 ७८
 ७९
 ८०
 ८१
 ८२
 ८३
 ८४
 ८५
 ८६
 ८७
 ८८
 ८९
 ९०
 ९१
 ९२
 ९३
 ९४
 ९५
 ९६
 ९७
 ९८
 ९९
 १००

1. 1950年10月1日，中华人民共和国成立，标志着中国历史进入了一个新的纪元。

શુભ વિપત્તિ જ્ઞાનદ્વારાએ વેદન કરતી વખતે આત્મા સુખને અનુભવે છે અને અશુભ વિપત્તિ જ્ઞાનદ્વારાએ વેદન કરતી વખતે આત્મા દુઃખને અનુભવે છે.

વિષયોમાં શુભ-અશુભની કલ્પના જોડતા પ્રમાણમાં ત્રિન હોય છે, તેટલા પ્રમાણમાં સુખ-દુઃખની વેદનાનો રસ પણ ત્રિન હોય છે.

જેમ જેમ વિષયોમાં શુભ-અશુભની કલ્પનાઓ વિરામ પામતી જાય છે, તેમ તેમ સુખ-દુઃખનું વેદન પણ મંદ રસવાળું બનતું જાય છે.

વિષયોમાં શુભાશુભની કલ્પનાઓનો સર્વથા વિરામ થાય, તેની સાથે રાગદ્વેષાત્મક સુખ-દુઃખાનુભવનો પણ વિરામ થાય છે અને એ વિરામ થયો એની સાથે જ શ્રી વીતરાગ દશાનાં સત્ય સુખનો એકાન્તિક, આત્યન્તિક અને અવિનશ્વરપણે સાક્ષાત્કાર થાય છે.

આથી એ સિદ્ધ થાય છે કે-સત્ય સુખની પ્રાપ્તિનો ઉપાય, વિષયોમાં શુભાશુભની કલ્પનાઓનો સર્વથા વિરામ છે. જ્યાં સુધી જડ વિષયોમાં શુભાશુભની કલ્પના છે, ત્યાં સુધી શુભ વિષય પ્રત્યેનો રાગ અને અશુભ વિષય પ્રત્યેનો દ્વેષ-એ નાશ પામનાર નથી.

રાગ-દ્વેષ એ જ ચિત્તક્લેશના પરમ નિમિત્ત છે. અને સંકલ્પ ચિત્તવાળા આત્માઓ નિરાબાધ સુખનો અનુભવ

૧. સાવના

મહે, એ સાવજ સમય તાપી. સાચી ખાતર-પદ
 ગણતરનાં ત્રાણ ઉત્પન્ન કરનાર ચિત્તને તે નડી
 , તેના તાપનો ઉપાય યોગ્યો ત્રિહિ

વિષયો પ્રાપ્તેની અનાદિ-કૌતુક સમારૂઢ સમયે-
 વિષય અર્થે શ્રી જિનશાસનના અનિવર્ય ડાહ્ય. સાવના-એ.
 ઉપદેશી છે. એ સાવનાઓના પરિણામ કરના (વડ
 પદ) પદમાં સંજોગો નિમિત્ત સમયોના તમા પાત્રે છે
 અને પદમાં જેવા આચારે છે. તેવા આચારે સમયને છે
 એ સમયથી નિત રિત્ત સાવ છે અને એવા સમય વિત્ત
 રહે છે તેનું જ્ઞાન, જ્ઞાનના સમયે પણ સમયનાં સમય
 સમ સાથે છે. એટલું જ નહિ પણ એવા રિત્ત વિત્ત રહે
 જ્ઞાન ઉપદેશને મુજ જ્ઞાનની રૂઢિ કરવી સાવનાથી જ
 જેવનાનો સંપર્ક નિમિત્ત રહે છે

વિશાલ સાવના (યોગાદિ સમય-સમય)

સમય પ્રકાર સાથે છે તે-તે જ્ઞાન સાવના સમય
 તમા સાથે અભિમાન સમય જ્ઞાન જ્ઞાનનાં સમયે
 છે. સમયે સમયે-સમયે નિત્ત સમયે-સમયે
 જે સમયે-સમયે, જે સમયે સમયે-સમયે, જે સમયે
 સમયે સમયે જે વિશાલ સમયે સમયે-સમયે
 જે સમયે સમયે સમયે સમયે-સમયે

જે સમયે સમયે-સમયે સમયે સમયે-સમયે
 સમયે-સમયે સમયે સમયે-સમયે

તો માન કે અપમાન કાંઈપણ નથી. જાતિની કલ્પના પણ મનમાંથી ઉઠે છે અને બ્રહ્માતાની કલ્પના પણ મનમાંથી ઉઠે છે.

જગતમાં સારા અને ખોટા સર્વ વ્યવહારોને મન કલ્પે છે અને પોતે જ તેમાં બંધ પામે છે. કુટુંબ, ઘર અને ધનને પણ પોતાનું કલ્પનાર મન છે, અને તેથી જેટલું જેટલું મને પોતાનું કલ્પ્યું હોય છે તેનો તેનો નાશ થતાં મન જ દુઃખના સાગરમાં ગરકાવ થઈ જાય છે.

અહો ! મનનો જ આ સર્વ પ્રપંચ લાગે છે, મનનાં તાબામાં જ્યાં સુધી આત્મા છે ત્યાં સુધી મનની અસર આત્માને થાય છે, પણ મનની આવી કલ્પનાથી જ્યારે આત્મા દૂર રહે છે ત્યારે આત્મા ખરેખર મનની કલ્પનાનો નાશ કરે છે અને પોતે સ્વતંત્ર બને છે. અર્થાત્ મનની જે જે કલ્પનાઓ પ્રથમ જગતમાં ઉઠેલી હતી તેને આત્મા પોતાની માનતો નથી અને દુનિયા મનના ધર્મને લેઈ જે જે કહે તે આત્મા પોતાને કહે છે એમ માનતો નથી. કોઈ મનુષ્ય કહે છે કે તારી આખર ગઈ ત્યારે મનની કલ્પનાને છૂતનાર આત્મા વિચારે કે આખર એ હું શુદ્ધ આત્મા નથી.

કોઈ કહે કે તારું ઘર બળી ગયું ત્યારે શુદ્ધ આત્મા વિચારે કે મારું કાંઈ બળે નહીં, હું શસ્ત્રથી છેદાઉં નહીં, જલથી ભીંજાઉં નહિ, અગ્નિથી બળું નહીં, મને દુનિયાની

જાન્યારી આત્માની રજા

પણ અસર થઈ શકે તરફ, અને દુનિની રજાના આ અર્થ
 દુનિની રજાના રજા પણ અસર કરવા મુમ્મક થઈ નથી.
 અનેક પ્રકારના રોગોના આરોગની જો દુનિયા માથે આ
 રજાના રજે તે તે રજાનાઓના રજાનાર હું નથી. અને
 તે રજાના શુદ્ધ મન નથી, તે રજાને આ રજા રજાના
 રજાનાને માથામાં માથાની રજાને આ રજાના ન માથાની
 રજાને, અને આ રજાનાની આ રજાનાનાની રજાના
 રજા છે, તે આ રજા નથી અને તેના રજાના રજા
 પણ નથી.

આ પ્રમાણે આત્મા શુદ્ધ જાન્યારી રજાને તે રજાને
 મનમાં રજાની રજા રજાનાની રજાનાને રજાના રજાના રજાના
 અને આત્માની રજાના પ્રમાણે મન પણ આત્માના રજાનાના
 રજાને અને તે આત્માના રજાના રજાને રજાનાના રજાના
 રજાના રજા છે, તેના મન રજાના રજાના અને તે.

આના રજાની આત્માના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના
 આત્માના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના
 રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના
 રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના

અને આના રજાની આત્માના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના
 રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના
 રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના
 રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના રજાના

શુદ્ધાનુરાગ દ્વિતી સર્વ-સર્વ-સર્વ મનુષ્યોના ગુણોને ગ્રહણ કરે છે. જગતના આશ્રેયો સહન કરવા ચૂકી વીર બને છે અને મનમાં અત્યંત વૈરાગ્ય ધારણ કરે છે.

હું શુદ્ધાનંદ, સ્વરૂપમય પોતે છું, એમ નિશ્ચય કરે છે. જેથી દુઃખ થાય વા દુઃખ તે હું નથી, દુઃખ એ આત્માનો શુદ્ધ ધર્મ નથી. મારે દુઃખ-દુઃખની કલ્પના કરવાનું જ્ઞાનીને કંઈ પણ પ્રયોજન જણાતું નથી. જે જે વળતે દુઃખ વા શોક થાય તે તે વળતે જાણવું કે મનનું જોર વિશેષ છે અને આત્મા પોતે મનના તાણામાં વતે છે. તેમ જ જે જે વળતે આત્માનો સહજ આનંદ શુદ્ધ ખીલે અને બાહ્યમાં સમજાવે જોવાય, ત્યારે સમજવું કે આત્મા પોતે તે વળતે નિર્મલ છે અને મનને પોતે વશ કયું છે. શુદ્ધાનંદ સ્વરૂપના ઉપયોગમાં રહેતા આત્મા પોતાને નિરાકાર સ્વરૂપે નિહાળે છે, અને પોતાના સ્વરૂપને નિશ્ચય કરે છે, કે- જડ આકારોથી હું ભિન્ન છું, નિરાકાર છું, સર્વ પ્રકારના સાકાર પ્રપંચોથી ભિન્ન છું. ત્યારે સાકાર પદાર્થોનું મમત્વ તેમ જ અહંત્વ કેમ રહ્યું કલ્પવું જોઈએ? અલબત્ત ન કલ્પવું જોઈએ, ઇત્યાદિ જ્ઞાની આત્મા પોતાની મેળે નિશ્ચય કરે છે.

જેમ આદર્શ (આરિસા)માં લાલ વસ્તુઓનું તેમ જ કાળી વસ્તુઓનું પ્રતિબિંબ પડે છે એટલે જેવી વસ્તુ સામે હોય તેવું પ્રતિબિંબ પડે છે, પણ તેથી અરિસાને માત્ર સાક્ષીપણું છે, આરિસો કંઈ લાલ વસ્તુ પર રાગ કરતો

નથી તેવજ કાળી વજ્ર કાંચ દેવ રજ્ય કરીએ નથી. જેમ
કેવલ સામસાધારણ મદાત્મા રજ્ય વજ્રકેને કાળી
પરે રીએ છે. અને આર્યવજ્ર કલે છે તેા વજ્ર કાળી
અધિકાર પ્રમાણે રજ્ય કાળીને રી છે. તે રજ્ય દેવ કાળીનાં
સમ-દેવ રીએ નથી.

મુચ્છા પરિવર્તી પ્રતી. નાવપુનેજ તામિયુ.

મુચ્છા તે જ પરિવર્તી એમ કાવ્યુર થી મદાત્માનાં
અવગમે રજ્ય છે. અપરિવર્તી રજ્ય અસાધ્યજ રાજ્ય થી
આત્મા નિવેશન પ્રતી રાતી નથી. પરિવર્તી રજ્ય અસાધ્ય
જાય અસાધ્યથી આત્મા પરિવર્તના અવગમથી પ્રતી રાતી
નથી. અપરે આત્મા અસાધ્યજાતી રાજ્ય રી, અપરે જ
તે રાજ્ય થી અસાધ્ય રાજ્ય થી રાતી.

પ્રતીવેદ રાતી અધિક છે. વજ્ર અધિકથી રી
કાળી મદા પ્રતી રી. વજ્ર અધિકે મદાત્મા અધિક જ રજ્ય
પ્રતીવેદી પ્રતીવેદ રાજ્ય પ્રતી રી.

પરિવર્તના પરિવર્તન રાજ્ય અધિક છે રજ્ય અસાધ્ય
પરિવર્ત પરિવર્તનથી રાજ્ય રાતી પ્રતી રી

પરિવર્તના રાજ્ય રાતી અધિક અધિક છે રજ્ય રાજ્ય
પરિવર્તના રાજ્ય રાતી પ્રતી રી. અસાધ્ય અધિક રાજ્ય
પરિવર્તના રાજ્ય પ્રતી અસાધ્ય અધિક રાજ્ય રાતી રાતી
પરિવર્તના રાજ્ય રાતી રાતી રાતી રાતી રાતી રાતી

રે સી મન એમની ? સર્વોપયોગસ્વરૂપ આત્માથી
 માનવમનસ્વરૂપ આત્માનો નિરાધાર પરીને કહેવ સ્વરૂપમાં
 એ તણાલીન હોય, પૂર્વધારિત સ્વધર્મનો વાત કરનારા
 હોય અને નિર્ધારિત ધર્મના અગ્રથી જ ચલજ રીતે પ્રવૃત્તિ
 કરતાં જતાં એ જ્ઞાનયોગીઓ ઇન્દ્રિયાદિના પ્રત્યાહાર માટે
 મન ઉપર કોઈપણ પ્રકારનો બંધાતકાર કરવાની પ્રવૃત્તિથી
 તનુન વિરક્ત બની ગયેલા હોય, આ યોગીઓ તો લોકોત્તર
 સ્થિતિને પામ્યા હોય એટલે લોકસંસારમાં તો તેઓ
 જરાય લેવાઈ ન જાય અને તેથી જ લોકોના મિથ્યાચારન
 પ્રપંચોને તો પોતાનાથી ક્યાંય દૂર ફેંકી દેતા હોય, સંયમ
 ધર્મના અસંખ્ય અધ્યવસાયસ્થાનોની સીડીના પગથીય
 અપાટાળંધ ફૂટતા ફૂટતા આગળ વધતા જતા હોય, અને
 ઉત્કટ શુભ મનોયોગથી અત્યંત ઉજ્જવળ આત્મભાવને
 પામેલા હોય.

એ યોગી જિનવચન ઉપરની અવિચલ શ્રદ્ધાવાળા
 હોય, જિનાશાપાલનમાં પણ અત્યંત ઉદ્વિસિત યોગવાળા

સાનથીયો કેવો ઘોર ?

૨૪૩

ઘોર, અશુભ આયત્તવાળા આત્માઓ ઘોરુ રહેલાં.
અઘોર ઘોર, એથી જ દુનિયાનો હાલ જલ્લા આલે નવો
સિંહાસનો મુજબ ઘોર, અશુભ રાજાઓને મેલને દા-દા ન
ઘોર એટલું જ નહિ પણ જાને આપને પણ તેવો અનુભવ
જાણીથી પણ ઉભાડેલ જાણેલ ઘોર.

અને પાપવાળા પાતકના પરાક્રમનું તે પુણ્ય જ નહીં
સૌંદર્ય દાનનનું નિમનું અને આવાળા આશુર કિર્તિચિન્ન
જા જાણ સૌંદર્ય દાનનનું અશુભ ઘોરુ જ અશુભ ઘોર,
જે પાપવિના, અન-પાપ-કાવાળા અનપાકના આવાળા
જે અશુભ દાનનનું કેવો કે છે, અને આયત્તવાળા પાપવાળા
એકો એકો જે આવાળા અશુભાને આપને આજ રહી કે
જે સૌંદર્ય દાનન-કીર્તિના પાતકવાળા આજ રહી જ
અનન્ય દાનવા છે, એકે તેઓ ઘોરવા અનન્ય
આજ છે.

અહીં અહીં આ સાનથીયો અશુભ ઘોર ? આજ
આજે સૌંદર્ય છે એક એક ? ઘોર તેઓ આજ આજ
આજે સૌંદર્ય અશુભ કેવો કે છે, એકે તેઓ અનન્ય
આજ છે.

જે સૌંદર્ય દાન, અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ,
સૌંદર્ય દાન, અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ,
અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ,
અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ,
અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ, અશુભાળુ.

રે શી વાત એમની ? શુદ્ધોપયોગસ્વરૂપ આત્માથી
 ભાવમનસ્વરૂપ આત્માનો નિરોધ કરીને સદૈવ સ્વરૂપમાં
 એ તલાલીન હોય, પૂર્વસંચિત સ્વકર્મનો ઘાત કરનારા
 હોય અને નિકાચિત કર્મના બલથી જ સહજ રીતે પ્રવૃત્તિ
 કરતાં જતાં એ જ્ઞાનયોગીઓ ઇન્દ્રિયાદિના પ્રત્યાહાર માટે
 મન ઉપર કોઈપણ પ્રકારનો બલાત્કાર કરવાની પ્રવૃત્તિથી
 તદ્દન વિરક્ત બની ગયેલા હોય, આ યોગીઓ તો લોકોત્તર
 સ્થિતિને પામ્યા હોય એટલે લોકસંજ્ઞામાં તો તેઓ
 જરાય લેવાઈ ન જાય અને તેથી જ લોકોના મિથ્યાચારના
 પ્રપંચોને તો પોતાનાથી કયાંય દૂર ફેંકી દેતા હોય, સંયમ
 કર્મના અસંખ્ય અધ્યવસાયસ્થાનોની સીડીના પગથીયાં
 અપાટાબંધ ફૂંદતા ફૂંદતા આગળ વધતા જતા હોય, અને
 ઉત્કટ શુભ મનોયોગથી અત્યંત ઉજ્જવળ આત્મભાવને
 પામેલા હોય.

એ યોગી જિનવચન ઉપરની અવિચલ શ્રદ્ધાવાળા
 હોય, જિનાશાપાલનમાં પણ અત્યંત ઉદ્વિગ્ન યોગવાળા

જે માણસને કારણ સીનાય અકસ્માત્ ઝાડો થઈ જાય,
અકસ્માત્ ડુંગળ થઈ જાય, અકસ્માત્ કોથી થઈ જાય,
અકસ્માત્ બીકણ થઈ જાય તો આઠ મહીના જ છવી શકે.

ધૂળ અગર કાઢવની અંદર આપું પગલું મુક્યું હોય
છતાં જો પગલું અધુરું પડેલું જણાય તો સાત મહીનાને
અંતે મરણ થાય.

જો આંખની કીકી તદ્દન કાળી અંજન સરખી દેખાય,
રોગ વિના અકસ્માત્ હોઠ અને તાલુ સુકાય, મોઢું પહોળું
કચે છતાં ઉપરના અને નીચેના વચલા ઢાંતના આંતરામાં
પોતાની ત્રણ આંગળી ન સમાય તથા ગીધ, કાગડો, પારેવો,
અને બીજું કોઈ માંસભક્ષણ કરનાર પંખી માથા ઉપર
બેસે તો છ મહિનાના અંતે મરણ પામે.

વિષયસેવન કર્યા પછી જો અકસ્માત્ શરીરમાં ઘંટાના
નાદ સરખો નાદ સંભળાય તો પાંચ મહિનાના અંતે
મરણ થાય.

કાકીડો ઝડપથી માથા ઉપર ચડીને ચાલ્યો જાય અને
જતા જતા જો શરીરની વિંટા જુદી જુદી ત્રણ પ્રકારની
કરે તો પાંચ મહીને મરણ થાય.

જો નાસિકા વાંકી થઈ જાય, આંખો ગોળ થઈ જાય,
ન પોતાના ડેકાણેથી ઢીલા પડી જાય તો ચાર મહિને
મરણ થાય.

શમ ચારિત્ર, પ્રથમ સમ્યક્ત્વ વેળાએ તથા ઉપશમશ્રેણીમાં સાત પ્રકૃતિનો ઉપશમ હોય તે ઉપશમ ભાવ.

૨-ક્ષાયિકૃત્ત્વાવ-તે કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ક્ષાયિક સમકીર્ત, ક્ષાયિક ચારિત્ર અને દાન, લાભ, ભોગ, ઉપભોગ અને વીર્ય એ પાંચની પૂર્ણ લબ્ધિ, એ કર્મના અંત્યક્ષયે ઉપજે માટે ક્ષાયિક ભાવ.

૩ ક્ષાયોપશમિકૃત્ત્વાવ-તે કેવળદ્વિક વિના દશ ઉપયોગ તે ચાર જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ત્રણ દર્શન, દાનાદિક પાંચ લબ્ધિ, ક્ષયોપશમ સમકીર્ત, દેશવિરતિ, અને સર્વવિરતિ એ અઠાર ભેદ કર્મના ક્ષયોપશમને વિચિત્રપણે કરીને કોઈકને હોય માટે ક્ષાયોપશમિક ભાવ.

૪-ઔદયિકૃત્ત્વાવ-તે અજ્ઞાનપણું, અસિદ્ધપણું, અસંયમ (અવિરતિપણું) ૬-લેશ્યા, ૪-કપાય, ૪-ગતિ, ૩-વેદ અને મિથ્યાત્વ એ એકવીસ ભેદ આઠ કર્મના ઉદયથી હોય. ઉપજ્ઞાનશુદ્ધિ નિદ્રાપાંચક, સાતા, અસાતા, હાર્યાદિક પણ ઔદયિક ભાવે જાણવા.

૫-પારિણામિકૃત્ત્વાવ-તે મન્યપણું, અમન્યપણું, જીવપણું એ ત્રણ ભેદ હોય, એ સદાએ એમ જ પરિણમી, મન્ય તે અમન્ય ન થાય અને અમન્ય તે મન્ય ન થાય, જીવ તે અજીવ ન થાય અને અજીવ તે જીવ ન થાય.

આ જીવ દ્રવ્યના પાંચ માત્ર કયા. હવે અજીવ દ્રવ્યમાં બે માત્ર હોય તે આ પ્રમાણે ૧-પારિણામિકમાત્ર. ૨-ઔદયિકમાત્ર હોય છે, તેમાં ચમોદિતમાત્ર, અચમોદિતમાત્ર,

આકાશચિત્રકાવ્ય અને કાવ્ય એ ચાર દ્રવ્યમાં એક પારિશ્વા-
મિત્રભાવ હોય; તે આ પ્રમાણે- અનાદિ કાળથી આરંભી
હવ અને પ્રાગ્ભૂતને અનુક્રમે ગતિમાં તથા સ્થિતિમાં ઉપ-
પન્ન આપવાના અને અવકાશ આપવાના પરિણામમાં
પરિણત છે તથા કાળમાં પણ આવગિતિ પરિણામમાં પરિ-
ણત હોવાથી અનાદિ પારિશ્વામિત્ર ભાવમાં વર્તવાપણું છે.
પ્રાગ્ભૂત રક્ષણને વિષે પારિશ્વામિત્ર અને ઔદયિક એ બે
ભાવ છે. જે પરમાણુના બનેલા વિગેરે રક્ષણમાં કાળ
આગ્રહિ આદિપણું હોવાથી આદિ પારિશ્વામિત્ર ભાવ બાબતે
અને શેરુ વિગેર જે રક્ષણ છે તે અનાદિપણું હોવાથી
અનાદિ પારિશ્વામિત્ર ભાવ લક્ષણે.

તથા જે અનંત પરમાણુના રક્ષણ છે તેને હવ ક્રમ-
રૂપે પરિણતાય છે. તેનો ક્રમરૂપે ઉદય હોવાથી તેવા રક્ષણમાં
ઔદયિક ભાવપણું છે તે આવી રીતે ચરીતરિક નામકર્મના
ઉદયમાં વપેલ ઔદયિક રક્ષણનો ઔદયિક ચરીતરિક વચ્ચે
તે ઔદયિકભાવ બાબતે. જે પુરા પરમાણુનો છે તેને
હવના સદ્ભૂતો અભાવ હોવાથી ઔદયિકભાવ લાભે. તેમાં
ફક્ત પારિશ્વામિત્રભાવ જ હોય છે.

પણ છે તામના અર્થ હો રીતે છે ?

કે ૧-પ્રેરકરણ-આ રાશિનો પ્રજ્વલનનો છે. આ
મંત્ર અસંખ્ય કોઈને યાતા આવડાથી હોય અને પાણી ઉપર
જેના કાળમાં સંસ્કારી મંત્ર કોઈ માનો હોય તે જેના અવરે

૨-મદહારરાગ-આ રાગ જે ધરાધર ગાનારો હોય તો ચોમાસાની ઋતુ વિના પણ મદહાર રાગના ગાવાથી તત્કાળ આકાશમાંથી જળની વૃષ્ટિ થાય છે.

૩-હિંડોળારાગ-આ રાગ ધરાધર ગાતા આવડનાર માણસ હિંડોળા ઉપર બેસી ગાય તો હિંચકો નાખ્યા વગર પણ હિંડોળો આપમેળે ચાલવા માંડે છે.

૪-દીપકરાગ-આ રાગને યથાસ્થિત જાણનાર માણસ તેલતું કોડીયું બરી અંદર વાટ મૂકી જે દીપકરાગ ગાય તો અગ્નિ વિના તે રાગના પ્રતાપે દીવાની જ્યોત પ્રગટ થાય છે.

૫-શ્રીરાગ-આ રાગ જે ધરાધર ગાતા આવડતો હોય તો ગાતાની સાથે જ આકાશમાંથી લક્ષ્મીની વૃષ્ટિ થાય છે.

૬-માલકોશરાગ-આ રાગ જે ધરાધર ગાતા આવડતો હોય તો પાસે પડેલો પત્થર પણ ગાનના સાથે જ પોશો ૩ જેવો, માળણના પિંડ જેવો બની જાય છે.

આ છ રાગ કહેલા છે તે પુરુષોની અચિન્ત્ય શક્તિ છે જેમકે જોકે વ્યાખ્યાન વાંચવાથી આખી સમા વૈરાગ્ય નથી થઈ જાય છે તેમ.

પ્રશ્ન ક્ષાત્ર સ્વરના નામ કયા ?

ક્રમ ૧-મારનો-પદ્મ સ્વર, ૨-હંસનો-ગાંધાર સ્વર, ૩-કોંવનો-નંદ્યમ સ્વર, ૪-કોવલનો-પંચમ સ્વર, ૫-

पे.मातो-पेवत्र स्वर, इ-दायीना नीपाइ स्वर, उ-मज,इमो-
 मजमस्वर, ए-म-म-म-प-प-मि.

પ્ર૦ નોદારવાણી ગણવાની રીત કેવી રીતે ?

(२००३-०४)

ઉવં જેને મોક્ષે જવાની ઇચ્છા હોય તેણે અંબુદા ઉપર નોખારવાલી સખી તેની પાસે રહેલી તરવેની આંખડીયો નોખારવાલી સજ્જવાથી મોક્ષને આપે છે. માયના આંખડીયો સજ્જવાથી દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે. જનાનિયા આંખડીયો સજ્જવાથી પરમાં શાંતિ થાય છે અને મનિષ્ટા આંખડીયો સજ્જવાથી યજુજ્ઞ આપીને તેને પડે પડે છે. અને ચાર આંખડી ઉપર નોખારવાલી સખીને અંબુદાથી સજ્જવાથી મોક્ષ મળે છે.

५० श्री गिरधारी प्रसादी देवेंद्र झा झा ।

(பிள்ளை பிள்ளை)

ॐ विद्मः जने जगत्पितामीने मेमन्तामीने नमः
मेमे देवता नमः ॥ १ ॥

Deed and Character as Moral Values

[illegible][illegible]

શ્રી નાકોડા પાર્શ્વનાથ, ૩૬ શ્રી નાગાવલી પાર્શ્વનાથ, ૩૭
 શ્રી કળીયુગ પાર્શ્વનાથ, ૩૮ શ્રી રાવણ પાર્શ્વનાથ, ૩૯ શ્રી
 પોશીના પાર્શ્વનાથ, ૪૦ શ્રી માણીકસ્વામી પાર્શ્વનાથ, ૪૧
 શ્રી સારોડીયા પાર્શ્વનાથ, ૪૨ શ્રી નકોડા પાર્શ્વનાથ, ૪૩
 શ્રી નેરવાડી પાર્શ્વનાથ, ૪૪ શ્રી કાયલી પાર્શ્વનાથ, ૪૫ શ્રી
 ડોલતી પાર્શ્વનાથ, ૪૬ શ્રી યુસમીયા પાર્શ્વનાથ, ૪૭ શ્રી
 મુંજપરા પાર્શ્વનાથ, ૪૮ શ્રી ગાડરીયા પાર્શ્વનાથ, ૪૯ શ્રી
 હમીરપુરા પાર્શ્વનાથ, ૫૦ શ્રી નવલખા પાર્શ્વનાથ, ૫૧
 શ્રી ભીડભંજન પાર્શ્વનાથ, ૫૨ શ્રી દુઃખભંજન પાર્શ્વનાથ,
 ૫૩ શ્રી ડોઝરીયા પાર્શ્વનાથ, ૫૪ શ્રી જીરાઉલા પાર્શ્વનાથ,
 ૫૫ શ્રી સહસ્રદ્વા પાર્શ્વનાથ, ૫૬ શ્રી અવંતી પાર્શ્વનાથ,
 ૫૭ શ્રી કોકા પાર્શ્વનાથ, ૫૮ શ્રી કઠેરા પાર્શ્વનાથ, ૫૯
 શ્રી નારીંગા પાર્શ્વનાથ, ૬૦ શ્રી મુચ્છલા પાર્શ્વનાથ, ૬૧
 શ્રી ચાંદેસીયા પાર્શ્વનાથ, ૬૨ શ્રી તવલી પાર્શ્વનાથ, ૬૩
 શ્રી કળવિહાર પાર્શ્વનાથ, ૬૪ શ્રી નાગેન્દ્ર પાર્શ્વનાથ,
 ૬૫ શ્રી નેરા પાર્શ્વનાથ, ૬૬ શ્રી કલ્યાણ પાર્શ્વનાથ, ૬૬
 ૬૭ શ્રી ગંગાભીયા પાર્શ્વનાથ, ૬૮ શ્રી પદ્મવિહાર પાર્શ્વ-
 નાથ, ૬૯ શ્રી નાથા પાર્શ્વનાથ, ૭૦ શ્રી કુરકુટ પાર્શ્વનાથ,
 ૭૧ શ્રી ઈથરા પાર્શ્વનાથ, ૭૨ શ્રી છત્રા પાર્શ્વનાથ, ૭૩
 શ્રી તીમીર પાર્શ્વનાથ, ૭૪ શ્રી વોઝા પાર્શ્વનાથ, ૭૫ શ્રી
 દુધીયા પાર્શ્વનાથ, ૭૬ શ્રી વડ્ડમા પાર્શ્વનાથ, ૭૭ શ્રી
 અંખડા પાર્શ્વનાથ, ૭૮ શ્રી વૃતકલોડ પાર્શ્વનાથ, ૭૯
 શ્રી અમૃતા પાર્શ્વનાથ, ૮૦ શ્રી શ્રીગડમડા પાર્શ્વનાથ,

૮૧ શ્રી કૌટીલ્ય પાર્શ્વનાથ, ૮૨ શ્રી ચૈત્યવી પાર્શ્વનાથ,
૮૩ શ્રી ઉદયમણી પાર્શ્વનાથ, ૮૪ શ્રી અવસા પાર્શ્વનાથ,
૮૫ શ્રી નેવનંતા પાર્શ્વનાથ, ૮૬ શ્રી કાપરમ પાર્શ્વનાથ;
૮૭ શ્રી વજ્રેશ પાર્શ્વનાથ, ૮૮ શ્રી મુખચાચર પાર્શ્વનાથ,
૮૯ શ્રી વિઠ્ઠલુલા પાર્શ્વનાથ, ૯૦ શ્રી કમરુ પાર્શ્વનાથ, ૯૧
શ્રી મંડલીકા પાર્શ્વનાથ, ૯૨ શ્રી મહુરીયા પાર્શ્વનાથ, ૯૩ શ્રી
મુદાપી પાર્શ્વનાથ, ૯૪ શ્રી અનિંદા પાર્શ્વનાથ, ૯૫ શ્રી
આપુલા પાર્શ્વનાથ, ૯૬ શ્રી કંચાદીયા પાર્શ્વનાથ, ૯૭ શ્રી
કંચસ પાર્શ્વનાથ, ૯૮ શ્રી અનીમતા પાર્શ્વનાથ, ૯૯ શ્રી
આનંદ પાર્શ્વનાથ, ૧૦૦ શ્રી નવવારી પાર્શ્વનાથ, ૧૦૧
શ્રી નવપાલમ પાર્શ્વનાથ, ૧૦૨ શ્રી મહાદેવ પાર્શ્વનાથ,
૧૦૩ શ્રી વરમાણા પાર્શ્વનાથ, ૧૦૪ શ્રી પદોત્તમ પાર્શ્વનાથ,
૧૦૫ શ્રી દાંડલા પાર્શ્વનાથ, ૧૦૬ શ્રી નવખંડ પાર્શ્વનાથ,
૧૦૭ શ્રી શ્રીમત પાર્શ્વનાથ, ૧૦૮ શ્રી અત્યેશ પાર્શ્વનાથ.

મં ૫૪વી, અમ, તેર, પાડના છવેલી સંખ્યા કેટલી છે ?

(પુરુષ અપદાદિના અપાન્ચન)

૭૦ શ્રીમા ભામતી કેવલ પુરુષોત્તમના વિનિ નિરે ને
(નવકંઠ) છવે પદેશ છે તે દરેકના પદેશ કેવલ છવીસ
અર્થે દાવ ને અપદા અપદોત્તમના અપાન્ચ નથી. પાડનાં
પોડે પદે નેદલા પુરુષોત્તમના અપિપદને અપાન્ચની કાલે
સેવણે વચન પાડીને કાલે તે અપ કૈટકા પુરુષોત્તમના

વીશવિહ.નામ	માતા	પિતા	ધર્મપત્ની	લંછન
શ્રી સીમંધર	સત્યકી	શ્રેયાંસ	રૂઢમણી	વૃષભ
„ યુગમંધર	સુતારા	સુદંઢ	પ્રિયમંગલા	ગજ
„ ખાહુ	વિજયા	સુગ્રીવ	મોહની	હરણ
„ સુખાહુ	ભૂનંદા	નિસંઢ	કિપુરીયા	વાનર
„ સુખાત	દેવસેના	દેવસેન	જયસેના	રવિ
„ સ્વયંપ્રભ	સુમંગલા	મિત્રભૂતિ	પ્રિયસેના	શશિ
„ ઋષભાનન	વીરસેના	કીર્તિ	જયાવતી	વિહ
„ અનંતવીર્ય	મંગલા	મેઘરથ	વિજયાવતી	હાથી
„ સુરપ્રભ	વિજયવતી	વિજય	નંદીસેના	ચંદ્રમા
„ વિશાલનાથ	ભદ્રા	શ્રી નાગ	વિમલા	સૂર્ય
„ વજ્રધર	સરસ્વતી	પદ્મરથ	વિમલા	સૂર્ય
„ ચંદ્રાનન	પદ્માવતી	વદમાંક	વિજયાવતી	શંખ
„ ચંદ્રખાહુ	રેણુકા	દેવાનંદ	લીલાવતી	વૃષભ
„ ભુજંગ	મહિમા	મહાબલ	સુગંધા	કમલ
„ ઈશ્વર	ગલાસન	ગંધસેના	ગંધસેના	કમલ
„ નેમિપ્રભ	જ્યોત્સ્વલા	વીર	ભદ્રાવતી	ચંદ્ર
„ વીરસેન	સેના	ભૂમિપાલ	મોહિણી	સૂર્ય
„ મહાભદ્ર	ભાણમતિ	દેવ	ગજસેના	વૃષભ
„ દેવજાતા	ઉમાદેવી	સર્વભૂતિ	સૂર્યકાંતા	હસ્તી
„ અગ્નિવીર્ય	ગંગા	રાજપાલ	પદ્માવતી	ચંદ્ર
„ અગ્નિવીર્ય	કનીનિકા	સચ્ચર્ચ	રચણમાલા	સ્વસ્તિક

પ્ર૦ આપણા અડસડ તીરથ કયા છે ?

(આ અડસડ તીરથ હસ્તકેજિન પાનાઓમાં
જોવામાં આવે છે.)

૩૦ ૧ યત્રુજય, ૨ ગિરનારજી, ૩ આગ્રજી, ૪ અટ્ટા-

૧૬, ૫ સમિતિચિત્ર, ૬ મંડપાચલ (માંડપાચલ), ૭ સંક-
પાચલ, ૮ અપોપા, ૯ સ્ત્રીકુંડ પાચલનાય, ૧૦ નાકોપ
પાચલનાય, ૧૧ ઇનાવલા પાચલનાય, ૧૨ પાચુરચી, ૧૩
સોપી પાચલનાય, ૧૪ તપપાચલ પાચલનાય, ૧૫ મિતિ-
મણી પાચલનાય, ૧૬ દ્રાવડ તીર્થ, ૧૭ યુનિયુવન તીર્થ,
૧૮ નાના તીર્થ, ૧૯ સાનોરી, ૨૦ મલાવીર, ૨૧ નદુરી
તીર્થ, ૨૨ યોરીસા, ૨૩ સાવળ તીર્થ, ૨૪ અવસા પાચલ-
નાય, ૨૫ અલેલ પાચલનાય, ૨૬ નાલા તીર્થ, ૨૭ સ્તિ-
પાચલ, ૨૮ અંતરીપુછ, ૨૯ પુલપાછ, ૩૦ યુલાવારો,
૩૧ ઉમરપીઓ, ૩૨ સ્ત્રીકુંડ, ૩૩ સંમિતિચિત્ર, ૩૪
સોપી પાચલનાય, ૩૫ સંકેપા પાચલનાય, ૩૬ તપપાચલ
પાચલનાય, ૩૭ વસાવા પાચલનાય, ૩૮ અંતરીપાચલ ૩૯
પંચાલસા પાચલનાય, ૪૦ મુલકરકોપા પાચલનાય, ૪૧
અવતિ પાચલનાય, ૪૨ યંજલ પાચલનાય, ૪૩ તપપાચલ
પાચલનાય, ૪૪ સોતમ તીર્થ, ૪૫ તપપાચલ પાચલનાય,
૪૬ અપાપુરી, ૪૭ કાલેપા પાચલનાય, ૪૮ કેન્દ્રી, ૪૯
સોપાપુર, ૫૦ મણીછ, ૫૧ સાકો, ૫૨ અકપુરી, ૫૩
મિંદપુરી, ૫૪ સંપીલાપુરી, ૫૫ તપપુરી, ૫૬ મણીપુરી,
૫૭ સાકો, ૫૮ સોરીપુરી, ૫૯ સંમિતિચિત્ર ૬૦ તપપાચલ,
૬૧ કલેલોવર, ૬૨ અવસા, ૬૩ તપપાચલ, ૬૪ યુનિયુવન,
૬૫ સોપીના, ૬૬ નાકોપ, ૬૭ મણીછ, ૬૮ મુલકરકોપ.

સાંખ્ય-સમીક્ષા ૧૧ પાના નંબર ૧

(સાંખ્ય-સમીક્ષા)

- ૧ શ્રી આચાર્યાંગસૂત્રનું-ઓપપાતિક સૂત્ર ઉપાંગ
- ૨ શ્રી સૂત્રકૃતાંગસૂત્રનું-રાજપ્રતીક સૂત્ર ઉપાંગ છે
- ૩ શ્રી સ્થાનાંગસૂત્રનું-અવાભિગમસૂત્ર ઉપાંગ છે.
- ૪ શ્રી સમવાયાંગસૂત્રનું-પ્રજ્ઞાપના સૂત્ર ઉપાંગ છે.
- ૫ શ્રી ભગવતીઅસૂત્રનું-સૂર્યપ્રજ્ઞાપ્તિ સૂત્ર ઉપાંગ છે
- ૬ શ્રી જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રનું-જ'બૂદ્રીપપ્રજ્ઞાપ્તિ સૂત્ર ઉપાંગ
- ૭ શ્રી ઉપાસકદશાંગ સૂત્રનું-ચંદ્રપ્રજ્ઞાપ્તિ સૂત્ર ઉપાંગ
- ૮ શ્રી અંતકૃદ્દશાંગસૂત્રનું-નિરયાવલિકાસૂત્ર ઉપાંગ
- ૯ શ્રી અનુત્તરોપપાતિકસૂત્રનું-કલ્યાવતંસિકાસૂત્ર ઉપાંગ
- ૧૦ શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણસૂત્રનું-પુષ્પિકસૂત્ર ઉપાંગ છે.
- ૧૧ શ્રી વિપાકસૂત્રનું-પુષ્પચૂલિકા સૂત્ર ઉપાંગ છે.
- ૧૨ દષ્ટિવાદસૂત્રનું-વહ્નિદશાસૂત્ર ઉપાંગ છે.

પ્ર. ગિરિરાજ ઉપર નવટુંકના દેરાસર કેટલા છે ?

ઉ. દેરાસર ૧૨૮ છે, દેરી ૭૬૧ છે, પ્રતિમાજી ૧૧, ૭, ૫૧ છે, પગલાની જોડ-૮-૬, ૬૬ છે.

ગિરિરાજ ઉપર મોટા સત્તર ઉદ્ધાર દરેક ચોવીશીમાં થાય છે. અને નાના ઉદ્ધાર અસંખ્ય થાય છે.

પ્ર. નિગોહના હુઃખનું સ્વરૂપ કેવી રીતે છે ?

(વૈરાગ્યચતુષ્કર્મો)

૩૨ તારીના કુખથી નિર્ગમનું કુખ અનંતમહું છે, તે આ પ્રમાણે— આત્મી તારીમાં ઉત્પન્ન તેવીય સામરોપમનું છે. તે તેવીય સામરોપમના જેટલા અનંત યાપ, તેટલીયાર કેઇ જીવ આત્મી તારીમાં થઈ તેવીય તેવીય સામરોપમને આડે ઉપજે ત્યારે તેને અસંખ્યાતા તર તારના યાપ, તે અસંખ્યાતા જગમાં તારીને વિષે તે જીવને જેટલું ઉદન-જેટલું કુખ યાપ તે તરે કુખ મેહું કરીએ તેથી થઈ અનંતમહું કુખ નિર્ગમીયા જીવ મેહ અમયમાં જોતવે છે.

૫૦ કોટીચિંતાનો વિચાર કેવી રીતે તે ?

(વિચારસમર્થિતા પ્રકરણ)

૬૦ રસોપ અંતુલના માપથી એક મોલન કાંઈ અને એક મોલન પડેતી. તમા એક મોલન કેવી (ભરી) કોટીચિંતા તમાની જાન વિજા અવરોધના તરફ અંતરમાં તમારે રહેને વિષે સમાધાન જાતથી જમીય છે. તે કોટીચિંતા રસ રસી કોટીચિંતાને તમારી આસપાસે જ તારે કોટીચિંતા તમારી તરી અતેક કરોતો મુનિએ વિદ્ય પડા છે. તે આ પ્રમાણે—

અમર રસી કોટીચિંતાને તમારો અમર અમર રસી એક કુખ તમારો માપુરો અમર નિર્દિષ્ટને તમારો છે. તમારો જીવ તમારો કુખ તરી એક રસી રસી તમારો અમર રસી એક કુખ તમારો કોટીચિંતા રસી મુનિએ વિદ્ય પડા છે. તમારો કુખ તમારો

પ્રશ્ન મૂળ અયોધ્યા ક્યાં છે ?

૩૦ અયોધ્યાનું સ્થાન જતાવતા રૂની ભગવંતોએ વૈતાલપત્રી દક્ષિણ ૧૧૪ ચો. ૧૨ કડા દૂર અને લવણ સમુદ્રની પણ ઉત્તરે તેટલી જ દૂર જતાલી છે આ ઉપરથી વર્તમાન અયોધ્યા તે સાયનિર્ઘિંટ સંગવતી નથી પણ બાબુક આત્માઓના પવિત્ર અધ્યવસાયોને કેન્દ્રિત કરતા સ્થાપના નિદોષાની કરી હોય એમ જણાય છે. તીર્થમાલામાં પણ જણાવેલ છે.

પંચ તીર્થકર જનમીઆ, મૂલ અયોધ્યા હરી;
જાણી ચિતિ થાપી ઇહાં, ધ્રમ જોલાઈ બહુ સૂરી.

(શ્રી વિજયસાગરજી મં રચિત તીર્થમાલા ગા. ૬)

પ્ર० વરઘોડાની બોલીનું શું થાય ?

ઉ० વરઘોડાની બોલીમાંથી વાળ વિગેરે વરઘોડાનો ખર્ચ કાઢી શકાય છે (પ્રભાવના ન કરાય) બાકીની રકમ દેવદ્રવ્ય ખાતામાં જાય.

પ્ર० દેવવંદનનું ધી શેમાં કામ આવે ?

ઉ० દેવવંદન કરતી વખતે ધી (પૈસા) બોલાય તે દેવદ્રવ્યમાં જાય.

પ્ર० પ્રતિક્રમણના સૂત્રોનું ધી શેમાં વપરાય ?

ઉ० પ્રતિક્રમણના સૂત્રોનું ધી (પૈસા) બોલાય તે જ્ઞાન ખાતામાં જાય.

પ્ર० ગઢૂંલી ઉપરના પૈસા શેમાં નંખાય ?

ઉ० ગઢૂંલી ઉપર પૈસા મૂકાય તે જ્ઞાનખાતામાં જાય.

પ્ર० ઉકાળેલા કરિયાતાનો કાળ કેટલો ?

ઉ० ઉકાળેલા કરિયાતાનો કાળ, પાણીના કાળ જેટલો છે.

પ્ર० પાણીમાં ચૂનો નાખવાથી કેટલો ટાઈમ ચાલે ?

ઉ० પાણીમાં ચૂનો નાખ્યા પછી ચોવીસ પ્રહર ચાલે, પાણીને ચોવીસ પ્રહર થયા પહેલા પાણી વાપરી નાખવું, ચોવીસ પ્રહર થયા પછી કાંપ કાઢવું કે સોડા નાખી કપડા પલાળવા તે કાર્ય થાય નહીં, પાણીમાં ચૂનો હંમેશા નાખવો.

પ્ર० અક્ષત્રકાય ટાળવા માટે કયું પાણી ચાલે ?

૬૦ અસત્ત્વાય દાણવા માટે પાણી નહીં લેવું લેવુંએ.

૬૧ આદમ ચીરસના પિદારમાં કયા સૂત્ર બોલ્યાં ?

૬૨ આદમ ચીરસનો પિદાર કરી આજ્યા હોણે તો પ્રતિક્રમણમાં જે નમો દેવદેવાય તથા પરમોમંગલની મળનાય કરેલી જ લેણે અને રિવજના રોય તો અટોતરી તથા મોટી સત્ત્વાય મલે કરે અને ન કરે તો પણ આજે અને પાણીને રિવજે તો પાણી પ્રતિક્રમણ રોય મેલવે પાળી નહીં.

૬૩ જેવ મહીનાના કાલિકરમ જુલો જવાય તો મુ સપુાય વેચાય નહીં ?

૬૪ જેવ મહીનાના કાલિકરમ નો જુલો જવાય તો પ્રતિક્રમણના સૂત્ર પાણી સૂત્ર તથા પરમોમ, રિવજમાલ, દેવદેવદેવ, કમનય રિવજે પ્રતિક્રમણ મોપિતા સપુાય પણ નવા ને જાણાય તથા રાત્રિ રિવ રિવજે સૂત્રે તથા આદમ લેણે પણ જવાય કે સપુાય નહીં અને પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી કાલિકરમ રોય છે.

૬૫ કયાવિનયપણી આદમનાય મુલો કેવો રીવે સપુાય ?

૬૬ કયાવિ નાવર (સીયા રીવ) આદમ પાણી મુલો જે મહા, ચીર, રી, વરજા, જાણય પડે તો જેવ મહાને અજાણય, નેમો - અવ, કરાંત રિવજે આદમના પાણી સપુાય નહીં પણ પ્રતિક્રમણ કરેલેય, જુલો - રીવજાલ રિવજે સપુાય વેચાય કરાંત કે ને મુલ પાણી અને મહાને રીવજે અજાણય નહીં.

અન્તે તેને સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયું, અને તે કાળ કરીને બારમા દેવ-લોકે બાવીસ સાગરોપમની સ્થિતિએ દેવ ગયો, ત્યાંથી સ્વર્ગી શતદ્વારા નગરીમાં મહાપદ્મરાજ થશે. તે સુમંગલ નામના ઋષિને ત્રણ વખત રથના અગ્રભાગ વડે પાડી નાખશે, તે મુનિ તેજોવેશ્યાથી બાળી ભસ્મ કરશે, એટલે મરીને સાતમી નારકીમાં જશે, પછી મર્યદા થઈ બીજીવાર સાતમી નારકીમાં જશે, એમ છઠ્ઠી વિગેરે સાતે નારકોમાં બન્ને વાર જશે પછી જલચર વિગેરેમાં બેઘન્દ્રિય વિગેરેમાં, પૃથ્વીકાય વિગેરેમાં અનેક લાખવાર જન્મ પામશે પછી મનુષ્ય થઈ અસુરકુમાર વિગેરે થઈ પછી સમ્યક્ત્વ પામી સૌધર્મ-ઈશાન-સનતકુમાર. બ્રહ્મ, શુક, આનન્દ, આરણ્ય, સર્વાધર્મસિદ્ધ થઈ મહાવિદેહમાં દંડપ્રતિજ્ઞ થઈ કેવલજ્ઞાન પામશે. ત્યાર બાદ તે દંડપ્રતિજ્ઞ કેવલી શ્રમણ નિર્ઝંથોને બોલાવીને આ પ્રમાણે કહેશે કે ઘણા કાળ પહેલા હું મંબલીપુત્ર ગોશાલક હતો, ત્યાં ધર્મોચાર્યની આશાતના કરવાથી દીર્ઘકાળ સંસારઅટવીમાં ભર્યો. કેઈ પણ ગુરુની આશાતના કરશે નહીં. તે સાંભળીને ઘણા બળ્યજીવો પ્રતિબોધ પામશે અને સંસારનો અંત કરશે.

પ્ર० મહોરગ જીવ કોણ છે ?

(પ્રજાપનાસૂત્ર પદ ૧ હું)

ઉ० મહોરગ જીવ સ્થલચર છે. પૃથ્વી ઉપર ચાલે છે અને પાણી ઉપર પણ પૃથ્વીની પેઠે ચાલે છે અને તે અગ્ની-દ્રીપની બહાર હોય છે

પ્રક. વ્યંતર એટલે મુ' અને તેઓ ક્યાં રહે છે ?

ઉત્ત. જેનો મનુષ્ય સાથે જંતર નથી તે વ્યંતર. એક વર્તી વિજેરના બાહર તરીકે પણ રહે છે તથા એક હોડમાં રહે છે તે આ પ્રમાણે— રત્નપ્રભા પુષ્પોના પિંડમાં એ પોષણ ઉપર અને એ પોષણ નીચે છાતીને વચમાં આડી પોષણમાં રહે છે તે જવનોમાં રહે છે તથા વિજયદેવ વિજેરે વ્યંતરોની સજ્જાનીયો અન્ન-કોષ-અન્ન મૂળને અન્નકોષ વિજેરમાં રહે છે તે તરશમાં રહે છે ઉપરહોડમાં પંકજ વગડિમાં રહે છે તે આગાહોમાં રહે છે. અન્નકોષ પણ હોડમાં છે એમ પ્રમાણના સૂત્ર ૫૬ ૧ લામાં છે.

પ્રક. અન્નજવાળા આકુષ્પવાળા અન્નમંદુનિના તથા અન્નકોષોના મનુષ્યો અને તિવંત્રો મરીને ક્યાં ઉત્તરના થાય છે ? (પ્રમાણનાંદર ૫૬ ૬ ૬૬)

ઉત્ત. જવનપતિમાં અને જવનમાં ઉત્તરના થાય છે. તથા અન્નકોષોમાં, અન્નજવાળા આકુષ્પવાળા એના પશ્ચિમિદેશ તથા અન્નકોષોના મનુષ્યો તિવાય ઉત્તરના થાય છે તથા અન્નકોષવાળા આકુષ્પવાળા મનુષ્યો અને તિવંત્રો પશ્ચિમ-કોણ દિશાએ સુધી ઉત્તરના થાય છે ઉપર ઉત્તરના થતા નથી.

પ્રક. હો અન્નમંદુ! આપણને તિવાય મનુષ્ય અન્નકોષને જુએ છે! અન્નમંદુ-જાણીને જુએ છે ! અન્નકોષ-જુએ છે !

૩૦ સો વરસના આયુષ્યના બીસ હજાર કિલોગ્રામ પ્રમાણ યાવ તેમાંથી જો વિધિ સાચી જાતના માનપૂર્વક તથા નિયમ આક્રિ સંપૂર્ણ એક કિલોગ્રામ સુધી (આઠ પહોર) પૌષ્ઠમાં રહે તો સત્યાગ્રીહ અળખ, સત્યોતેર કોડ, સત્યોતેર લાખ, સત્યોતેર હજાર, સાતસો ને સત્યોતેર પચ્ચોપમ અને એક પચ્ચોપમના નવ ભાગ કરીએ એવા સાત ભાગ (૨૭,૭૭,૭૭,૭૭,૭૭,૭૭,૭૭) આટલું દેવતું આયુષ્ય અહો-રાત્ર પોસહ વડે બંધાય.

પ્ર૦ એક પ્રહરના ધર્મકાર્યમાં કૃણ કેટલું યાવ ?

ઉ૦ એકસો વરસના આયુષ્યમાં બે લાખને અડધાસી હજાર પ્રહર થાય. તેમાંથી એક પહોર પણ ધર્મની આરાધનાવાળો પસાર થાય તો-ત્રણસો સુડતાલીશ કોડ, બાવીશ લાખ, બાવીશ હજાર, બસો ને બાવીશ અને એક પચ્ચોપમના નવ ભાગ કરે એવા બે ભાગ, એટલું દેવતું આયુષ્ય બાંધે

પ્ર૦ એક મુહૂર્ત સામાયિકમાં કૃણ કેટલું યાવ ?

ઉ૦ સો વરસના આયુષ્યમાં દશ લાખ એંશી હજાર

મુદ્રા (એ. ૫૪૧-૬૮ મિનિટ) થાય. એક સામાન્ય જે
એક મુદ્રાનું કસાય છે તે એ સમજાવપૂર્વક વિધિના હાથ
સહિત કસાય તો ખાલું જોઈ, આગમ્યસાક હાથ, પરીચ
દબર, તરતો પચોપચ અને એક પચોપચના આઠ મામ
દો એવા ચમકાવ એટલું દેવનું આગમ્ય એક ને પરીતા
સામાન્યિક વડે જાણાય.

૫૦ એક પરીતા પચોપચમાં રૂબ કેટલું થાય ?

૩૦ એકતો પરમમાં-એકવીસ હાથ. આઠ દબર પરીએ
થાય તેમાંથી એક પરી પચ ઉત્તમ જાવનાપૂર્વક અનિર્ણ-
તરવી જાણાપાસના હાથપૂર્વક પચમાં જાય તો પરી-
શીય જોઈ. આગમ્યવીસ હાથ. પાતક દબર, તરતો પચમાં
જોઈ. પૂન એટલા પચોપચનું દેવનું આગમ્ય હાથ જાણે.

૫૦ એક પાસોપાસના પચોપચમાં રૂબ કેટલું થાય ?

૩૦ એકતો પરમમાં-આગમ્ય ને તાર જોઈ. પચોપચીસ
હાથ અને પાસીસ દબર પાસોપાસ થાય છે. તેના આગ-
મ્ય હાથ એ પચોપચ સહિત એક ચમક પાસોપાસ આગ
તોળને હાથ પિરવાશીસ દબર, તરતો ને આઠ પચોપચ
પચા જોઈ ઉજા આગ આગ દેવનું આગમ્ય હાથ.

૫૦ એક નવજાર પચના રૂબકાચમાં રૂબ કેટલું થાય ?

૩૦ એક નવજાર પચના રૂબકાચ વડે એકવચીસ
હાથ, પાતક દબર, જાણે ને પાતક પચોપચનું દેવનું
આગમ્ય હાથ જાણે.

૭૦ આરે વર્મજાઓના રકપિા વ્યારે પરમાણુ રૂપ
પુરા માપ ત્યારે એક બીજાની વર્મજારૂપ પરમાણુ પર્યં થકે
ઉ. જેમ બીજાનિ વર્મજાના રકપિા બીજાનિરૂપે અનિષ્-
ત્રાને પુરા પરમાણુ રૂપ વ્યારે માપ. ત્યારે રકિવ વર્મજાના
રકપિારૂપે જાની થકે ઉ અને આદારક વર્મજાના રકપિારૂપે
જણ જાની થકે ઉ જેમ જાણી વર્મજારૂપ જાની થકે ઉ.

૭૧ પ્રામલનો રચનાવ કેવી રીતે છે ?

૭૨ હવેક પ્રામલોના ચારે તરફ પડાયા પડે છે.
પદાર, પર્વત, બીજો વિધેરે જ્યા પ્રામલોના પડાયા પડે
ઉ. જેમ આપણું સંસાર છે તેના નારે તરફ પડાયા પડે
ઉ તે પડાયા જેટલો દૂર હુમી જઈને જાણી વિચારક
બધ છે એટલે કેમિસામાં ફેલાઈ કઈ કદાચ છે. પડાયા
એટલે પ્રામલમાં પરમાણુ એક બધ છે અને બીજા બેડે
ઉ એટલે માનવા પદાર્થો પણ જેમકે મનુ પર્વત વિધેરે
ઉ તેનો આદાર એટલો હોય તેટલો જાણવ થઈ છે પણ
પ્રામલના પરમાણુ તો કાચ-આવ કાચે જ રહે છે એવું
સિદ્ધિ માનવા કે અકાનિતા જ્યા પદાર્થોનીયો રાખ. પડાયા
જ રહે છે.

૭૩ પ્રામલના રચના ચારે કેવી રીતે છે ?

૭૪ રકપિની જાણે કેમ કદાચ પણ છે. જાણે
કદાચ તે બીજો જાણે રકપ રકપાવ અને રકમ પણ
રકપિ કાણે હોય તે કદાચ પણ જાણે કદાચ તે પણ જાણે

૫૪૨   શ્રી જિન-ગુણ-રતનાકર-કેવલ-મુક્તિ મારસંપ્રદ

પ્ર૦ સ્યવિરકડગી તથા જિનકડગી કાધુઓને ગર્ભવતી શ્રીના હાયથી આહાર-પાણી વધોરવા કહેવું કે નહિ ?

ઉ૦ શ્રી પિડનિયુંકિતની ટીકામાં કહ્યું છે કે-જો કોઈ સી ગર્ભવતી હોય તો તે ગર્ભવતી શ્રીના હાયથી ગર્ભ જે દિવસે ધારણ કરે, તે જ દિવસથી જિનકડગી સાધુઓ આહાર ગ્રહણ કરે નહિ. અને સ્યવિરકડિપક સાધુઓ તો આઠ મહિના સુધી ગર્ભવતી શ્રીના હાયથી આહાર ગ્રહણ કરે. નવમે મહિને તો બેસવા-ઉઠવાએ કરીને વહોરાવતા ગર્ભને પીડા થવાના કારણથી તેની પાસેથી આહારગ્રહણ કરે નહિ. પણ બેઠેલી હોય તો તે બેઠી બેઠી જ આપે અને ઉભી હોય તો ઉભી ઉભી જ આપે અને તેથી ગર્ભને પીડા થતી ન હોવાથી લઈ પણ શકે.

પ્ર૦ આગમવ્યવહારીના કેટલા ભેદ ?

ઉ૦ શ્રી શ્રાદ્ધશ્રુતકલ્પની ટીકામાં તથા શ્રી યતિશ્રુત-કલ્પસૂત્રની ટીકામાં લખેલ છે કે ૧ કેવલજ્ઞાનીઓ, ૨ મનઃપર્યાવરણીઓ, ૩ અવધિજ્ઞાનીઓ, ૪ ચૌદ પૂર્વધરો, ૫ દશ પૂર્વધરો, અને ૬ નવ પૂર્વધરો, આ પ્રમાણે આગમવ્યવહારીના છ ભેદ છે. તેમાં છઠા ભેદમાં નવ પૂર્વધરો કહેલ છે તેથી તે અવશ્ય હોવા સંભવ છે, આઠ પૂર્વધરો સાત, છ, પાંચ, ચાર, બે, એક અને અર્ધ પૂર્વધર, શ્રી આચારાંગ, શ્રી સૂત્રકૃતાંગ આદિ અગિયાર અંગના ધારીઓ; શ્રી નિશીથ, બૃહત્કલ્પ, વ્યવહાર, દશાશ્રુતસ્કંધ, અને શ્રી પંચકલ્પાદિ

પ્ર० પરકાયપ્રવેશ વિના કેવી રીતે ?

ઉ० પરકાયપ્રવેશની વિના તે એક શરીરમાંથી બીજા શરીરમાં જીવ જાય. ત્રીજામાં જાય વિગેરે. યોગસિદ્ધિ છે.

પ્ર० નવ નાડું અને નવ કાડું તે અઢાર વર્ણ કયા ?

ઉ० નવ નાડું તે આ પ્રમાણે. ૧ ઘાંચી, ૨ મોચી, ૩ ઘાંચણ, ૪ ઘોળી, ૫ લુહાર, ૬ હરજી, ૭ માછી, ૮ નિલ્લ, ૯ ગોવાલ અને નવ કાડું તે આ પ્રમાણે. ૧ કાંઠવિક, ૨ કૌટુંબીક, ૩ કુંભાર, ૪ સોની, ૫ માલી, ૬ તાંબોલી, ૭ હજમ. ૮ કાછિક, ૯ ગાંધર્વ. એવી રીતે અઢારવર્ણ થાય છે.

પ્ર० ચોવીશ તીર્થંકરોના દીક્ષાતપ, કેવલજ્ઞાનતપ, મોક્ષતપ કેટલો ?

ઉ० પાંચમા તીર્થંકરે નિત્ય ભોજન કરી દીક્ષા લીધી છે બારમા તીર્થંકરે એક ઉપવાસ કરીને દીક્ષા લીધી છે, ત્રેવીશમા અને ઓગણીશમા તીર્થંકરે ત્રણ-ત્રણ ઉપવાસ કરીને દીક્ષા લીધી છે. બાકીના વીશ તીર્થંકરોએ છઠ્ઠું ભક્તે દીક્ષા લીધી છે પહેલા, ઓગણીશમા, બાવીશમા, ત્રેવીશમા એ ચાર તીર્થંકરો અહમભક્તે કેવલજ્ઞાન પામ્યા છે. બારમા તીર્થંકર એક ઉપવાસ કરીને કેવલજ્ઞાન પામ્યા છે. બાકીના ઓગણીશ તીર્થંકર છઠ્ઠું ભક્તે કેવલજ્ઞાન પામ્યા છે. પહેલા તીર્થંકર છ ઉપવાસે મોક્ષે ગયા છે અને ચોવીશમા છઠ્ઠું કરીને મોક્ષે ગયા છે. બાકી વચલા બાવીશ તીર્થંકરો માસક્ષમણ કરીને મોક્ષે ગયા છે.

પ્ર० પાંચ પ્રકારે દશનો વિનય કરવો તે કેવી રીતે ?

ઉ० વિનયના પાંચ પ્રકાર :- ૧ બાહ્યથી ભક્તિ, ૨ હૃદયનો પ્રેમ, ૩ ગુણની સ્તુતિ, ૪ અવગુણ ઢાંકવા, ૫ આશાતના ન કરવી, એ પ્રકારે— ૧ અરિહંત, ૨ સિદ્ધ, ૩ પ્રતિમા, ૪ ચૈત્ય, ૫ ધર્મ, ૬ સાધુ, ૭ સૂરિ, ૮ ઉપધ્યાય, ૯ પ્રવચન, ૧૦ દર્શન. એ દશનો વિનય કરવો.

પ્ર० કૃત્રિમ નપુંસક શું શું પામે ?

ઉ० કૃત્રિમ નપુંસક ચૌદપૂર્વ વિગેરે બધી પદવીઓ પામે છે.

પ્ર० વાણીના આઠ સ્થાન કયા ?

ઉ० કંઠ, તાળુ, મૂઘ, દાંત, હોઠ, જિહ્વા, ઉર, નાસિકા.

પ્ર० સોલ જાતિના વચન કયા ?

ઉ० ૧ એકવચન-ઘટા, ૨ દ્વિવચન-ઘટો, ૩ બહુવચન-ઘટાઃ, ૪ પુંલિંગ-નરઃ, ૫ સ્ત્રીલિંગ-નરી, ૬ નપુંસકલિંગ-નયનમ્, ૭ અતીતકાલ-અકરોતિ, ૮ અનાગતકાલ-કર્મિષ્યતિ, ૯ વર્તમાનકાલ-કરોતિ, ૧૦ પરોક્ષ વચન એ કાય તેણે કયું. ૧૧ પ્રત્યક્ષ વચન-એમ કરે છે. ૧૨ અવગત અવગત-પડેતો ગુણ પછી અવગુણ જેમ એ પ્રીતુચીત છે પણ કાલી છે, ૧૩ અવગત અવગત-પડેતો અવગુણ પછી ગુણ જેમ એ પુરુષ કુશીલ છે પણ પંડિત છે. ૧૪ અવગત અવગત-પડેતો ગુણ ને પછી પણ ગુણ જેમ એ

૫૭૮ શ્રી જિત-ગુણ-રતનાર-—કેવર-મુક્તિ સારમંતક
શક્તિ છે પણ સૌપમં કેવરોક મુખો જાય છે.

(ભગવતી સ્તવ શ્લોક ૩ ઉપ ૨.)

પ્ર૦ મહાશિલાકંટક સંગ્રામમાં કેટલા મરાયા અને તેની ગતિ કઈ ? (ભગવતી સ્તવ શ્લોક ૩ ઉપ ૨.)

ઉ૦ મહાશિલાકંટક સંગ્રામમાં ગોરાશી લાખ અને રચ-મૂશલ સંગ્રામમાં છન્નુ લાખ મનુષ્યો મરાયા. તેમાં એક વરુણપુત્ર અનશન કરી દેવલોકે ગયો અને તેને સામી મારનાર વરુણ પ્રમાણે હો એમ કહેવાથી મનુષ્ય થયો, ઘસ હજાર માછલા થયા, બાકી નરક-તિર્થંચમાં ગયા.

પ્ર૦ ઘસ વસ્તુ છંદસ્ય જોઈ ન શકે તે કઈ ?

ઉ૦ ૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશાસ્તિકાય, ૪ જીવ, ૫ પરમાણુ-પુદ્ગલ, ૬ શબ્દ, ૭ ગંધ, ૮ વાયુ, ૯ આ જીવ જિન થાશે કે નહિં, ૧૦ આ જીવ સર્વ દુઃખનો અંત કરશે કે નહિં.

પ્ર૦ ઘસ પ્રકારની લજ્ઞિ કઈ ?

ઉ૦ ૧ જ્ઞાનલજ્ઞિ, ૨ ઘર્શનલજ્ઞિ, ૩ ચારિત્રલજ્ઞિ, ૪ દેશવિરતિલજ્ઞિ, ૫ દાનલજ્ઞિ, ૬ લાભલજ્ઞિ, ૭ ભોગલજ્ઞિ, ૮ ઉપભોગલજ્ઞિ, ૯ વીર્યલજ્ઞિ, ૧૦ ઇન્દ્રિયલજ્ઞિ.

પ્ર૦ ઘોડો દોડે ત્યારે અવાજ શેનો થાય ?

ઉ૦ ઘોડો દોડે ત્યારે હ્રદય અને લીવર વચ્ચે કકંટ નામે વાયુ ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે ખુ ખુ શબ્દ થાય છે.

પ્ર० ચાર અનુષ્ઠાન કયા ?

ઉ० ૧ પ્રીતિ અનુષ્ઠાન-ધર્મના કાર્યમાં બીજા કાર્યોનો ત્યાગ કરીને એકનિષ્ઠાથી કરે તે.

૨ ભક્તિ અનુષ્ઠાન-ધર્મના કાર્યમાં બહુમાનપૂર્વક કરવું તે

૩ વચ્ચનાનુષ્ઠાન-બધા ધર્મકાર્યમાં આગમને અનુસારે પ્રવૃત્તિ કરવી તે.

૪ અસંગાનુષ્ઠાન-અત્યંત અભ્યાસથી ચંદનગંધના ન્યાયે સહજભાવે જે ક્રિયા કરાય તે.

પ્ર० પાંચ ક્રિયા કઈ ?

ઉ० ૧ વિપાનુષ્ઠાન-પૌદ્ગલિક સુખની આ ભવમાં ઇચ્છા કરાય તે.

૨ ગરાનુષ્ઠાન-દેવ, ચક્રવર્તિ, રાજા વિગેરે થવાની પરભવની ઇચ્છાથી થાય તે.

૩ અનનુષ્ઠાન-ઓધસંજા કે લોકસંજાથી સંમૂર્ચિતમની પેઠે ક્રિયા કરાય તે.

૪ તદ્દલેતુ અનુષ્ઠાન-આશંસારહિત મોક્ષના ઉદ્દેશથી જે કરાતું હોય તે. તેવા જીવો ચરમાવર્તમાં આવેલા બાણવા.

૫ અમૃતાનુષ્ઠાન-ચંદનગંધની માફક સ્વાભાવિક શુદ્ધ એવો ભાવધર્મ જેના હૃદયમાં હોય તે.

પ્ર० ૭ આવશ્યકમાં કયા કયા અનુષ્ઠાન હોય ?

ઉંઠ આચાર્યજી જાગવાન સામે દેખી સખાય લેટલા
ઉંચા રખાય, નાખીચી ઉંચા રખવા જોઇએ.

પ્ર૦ દ્રૌપદી અને કુતાજી કયા ઉપાસે છે ?

ઉંઠ દ્રૌપદી અને કુતાજી જાનને મોદામાં ગયા છે.

પ્ર૦ હરિભંગમેળીનો જીવ કોણ થયો ?

ઉંઠ હરિભંગમેળીનો જીવ દેવધર્મીગણિ દામાશ્રમણ થયા.

પ્ર૦ ત્રાયત્રિંશક દેવો અને સામાનિક દેવોના વિમાનો
કયાં છે? ((સેનપ્રશ્નમાંથી)

ઉંઠ ત્રાયત્રિંશક દેવોના કાન્તિમય વિમાનો અને સામા-
નિક દેવોના શતકાન્ત રત્નમય વિમાનો હલ્દિષ્ય દિશામાં
ધન્દ્રના વિમાનોથી જુદા હોય છે, એમ દેવેન્દ્રઃ નરકેન્દ્રઃ
અંધની ટીકામાં છે.

પ્ર૦ ચક્રવર્તિના ચક્ર વિગેરે સાત રત્નો એક જીવમય
હોય કે અસંખ્યાત જીવમય હોય અને તે જીવોની આ-

૬૧૦ શ્રી જિત-મુખ-સ્તવાપર-વેદાન્ત-મુનિ પારશ્રમક

દરેકમાં અસંખ્યાત છૂપે રહ્યા છે તે જાતનારે જોઈ અને
આશયમાં પશુ કે દયાનકોમાં અસંખ્યાત છૂપી રાંભો કે
પશુ ન્યૂન કે અધિક સંખ્યાતા નથી.

પ્ર૦ મકિસા, મધ, માંસ અને માખણમાં અસંખ્યાત
છૂપે તે વર્ણવાળા ઉપજે છે તે કેટલી યોગ્યતાવાળા હોય ?

ઉ૦ મકિસા, મધ, માખણમાં બેઘન્દ્રિય જીવો અસંખ્યાત
ઉપજે છે અને માંસમાં તરત જ બાકર નિગોઠરૂપ સંમૂ-
ચિઈમ એકેન્દ્રિય અનંત છૂપે ઉપજે છે, અને બેઘન્દ્રિયો
અસંખ્યાત ઉપજે છે, તથા મનુષ્યના માંસમાં તો બાકર
નિગોઠ એકેન્દ્રિયો અને બેઘન્દ્રિયો અને સંમૂચિઈમ પંચે-
ન્દ્રિય મનુષ્ય ઉપજે છે, એમ શાસ્ત્રવચન મુજબ સંભવે
છે. (યોગશાસ્ત્ર)

પ્ર૦ દેવોને અવધિ વિગેરે જ્ઞાન હોવાથી પૂર્વભવમાં
બળેલ શ્રુતજ્ઞાન કેટલું સંભવે ?

ઉ૦ મહાભાષ્યમાં અગિયાર અંગનું કહેલ છે.

પ્ર૦ તિયંચો વંકિય શરીર બનાવે તે મૂલ શરીર સાથે
સંબંધવાળું હોય કે નહિં ?

ઉ૦ સંબંધવાળું હોય અને અસંબંધવાળુંયે હોય.

પ્ર૦ સૌધર્મ વિગેરે દેવો અમો અમુક સ્થળે ઉપજીયું
એમ જાણે કે નહિં ?

ઉ૦ તેવા પ્રકારનું જ્ઞાન હોય તો કોઈક જાણે અને

સાધુઓને તો જીરાવાળા પાપક વિગેરે કલ્પે પણ છે એમ પ્રવૃત્તિ છે.

પ્ર० જેમ આ ભરતક્ષેત્રમાં વીર ભગવંતના જન્મનક્ષત્રે ભસ્મચક્ર આવેલ છે તેમ જીવ ક્ષેત્રોમાં તીર્થંકરોના જન્મ નક્ષત્રમાં તે આવ્યો છે કે નહિ? તેમ જ અહીં ખડું કુમતો છે, તેમ જીજ્ઞે છે કે નહિ?

ઉ० દશેય ભગવાનના રૂપવન વિગેરે કલ્યાણકો એક જ નક્ષત્રમાં થાય છે એમ આગમમાં કહેલ છે માટે ભસ્મ-ચક્રનું સંક્રમણ સર્વ ઠેકાણે સરખું જ છે, અને દશેય ક્ષેત્રમાં દસ દસ આશ્રયો હોય છે તેમાં કેટલાક એજ હોય છે અને કેટલાક બુદ્ધા હોય છે

પ્ર० નિવિયાતા હુધથી બનેલું દહી નિવિયાતું થાય કે નહિ?

ઉ० થાય છે.

પ્ર० મેરુપર્વતમાં વિકલેન્દ્રિય જીવોનો સફાવ છે કે નહિ?

ઉ० પન્નવણાસૂત્રમાં ઉદ્ભૂતોએ તદેકદેશભાગ-એટલે ઉધ્વંલોકમાં મેરુપર્વતની વાવડી વિગેરેમાં જ્યેષ્ઠેન્દ્રિય વિગેરે હોય એમ સંભાવે છે.

પ્ર० અનાદિ નિર્ગોદના ભવ્ય જીવને જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની ક્ષત્તા હોય છે તેમ અભવ્યને હોય કે નહિ?

ઉ० અભવ્યને સત્તા હોય પરંતુ અભવ્યપણું હોવાથી

અને જ'ખૂદ્રીપપત્તિ વિગેરેમાં છે.

પ્ર० સ્ત્રી અને સચિત્તનો સંઘટ્ટો નિરંતર વજ'વાનો છે તેમાં પરંપર સંઘટ્ટો કેટલી સંખ્યા સુધી ગણવો ?

ઉ० તે બન્નેનો પરંપર સંઘટ્ટો વચમાં એક અને બેથી થાય તે વજ'વો અને ત્રણ વિગેરેથી થાય તે સંઘટ્ટો ગણાતો નથી.

પ્ર० જિનમંદિરમાં પચ્ચખખાણુ પારવું કલ્પે કે નહિ ?

ઉ० પચ્ચખખાણુ પારવું સુઝે છે એવો સંપ્રદાય છે.

પ્ર० રૂપશે' વિગેરે ત્રણ ઇન્દ્રિયો નવ યોજન દૂરથી પોતાના વિષયને ગ્રહણ કરે છે તેમાં કયા દષ્ટાંતો બતાવ્યા છે ?

ઉ० નવ યોજન દૂર વરસાદ વરસ્યો હોય તે જલના પુફ્ફલો ત્યાંથી આવી શરીરને રૂપશે' છે અને તે દૂર પ્રદેશથી માટીના પુફ્ફલો આવી રસના અને નાસિકાએ લાગી ગંધ અને રસત્વં જ્ઞાન કરાવે છે, એમ પુષ્પમાલા ટીકાથી બાણવું.

પ્ર० સંસારમાં ફરતો એક જીવ કેટલી વખત ઇન્દ્રપણું અને ચક્રવર્તિપણું પામી શકે ?

ઉ० બે વખત પામી શકે એમ ભગવતી સૂત્રમાં છે, પરંતુ પ્રાચે કદી બહુ વખત ન પામે.

પ્ર० બ્રહ્મ દેવલોકથી ઉપર સમ્યગ્દષ્ટિ દેવો વધારે છે કે મિથ્યાદષ્ટિ વધારે છે ?

પ્ર० દીક્ષિત થયેલા પંઢરસો તાપસોને ગોતમસ્વામીજીએ
લઙ્ગિય થકી દુધપાકે પારણું કરાવ્યું તે વૈકલ્ય દુધપાક હતો
કે નહિ ?

ઉ० તે વૈકલ્ય ન હતો પરંતુ અક્ષીણ મહાનસ લઙ્ગિયએ
કરી બધાને પહોંચે તેટલો દુધપાક થઈ ગયો.

પ્ર० સ્વપ્નપાઠકો પેટે ચારણશ્રમણ ઋષિ વિગેરે સ્વપ્ન
કલ્પને કહે કે નહિ ?

ઉ० ચારણશ્રમણ ઋષિઓ પણ સ્વપ્નપાઠક પેટે સ્વપ્ન-
કલ્પ કહે છે.

પ્ર० ચાર દેવ નિઠાયોમાં વિમાનના અધિપતિ દેવો
સમ્યગ્દષ્ટિ હોય કે મિથ્યાદષ્ટિ હોય ?

ઉ० વિમાનના અધિપતિપણે જો દેવ ઉપજે તે સમ્યગ્-
દષ્ટિ જ હોય છે કોમપણ કાળે મિથ્યાદષ્ટિ હોતા નથી આ
પ્રકારની અનાદિ કાલની જગત વ્યવસ્થા છે.

પ્ર० ચિકલેન્દ્રિય જીવો મરી મનુષ્ય થઈને મોક્ષે જાય
કે નહિ ?

ઉ० ચિકલેન્દ્રિય જીવો પોતાના જાવથી વ્યતી મનુષ્ય
થઈ મોક્ષે જાય નહિ, પણ સર્વવિરતિ પાતી શકે, એમ
સંમતિથી શ્રીકા વિગેરેમાં છે.

પ્ર० નાકુની પેટે સાધ્વીને ચારણશ્રમણ લઙ્ગિય હોય કે નહિ ?

ઉ० ચારણલઙ્ગિય સાધ્વીને ન હોય, કેમ કે લઙ્ગિય

શ્રી ।

સ્વ-મુક્તિ સારસંગ્રહ

ઉં અસાધ્યમાં પડિમાવાહક શ્રાવિકાઓ મૌનથી પોસહ અને કાઉસ્સગો કરે છે એમ વર્ણવાત છે.

પ્રં ઝૌરાવણ વિગેરે દેવો, સર્વ કાલ હાથી થોડા કે બળદની આકૃતિવાળા હોય કે દેવ આકૃતિવાળા હોય અથવા વાહન બનવાના અવસરે હાથી વિગેરેનું સ્વરૂપ ધારણ કરે? તેઓની દેવાંગનાનું સ્વરૂપ પણ કેવું હોય ?

ઉં ઝૌરાવણ વિગેરે દેવો, વાહન બનાવવાના અવસરે હાથી વિગેરે રૂપ ધારણ કરે છે. બીજી વખતે તો દેવરૂપે હોય છે અને તેઓની સ્ત્રીઓ તો સદા દેવીરૂપે જ હોય છે.

પ્રં મીઠામાં નાંખેલા કેરા વિગેરે તડકે મુકી પછી તેલ વિગેરે નાંખ્યા હોય તો સંધાન બોળ થાય કે નહિ ?

ઉં મીઠામાં નાંખેલા કેરા વિગેરેમાં રહેલું જલ ત્રણ દિવસ તડકે નાંખતા બે સુકાય નહિ, તો સંધાન થાય છે એટલે અભક્ષ્ય છે.

પ્રં જીવાભિગમ સૂત્ર વિગેરેમાં નપુંસકને ચારિત્ર કહ્યું છે તે કયું ચારિત્ર લેવું ?

ઉં જાતિ નપુંસક, સમકિત અને દેશચરિત્ર સુધી સ્વીકાર કરી શકે છે પણ આગળ ચઢી શકતો નથી, તેથી મોક્ષ સુધીની પ્રાપ્તિ કૃત્રિમ નપુંસકોને હોય છે.

પ્રં જ્યારે સગરચક્રીના પુત્રોએ અબ્યાપદની રક્ષા માટે ઇષ્ટ જોહી તે વખતે નાગકુમારોના ભવનોમાં માટી અને

ત્યારે ૧૧ ગણધરમાં કોણ દેશના આપે ?

ઉં હીક્ષાએ મોટા હોવાથી ગૌતમસ્વામી હાજર હોય તો તે જ દેશના આપે અને હાજર ન હોય તો હાજરમાંથી જે મોટા હોય તે આપે છે.

પ્રં આકાશનો પ્રદેશ અને પુદ્ગલ પરમાણુ આ બેમાંથી સૂક્ષ્મ કોણ છે ?

ઉં એ બન્નેયનો વિભાગ થતો ન હોવાથી પ્રદેશની અપેક્ષાએ બન્ને તુલ્ય છે. પણ અવગાહનાની અપેક્ષાએ તો એક આકાશપ્રદેશમાં અનંતા પરમાણુ અવગાહી શકે છે, તે વિશેષ જાણવો.

પ્રં જઘન્યથી તીર્થંકર પ્રભુ પાસે એક કોડ દેવો હોય તે કઈ નિકાયના હોય ?

ઉં ચારે નિકાયના મળી એક કોડ દેવો હોય છે એમ નામમાલામાં છે.

પ્રં જિનેશ્વરના સમવસરણમાં સંજ્યાતા દેવો માય કે અસંજ્યાતા માય ?

ઉં યોગશાસ્ત્રની ટીકામાં કહ્યું છે કે સમવસરણમાં અસંજ્યાતા સુર નર વિગેરે માઈ જાય છે, માટે તેમાં કાંઈ અયોગ્ય નથી.

પ્રં જે અરિહંત આદિ વીશ પદ્ધતિ આરાધન કરે છે તેમાં તે પદ્ધતિ ગણણું ઉપવાસના દિવસે જ કરાય કે ત્રણ દિવસ સુધીમાં કરાય ?

અનંતાનન્ત પુદ્ગલમય મહાસ્કંધ જીવાધિષ્ઠિત હોવાથી, સચિત્ત કહેવાય છે અને તેથી જીને પુદ્ગલમય છે તે તો વિસ્ત્રસા પરિણામથી બનેલો તે સંપૂર્ણ લોકમાં ફેલાયેલો અચિત્ત મહાસ્કંધ કહેવાય છે, આ પ્રકારે અનેક મહાસ્કંધો સંપૂર્ણ લોકમાં પ્રસરનારા કેવળીઓએ દેખ્યા છે તે વિશે વિશેષાવશ્યક ટીકાની પીઠિકામાં દ્રવ્ય વર્ગોના અધિકાર જોવો.

પ્ર० જિનેશ્વરો ગૃહસ્થપણામાં કેવલી અથવા સાધુને પ્રણામ કરે કે નહિ ?

ઉ० આ બાબતમાં નિષેધ નજોલ નથી.

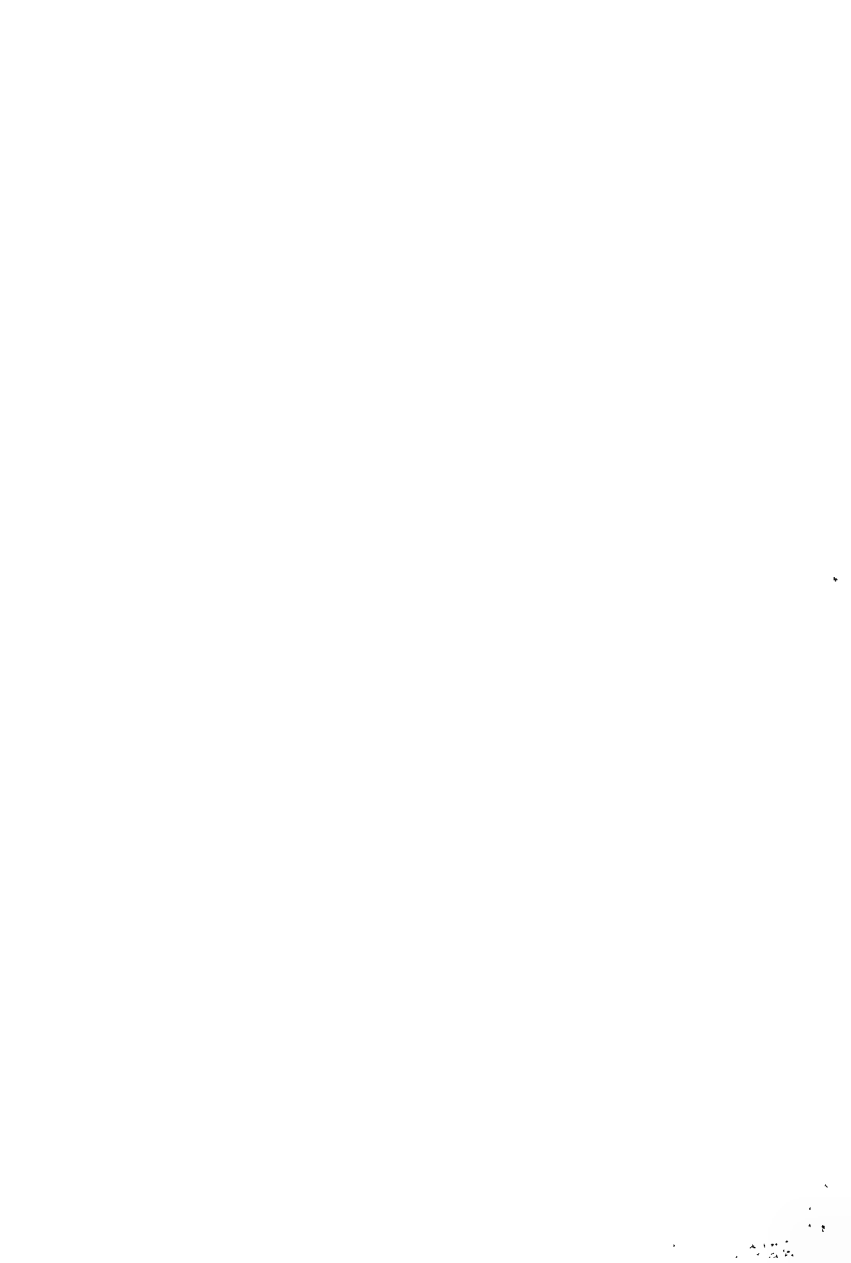
પ્ર० પદ દિક્કુમારીઓ કુમારી કેમ કહેવાય છે ?

ઉ० જેમ સર્વે ભવનપતિ દેવોને ક્રીડા પ્રિય હોય છે તેથી તેઓ કુમાર કહેવાય છે તેમ દિક્કુમારીઓ પણ ભવન-પતિ દેવી હોવાથી કુમારી કહેવાય છે.

પ્ર० જ્યાં જલ છે ત્યાં વનસ્પતિ છે તો શ્રાવકને ઘડા અગર ગોળા વિગેરેમાંથી પાણી વાપરતા વનસ્પતિકાયની વિરાધના લાગે કે નહિ !

ઉ० ઘડા વિગેરેનું પાણી વાપરવાથી વનસ્પતિની વિરાધના થાય છે, પરંતુ તેના પચ્ચખ્ખણાણુ વ્યવહારિ વનસ્પતિને આશ્રયીને હોય છે.

પ્ર० અનાદિ નિગોદના જીવો કયા કારણોથી બહુ કમ બાંધીને નિગોદમાં પડ્યા રહે છે ?

પ્ર૦ સાપુઓને અને ઝાવડોને કાઢવેળાએ અને અસાજાવના દિવસોમાં ચઉસરણ પચન્નો ગણવો કહ્યે કે નહિ ?

ઉ૦ કાઢવેળાએ અને અસાજાવના દિવસોમાં પણ ચઉસરણ પચન્નો ગણવો કહ્યે છે.

પ્ર૦ અવધિજ્ઞાનીઓ અને મનઃપર્યાવજ્ઞાનીઓ કેટલા ભવો કરે ?

ઉ૦ ભગવતી સૂત્રના આઠમા શતકના બીજા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે:- હે ભગવન્ ! આભિનિષોધિક જ્ઞાનીને કાલથી કેટલું અંતર હોય ? હે ગૌતમ ! જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી અનંતો કાલ, યાવત્ દેશે ઉણુ અર્ધ પુરૂગલ પરાવર્તન કાલ અવધિજ્ઞાનીને હોય છે. આ પ્રમાણે શ્રુતજ્ઞાની અને મનઃપર્યાવજ્ઞાનીનું જાણવું અને કેવલજ્ઞાનીને અંતર નથી. આ પાઠથી અવધિજ્ઞાનીઓ અને મનઃપર્યાવજ્ઞાનીઓ અનંતા ભવ કરે તેમ જણાય છે.

પ્ર૦ અભવ્ય પાદપોપગમન અણુસણુ કરે કે નહિ ?

ઉ૦ જેમ અભવ્ય, દ્રવ્યક્રિયાથી નવમા ત્રેવેયકતા આયુષ્યબંધને યોગ્ય ઉત્તમ સામાચારીવાળું ચારિત્ર પાળે છે તેમ પાદપોપગમન અણુસણુને પણ કરે છે.

પ્ર૦ અચલગચ્છવાલાએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલા પ્રતિમાનું પૂજય કે નહિ ?

ઉ૦ અચલગચ્છવાલાએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રતિમાનું પણ

ન હોય તો કહાચિત્ તેની પૂજામાં ઉચ્ચરેલ સમકિતનો ભંગ થતો નથી કેમ કે- દેવાભિયોગરૂપ-છીંડી, ઉચ્ચરતી વખતે મોકળી રાખવામાં આની હોય છે.

પ્ર० નિરંતર ઘણા જીવો મુક્તિમાં જાય છે, પરંતુ મુક્તિમાં સંકડારા થતી નથી અને સંસાર પણ ખાલી થતો નથી. તેનું દર્શાવ શું ?

પ્ર० જેમ ભૂમિની માટી વરસાદના પાણીથી ઘસડાતી સમુદ્રમાં નિરંતર જાય છે, તો પણ સમુદ્ર પુરાઈ જતો નથી અને ભૂમિમાં ખાડો પડતો નથી તેવી રીતે મુક્તિમાં આ દર્શાવ જણવું.

પ્ર० એક કુલના વિદ્યમાન કેટલા પુરુષોએ કરી કુલ-કાટી કહેવાય ?

ઉ० એક કુલના ૧૦૮ પુરુષો વિદ્યમાન હોય તે કુલ-કાટી કહેવાય એમ પ્રસિદ્ધિ છે.

પ્ર० ભગવાન મહાવીર પ્રભુએ કાનમાંથી ખીલા ખેંચી કાઢ્યા, તે વખતે મોટી ચીસ કેમ પાડી ? કેમ કે- પ્રભુ તો અનન્ત બળી છે ?

ઉ० અનન્ત બળવાળાપણું ભગવાનને ક્ષાયિક વીર્યને આશ્રયીને જ હોય છે, તેથી પ્રબળ પીડાએ કરી ભગવાને છન્નસ્થપણામાં ચીસ પાડી દીધી. તેમાં કાંઈપણ અયુક્ત-પણું નથી.

પ્ર० શાલિમદ્રને માટે ગોભદ્રદેવ અલંકાર વિગેરે વસ્તુ

વ્રત તો અભયદાનરૂપ છે, તેથી બાર વ્રતો દાનધર્મમાં આવી જાય છે, તેમ જ સર્વ વ્રતો પરચખખાણરૂપ છે અને પરચખખાણ તે તપ છે, તેથી તપધર્મમાં પણ આવે છે, પહેલું વ્રત દાનમાં, ચોથું વ્રત શીલમાં, આ પ્રકારે બાર વ્રતો દાનાદિક ચારે પ્રકારમાં સમાઈ જાય છે.

પ્ર૦ અનાદિ કાલથી જીવ સંસારમાં રહેલ છે, તેથી તેને અન્ય જીવો સાથે લેણું અને દેણું થાય તે આખ્યા સિવાય છૂટાય કે નહિ ?

ઉ૦ આમાં એકાંતપણું નથી, જો તપ અને સ્વાધ્યાય વિગેરેથી કર્મની નિર્જરા થઈ ગઈ હોય, તો તે ચૂકાવ્યા વિના છૂટી શકે છે. એટલે મોક્ષમાં પડે ચી શકે છે, અને કર્મનિર્જરા ન કરી હોય તો તે લેણું-દેણું આપવું પડે છે, પછી છૂટી શકે છે.

પ્ર૦ ચક્રવર્તિ કેટલા કાળે મોક્ષે જાય ?

ઉ૦ જઘન્યથી તે ભવમાં જ મુક્ત થાય, અને ઉત્કૃષ્ટથી તો કિચિત્ ન્યૂન અર્ધ પુરુષલ પરાવર્ત કાલે પણ મોક્ષમાં જાય છે.

પ્ર૦ ત્રણ કાળવેળાએ પૂજા કેમ થાય ?

ઉ૦ ત્રણ કાળ વેળાએ પૂજા કરાય તે ત્રિકાળપૂજા કહેવાય છે અને કારણ હોય તો આગળ પાછળના વખતમાં પણ ત્રણ વખત કરી હોય તે પણ ત્રિકાળપૂજા કહેવાય છે.

પ્ર૦ જન્મ સૂતકમાં અને મરણ સૂતકમાં પ્રભુપ્રતિમાની

ઉપજે છે. (પદ્મવણ્ણ સૂત્ર)

પ્ર० ગુપ્તરાધાં દ્વીપમાં રહેલા મનુષ્યો પૂર્વ અને પશ્ચિમ તરફ ૨૧ લાખ ૩૪ હજાર, પાંચસો સાડત્રીશ યોજન છેટેથી સૂર્યને દેખે છે, એમ સંગત કેમ થઈ શકે ? કેમ કે ચક્ષુ-ઇન્દ્રિયનો તેટલો વિષય નથી.

ઉ० એક લાખ યોજન અધિક સુધી ચક્ષુ ઇન્દ્રિયનો વિષય કહેલ છે તે અપ્રકાશ્ય વસ્તુને આશ્રયીને છે, પણ જે વસ્તુ પોતે પ્રકાશક છે તેને આશ્રયીને તો ચક્ષુ ઇન્દ્રિયનો વિષય અધિક પણ સંભવે છે, એ પ્રમાણે પદ્મવણ્ણા ટીકા વિગેરેમાં સ્પષ્ટ કહેલ છે.

પ્ર० શુદ્ધ હૃદયથી સારા ભાવે જે જે સચિત્ત વસ્તુ ખાવાનો ત્યાગ કરે છે તે જીવોને તે તે યોનિમાં જઈ તીવ્ર દુઃખો વેઠવાં પડતાં નથી આવા અક્ષરોની ગાથા કયા ગ્રંથમાં છે ?

ઉ० છૂટક પાનામાં છે.

પ્ર० ગણિવિજ્ઞાન પયત્નામાં નવ ક્ષેત્રો કહેલ છે, તે શી રીતે છે ?

ઉ० સાત ક્ષેત્રો તો-પ્રતિમા-ચૈત્ય-જ્ઞાન-સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવક-શ્રાવિકા આ પ્રસિદ્ધ છે અને પ્રતિષ્ઠા અને તીર્થ-યાત્રા આ બે ક્ષેત્રો. તેમાં ઉમરવાથી નવ ક્ષેત્રો થાય છે

સમાપ્ત

